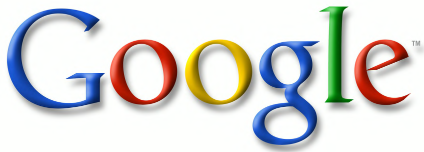
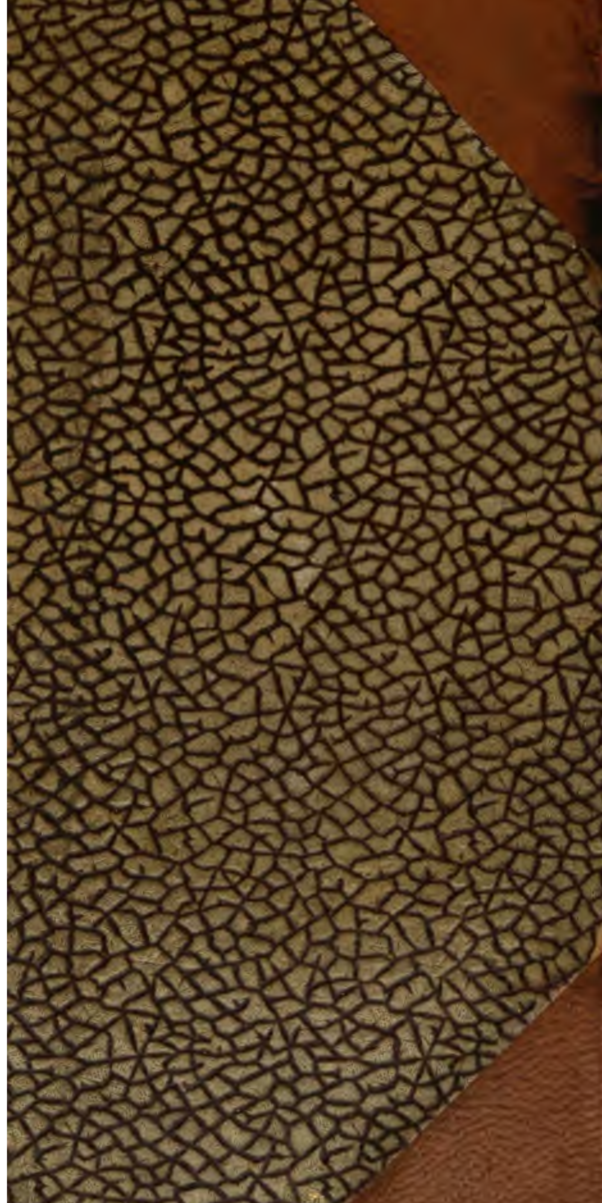
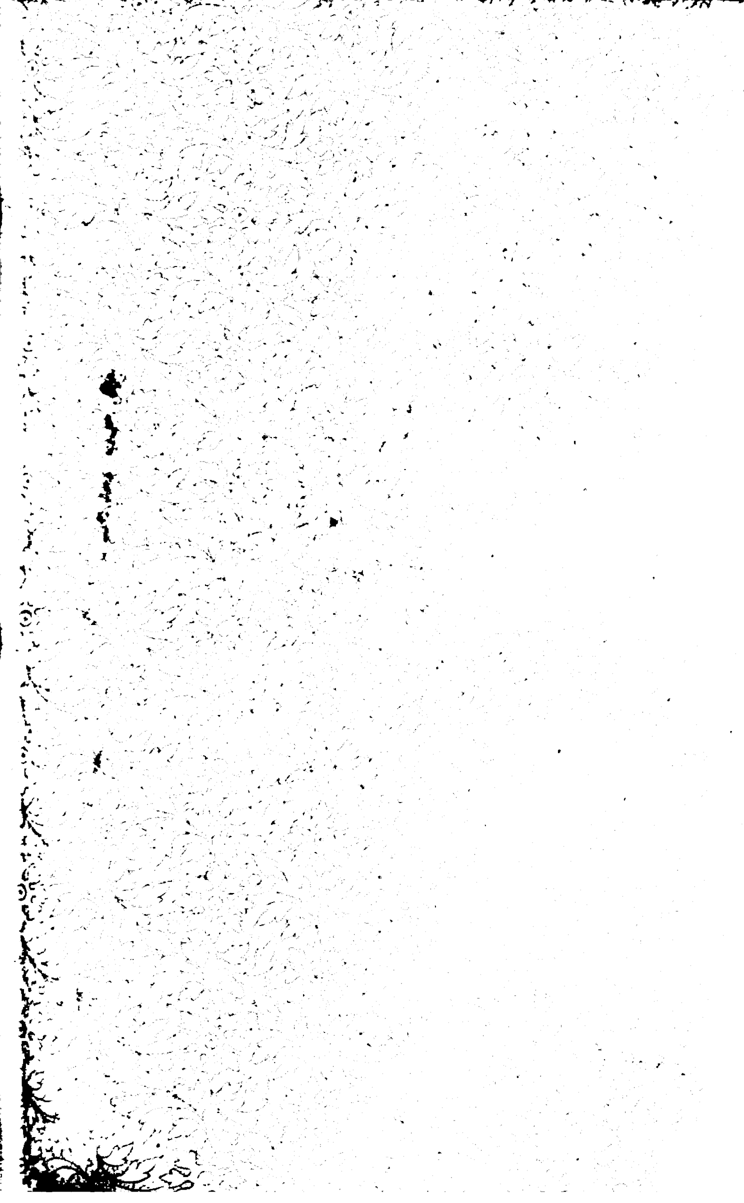

HARVARD COLLEGE LIBRARY
ICELANDIC COLLECTION
FORMED BY KRISTJÁN KRISTJÁNSSON
Given in Memory of
WILLIAM HENRY SCHOFIELD
Professor of Comparative Literature 1906-1920
by his Wife
MARY LYON CHENEY SCHOFIELD
6th April 1931

Verð: 1 kr. 75 aur.

Íslendinga sögur.

10.

Njáls saga.

Búið hefir til prentunar
Valdimar Ásmundarson.

Reykjavík.

Kostnaðarmaður: Sigurður Kristjánsson.

1894.

NJÁLS SAGA.

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR

VALD. ÁSMUNDARSON.

REYKJAVÍK.

KOSTNAÐARMAÐUR: ***SIGURÐUR KRISTJÁNSSON.***

1894.

FÉLAGSPRENTSMIÐJAN.

FORMÁLI.

Það eru að eins tvær útgáfur sem um er að ræða af Njálssögu eða Njálu, útg. Olaviusar, Kh. 1772, og útg. Konráðs Gíslasonar, Kh. 1875 og 1889 í tveim bindum (á kostnað fornfræðafélagsins). Önnur útg. K. G. í Kh. 1875 er textaútgáfa, og er þar sami texti sem í stærrri útg. Viðeyjar-útg. þarf ekki að nefna.

Við hina síðustu útgáfu, sem fornfræðafélagið hefir kostað og margir hafa að unnið, þótt Konráð Gíslason hafi verið aðalmaðrinn, hefir fjöldi handrita verið borinn saman.

Handritin af Njálu eru mesti grúi og telr dr. Jón Þorkelsson yngri upp 52 af þeim í Njálu II, Kh. 1889. Enn auk þeirra eru til mörg handrit í söfnum hér á landi og í eigu einstakra manna.

Sigurðr Vigfússon, fornfræðingr, hafði undir höndum handrit af Njálu og fleiri Íslendingasögum, sem honum virtist í ýmsu réttorðara enn hinar prentuðu útgáfur. Handrit þetta er ekki eldra enn frá 18. öld, og ritað af séra Jóni Egilssyni í Laufási († 1784). Þar með er þó ekki loku fyrir skotið, að handrit þetta geti stafað frá gömlu handriti.

Mér hefir ekki gefizt kostr á að rannsaka þetta handr.,

enn ég hefi haft í höndum eintak af Njálu útg. frá Khöfn 1875, sem Sigurðr Vigfússon hefir átt, og hefir hann skrifað þar orðamun úr handriti þessu á blaðrandir bókarinnar. Þar sem líklegt þótti, að orðamunr þessi væri að efni til réttari enn orðalag Njálu útg., hefi ég tekið orðamuninn upp í textann með skáletri. Að vísu getr vel verið, að þessi mismunr á frásögninni sé ekki upphaflegr, heldr viðbót síðari ritara, sem hafa verið nógu kunnugir til að leiðrétta staðlegar villur hinna fyrri ritara, svo sem að setja *Þverá* fyrir *Rangá* o. s. frv.

Af orðamun sem S. V. tilfærir, og hér er ekki getið, má nefna, að í 9. kap. stendr (bls. 28 í þessari útgáfu) um ferð Þjóstólfs: „*Hann stígr á skip og léttir eigi fyrr enn hann kemr út í Bjarneyjar*". Í 36. kap. (á bls. 80 í þ. útg.) stendr þar (á eftir: ‚Troll hafi vini þína, segir hon'): *Hefir hverr til síns almælis nokkut, segir Gunnarr.* — Í 53. kap.: *Hann gengr á sáðland sitt niðr í Akratungu.* — Í 54. kap.: *Móhellur vóru í ánni ok leirgata djúp við vaðit.* — Í 129. kap. (Njáll): *Mér mun þó verða sárr sona dauðinn ok vil ek eigi lifa við skömm.* Í sama kap. (hér bls. 311₈): *Þeir gengu þá at skáladyrunum ok í fremri endann.*

Líklega er orðamunrinn meiri enn S. V. hefir til tínt, enn alveg er óvíst, eins og áðr er sagt, hvort óhætt er að reiða sig hér á frumleik.

Á örfáum stöðum er hér ennfremr breytt frá fyrri útg., t. d. í 144. kap. bls. 366: *þó at hann eigi eigi land,* í staðinn fyrir *leigi eigi* o. s. frv., og einni eða tveimr sættfærslum samkvæmt því sem í Landnámu stendr.

Um áreiðanleik sögunnar, upphafleik vísnanna o. s. frv. er ekki rúm að ræða hér. Tveir þýzkir menn, Karl Lehmann og Hans Schorr von Carolsfeld, hafa fyrir nokkurum árum ritað alllangan ritdóm um Njálu, einkanlega hin lögfræðilegu atriði í henni. Enn þótt þeir hafi nokkuð til síns máls í þeim atriðum, virðast ástæður þeirra gegn gildi sögunnar vera mjög veikar í öðrum greinum og sumstaðar með öllu rangar.

Það er að vísu svo, að málum er blandað í Njálu um einstök atriði, svo sem þá feðga Valgarð og Mörð. Mörðr hlýtr að koma síðar til sögunnar enn sagt er, og ætlar Guðbr. Vigfússon, að alt sem sagt er um Mörð í fyrri hluta sögunnar eigi við Valgarð, og af Valgarði enn eigi Merði hafi þannig flest ilt stafað í sögunni.

Rannsóknir (uppgreftir) *Sigurðar Vigfússonar* á Bergþórshvoli virðast staðfesta gildi frásagnarinnar um Njálsbrennu, þar sem þar fanst ákaflega mikið af ösku og brunaleifum. *Hanson* nokkur frá Ameríku rannsakaði þar síðar, er Sigurðr Vigfússon hafði ekki komizt að fyrir húsum er þá stóðu uppi, og fann Hanson þessi að sögn brunaleifar miklar og einhverjar minjar aðrar.

Stafsetningin á þessari sögu er nokkurn veginn eins og á hinum fyrri Ísl. sögum í þessu safni. Stafsetningin á vísunum er nokkuð ósamkvæm, og er það gert með vilja, með því að nokkur aldrsmunr mun vera á þeim.

Tímatalið í sögunni er tekið eftir ritgerð Guðbrands Vigfússonar í „Safni til sögu Íslands“, enda kemr það heim við síðari rannsóknir í flestum atriðum, enn auðvitað eru mörg af ártölunum sett að ágizkun.

Njáls saga hefir með réttu verið talin einna merkilegust af Íslendinga sögum, bæði að efni og máli, og hafa ýmsir útlendir vísindamenn og skáld álitið, að hún kæmist fyllilega til jafns við hin beztu klassisku rit annara þjóða.

TÍMATAL.

Fæddr Mörðr gígja	um 910.
Fæddr Njáll	931.
Fædd Hallgerðr langbrók	940.
Fæddr Gunnarr að Hlíðarenda	945.
Utanför Hrúts	963—65.
Hrútr fær Unnar	965.
Utanför Gunnars	972.
Mörðr gígja deyr	970—71.
Gunnarr kemr til Íslands og fær Hallgerðar	974.
Víg Svarts	975.
Víg Kols	976.
Víg Atla	977.
Víg Brynjólfs rósta	978.
Víg Sigmundar	979.
Stuldr í Kirkjubæ	983.
Bardagi við Rangá	985.
Fæddr Höskuldr Hvítanessgoði	985.
Bardagi við Knafahóla	986.
Víg Þorgeirs Otkelssonar	989.
Utanför Njálssona og Þráins	989.

Víg Gunnars að Hlíðarenda	990.
Njálssynir eru í Orkneyjum og Noregi	989—94.
Þráinn fer til Íslands	992.
Útkoma Þang-Brands	997.
Kristni lögtekin á Jónsmessu . . .	1000.
Víg Höskuldar Hvítanessgoða . . .	1011.
Njálsbrenna	1011.
Bardagi á alþingi	1012.
Brjánsdagi	1014.

Njáls saga.

Mörðr hét maðr, er kallaðr var gígja. Hann var sonr Sigvats hins rauða. Hann bjó á Velli á Rangárvöllum. Hann var ríkr höfðingi ok málafylgjumaðr mikill, ok svá mikill lögmaðr, at engir þóttu löglegir dómar dæmdir, nema hann væri við. Hann átti dóttur eina, er Unnr hét. Hon var væn kona ok kurteis ok vel at sér; ok þótti sá beztr kostr á Rangárvöllum.

Nú víkr sögunni vestr til Breiðafjarðardala. Maðr er nemndr Höskuldr. Hann var Dala-Kolls son. Móðir hans hét Þorgerðr, ok var dóttir Þorsteins hins rauða, Óláfs sonar hins hvíta, Ingjalds sonar, Helga sonar. Móðir Ingjalds var Þóra, dóttir Sigurðar orms í auga, Ragnars sonar loðbrókar. Uðr hin djúpúðga var móðir Þorsteins rauðs, dóttir Ketils flatnefs, Bjarnar sonar bunu, Gríms sonar hersis ór Sogni. Höskuldr bjó á Höskuldsstöðum í Laxárdal. Hrútr hét bróðir hans. Hann bjó á

Hrútsstöðum. Hann var sam-mæðra við Höskuld. Faðir hans var Herjólfr. Hrútr var vænn maðr, mikill ok sterkr, vígr vel ok hógværr í skapi, manna vitrastr, hagráðr við vini sína, enn tillagagóðr hinna stærri mála.

Þat var einu hverju sinni, at Höskuldr hafði vinaboð, ok þar var Hrútr bróðir hans ok sat hit næsta honum. Höskuldr átti sér dóttur, er Hallgerðr hét. Hon lék sér á gólfi við aðrar meyjar. Hon var fríð sýnum ok mikil vexti ok hárit svá fagrt sem silki ok svá mikit, at þat tók ofan á belti. Höskuldr kallar á hana: „Far þú hingat til mín“, sagði hann. Hon gekk þegar til hans. Hann tók undir hökuna ok kysti hana. Síðan gekk hon í braut. Þá ræddi Höskuldr til Hrúts: „Hversu lízt þér á mey þessa? þykki þér eigi fögr vera?“ Hrútr þagði við. Höskuldr talaði til annat sinn. Hrútr svaraði þá: „Ærit fögr er mær sjá, ok munu margir þess gjalda. Enn hitt veit ek eigi, hvaðan þjófsaugu eru komin í ættir várar“. Þá reiddist Höskuldr, ok var fátt um með þeim bræðrum nakkvara hríð. — Bræðr Hallgerðar váru þeir Þorleikr, faðir Bolla, ok Óláfr, faðir Kjartans ok Bárðr.

2. Þat var einu hverju sinni, at þeir bræðr riðu til alþingis, Höskuldr ok Hrútr. Þar var fjölmenni mikit. Þá ræddi Höskuldr við Hrút: „Þat vilda ek, bróðir, at þú bættir ráð þitt ok

bæðir þér konu". Hrútr svarar: „Lengi hefir mér þat í hug verit; ok hefir mér þó tvent un sýnzt. Enn nú vil ek gera at þínu skapi. Eða hvar skulu vit á leita". Höskuldr svaraði: „Hér eru nú höfðingjar margir á þingi, ok er gott um at velja. Enn þó hefi ek í einum stað á stofnat fyrir þína hönd. Kona heitir Unnr, ok er dóttir Marðar gígju, hins vitrasta manns, ok er hann hér á þingi, ok svá dóttir hans; ok mátt þú nú sjá hana, ef þú vill". Ok annan dag eftir, er menn gengu til lögréttu, sá þeir konur úti hjá Rangæingabúð, vel búnar. Þá mælti Höskuldr við Hrút: „Þar er hon nú Unnr, er ek sagða þér frá. Eða hversu lízt þér á hana?" „Vel", sagði hann, „enn eigi veit ek, hvárt vit eigum heill saman". Síðan ganga þeir til lögréttu. Mörðr gígja mælti lögskil at vanda sínum og gekk heim til búðar sinnar. Höskuldr stóð upp, ok Hrútr, ok gengu til búðar Marðar ok inn í búðina. Mörðr sat í innanverðri búðinni. Þeir kvöddu hann. Hann stóð upp í móti þeim og tók í hönd Höskuldi, ok settist hann niðr hjá honum. Enn Hrútr sat hit næsta Höskuldi. Síðan töluðu þeir mart. Ok kvámu þar niðr ræður Höskulds, — at „ek mæli til kaupa við þik. Vill Hrútr gerast mágr þinn ok kaupa dóttur þína; ok skal ek eigi mitt til spara". Mörðr svaraði: „Veit ek at þú ert höfðingi mikill, enn bróðir þinn er

mér ókunnigr". Höskuldr mælti: „Framar er hann enn ek". Mörðr mælti: „Mikit munt þú þurfa fram at leggja með honum; því at hon á allan arf eftir mik". „Eigi þarf ok lengi at bíða, hvat ek skal ákveða", sagði Höskuldr, „hann skal hafa Kambsnes ok Hrútsstaði ok upp til Þrándargils. Hann á ok kaupskip í siglingum". Hrútr talaði þá til Marðar: „Hugsa svá um, búandi, at bróðir minn mun mér mjök hafa fram haldit fyrir ástar sakir. Enn ef þér vilið gera málit at álitum, þá vil ek, at þér gerit kostinn". Mörðr svaraði: „Hugsat hefi ek kostinn. Hon skal hafa sex tigu hundraða ok skal aukast þriðjungi í þínum garði. Enn ef þit eiguð erfingja, þá skal vera helmingarfélag með ykkr". Hrútr mælti: „Þenna kost vil ek; ok höfum nú vátta við". Síðan stóðu þeir upp ok tókust í hendr, ok fastnaði Mörðr Hrúti dóttur sína Unni. Ok skyldi boð vera hálfum mánaði eftir mitt sumar at Marðar. Nú ríða þeir heim af þingi hvárirtveggju. Ok ríða þeir vestr hjá Hallbjarnarvörðum. Þá reið í móti þeim Þjóstólfr, sonr Bjarnar gullbera ór Reykjadal, ok sagði þeim skipkvámu í Hvítá; ok var þar kominn út Özurr, föðurbróðir Hrúts, ok vildi, at Hrútr kæmi til fundar við hann sem fyrst. Enn er Hrútr spurði þetta, þá bað hann Höskuld fara til skips með sér. Höskuldr fór, ok þeir báðir. Enn er þeir kvámu til skips,

fagnar Hrútr Özuri frænda sínum vel ok blíðlega. Özurr bauð þeim inn í búð at drekka. Síðan var tekit af hestum þeira; ok gengu þeir inn ok drukku. Hrútr mælti til Özurar: „Nú skalt þú ríða vestr með mér, frændi, ok vera með mér í vetr“. „Eigi hendir svá“, sagði hann, „því at ek segi þér lát Eyvindar bróður þíns. Enn hann leiddi þik til arfs á Gulaþingi; ok munu nú taka óvinir þínir, ef þú kemr eigi til“. „Hvat er nú til ráðs, bróðir?“ sagði Hrútr, „þykki mér nú vandast málit, er ek hefi áðr ráðit brúðhlaup mitt“. Höskuldr mælti: „Þú skalt ríða suðr til fundar við Mörð; ok bið hann, at þit skipið máldaga annan, ok siti dóttir hans þrjá vetr í festum. Enn ek mun ríða heim ok flytja vöru þína til skips“. Hrútr mælti: „Nú vil ek, at þú takir mjöl ok við ok slíkt annat, sem þér líkar, af varningi“. Hrútr lét taka hesta sína, ok reið hann suðr, enn Höskuldr reið heim vestr. Hrútr kom austr á Rangárvöllu til Marðar, ok hafði þar góðar viðtökur. Hrútr sagði Merði alt efni sitt ok bað hann ráð á leggja. Mörðr mælti ok spurði, hversu mikit fé þat væri. Hrútr sagði vera tvau hundruð marka, ef hann fengi alt. Mörðr mælti: „Mikit er þat í móti erfðinni minni; ok skalt þú víst fara, ef þú vill“. Síðan breyttu þeir máldaganum; ok skyldi Unnr sitja þrjá vetr í festum. Nú ríðr Hrútr til skips ok er við skip um sumarit þar til er

búit var. Höskuldr færði fé alt til skips það sem Hrútr átti. Hrútr fekk Höskuldi í hendr fjárvarðveizlu sína vestr þar, meðan hann væri utan. Reið Höskuldr heim til bús síns. Litlu síðar gaf þeim byr, og sigla þeir í haf. Þeir váru úti þrjár vikur ok kvámu at við Hernar á Hörðalandi og sigldu síðan austr til Víkr.

3. Haraldr gráfeldr réð fyrir Noregi. Hann var sonr Eiríks blóðöxar, Haralds sonar hins hárfagra. Gunnhildr hét móðir hans ok var dóttir Özurar tóta. Þau höfðu atsetu austr í Konungahellu. Nú spurðist skipkváman austr þangat til Víkrinnar. Ok þegar er þetta fréttir Gunnhildr, spurði hon eftir, hvat íslenzkra manna væri á skipi. Henni var sagt, at Hrútr hét maðr ok var bróðursonr Özurar. Gunnhildr mælti: „Ek veit gerla — hann mun heimta erfð sína. Enn sá maðr hefir at varðveita, er Sóti heitir“. Síðan kallar hon á einn herbergissvein sinn, er Ögmundr hét: „Ek vil senda þik norðr í Víkina á fund Özurar og Hrúts; ok seg, at ek býð þeim báðum til mín í vetr, ok ek vil vera vinr þeira. Ok ef Hrútr ferr mínum ráðum fram, þá skal ek sjá um fémál hans, ok um þat annat, er hann tekr at henda. Ek skal ok koma honum fram við konunginn“. Síðan fór Ögmundr ok kom á fund þeira. Enn þegar er þeir vissu, at hann var sveinn Gunnhildar, tóku þeir við honum sem bezt. Hann

sagði þeim erendi sín af hljóði. Síðan tölnðu þeir ráðagerðir sínar, frændr, leynilega; ok ræddi Özurr við Hrút: „Svá lízt mér, frændi, sem nú muni vit hafa gert ráð okkat — því at ek kann skapi Gunnhildar: jafnskjótt sem vit viljum eigi fara til hennar, mun hon reka okkr ór landi, enn taka fé okkat alt með ráni; enn ef vit förum til hennar, þá mun hon gera okkr sæmd, slíka sem hon hefir heitit“. Ögmundr fór heim. Ok er hann fann Gunnhildi, sagði hann henni erendislok sín ok þat, at þeir mundu koma. Gunnhildr mælti: „Slíks var ván; því at Hrútr er vitr maðr og vel at sér. Enn nú haf þú njósn af, nær er þeir koma til bæjarins, ok seg mér“. Þeir Hrútr fóru austr til Konungahelln. Enn er þeir kvámu þar, gengu í móti þeim frændr ok vinir ok fögnuðu þeim vel. Þeir spurðu, hvárt konungr var í bænum. Þeim var sagt, at hann var þar. Síðan mættu þeir Ögmundi. Hann sagði þeim kveðju Gunnhildar ok þat með, at hon mundi eigi bjóða þeim fyrr enn þeir hefði fundit konung, fyrir orðs sakir: — „at svá þykki, sem ek grípa gulli á vit þá. Enn ek mun þó til leggja slíkt er mér sýnist; ok veri Hrútr djarfmæltr við konung og biði hann hirðvistar“. „Eru hér ok klæði, er drotningin sendir þér, ok skalt þú í þeim ganga fyrir konunginn“. Síðan fór Ögmundr aftr. Annan dag eftir mælti Hrútr við Özur: „Göngu

vit nú fyrir konung". „Þat má vel", sagði Özurr. Þeir gengu tólf saman — ok váru þeir allir frændr þeira ok vinir. Þeir kvámu í höllina, er konungr sat yfir drykkju. Gekk Hrútr fyrstr ok kvaddi konunginn. Konungr hugði vandlega at manninum, er vel var búinn, ok spurði hann að namni. Hann nemnir sik. „Ert þú íslenzkr maðr?" sagði konungr. Hann sagði, at svá var. „Hvat hvatti þik hingat á várn fund?" „At sjá tign yðra, herra — ok þat annat, at ek á erfðamál mikit hér í landi, ok mun ek yðvar verða við at njóta, at ek fái rétt af". Konungr mælti: „Hverjum manni hefi ek heitit lögum hér í landi. Eða hver eru fleiri erendi þín á várn fund?" „Herra", sagði Hrútr, „ek vil biðja yðr hirðvistar ok gerast yðvarr maðr". Konungr þagnar við. Gunnhildr mælti: „Svá lízt mér, sem sjá maðr bjóði yðr hina mestu sæmd; því at mér lízt svá, ef slíkir væri margir innan hirðar, sem þá væri vel skipat". „Er hann vitr maðr?" sagði konungr. „Bæði er hann vitr ok framgjarn", segir hon. „Svá þykki mér, sem móðir mín vili, at þú fáir namnbót slíka, sem þú mælir til. Enn fyrir tígnar sakir várrar og landssiðar, þá kom þú til vár á hálfsmánaðar fresti. Skalt þú þá gerast hirðmaðr minn — enn móðir mín haldi þér kost þar til — ok kom síðan á minn fund". Gunnhildr mælti við Ögmund: „Fylg þeim til húsa minna ok

ger þeim þar góða veizlu". Ögmundr gekk út ok þeir með honum, og fylgdi hann þeim í eina steinhöll. Þar var tjaldat hinum fegrsta borða. Þar var ok hásæti Gunnhildar. Þá mælti Ögmundr: „Nú mun þat sannast, er ek sagða þér frá Gunnhildi: Hér er hásæti hennar, ok skalt þú í setjast, ok halda mátt þú þessu sæti, þó at hon komi sjálf til". Síðan veitti hann þeim veizlu. Þeir höfðu skamma hríð setit áðr þar kom Gunnhildr. Hrútr vildi upp spretta ok fagna henni. „Sit þú", segir hon, „og skalt þú jafnan þessu sæti halda, þá er þú ert í boði mínu". Síðan settist hon hjá Hrúti, ok drukku þau. Ok um kveldit mælti hon: „Þú skalt sofa í lofti hjá mér í nótt, ok vit tvau saman". „Þér skuluð ráða", sagði hann. Síðan gengu þau til svefns; ok læsti hon þegar loftinu innan; ok sváfu þau þar um nóttina. Um morgininn eftir fóru þau til drykkju. Ok allan þann hálfa mánað lágu þau í loftinu tvau ein. Þá mælti Gunnhildr við þá menn, er þar váru: „Þér skuluð engu fyrir týna nema lífinu, ef þér segið nökkurum frá um hagi vára". Hrútr gaf henni hundrað álna hafnar váðar ok tólf vararfeldi. Gunnhildr þakkaði honum gjöfina. Hrútr gekk í braut ok mintis við hana áðr ok þakkaði henni. Hon bað hann vel fara. Um daginn eftir gekk Hrútr fyrir konung við þrjá tigu manna ok kvaddi konung. Konungr mælti: „Nú munt

þú vilja, at ek efna við þik, Hrútr, þat sem ek hét þér“. Gerði konungr þá Hrút hirðmann sinn. Hrútr mælti þá: „Hvar vísið þér mér til sætis?“ „Móðir mín skal því ráða“, sagði konungr. Síðan fekk hon honum hinn sæmilegasta sess. Ok var hann með konungi um vetrinn, vel metinn.

4. Um várit spurði hann til Sóta, at hann var farinn suðr til Danmerkr með erfðina. Þá gekk Hrútr á fund Gunnhildar ok segir henni frá ferðum Sóta. Gunnhildr mælti: „Ek mun fá þér tvau langskip, skipuð mönnum, ok þar með hinn hraustasta mann, Úlf óþvegin, gestahöfðingja várn. Enn þó gakk þú at finna konung áðr þú farir“. Hrútr gerði svá. Ok er hann kom fyrir konung, þá segir hann konungi um ferð Sóta, ok þat með, at hann ætlar eftir honum at halda. Konungr mælti: „Hvern styrk hefir móðir mín til lagit með þér?“ Hrútr svarar: „Langskip tvau ok fyrir liðinu Úlf óþvegin“. Konungr mælti: „Vel er þar til fengit; nú vil ek fá þér önnur tvau langskip; ok munt þú þó þurfa þessa liðs alls“. Síðan fylgdi hann Hrúti til skips ok mælti: „Farist þér nú vel“. Síðan sigldi Hrútr liði sínu suðr.

5. Atli hét maðr. Hann var sonr Arnviðar jarls ór Gautlandi hinu eystra. Hann var her-

maðr mikill ok lá úti austr í Leginum. Hann hafði átta skip. Faðir hans hafði haldit skött-um fyrir Hákoni Aðalsteinsfóstra, og stukku þeir feðgar til Gautlands ór Jamtalandi. Atli helt liðinu ór Leginum út um Stokkssund, ok svá suðr til Danmerkr, og liggr úti í Eyrasundi. Hann var ok útlagi bæði Danakonungs ok Svíakonungs af ránum og manndrápum, er hann hafði gert í hvárutveggja ríkinu. Hrútr helt suðr til Eyrasunds. Ok er hann kom í sundit, sér hann fjölda skipa í sundinu. Þá mælti Úlfr: „Hvat skal nú til ráða taka, Íslendingr?“ „Halda fram ferðinni“, segir Hrútr, „því at ekki dugir ófreistat. Skal skip okkat Özurar fara fyrst, enn þú skalt leggja fram sem þér líkar“. „Sjaldan hefi ek haft aðra at skildi fyrir mér“, segir Úlfr. Leggr hann fram skeið sína jafnfram skipi Hrúts og halda svá fram í sundit. Nú sjá þeir, er í sundinu eru, at skip fara at þeim, ok segja Atla til. Hann svaraði: „Þá gefr vel til fjár at vinna, ok reki menn af sér tjöldin ok búist við sem hvatlegast á hverju skipi. Skip mitt skal vera í miðjum flotanum“. Síðan greiddu þeir róðrinn á skip-um Hrúts. Ok þegar er hvárir heyrðu mál annarra, stóð Atli upp og mælti: „Þér farið óvarlega. Sáð þér eigi, að herskip váru í sund-inu? Eða hvert er namn höfðingja yðvars?“ „Hrútr heiti ek“, segir hann. „Hvers maðr ert

þú?“ segir Atli. „Hirðmaðr Haralds konungs gráfeldar“, segir Hrútr. Atli mælti: „Lengi höfu vit feðgar eigi kærir verit Noregskonungum yðrum“. „Ykkur ógæfa er það“, segir Hrútr. „Svá hefir borit saman fund okkarn“, segir Atli, „at þú skalt eigi kunna frá tíðendum að segja„, — og þreif upp spjót ok skaut á skip Hrúts, og hafði sá bana, er fyrir varð. Síðan tókst orrosta með þeim, ok sóttist þeim seint skip þeirra Hrúts. Úlfr gekk vel fram ok gerði ýmist, at hann skaut eða lagði. Ásólfr hét stafnbúi Atla. Hann hljóp upp á skip Hrúts ok varð fjögurra manna bani, áðr Hrútr varð varr við. Snýr hann þá í mót honum. Enn er þeir finnast, þá leggr Ásólfr í skjöld Hrúts ok í gegnum; enn Hrútr hjó til Ásólfs, og varð þat banahögg. Þetta sá Úlfr óþveginn ok mælti: „Bæði er nú, Hrútr, at þú höggr stórt, enda áttu mikit at launa Gunnhildi“. „Þess varir mik“, segir Hrútr, „at þú mælir feigum munni“. Nú sér Atli beran vápnastað á Úlfi ok skaut spjóti í gegnum hann. Síðan varð hin strangasta orrosta. Atli hleypr upp á skip at Hrúti ok ryðzt um fast. Ok nú snýr í móti honum Özurr ok lagði til hans ok fell sjálfr á bak aftr, — því at annarr maðr lagði til hans. Hrútr sneri nú í mót Atla. Atli hjó þegar í skjöld Hrúts ok klauf allan niðr. Þá fekk Atli steinshögg á höndina og fell niðr sverðit.

Hrútr tók sverðit ok hjó undan Atla fótinn. Síðan veitti hann honum banasár. Þar tóku þeir fé mikit ok höfðu með sér tvau skip, þau er bezt váru, ok dvöldust þar litla hríð síðan. Þeir Sóti fórust hjá. Sigldi hann aftr til Noregs. Kom hann við Limgarðssíðu ok gekk þar á land. Þar mætti hann Ögmundi sveini Gunnhildar. Ögmundr kendi Sóta þegar ok spyrr hann: „Hvé lengi ætlar þú hér at vera?“ „Þrjár nætr“, segir Sóti. „Hvert ætlar þú þá“, sagði Ögmundr. „Vestr til Englands“, segir Sóti, „ok koma aldri til Noregs, meðan ríki Gunnhildar er“. Ögmundr gekk þá í braut og ferr á fund Gunnhildar; því at hon var þaðan skamt á veizlu og Guðröðr sonr hennar. Ögmundr sagði Gunnhildi frá ætlan Sóta; enn hon bað þegar Guðröð son sinn fara ok taka Sóta af lífi. Guðröðr fór þegar ok kom á óvart Sóta ok lét leiða hann á land upp ok festa þar upp, enn tók fé alt ok færði móður sinni. Hon fekk til menn at færa alt féit á land upp ok austr til Konungahellu ok fór sjálf þangat. Hrútr helt aftr um haustit ok hafði fengið fjár mikils ok fór þegar á fund konungs ok hafði af honum góðar viðtökur. Hann bauð þeim at hafa slíkt af fénu, sem þau vildi; enn konungr tók af þriðjunginn. Gunnhildr segir Hrúti, at hon hafði tekið erfðina, enn látit drepa Sóta. Hann þakkaði henni ok gaf henni alt hálft við sik.

6. Hrútr var með konungi um vetrinn í góðu yfirlæti. Enn er váraðist, gerist Hrútr hljóðr mjök. Gunnhildr fann þat ok talaði til hans, er þau váru tvau saman: „Ert þú hugsjúkr, Hrútr?“ sagði hon. „Þat er mælt“, segir Hrútr, „at ilt er þeim er á ólandi er alinn“. „Vill þú til Íslands?“ segir hon. „Þat vil ek“. sagði hann. „Áttu konu nakkvara út þar?“ segir hon. „Eigi er þat“, sagði hann. „Þat hefi ek þó fyrir satt“, segir hon. Síðan hættu þau talinu. Hrútr gekk fyrir konung ok kvaddi hann. Konungr mælti: „Hvat vilt þú nú, Hrútr?“ „Ek vil beiðast, herra, at þér gefið mér orlof til Íslands“. „Mun þar þinn sómi meiri enn hér?“ segir konuugr. „Eigi mun þat vera“, sagði Hrútr, „enn þat verðr hverr at vinna, er ætlat er“. Gunnhildr mælti: „Við ramman mun reip at draga. Ok gefið honum gott orlof, at hann fari, sem honum líkar bezt“. Þá var ært illa í landi; enn þó fekk konungrinn honum mjöl, sem hann vildi hafa. Nú býst hann út til Íslands ok Özurr með honum. Ok er þeir váru búnir, þá gekk Hrútr at finna konunginn ok Gunnhildi. Gunnhildr leiddi hann á eintal ok mælti til hans: „Hér er gullhringr, er ek vil gefa þér“, ok spenti á hönd honum. „Marga gjöf góða hefi ek af þér þegit“, segir Hrútr. Hon tók höndum um háls honum ok kysti hann ok mælti: „Ef ek á svá mikit vald á þér, sem ek ætla,

þá legg ek þat á við þik, at þú megir engri munuð framkoma við þá konu, er þú ætlar þér á Íslandi at eiga. Enn fremja skaltu mega við aðrar konur vilja þinn. Ok hefir nú hvártki okkat vel. Þú trúðir mér eigi til málsins". Hrútr hló at ok gekk í braut. Síðan fór hann til fundar við konunginn ok þakkaði honum, hversu höfðinglega hann hefði alla hluti til hans gert. Konungrinn bað hann vel fara ok kvað Hrút vera hinn röskvasta mann ok vel kunna at vera með tígnum mönnum. Hrútr gekk síðan til skips ok sigldi í haf. Þeim gaf vel byri ok tóku Borgarfjörð. Enn þegar er skip var landfast, reið Hrútr vestr heim; enn Özurr lét ryðja skipit. Hrútr reið á Höskuldsstaði, ok tók bróðir hans vel við honum, sagði Hrútr honum alt um ferðir sínar. Síðan sendi hann mann austr á Rangárvöllu til Marðar gígju at búast við boði. Enn þeir bræðr riðu síðan til skips, ok sagði Höskuldr Hrúti fjárhagi hans, ok hafði mikit á aflazt síðan Hrútr fór í braut. Hrútr mælti: „Minni mun ómbun verða, bróðir, enn skyldi; enn fá vil ek þér mjöl, svá sem þú þarft, í bú þitt í vetr". Síðan réðu þeir skipinu til hlunns, ok bjoggu um, enn færðu varning allan vestr í Dala. Hrútr var heima á Hrútsstöðum til sex vikna. Þá bjoggust þeir bræðr — ok Özurr með þeim — at ríða austr til brúðhlaups Hrúts ok riðu við sex tigu manna.

Þeir riðu þar til er koma austr á Rangárvöllu. Þar var fjöldi fyrir boðsmanna. Skipuðust menn þar í sæti, enn konur skipuðu pall, ok var brúðrin heldr döpr. Drekka þeir veizluna, ok ferr hon vel fram. Mörðr greiddi út heimanfylgju dóttur sinnar, ok reið hon vestr með Hrúti. Þau riðu þar til er þau kvámu heim. Hrútr fekk henni öll ráð í hendr fyrir innan stokk, ok líkaði þat öllum vel. Enn fátt var um með þeim Hrúti um samfarar, ok fer svá fram alt til várs. Ok þá er váraði, átti Hrútr för í Vestfjörðu at heimta fyrir varning sinn. Enn áðr hann færi heiman, talaði Unnr við hann: „Hvárt ætlar þú aftr at koma, áðr menn ríða til þings?“ „Hvat er at því“, segir Hrútr. „Ek vil ríða til þings“, segir hon, „ok finna föður minn“. „Svá skal þá vera“, sagði hann, „ok mun ek ríða til þings með þér“. „Vel er þat ok“, segir hon. Síðan fór hann heiman ok vestr í fjörðu ok bygði alt féit ok fór þegar vestan. Ok er hann kom heim, bjó hann sik þegar til þings ok lét ríða með sér alla nábúa sína. Höskuldr reið ok bróðir hans. Hrútr mælti við konu sína: „Ef þér er jafnmikill hugr á at fara til þings, sem þú lézt, þá bú þú þik ok ríð til þings með mér“. Hon bjó sik skjótt, ok síðan ríða þau unz þau koma til þings. Unnr gekk til búðar föður síns. Hann fagnaði henni vel; enn henni var skapþungt

nakkvat. Ok er hann fann þat, mælti hann til hennar: „Sét hefi ek þik með betra bragði — eða hvat býr þér í skapi?“ Hon tók at gráta ok svaraði engu. Þá mælti hann við hana: „Til hvers reitt þú til alþingis, ef þú vill eigi svara mér eða segja mér trúnað þinn? eða þykki þér eigi gott vestr þar?“ Hon svaraði: „Gefa munda ek til alla eigu mína, at ek hefða þar aldri komit“. Mörðr mælti: „Þessa má ek skjótt víss verða“. Þá sendi hann mann eftir þeim Hrúti ok Höskuldi. Þeir fóru þegar. Ok er þeir kvámu á fund Marðar, stóð hann upp í móti þeim ok fagnaði þeim vel ok bað þá sitja. Töluðu þeir lengi ok fór tal þeira vel. Þá mælti Mörðr til Hrúts: „Hví þykkir dóttur minni svá ilt vestr þar?“ Hrútr mælti: „Segi hon til, ef hon hefir sakagiftir nakkvarar við mik“. Enn þær urðu engar upp bornar við Hrút. Þá lét Hrútr eftir spyrja nábúa sína ok heimamenn, hversu hann gerði til hennar. Þeir báru honum gott vitni ok sögðu hana ráða öllu því er hon vildi. Mörðr mælti: „Heim skaltu fara, ok una vel við ráð þitt; því at honum ganga öll vitni betr enn þér“. Síðan reið Hrútr heim af þingi ok kona hans með honum, ok var nú vel með þeim um sumarit. Enn þá er vetraði, þá dró til vanda um samfarar þeira, ok var þess verr, er meir leið á várit. Hrútr átti enn ferð vestr í fjörðu at fjárreiðum sínum ok lýsti

yfir því, at hann mundi eigi til alþingis ríða. Unnr talaði fátt um. Hrútr fór þá er hann var til þess búinn.

7. Nú líðr til þings framan. Unnr talaði við Sigmund Özurarson, ok spurði, ef hann vildi ríða til þings með henni. Hann kveðst eigi ríða mundu, ef Hrúti frænda hans þætti verr. „Því kveð ek þik til“, segir hon, „at ek á á þér helzt vald allra manna“. Hann svaraði: „Gera mun ek þér kost á þessu: þú skalt ríða vestr með mér aftr, ok hafa engin undirmál við Hrút eða mik“. Hon hét því. Síðan ríða þau til þings. Mörðr var á þingi, faðir hennar. Hann tók henni við allvel, ok bað hana vera í búð sinni, meðan þingit væri. Hon gerði svá. Mörðr mælti: „Hvat segir þú mér frá Hrúti, félaga þínum?“ Hon kvað vísu:

(1) Víst segik gott frá geistum
geirhvessanda þessum,
þat er sjalfráðlegt silfra
sundrhreyti er fundit.
Verðk þvít almr er orðinn
eggþings fyr gerningum,
— satt er at ek sék við spotti —
segja mart eða þegja.

Mörðr varð hljóðr við ok mælti: „Þat býr þér nú í skapi, dóttir, at þú vill, at engi viti nema ek, ok munt þú trúa mér bezt til órráða um þitt mál“. Þá gengu þau á tal, þar er engir menn heyrðu þeira viðrmæli. Þá mælti Mörðr til

dóttur sinnar: „Seg þú mér nú alt þat er á meðal ykkar er, ok lát þér ekki í augum vaxa“. „Svá mun vera verða“, segir hon ok kvað vísu:

(2) Víst hefr hringa hristir
Hrútr líkama þrútinn,
njótr þá er linnbeðs leitar
lundýgr munuð drýgja.
Leita ek með ýti
undlinna þá finna
yndi okkars vanda,
aldraðr boði skjaldar.

Ok enn kvað hon vísu:

(3) Þó veitk hitt at hreytir
handfúrs jökuls spannar
meiðr er jafnt sem aðrir
ýtendr boga nýtir.
Vilda ek við öldu
jókennanda þenna
— rjóðr lít þú orð ok íðir
undleggs — skilit seggja.

„Hversu má svá vera?“ segir Mörðr, „ok seg mér enn gerr“. Hon svaraði: „Þegar hann kemr við mik, þá er hörund hans svá mikit, at hann má ekki eftirlæti hafa við mik; enn þó höfu vit bæði breytni til þess á alla vega, at vit mættim njótast; enn þat verðr eigi. Enn þó áðr við skilim, sýnir hann þat af sér, at hann er í æði sínu rétt sem aðrir menn“. Mörðr mælti: „Vel hefir þú nú gert, er þú sagðir mér. Mun ek leggja ráð á með þér, þat er þér mun duga, ef þú kant með at fara, ok

bregðir þú hvergi af. Nú skaltu heim ríða fyrst af þingi, ok mun bóndi þinn heim kominn ok taka við þér vel. Þú skalt vera við hann blíð ok eftirmál, ok mun honum þykkja góð skipan á komin: þú skalt enga fáleika á þér sýna. Enn þá er várar, skaltu kasta á þik sótt ok liggja í rekkju. Hrútr mun engum getum vilja um leiða um sóttarfar þitt ok ámæla þér í engu; heldr mun hann biðja, at allir geymi þín sem bezt. Síðan mun hann fara í fjörðu vestr ok Sigmundr með honum, ok mun hann flytja alt fé sitt vestan ór fjörðum, ok vera í brautu lengi sumars. Enn þá er menn ríða til þings, ok allir menn eru riðnir ór Dölum, þeir er ríða ætla, þá skalt þú rísa ór rekkju, ok kveðja menn til ferðar með þér. Enn þá er þú ert albúin, þá skaltu ganga til hvílu þinnar ok þeir menn með þér, sem förunautar þínir eru. Þú skalt nemna vátta hjá rekkjustokki búanda þíns ok segja skilit við hann lagaskilnaði, sem þú mátt framast at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum. Slíka váttnemnu skaltu hafa fyrir karldurum. Síðan ríð þú í braut, og ríð Laxárdalsheiði ok svá til Holtavörðuheiðar — því at þín mun *eigi* leitat til Hrútafjarðar — ok ríð þar til er þú kemr til mín. Ok mun ek þá sjá fyrir málinu, ok skaltu aldri síðan koma honum í hendr“. Nú ríðr hon heim af þingi. Ok var Hrútr heim kominn ok fagnaði henni

vel. Hon tók vel máli hans ok var við hann blíð ok eftirmál. Þeira samfarar váru góðar þau misseri. Enn er váraði, tók hon sótt ok lagðist í rekkju. Hrútr fór í fjörðu vestr ok bað henni virkta áðr. Nú er kemr at þingi, bjó hon ferð sína í braut ok fór með öllu svá sem fyrir var sagt ok ríðr á þing síðan. Heraðsmenn leituðu hennar ok fundu hana eigi. Mörðr tók við dóttur sinni vel ok spurði hana, hversu hon hefði með farit ráðagerð hans. „Hvergi hefi ek af brugðit“, sagði hon. Hann gekk til Lögbergs ok sagði skilit lagaskilnaði með þeim at Lögbergi. Þetta gerðu menn at nýjum tíðendum. Unnr fór heim með föður sínum ok kom aldri vestr þar síðan.

8. Hrútr kom heim ok brá mjök í brún, er kona hans var í brautu, ok er þó vel stiltr, ok var heima öll þau misseri ok réðst við engan mann um sitt mál. Annat sumar eftir reið hann til alþingis ok Höskuldr bróðir hans með honum ok fjölmentu mjök. Enn er hann kom á þing, þá spurði hann hvárt Mörðr gígja væri á þingi. Honum var sagt, at hann var þar. Ok ætluðu allir, at þeir mundu tala um mál sín; enn það varð eigi. Einn hvern dag, er menn gengu til Lögbergs, nemndi Mörðr sér vátta ok lýsti fésök á hendr Hrúti um fémál dóttur sinnar, ok taldi níu tigu hundraða fjár: lýsti hann til gjalda ok til útgreiðslu, ok lét varða þriggja

marka útlegð: hann lýsti í fjórðungsdóm þann, er sökin átti í at koma at lögum: lýsti hann löglýsing ok í heyranda hljóði at Lögbergi. Enn er hann hafði þetta mælt, svaraði Hrútr: „Meir sækir þú þetta mál með fjárágirnd ok kappi, er heyrir til dóttur þinnar, heldr enn með góðvild eða drengskap; enda mun ek hér láta nakkvat í mót koma — því at þú hefir enn eigi féit í hendi þér, þat er ek fer með. Mæli ek svá fyrir, at þeir sé allir heyrandi váttar, er hjá eru at Lögbergi, at ek skora þér á hólm. Skal við liggja mundrinn allr, ok þar legg ek í mót annat fé jafnmikit. Ok eigi sá hvárttveggja féit, er af öðrum berr. Enn ef þú vill eigi berjast við mik, þá skaltu af allri fjárheimtunni". Þá þagnaði Mörðr ok réðst um við vini sína um hólmgönguna. Honum svaraði Jörundr goði: „Eigi þarftu við oss ráð at eiga um þetta mál; því at þú veizt, ef þú berst við Hrút, at þú munt láta bæði lífit ok féit. Er honum vel farit: hann er mikill af sjálfum sér ok manna fræknastr". Þá kvað Mörðr þat upp, at hann mundi eigi berjast við Hrút. Þá varð óp mikit at Lögbergi ok óhljóð, ok hafði Mörðr af hina mestu svívirðu. Síðan riðu menn heim af þingi. Þeir bræðr riðu vestr til Reykjardals, Höskuldr ok Hrútr, ok gistu at Lundi. Þar bjó Þjóstólfr, sonr Bjarnar gullbera. Regn hafði verit mikit um daginn, ok höfðu menn orðit vátir, ok váru

gervir langeldar. Þjóstólfr búandi sat á meðal þeira Höskulds ok Hrúts. Sveinar tveir léku á gólfinu — þeir váru veizlusveinar Þjóstólfs — ok lék mær ein hjá þeim. Þeir váru málgir mjök; því at þeir váru óvitrir. Annarr þeira mælti: „Ek skal þér Mörðr vera ok stefna þér af konunni ok finna þat til foráttu, at þú hafir eigi sorðit hana“. Annarr svaraði: „Ek skal þér Hrútr vera: tel ek þik af allri fjárheimtunni, ef þú þorir eigi at berjast við mik“. Þetta mæltu þeir nökkurum sinnum. Þá gerðist hlátr mikill af heimamönnum. Þá reiddist Höskuldr ok laust sveininn með sprota, þann er Mörðr nemndist; enn sprotinn kom í andlitit og sprakk fyrir. Höskuldr mælti við sveininn: „Verð úti ok drag engan spott at oss“. Hrútr mælti: „Gakk hingat til mín“. Sveinninn gerði svá. Hrútr dró fingrgull af hendi sér ok gaf honum ok mælti: „Far í braut ok leita á engan mann síðan“. Sveinninn fór í braut ok mælti: „Þínum drengskap skal ek við bregða æ síðan“. Af þessu fekk Hrútr gott orð. Síðan fóru þeir vestr heim. Ok er nú lokit þrætum þeira Marðar.

9. Nú er þar til máls at taka, at Hallgerðr vex upp, dóttir Höskulds, ok er kvenna fríðust sýnum ok mikil vexti. Ok því var hon langbrók kölluð. Hon var fagrhár, ok svá mikit hárit, at hon mátti hylja sik með. Hon var örlynd ok skaphörð. Þjóstólfr hét fóstri hennar.

Hann var suðreyskr at ætt. Hann var styrkr maðr ok vígr vel ok hafði margan mann drepit ok bætti engan mann fé. Þat var mælt, at hann væri engi skapbætir Hallgerði. Maðr er nemndr Þorvaldr. Hann var Ósvífrs son. Hann bjó út á Meðalfellsströnd, undir Felli. Hann var vel auðigr at fé. Hann átti eyjar þær er heita Bjarneyjar. Þær liggja út á Breiðafirði. Þaðan hafði hann skreið ok mjöl. Þorvaldr var vel styrkr maðr ok kurteiss, nakkvat bráðr í skaplyndi. Þat var einu hverju sinni, at þeir feðgar ræddu með sér, hvar Þorvaldr mundi á leita um kvánfang. Enn það fanst á, at honum þótti sér óvíða fullkosta. Þá mælti Ósvífr: „Vill þú biðja Hallgerðar langbrókar, dóttur Höskulds?“ „Hennar vil ek biðja“, segir hann. „Þat mun ykkr eigi mjök hent“, sagði Ósvífr; „hon er kona skapstór, enn þú ert harðlyndr ok óvæginn“. „Þar vil ek þó áleita“, segir hann, „ok mun eigi tjóa at letja“. „Þú átt ok mest í hættu“, segir Ósvífr. Síðan fóru þeir bónorðsför ok kvámu á Höskuldsstaði ok höfðu þar góðar viðtökur. Þeir ræddu þegar erendi sín fyrir Höskuldi ok vöktu bónorðit. Höskuldr svaraði: „Kunnigt er mér um hag ykkarn. Enn ek vil enga vél at ykkr draga — at dóttir mín er hörð í skapi. Enn um yfirlit hennar ok kurteisi meguð þit sjálfir sjá“. Þorvaldr svaraði: „Ger þú kostinn; því at ek mun skap-

lyndi hennar eigi láta fyrir kaupi standa". Síðan tala þeir um kaupit, ok spurði Höskuldr dóttur sína eigi eftir — því at honum var hugr á at gifta hana — ok urðu þeir ásáttir um allan kaupmála. Síðan rétti Höskuldr fram höndina, enn Þorvaldr tók í ok fastnaði sér Hallgerði, ok reið heim við svá búit.

10. Höskuldr sagði Hallgerði kaupit. Hon mælti: „Nú em ek at raun komin um þat, er mik hefir lengi grunat, at þú mundir eigi unna mér svá mikit, sem þú sagðir jafnan, er þér þótti eigi þess vert, at við mik væri um talat þetta mál; enda þykki mér ráð þetta eigi svá mikils háttar sem þér hétuð mér". Ok fanst þat á í öllu, er hon þóttist vargefin. Höskuldr mælti: „Ekki legg ek svá mikit við ofmetnað þinn, at hann standi fyrir kaupum mínum: ok skal ek ráða, enn eigi þú, ef okkr skilr á". „Mikill er metnaðr yðvarr frænda", segir hon, „ok er þat eigi undarlegt, at ek hafi nakkvarn", — ok gekk á braut síðan. Hon fann fóstra sinn Þjóstólf ok segir honum, hvat ætlat var, ok var henni skapþungt. Þjóstólfr mælti: „Ger þú þér gott í skapi: þú munt vera gefin í annat sinn, ok munt þú þá eftir spurð — því at allstaðar mun ek gera at þínu skapi, nema þar er faðir þinn er eða Hrútr". Síðan tala þau ekki um fleira. Höskuldr bjó veizlu ok reið at bjóða mönnum til ok kom á Hrútsstaði

ok kallar Hrút út til máls við sik. Hann gekk út, ok gengu þeir á tal, ok sagði Höskuldr honum kaupmála allan ok bauð honum til boðs, — „ok vilda ek, frændi, at þér þætti eigi verr, þótt ek gerða þér eigi orð áðr enn kaupmálinn réðst“. „Betr þætti mér, at ek kvæma hvergi í nánd“, segir Hrútr, „því at hvárigu mun í þessu kaupi gifta, honum né henni. Enn þó mun ek fara til boðs, ef þér þykkir sæmd í“. „Þat þykki mér víst“, segir Höskuldr ok reið heim síðan. Ósvífr ok Þorvaldr buðu ok mönnum, ok var eigi boðit færa enn hundraði. Maðr er nemndr Svanr. Hann bjó í Bjarnarfirði, á bæ þeim er heitir á Svanshóli. Þat er norðr frá Steingrímsfirði. Svanr var fjölkunnigr mjök. Hann var móðurbróðir Hallgerðar. Hann var ódæll ok illr viðreignar. Honum bauð Hallgerðr til boðsins ok sendi Þjóstólf eftir honum. Hann fór, ok váru vináttumál með þeim þegar. Nú koma menn til veizlunnar, ok sat Hallgerðr á palli, ok var brúðrin allkát, ok gekk Þjóstólfr jafnan til tals við hana, enn stundum talar hann við Svan, ok fanst mönnum mikit um tal þeira. Veizlan fór vel fram. Höskuldr leysti út fé Hallgerðar með hinum bezta greiðskap. Síðan mælti hann til Hrúts: „Skal ek nakkvarar gjafar fram leggja?“ Hrútr svaraði: „Kostr mun þér af tómi at eyða fé þínu fyrir Hallgerði, ok lát hér staðar nema“.

11. Þorvaldr reið heim frá boðinu ok kona hans með honum ok Þjóstólfr. Hann fylgdi hesti Hallgerðar ok töluðu þau jafnan. Ósvífr veik at syni sínum ok mælti: „Unir þú vel ráðinu? Eða hversu fór tal með ykkr?“ „Vel“ segir hann, „alla blíðu lét hon uppi við mik; ok mátt þú sjá mót á, er hon hlær við hvert orð“. „Eigi ætla ek hlátr hennar jafngóðan sem þú“, segir Ósvífr, „enn þat mun þó síðar reynast“. Þau ríða þar til er þau koma heim. Um kveldit sat hon hjá búanda sínum ok skipaði Þjóstólfi hit næsta sér innar frá. Fátt áttust þeir við Þjóstólfr ok Þorvaldr, ok varð þeim fátt at orðum, ok fór svá fram um vetrinn. Hallgerðr var fengsöm ok stórlynd; enda kallaði hon til alls þess er aðrir áttu í nánd ok hafði alt í sukki. Enn er váraði, var þar búskortr ok skorti bæði mjöl ok skreið. Hallgerðr kom at máli við Þorvald ok ræddi: „Eigi munt þú þurfa at sitja til alls; því at bæði þarf í búit mjöl ok skreið“. Þorvaldr mælti: „Ekki fekk ek nú minna til bús, enn vant var, ok endist þó alt á sumar fram“. Hallgerðr mælti: „Ekki fer ek at því, þó at þú hafir svelt þik til fjár ok faðir þinn“. Þá reiddist Þorvaldr ok laust hana í andlitit svá at blæddi, ok gekk síðan á braut ok kvaddi húskarla sína með sér, ok hrundu þeir fram skútu, ok hljópu þar á átta karlar ok reru út í Bjarneyjar. Tók

hann þar skreið sína ok mjöl. Nú er at segja frá Hallgerði, at hon sat úti ok var skapþungt. Þjóstólfr gekk at ok sá, at hon var særð í andlitinu ok mælti: „Hví ert þú svá illa leikin?“ „Þorvaldr veldr því búandi minn“, sagði hon, „ok stótt þú mér þá fjarri, ef þér þætti nakkvat undir um mik“. „Ek vissa eigi“, segir hann, „enn þó skal ek þessa hefna“. Síðan gekk hann á braut ok til fjöru ok hratt fram skipi sexæru ok hafði í hendi öxi mikla, er hann átti, vafinskeftu. Hann stígr á skip ok rær út í Bjarneyjar. Ok er hann kom þar, váru allir menn rónir, nema Þorvaldr ok förunautar hans. Hann var at hlaða skútuna, enn þeir báru á út, menn hans. Þjóstólfr kom at í því ok hljóp upp á skútuna ok hlóð með honum ok mælti: „Bæði ert þú at þessu lítilvirkr ok óhagvirkr“. Þorvaldr mælti: „Hyggst þú munu betr gera?“ „Þat eitt munu vit at hafast, at ek mun betr gera enn þú“, segir Þjóstólfr, „ok er sú kona illa gift, er þú átt, ok skyldi ykkrar samfarar skammar vera“. Þorvaldr þreif upp handsax eitt, er var hjá honum, ok leggr til Þjóstólfs. Þjóstólfr hafði öxina á öxl sér ok laust á móti ok kom á hönd Þorvaldi ok brotnaði handleggrinn, enn saxit fell niðr. Síðan færði Þjóstólfr upp öxina í annat sinn ok hjó í höfuð Þorvaldi ok hafði hann þegar bana.

12. Þá fóru þeir ofan, menn Þorvalds, með byrðarnar. Þjóstólfr tók til ráða skjótt. Höggr hann þá tveim höndum borð skútunnar — ok gekk sundr borðit um tvau rúm — ok hljóp í skip sitt. Enn á skútunni fell inn sær kolblár, ok sökk hon niðr með öllum farminum. Þar sökk ok niðr lík Þorvalds: ok máttu förunautar hans eigi sjá, hversu hann var til gerr; enn hitt vissu þeir, at hann var dauðr. Þjóstólfr reri inn á fjörðinn; enn þeir báðu hann illa fara ok aldri þrífast. Hann svaraði engu ok reri inn á fjörðinn ok þar til er hann kom heim — ok brýndi upp skipinu, ok gekk heim ok hafði uppi öxina, ok var hon blóðug mjök. Hallgerðr var úti ok mælti: „Blóðug er öx þín: Hvat hefir þú unnit?" „Nú hefi ek þat at gert", segir hann, „at þú munt gefin vera í annat sinn". „Dauðan segir þú mér Þorvald þá", segir hon. „Svá er", sagði hann, „ok sé þú nakkvart ráð fyrir mér". „Svá skal vera", sagði hon, „ek skal senda þik norðr til Bjarnarfjarðar á Svanshól, ok mun Svanr taka við þér báðum höndum. Er hann svá mikill fyrir sér, at þangat sækir þik engi". Hann söðlaði hest, er hann átti, ok steig á bak ok reið norðr til Bjarnarfjarðar á Svanshól. Ok tók Svanr við honum báðum höndum ok spurði hann at tíðendum. Enn Þjóstólfr segir honum víg Þorvalds, með þeim atburðum, er orðið höfðu.

Svanr mælti: „Slíkt kalla ek menn, er eigi láta sér alt í augu vaxa at gera, ok mun ek því heita þér, ef þeir sækja þik hingat, at þeir skulu hafa af því hina mestu svívirðing“. — Nú er þar til máls at taka, er Hallgerðr er, at hon kvaddi til ferðar með sér Ljót hinn svarta frænda sinn, ok bað hann söðla hesta þeira, — „ok vil ek ríða heim til föður míns“. Hann bjó ferð þeira. Hon gekk til kistna sinna ok lauk upp ok lét kalla til sín alla heimamenn sína ok gaf þeim nakkvara gjöf öllum. Enn þeir hörmuðu hana allir. Nú reið hon þar til er hon kom á Höskuldsstaði. Ok tók faðir hennar við henni vel; því at hann hafði eigi spurt tíðendin. Höskuldr mælti til Hallgerðar: „Hví fór eigi Þorvaldr með þér?“ Hon svaraði: „Dauðr er hann“. Höskuldr mælti: „Þjóstólfr mun því valda“. Hon sagði svá vera. Höskuldr mælti: „Þat mun mér sízt í tauma ganga, er Hrútr segir mér — at hér mundi til mikillar ógiftu draga um kaup þessi. Enn ekki mun týja at saka sik um orðinn hlut“. — Nú er þar til máls at taka, er förunautar Þorvalds eru, at þeir biðu til þess er skip kvámu at landi. Þeir sögðu víg Þorvalds, ok báðu sér skips inn til lands. Þeim var lét þegar. Ok reru þeir inn at Reykjanesi ok fundu Ósvíf ok sögðu honum tíðendin. Hann mælti: „Illa gefast ills ráðs leifar. Ok sé ek nú alt eftir, hversu

farit hefir. Hallgerðr mun hafa sendan Þjóstólf til Bjarnarfjarðar, enn hon mun riðin heim til föður síns. Skulu vér nú samna liði ok sækja hann norðr þangat". Þeir gerðu svá ok fóru í liðsbón — varð þeim gott til manna — ok riðu til Steingrímsfjarðar ok til Ljótárdals ok þaðan til Selárdals ok svá til Bassastaða, ok þaðan um hálsinn til Bjarnarfjarðar. Nú tók Svanr til orða ok geispaði mjök: „Nú sækja at fylgjur Ósvífrs". Þá spratt Þjóstólfr upp ok tók öxi sína. Svanr mælti: „Gakk þú út með mér. Lítils mun viðþurfa". Síðan gengu þeir út báðir. Svanr tók geitskinn eitt ok veifði yfir höfði sér ok mælti: „Verði þoka ok verði skrípi ok undr öllum þeim er eftir þér sækja". Nú er frá því at segja, at þeir ríða á hálsinn, Ósvífr ok hans förunautar. Þá kom þoka mikil á móti þeim. Ósvífr mælti: „Þessu mun Svanr valda. Ok væri vel, ef eigi fylgdi meira ilt". Litlu síðar brá svá miklum sorta fyrir augu þeim, at þeir sá ekki. Ok fellu þeir þá af baki ok týndu hestunum ok gengu í fen ofan sjálfir, enn sumir í skóginn, svá at þeim helt við meiðingar. Þeir töpuðu af sér vápnunum. Þá mælti Ósvífr: „Ef ek fynda hesta mína ok vápn, þá munda ek aftr hverfa". Ok er hann hafði þetta mælt, þá sá þeir nakkvat ok fundu hesta sína ok vápn. Þá eggjuðu margir á, at enn skyldi við leita um atreiðina.

Ok var þat gert, ok urðu þeim þegar hin sömu undr. Ok fór svá þrim sinnum. Þá mælti Ósvífr: „Þó at förin sé eigi góð, þá skal þó nú aftr hverfa. Nú skulu vér gera ráð várt í annan stað. Ok hefi ek þat helzt í hug mér at fara ok finna Höskuld föður Hallgerðar ok beiða hann sonarbóta; því at þar er sæmdar ván, sem gnóg er til“. Síðan riðu þeir til Breiðafjarðardala. Ok er nú ekki fyrr frá at segja, enn þeir koma á Höskuldsstaði. Þar var þá fyrir með Höskuldi Hrútr bróðir hans. Ósvífr kvaddi út Höskuld ok Hrút. Þeir gengu út báðir ok heilsuðu Ósvífri. Enn síðan gengu þeir á tal. Höskuldr spurði Ósvífr, hvaðan hann kvæmi at. Hann kveðst hafa farit at leita Þjóstólfs ok fundit hann eigi. Höskuldr kvað hann kominn mundu norðr á Svanshól, „ok er þat eigi allra manna at sækja hann þangat“. „Því em ek hér kominn“, sagði Ósvífr, „at ek vil beiða þik sonarbóta“. Höskuldr svaraði: „Eigi drap ek son þinn, ok eigi réð ek honum bana; enn þó heldr þik varkunn til at leita á nökkur“. Hrútr mælti: „Náit er, bróðir, nef augum; ok er nauðsyn at drepa niðr illu orði ok bæta honum son sinn ok rífka svá ráð fyrir dóttur þinni. Er sá einn til, at þetta orðtak falli niðr sem skjótast: því at þá er betr, at hér sé fátt til talat“. Höskuldr mælti: „Vill þú þá gera um málit?“ „Þat vil ek“, segir

Hrútr, „ok mun ek ekki hlífa þér í gerðinni; því at ef satt skal tala, þá hefir dóttir þín ráðit honum banann“. Þá setti Höskuld dreyrrauðan ok mælti ekki nakkvara hríð. Síðan stóð hann upp ok mælti til Ósvífrs: „Vill þú nú handsala mér niðrfall at sökinni?“ Ósvífr stóð upp ok mælti: „Eigi er þat jafnsætti at bróðir þinn geri um. Enn þó hefir þú svá vel til lagit, Hrútr, at ek trúi þér vel til málsins“. Síðan tók hann í hönd Höskuldi, ok sættust þeir svá á málit, at Hrútr skyldi gera ok lúka upp gerðinni, áðr Ósvífr færi heim. Síðan gerði Hrútr ok mælti: „Fyrir víg Þorvalds geri ek tvau hundruð silfrs“ — þat þóttu þá vera góð manngjöld — „ok skalt þú gjalda þegar, bróðir, ok leysa vel af hendi“. Höskuldr gerði svá. Þá mælti Hrútr til Ósvífrs: „Ek vil gefa þér skikkju góða, er ek hafða út“. Hann þakkaði honum gjöfina ok undi nú vel við, þar sem komit var, ok fór heim. Litlu síðar kvámu þeir þannug, Hrútr ok Höskuldr, ok skiftu fé því sem þar stóð saman — ok urðu þeir Ósvífr á þat vel sáttir ok fóru heim með féit, ok er nú Ósvífr ór sögunni. Hallgerðr beiddi Höskuld at Þjóstólfr skyldi fara heim. Höskuldr veitti henni þat — ok var lengi mart talat um víg Þorvalds. Fé Hallgerðar gekk fram ok gerðist mikit.

13. Bræðr þrír eru nemndir til sögunnar.

Hét einn Þórarinn, annarr Ragi, þriði Glúmr. Þeir váru synir Óleifs hjalta. Þeir váru virðingamenn miklir ok vel auðgir at fé. Þórarinn átti þat kenningarnamn, at hann var kallaðr Ragabróðir. Hann hafði lögsögu eftir Hrafn Hæingsson. Hann var stórvitr maðr. Hann bjó at Varmalæk ok áttu þeir Glúmr bú saman. Glúmr hafði verit lengi í förum. Hann var mikill maðr vexti ok sterkr ok fríðr sýnum. Ragi var vígamaðr mikill bróðir þeira. Þeir bræðr áttu suðr Engey ok Laugarnes. Þeir bræðr töluðu, Glúmr ok Þórarinn, ok spurði Þórarinn Glúm, hvárt hann ætlaði utan sem hann var vanr. Hann svaraði: „Hitt hafða ek nú heldr ætlat, at hætta kaupferðum“. „Hvat er þér þá í skapi?“ segir Þórarinn. „Vill þú biðja þér konu?“ „Þat vilda ek“, sagði Glúmr, „ef ek gæta vel fyrir mér sét“. Þá taldi Þórarinn upp konur þær sem váru í Borgarfirði ógiftar ok spurði ef hann vildi nakkvara eiga af þeim, — „ok mun ek ríða til með þér“. Hann svaraði: „Enga vil ek þessa eiga“. „Nemn þú þá at því þá er þú vill eiga“, segir Þórarinn. Glúmr svaraði: „Ef þú vill þat vita, þá heitir hon Hallgerðr ok er dóttir Höskulds í Dölum vestr“. „Eigi er nú þat sem mælt er“, segir Þórarinn, „at þú látir þér annars víti at varnaði. Gift var hon manni ok réð hon þeim bana“. Glúmr mælti: „Má at hana hendi eigi

slík ógifta í annat sinn; ok veit ek víst, at hon ræðr eigi mér bana. Enn ef þú vill mér nakkvara sæmd veita, þá ríð þú til með mér at biðja konunnar". Þórarinn mælti: „Ekki mun mega við gera; þat mun verða fram at koma sem ætlat er". Oft kom Glúmr á um þetta mál við Þórarin. Enn hann fór lengi undan. Enn þar kom um síðir at þeir sömnuðu at sér mönnum ok riðu tuttugu saman vestr til Dala ok kvámu á Höskuldsstaði ok tók Höskuldr vel við þeim, ok váru þeir þar um nóttina. Enn snimma um morgininn sendir Höskuldr eftir Hrúti — ok kom hann þegar ok var Höskuldr úti fyrir, er hann reið í tún. Höskuldr segir Hrúti hvat þar var komit manna. „Hvat munu þeir vilja?" sagði Hrútr. „Engi hafa þeir erendi enn upp borit fyrir mik", sagði Höskuldr. „Við þik munu þó erendin", segir Hrútr; „þeir munu biðja Hallgerðar — eða hversu munt þú svara?" „Hvat þykki þér ráð?" sagði Höskuldr. „Vel skalt þú svara ok segja þó kost ok löst á konunni", segir Hrútr. Enn í þessu tali þeira bræðra ganga þeir út gestirnir. Höskuldr ok Hrútr gengu í mót þeim. Fagnaði Hrútr vel Þórarni ok þeim báðum bræðrum. Síðan gengu þeir allir samt á tal. Ok mælti Þórarinn: „Ek em kominn hingat með Glúmi bróður mínum þess erendis at biðja Hallgerðar dóttur þinnar, Höskuldr, til handa Glúmi bróður

mínum. Skalt þú þat vita, at hann er vel mannaðr“. „Veit ek þat“, sagði Höskuldr, „at þit eruð mikilsháttar menn, bræðr, enn ek vil ok segja þér í mót at ek réð ráði hennar fyrri ok varð oss þat at mikilli ógæfu“. Þórarinn svarar: „Ekki munu vér þat láta fyrir kaupum standa; því at eigi skal einn eiðr alla verða — ok má þetta verða vel, þó at hitt yrði illa, enda spilti Þjóstólfr þar mest um“. Þá mælti Hrútr: „Gefa munda ek yðr til ráð, ef þér vilið eigi þetta láta fyrir ráðum standa, er áðr hefir orðit um hagi Hallgerðar, — at Þjóstólfr fari ekki suðr með henni, þó at ráðin takist, ok veri þar aldri þrim nóttum lengr, nema Glúmr lofi, enn falli óheilagr fyrir Glúmi, ef hann er lengr — enn heimilt á Glúmr at lofa þat; enn ekki er þat mitt ráð. Skal nú ok eigi svá fara sem fyrr, at Hallgerði sé eigi sagt: Skal hon vita allan þenna kaupmála ok sjá Glúm ok ráða sjálf, hvárt hon vill eiga hann eða eigi — ok megi hon eigi öðrum kenna, þó at eigi verði vel. Skal þetta alt vélalaust vera“. Þórarinn mælti: „Nú er sem jafnan, at þat mun bezt gegna, at þín ráð sé höfð“. Þá var sent eftir Hallgerði ok kom hon þangat ok tvær konur með henni. Hon hafði yfir sér vefjarmöttul blán ok var undir í rauðum skarlazkyrtli ok silfrbelti um sik, enn hárit tók ofan á bringuna tveim megin ok drap hon und-

ir belti sér. Hon settist niðr í milli þeira Hrúts ok föður síns. Hon kvaddi þá alla góðum orðum ok mælti vel ok skörulega ok spurði tíðenda. Síðan hætti hon at tala. Glúmr mælti: „Um kaup við föður þinn höfu vit Þórarinn bróðir minn talat, at ek munda fá þín, Hallgerðr, ef þat er þinn vili sem þeira. Munt þú nú ok segja, er þú ert kölluð skörungr mikill, hvárt þat er nakkvat nær þínu skapi, enn ef þér er engi hugr á kaupum við oss, þá vilju vér ekki um tala“. Hallgerðr mælti: „Veit ek at þit eruð mikilsháttar menn, bræðr, ok veit ek, at ek mun nú miklu betr gefin enn fyrr; enn vita vil ek, hvat þér hafið um talat eða hvé mjök þér hafið fram mælt málinu; enn svá lízt mér á þik, at ek mun þér vel unnandi verða ef vit komum skapi saman. Glúmr sagði henni sjálfr allan skildaga ok veik hvergi af ok spurði þá Höskuld ok Hrút, hvárt hann hermdi rétt. Höskuldr sagði svá vera. Hallgerðr mælti þá: „Svá vel sem þér hefir farit til mín, faðir, um þetta mál, ok þér Hrútr, þá vil ek þetta að ykkru ráði gera, ok skal þessi kaupmáli vera sem þit hafið stofnat“. Þá mælti Hrútr: „Þat þykki mér ráð, at vit Höskuldr nemnim vátta, enn Hallgerðr festi sik sjálf, ef lögmanni þykkir þat rétt: „Rétt er þat“, sagði Þórarinn. Síðan váru virð fé Hallgerðar, ok skyldi Glúmr leggja í móti jafnmikit, ok skyldi vera helm-

ingarfélag með þeim. Glúmr fastnaði sér þá Hallgerði, ok riðu þeir suðr heim. Enn Höskuldr skyldi hafa boð inni. Er nú kyrt þar til er menn ríða til boðs.

14. Þeir bræðr fjölmenna mjök til veizlunnar ok höfðu valit lið. Þeir riðu vestr til dala ok kvámu á Höskuldsstaði, ok var þar fjölmenni mikit fyrir. Skipuðu þeir Höskuldr ok Hrútr annan bekk, enn brúðgumi annan. Hallgerðr sat á palli ok samdi sér vel. Þjóstólfr gekk með reidda öxi ok lét hit dólglegasta, ok lét þat engi sem vissi. Enn er boði var lokit, fór Hallgerðr suðr með þeim. Enn er þau kvámu suðr til Varmalækjar, þá spurði Þórarinn Hallgerði, ef hon vildi taka við búráðum. „Eigi vil ek þat“, segir hon. Hallgerðr sat mjök á sér um vetrinn, ok líkaði við hana ekki illa. Enn um várit töluðu þeir um fjárhagi sína, bræðr, ok mælti Þórarinn: „Ek vil gefa ykkr upp búit at Varmalæk; því at ykkr er þat hægst um hönd. Enn ek mun fara suðr í Laugarnes ok búa þar. Enn Engey skulu vit eiga báðir saman“. Glúmr vildi, at svá væri. Fór Þórarinn suðr bygðum. Enn þau bjoggu þar eftir. Réð Hallgerðr sér hjón. Hon var örlynd ok fengsöm. Enn um sumarit fæddi hon meybarn. Glúmr sagði henni, hvat heita skyldi: „hana skal kalla eftir föðurmóðir minni — ok skal heita Þorgerðr — því at hon var komin frá Sigurði

fáfnisbana í föðurætt sína at langfeðgatölu“. Mærin var vatni ausin — ok þetta nafn gefit. Hon óx þar upp ok gerðist lík móður sinni at yfirlitum. Þau sömdust vel við, Glúmr ok Hallgerðr; ok fór svá fram um hríð. — Þau tíðendi spurðust ór Bjarnarfirði norðan, at Svanr hafði róit at veiðiskap um várit, ok kom at þeim austanveðr mikit, ok rak þá upp at Veiðilausu ok týndust þar. Enn fiskimenn þeir er váru í Kaldbak þóttust sjá Svan ganga inn í fjallit Kaldbakshorn, ok var honum þar vel fagnat. Enn sumir mæltu því í mót ok kváðu engu gegna. Enn þat vissu allir, at hann fanst hvárki lífs né dauðr. Enn er Hallgerðr spurði þessi tíðendi, þótti henni skaði mikill eftir móðurbróður sinn. Glúmr bauð Þórarni at skifta um löndin. Hann kveðst eigi þat vilja, „enn seg þú Hallgerði, ef ek lifi þér lengr, at ek ætla mér Varmalæk“. Glúmr segir Hallgerði. Hon svaraði: „Maklegr er Þórarinn þess frá oss“.

15. Þjóstólfr hafði barit húskarl Höskulds, ok rak Höskuldr hann í braut. Hann tók hest sinn ok vápn sín ok mælti við Höskuld: „Nú mun ek á braut fara ok koma aldri aftr“. Allir munu því fagna“, segir Höskuldr. Þjóstólfr reið til þess er hann kom til Varmalækjar. Hann hafði þar góðar viðtökur af Hallgerði, enn eigi illar af Glúmi. Hann sagði Hallgerði at faðir hennar hefði hann á braut rekit, ok bað hana

ásjá. Hon svaraði honum því at hon kveðst honum engu mega heita um þarvist hans fyrr enn hon fyndi Glúm. „Ferr vel með ykkr?“ segir hann. „Vel er um ástir okkrar“, segir hon. Síðan gekk hon til máls við Glúm ok lagði hendr upp um háls honum ok mælti: „Skalt þú veita mér bæn þá er ek mun biðja þik?“ „Veita mun ek þér, ef þér er sæmd í“, segir hann, „eða hvers vill þú biðja?“ Hon mælti: „Þjóstólfr er rekinn í braut vestan þaðan — ok vilda ek, at þú leyfðir honum at vera hér. Enn ek vil þó eigi þvert taka, ef þér er lítit um“. Glúmr mælti: „Nú er þér ferr svá vel, skal ek veita þér þetta. Enn seg, at hann skal í brautu verða, ef hann tekr nakkvat ilt til“. Hon gengr til Þjóstólfs ok segir honum. Hann svaraði: „Nú ferr þér enn vel, sem ván var at“. Síðan var hann þar ok sat á sér um hríð. Enn þar kom, at hann þótti þar öllu spilla. Tók hann þá at hlífast við engan mann, nema við Hallgerði. Enn hon veitti honum aldri eftirmæli þá er hann átti við aðra. Þórarinn bróðir Glúms taldi á við hann, er hann lét Þjóstólf þar vera, ok kvað illa gefast mundu ok fara enn, sem fyrr, ef hann væri þar. Glúmr svaraði vel, ok brá þó á sitt ráð.

16. Þat var eitthvert haust, at heimtur váru illar á fé manna, ok var Glúmi vant margra geldinga. Þá mælti Glúmr við Þjóstólf: „Gakk

þú á fjall með húskörlum mínum — ok vitið, ef þér finnið nakkvat af sauðum". „Ekki eru mér fjárleitir hentar", sagði Þjóstólfr, „enda er þat ærit eitt til, at ek vil eigi ganga í spor þrælum þínum; ok far þú sjálfr ok mun ek þá fara með þér". Þetta varð þeim at orðum mjök. Hallgerðr sat úti ok var á veðr gott. Glúmr gekk at henni ok mælti: „Ilt höfu vit Þjóstólfr nú saman átt ok munu vit skamma stund saman búa" — og sagði henni alt þat er þeir höfðu við ræðzt. Hallgerðr mælti þá eftir Þjóstólfi ok varð þeim þá mjök at orðum. Glúmr drap til hennar hendi sinni ok mælti: „Ekki deili ek við þik lengr", ok gekk síðan í braut. Hon unni honum mikit ok mátti eigi stilla sik ok grét hástöfum. Þjóstólfr gekk at henni ok mælti: „Sárt ert þú leikin ok skyldi eigi svá oft". „Ekki skalt þú þessa hefna", segir hon, „ok engan hlut í eiga, hversu sem með okkr ferr". Hann gekk í braut ok glotti við.

17. Glúmr kvaddi menn til ferðar með sér ok bjóst Þjóstólfr með Glúmi. Þeir fóru upp Reykjardal hinn syðra ok upp hjá Baugagili ok upp til Þverfells ok skifta þar liðinu — ok fóru sumir í Skorradalsleit, enn suma sendi hann suðr til Súlna, ok fundu þeir allir fjölda fjár. Svá kom, at þeir váru tveir sér, Glúmr og Þjóstólfr. Þeir gengu suðr frá Þverfelli ok fundu þar sauði skjarra ok eltu sunnan at fjallinu. Kvámust sauðirnir

upp á fjallit fyrir þeim. Ámælti þá hvárr þeira öðrum — og mælti Þjóstólfr við Glúm at hann mundi til engis hafa afla annars enn brölta á maga Hallgerði. Glúmr mælti: „Án er ilt gengi, nema heiman hafi; ek skal taka hæðiyrði af þér, þar sem þú ert þræll fastr á fótum“. Þjóstólfr mælti: „Þat skalt þú eiga til at segja, at ek em eigi þræll; því at ek skal hvergi undan þér láta“. Þá reiddist Glúmr ok hjó til Þjóstólfs með saxi, enn hann brá við öxinni ok kom í fetann ok beit í ofan um tvá fingr. Þjóstólfr hjó með öxinni í móti, ok kom á öxlina ok tók í sundr axlarbeinit ok viðbeinit, og blæddi inn ór sárinu. Glúmr greip til Þjóstólfs annarri hendi svá fast at hann fell við. Glúmr mátti ekki halda, því at dauðinn fór á hann. Þjóstólfr huldi hræ hans með grjóti ok tók af honum gullhring. Hann gekk þar til er hann kom til Varmalækjar. Hallgerðr var úti ok sá at blóðug var öxin. Hann kastaði til hennar gullhringinum. Hon mælti: „Hvat segir þú tíðenda?“ eða hví er öx þín blóðug?“ Hann svaraði: „Eigi veit ek, hversu þér mun þykkja; ek segi þér víg Glúms“. „Þú munt því valda“, segir hon. Hon hló at og mælti: „Eigi ert þú engi í leikinum“. Hann mælti: „Hvert ráð sér þú fyrir mér nú?“ „Far þú til Hrúts föðurbróður míns“, segir hon, „ok sjái hann fyrir þér“. „Eigi veit ek“, sagði

Þjóstólfr, „hvárt þetta er heilræði, enn þó skal ek þínum ráðum fram fara um þetta mál“. Tók hann þá hest sinn ok reið á braut ok lýkr eigi ferð sinni fyrr enn hann kom á Hrútsstaði um nótt. Hann bindr hest sinn á bak húsum — gengr síðan at durum og lýstr á högg mikit. Eftir þat gengr hann norðr um húsin. Hrútr hafði vakat ok kipti upphávum skóm á fætr sér, fór í treyju ok tók sverð í hönd sér. Hann vafði mötli um vinstri hönd sér ok upp um handlegginn. Menn vöknuðu við, er hann gekk út. Hann gekk norðr um vegginn ok sá þar mann mikinn ok kendi, at þar var Þjóstólfr. Hrútr spurði tíðenda. „Ek segi þér víg Glúms“, segir Þjóstólfr. „Hverr veldr því“, segir Hrútr. „Ek vá hann“, segir Þjóstólfr. „Hví reitt þú hingat?“ segir Hrútr. „Hallgerðr sendi mik til þín“, segir Þjóstólfr. „Eigi veldr hon þessu þá“, segir Hrútr og brá sverðinu. Þetta sá Þjóstólfr ok vill eigi verða seinni ok höggr þegar til Hrúts. Hrútr brást skjótt undan höggvinu ok laust vinstri hendi utan á hlýr öxinni svá snart, at öxin hraut úr hendi Þjóstólfi. Hrútr hjó með hægri hendi á fót Þjóstólfs fyrir ofan knéit ok hljóp at honum við og hratt honum. Fell Þjóstólfr á bak aftr, enn fótrinn loddi. Þá hjó Hrútr annat högg hann til bana, ok kom þat í höfuðit. Þá kvámu út húskarlar Hrúts ok sá verks of merki. Hrútr lét færa Þjóstólf í

braut ok hylja hræ hans. Síðan fór Hrútr að finna Höskuld og sagði honum víg Glúms ok svá Þjóstólfs. Honum þótti skaði mikill at um Glúm, enn þakkaði honum vígit Þjóstólfs. — Nú er þar til máls at taka, að Þórarinn Ragabróðir spyrr lát Glúms bróður síns. Ríðr hann við tólfta mann vestr til Dala ok kom á Höskuldsstaði. Höskuldr tók báðum böndum við honum, ok er hann þar um nóttina. Höskuldr sendir þegar eftir Hrúti, at hann kvæmi þangat. Hann fór þegar. Ok um daginn eftir töluðu þeir mart um látit Glúms. Þórarinn mælti: „Vill þú nökkuru bæta mér bróðurinn? því at ek hefi mikils mist“. Höskuldr svaraði: „Eigi drap ek bróður þinn, ok eigi réð dóttir mín honum bana; enn þegar Hrútr vissi, þá drap hann Þjóstólf“. Þá þagnaði Þórarinn, og þótti vandast málit. Hrútr mælti: „Geru vit góða ferð hans — hann hefir víst mikils mist — ok mun þat vel fyrir mælast, ok gefum honum gjafar, ok sé hann vinr okkarr alla æfi síðan“. Ok fór þetta fram, at þeir gáfu honum gjafar, bræðr. Ok reið hann suðr aftr. Þau Hallgerðr skiftu um bústaði um várit — ok fór hon suðr á Laugarnes, enn hann til Varmalækjar. Ok er Þórarinn ór sögunni.

18. Nú er þar til máls at taka, at Mörðr gígja tók sótt ok andaðist, ok þótti þat skaði mikill. Unnr dóttir hans tók fé alt eftir hann.

Hon var þá ógefin í annat sinn. Hon var örlynd mjök ok óforsjál um fjárhagi, ok tók at eyðast fyrir henni lausaféit svá at hon átti ekki nema lönd ok gripi.

19. Gunnarr hét maðr. Hann var frændi Unnar. Rannveig hét móðir hans ok var Sigmundardóttir, Sigvatssonar hins rauða. Hann var veginn við Sandhólaferju. Faðir Gunnars hét Hámundr, ok var sonr Gunnars Baugssonar. Við þann er kent Gunnarsholt. Móðir Hámundar hét Hrafnhildr. Hon var Stórólfsdóttir, Hæings sonar. Stórólfr var bróðir Hrafns lögsögumanns. Sonr Stórólfs var Ormr hinn sterki. Gunnarr Hámundarson bjó at Hlíðarenda í Fljótshlíð. Hann var mikill maðr vexti ok sterkr ok allra manna bezt vígr. Hann hjó báðum höndum ok skaut, ef hann vildi; ok hann vá svá skjótt með sverði, at þrjú þóttu á lofti at sjá. Hann skaut manna bezt af boga ok hæfði alt þat er hann skaut til. Hann hljóp meir enn hæð sína með öllum herklæðum ok eigi skemra aftr enn fram fyrir sik. Hann var syndr sem selr. Ok eigi var sá leikr, at nakkvarr þyrfti við hann at keppa, ok hefir svá verit sagt, ar engi væri hans jafningi. Hann var vænn at yfirliti ok ljóslitaðr, rétt nefit ok hafit upp í framan vert, bláeygr ok snareygr ok rjóðr í kinnum, hárit mikit, gult, ok fór vel. Manna var hann kurteisastr, harðgerr í

öllu, ráðhollr ok góðgjarn, mildr ok stiltr vel, vinfastr ok vinavandr. Hann var vel auðigr at fé. Bróðir hans hét Kolskeggr. Hann var mikill maðr ok sterkr, drengr góðr ok öruggr í öllu. Annarr bróðir hans hét Hjörtr. Hann var þá í barnæsku. Ormr skógarnef var bróðir Gunnars laungetinn; ok er hann ekki við þessa sögu. Arngunnr hét systir Gunnars. Hana átti Hróarr tungugoði, sonr Una hins óborna, Garðars sonar. Sá fann Ísland. Sonr Arngunnar var Hámundr halti, er bjó á Hámundarstöðum.

20. Njáll hét maðr. Hann var sonr Þorgeirs gollnis, Ófeigs sonar. Móðir Njáls hét Ásgerðr. Hon var dóttir Áskels hersis hins ómálga. Hon hafði komit út hingat til Íslands ok numit land fyrir austan Markarfljót milli Öldusteins ok Seljalandsmúla. Sonr hennar var Holta-Þórir, faðir þeira Þorleifs kráks, er Skógverjar eru frá komnir ok Þorgríms hins mikla ok Þorgeirs skorargeirs. Njáll bjó at Bergþórshváli í Landeyjum. Annat bú átti hann í Þórólfsfelli. Njáll var vel auðigr at fé ok vænn maðr yfirlits. Enn sá hlutr varð á ráði hans, at honum óx eigi skegg. Hann var lögmaðr svá mikill, at engi var hans jafningi, vitr ok forspár, heilráðr ok góðgjarn — ok varð alt at ráði þat er hann réð mönnum, — hógværr ok drenglyndr, langsýnn ok langminnigr. Hann leysti hvers manns vandræði, er á hans fund kom. Bergþóra hét

kona hans. Hon var Skarpheðinsdóttir, kvenskörungr mikill ok drengr góðr ok nakkvat skaphörð. Þau Njáll áttu sex börn, þrjá sonu ok þrjár dætr ok koma þeir allir við þessa sögu.

21. Nú er þar til máls at taka, er Unnr hefir látit alt lausaféit. Hon gerði heiman ferð sína til Hlíðarenda, ok tók Gunnarr vel við frændkonu sinni, ok var hon þar um nóttina. Um daginn eftir sátu þau úti ok töluðu. Kom þar niðr tal hennar, at hon sagði honum, hversu þungt henni fell til fjár. „Illa er þat“, sagði hann. „Hver órræði vill þú veita mér?“ sagði hon. Hann svaraði: „Haf þú fé svá mikit, sem þú þarft, er ek á á leigustöðum“. „Eigi vil ek þat“, segir hon, „at eyða fé þínu“. „Hversu vill þú þá?“ segir hann. „Ek vil at þú heimtir fé mitt undan Hrúti“, segir hon. „Eigi þykki mér þat vænt“, segir hann, „þar er faðir þinn fekk eigi heimt; ok var hann lögmaðr mikill, enn ek kann litt til laga“. Hon svaraði: „Meir þreytti Hrútr þat með kappi, enn með lögum; enn faðir minn var gamall — ok þótti mönnum því þat ráð, at þeir þreytti þat ekki með sér. Enda er sá engi minn frændi, at gangi í þetta mál, ef þú hefir eigi þrek til“. „Þora mun ek“, segir hann, „at heimta fé þetta; enn eigi veit ek, hversu upp skal taka málit“. Hon svaraði: „Far þú ok finn Njál at Berg-

þórshváli. Hann mun ráðin kunna til at leggja. Er hann ok vinr þinn mikill". „Ván er mér, at hann ráði mér heilt sem öllum öðrum", segir hann. Svá lauk með þeim, at Gunnarr tók við málinu enn fekk henni fé til bús síns, sem hon þurfti. Ok fór hon heim síðan. Gunnarr ríðr nú at finna Njál, ok tók hann við honum vel — ok gengu þeir á tal. Gunnarr mælti: „Heilræði em ek kominn at sækja at þér". Njáll svaraði: „Margir eru þess vinir mínir maklegir, at ek leggi til þat sem heilt er; enn ætla ek, at ek leggja mesta stund á við þik". Gunnarr mælti: „Ek vil gera þér kunnigt, at ek hefi tekit fjárheimtu af Unni á Hrút". „Þat er mikit vandamál", segir Njáll, „ok mikil hætta, hversu ferr, enn þó mun ek til leggja með þér þat er mér þykkir vænst; ok mun þat endast, ef þú bregðr hvergi af; enn líf þitt er í hættu, ef þú gerir eigi svá". „Hvergi skal ek af bregða", segir Gunnarr. Þá þagði Njáll nakkvara stund ok mælti síðan: „Hugsat hefi ek málit, ok mun þat duga".

22. „Nú skalt þú ríða heiman við hinn þriðja mann. Skalt þú hafa váskufl yztan klæða ok undir söluváðarkyrtil mórendan. Þar skalt þú hafa undir hin góðu klæði þín ok taparöx í hendi. Tvá hesta skal hafa hverr yðvarr — aðra feita enn aðra magra. Þú skalt hafa heðan smíði. Þér skuluð ríða þegar á morgin. Ok

er þér komið yfir Hvítá vestr, þá skalt þú láta slota hatt þinn mjök. Þá mun eftir spurt, hverr sá sé hinn mikli maðr. Förunautar þínir skulu segja, at þar sé Kaupa-Heðinn hinn mikli, eyfirzkr maðr, ok fari með smíði. Hann er maðr skapillr ok margmæltr — þykkist einn vita alt. Hann rekr aftr kaup sín oftlega ok flýgr á menn, þegar er eigi er svá gert, sem hann vill. Þú skalt ríða vestr til Borgarfjarðar ok láta þá falt hvarvetna smíðit ok reka aftr kaupin mjök. Þá mun sá orðrómr á leggjast, at Kaupa-Heðinn sé manna verstr viðfangs ok sízt sé logit frá honum. Þú skalt ríða til Norðrárdals ok svá til Hrútafjarðar ok til Laxárdals ok til þess er þú kemr á Höskuldsstaði. Þar skalt þú vera um nótt ok sitja utarlega ok drepa niðr höfði. Höskuldr mun mæla, at ekki skyli eiga við Kaupa-Heðinn, ok segja, at hann sé óvinveittr. Síðan munt þú fara í braut um morgininn eftir ok koma á næsta bæ hjá Hrútsstöðum. Þar skalt þú láta falt smíðið ok hafa þat uppi af, er verst er, ok berja í brestina. Búandi mun at hyggja ok mun hann finna brestina. Þú skalt hnykkja af honum ok mæla ilt við hann. Hann mun segja, at þat sé ván, at þú gefist honum eigi vel: — „er þú gefst öllum öðrum illa“. Þá skalt þú fljúga á hann, þó at þú sér því óvanr; ok stilt þó aflinu, at þú verðir eigi kendr ok ekki sé grunat. Þá mun sendr maðr

á Hrútsstaði at segja Hrúti, at betra mun at skilja ykkr. Hann mun þegar senda eftir þér; enn þú skalt ok þegar fara. Þér mun skipat á hinn óæðra bekk gegnt öndugi Hrúts. Þú skalt kveðja hann. Hann mun vel taka þér ok spyrja, hvárt þú sér norðlenzkr. Þú skalt segja at þú sér eyfirzkr maðr. Hann mun spyrja, hvárt þar sé allmargir ágætismenn. „Ærinn hafa þeir klækiskap", skalt þú segja. „Er þér kunnigt til Reykjardals?" mun hann segja. „Kunnigt er mér um alt Ísland", skalt þú segja. „Eru í Reykjardal kappar miklir?" mun hann segja. „Þjófar eru þar ok illmenni", skalt þú segja. Þá mun Hrútr hlæja ok þykkja gaman at. Munuð þit þá tala um menn í austfirðingafjórðungi; ok skalt þú öllum leggja nakkvat ámæli. Tal ykkat mun koma á Rangárvöllu. Þá skalt þú segja, at þar sé sízt mannval, síðan Mörðr gígja var dauðr. Þú skalt kveða vísur nakkvarar — því at þú ert skáld gott — ok mun Hrúti þykkja gaman at. Hann mun spyrja, hvat þú færir til þess, at eigi megi koma maðr í stað hans. Þú skalt því svara, at hann var maðr svá vitr ok svá mikill laga maðr ok málafylgju, „at aldri varð á um hans höfðingsskap". Hann mun spyrja, hvárt þér er nakkvat af kunnigt, „hversu fór með okkr". „Kunnigt er mér", skalt þú segja, „at hann tók af þér konuna, enn þú hafðir

ekki“. Þá mun Hrútr svara: „Þótti þér ekki á verða fyrir honum, er hann náði eigi fénu, enn bjó þó til málit?“ „Hér má ek þér vel svara“, skalt þú segja, „þú skoraðir honum til einvígis; enn hann var maðr gamall, ok réðu vinir hans honum, at hann berðist eigi við þik. Ok drap svá niðr málinu“. „Mælta ek þat“, mun Hrútr segja, „ok þótti þat heimskum mönnum sem lög væri; enn málit mátti þó upp taka á öðru þingi, ef hann hefði þrek til haft“. „Veit ek þat“, skalt þú segja. Hann mun þá spyrja þik: „Kant þú nakkvat í lögum?“ „Kunna þótti ek norðr þar“, skalt þú segja, „enn þú munt þó segja mér verða, hversu málit skyldi upp taka“. Hrútr mun mæla: „At hverju máli vill þú spyrja?“ „At því“, skalt þú segja, „er mik skiftir engu, hversu upp skal taka fjárheimtuna Unnar“. „Stefna skal málinu svá at ek heyra á eða at lögheimili mínu“, mun Hrútr segja. „Stefn þú nú þá“, skalt þú segja, „enn ek mun í annat sinn“. Þá mun Hrútr stefna; ok skalt þú at því vandlega hyggja, hver atkvæði hann hefir. Þá mun Hrútr mæla, at þú skylir stefna. Þú skalt þá stefna; ok skal rangt svá at eigi sé meir enn annat hvert orð rétt. Þá mun Hrútr hlæja — ok mun hann þá ekki gruna — enn mæla þó, at fátt sé rétt í. Þú skalt kenna förunautum þínum, at þeir hafi glapit þik. Þá skalt þú biðja Hrút, at hann mæli

fyrir þér, ok at hann leyfi, at þú stefnir í annat sinn ok mælir eftir honum. Hann mun leyfa þér ok stefna sjálfr málinu. Þú skalt þegar stefna eftir ok mæla þá rétt ok spyrja Hrút, hvárt rétt sé stefnt. Hann mun segja þér, at eigi megi þat ónýta. Þá skaltu mæla hátt, svá at förunautar þínir heyri: „Stefni ek handseldri sök Unnar Marðardóttur“. Enn þegar er menn eru sofnaðir, þá skuluð þér upp standa — ok fara hljóðlega — ganga út ok bera söðla yðra í haga til hinna feitu hestanna ok ríða þeim enn láta hina eftir. Þér skuluð ríða upp ór búfjárhögum ok vera þar þrjár nætr. Svá nökkuru mun yðvar leita farit lengi. Síðan skuluð þér ríða heim suðr — ok ríða um nætr, enn liggja um daga. Enn vér munum fara til þings ok veita at málunum“. Gunnarr þakkaði honum ok reið heim fyrst.

23. Gunnarr reið heiman tveim nóttum síðar ok tveir menn með honum. Þeir riðu þar til er þeir kvámu á Bláskógaheiði. Þar riðu menn í móti þeim ok spurðu, hverr sá væri hinn mikli maðr, er svá lítt var sýndr. Förunautar hans sögðu, at þar var Kaupa Heðinn hinn mikli. Þeir svöruðu: „Eigi er þar hins verra eftir ván, er slíkr ferr fyrir“. Heðinn lét þegar sem hann myndi á þá ráða; enn þó fóru hvárir leið sína. Gunnarr fór með öllu sem fyrir hann var lagt ok var á Höskuldsstöðum um nótt ok fór þaðan

ofan eftir dal ok kom á næsta bæ hjá Hrútsstöðum. Þar lét hann falt smíðit ok seldi þrjá smíðisgripi. Búandi fann, at á var smíðinu, ok kallaði fals í. Heðinn réð þegar á búanda. Þat var sagt Hrúti; ok sendi hann eftir Heðni. Hann fór þegar á fund Hrúts ok hafði þar góðar viðtökur. Skipaði Hrútr honum gegnt sér. Ok fór orðtak þeira sem Njáll gat til. Enn er talit kom á Rangárvöllu ok Hrútr frétti þar at mönnum, þá kvað Heðinn vísu þessa:

(4) Menn eru sízt — at sönnu
slíkt talar þjóð í hljóði —
oft heyrt er þat — eftir
— öll — á Rangárvöllum.
Mörð frá ek gígju gerðu
gunnhríðar margkunnar;
engr var seima sløngvir
slíkr at spekt ok ríki.

Hrútr mælti þá: „Skáld ert þú Heðinn — enn hefir þú heyrt, hversu fór með okkr Merði?“ Heðinn kvað þá enn vísu:

(5) Heyrt hafak hrings at bjartri
Hristi þráðs með ráðum
iarðar undirgørðar
almr væntik þik rænti.
Réðu hodda hlœði
haldendr við þik skjaldar
— áðr rauð seima sneiðir
sverð — at hann eigi berðisk.

Þá sagði Hrútr honum hversu upp skyldi taka málit, og stefndi fyrir málinu. Enn hann mælti

eftir ok stefndi rangt. Þá brosti Hrútr ok grunaði ekki. Þá mælti hann, at Hrútr skyldi stefna í annat sinn. Svá gerði Hrútr. Heðinn stefndi þá í annat sinn ok stefndi þá rétt ok vitnaði undir förunauta sína, at hann stefndi handseldri sök Unnar Marðardóttur. Hann fór til svefns um kveldit, sem aðrir menn. Enn er Hrútr var sofnaðr, tóku þeir föng sín ok höfðu til hesta sinna, ríða síðan yfir ána ok svá fram Hjarðarholts megin, þar til er þraut dalinn, ok eru þar í fjöllum þeim millum Haukadalsskarðs ok kvámu sér þar, er eigi mátti finna þá fyrr enn riðit væri at þeim. Söðlar þeira ok vápn höfðu varðveitt verit í smiðju, svá at þeir máttu sjálfir út ná. Urðu því engir menn varir við brautferð þeira. Þessa nótt öndverða vaknaði Höskuldr á Höskuldsstöðum ok vakti upp alla heimamenn sína. „Ek vil segja yðr draum minn“, segir hann, „ek þóttumst sjá bjarndýri mikit ganga út ór húsunum — ok vissa ek, at eigi fanst þessa dýrs maki — ok fylgdu því húnar tveir, ok vildu þeir vel dýrinu. Þat stefndi til Hrútsstaða ok gekk þar inn í húsin. Síðan vaknaða ek. Nú vil ek spyrja yðr, hvat þér sáð til hins mikla manns“. Einn maðr svaraði honum: „Þat sá ek, at fram undan ermi hans kom eitt gullhlað ok rautt klæði, enn á hinni hægri hendi hafði hann gullhring“. Höskuldr mælti: „Þetta er engis manns fylgja

nema Gunnars frá Hlíðarenda. Þykkjumst ek nú sjá alt eftir, ok skulu vér nú ríða á Hrútsstaði". Þeir gengu út allir ok fóru á Hrútsstaði, ok drápu á dyrr. Enn maðr gekk út ok lauk upp hurðinni. Þeir gengu þegar inn. Hrútr lá í lokrekkju ok spyrr, hverir komnir eru. Höskuldr sagði til sín, ok spurði hvat þar væri gesta. Hann svarar: „Hér er Kaupa-Heðinn". Höskuldr mælti: „Breiðari mun um bakit; því at ek get hér verit hafa Gunnar frá Hlíðarenda". „Þá mun hér slægleiksmunr orðit hafa", segir Hrútr. „Hvat er at orðit?" segir Höskuldr. „Ek sagða honum, hversu upp skyldi taka fjárheimtuna Unnar, ok stefnda ek mér sjálfr, enn hann stefndi eftir; ok mun hann þann hafa málatilbúnaðinn, ok er sá réttr". „Mikill er vizkumunr orðinn", segir Höskuldr, „og mun eigi Gunnarr einn hafa um ráðit. Njáll mun þessi ráð hafa til lagit; því at engi er hans maki at viti". Þeir leita nú Heðins, ok er hann allr í brautu. Þeir sömnuðu liði ok leituðu þeira þrjá daga ok þrjár nætr ok fundu þá eigi. Gunnarr reið til Haukadals ór fjallinu ok fyrir austan skarð ok svá til Holtavörðuheiðar ok létti eigi fyrr enn hann kom heim. Hann fann Njál ok sagði honum, at vel hafði dugat ráðit.

24. Gunnarr reið til alþingis. Þeir Hrútr ok Höskuldr riðu ok til þings ok fjölmentu mjök.

Gunnarr sækir mál þetta á þingi. Hann kvaddi búa til máls — ok höfðu þeir Hrútr ætlat at veita honum atgöngu enn treystust eigi. Síðan gekk Gunnarr at Breiðfirðinga dómi ok bauð Hrúti at hlýða til eiðspjalls síns ok framsögu sakar ok sóknargagna allra. Eftir þat vann hann eið ok sagði fram sök. Síðan lét hann bera stefnuvætti — þá sakartökuvætti. Njáll var eigi við dóminn. Nú sótti Gunnarr málit þar til er hann bauð til varna. Hrútr nemndi vátta ok sagði ónýtt málit ok sagði hann mist hafa þeira þriggja váttorða, er í dóminn áttu at koma — eitt þat er nemnt var fyrir rekkjustokki, annat fyrir karldurum, þriðja at Lögbergi. Njáll var þá kominn til dómsins ok kveðst borgit munu geta málinu ok sökinni, ef þeir vildi þat þreyta. „Eigi vil ek þat“, sagði Gunnarr, „ek skal gera Hrúti slíkan, sem hann gerði Merði frænda mínum. Eða hvárt eru þeir bræðr svá nær, Hrútr ok Höskuldr, at þeir megi heyra mál mitt?“ „Heyra megu vit“, segir Hrútr, eða hvat vill þú?“ Gunnarr mælti: „Þeir sé heyrandi váttar, er hjá eru, at ég skora þér, Hrútr, til hólmgöngu. Ok skalt þú berjast við mik í dag í hólmi þeim er hér er í Öxará. Enn ef þú vill eigi berjast, þá greið þú út féit alt í dag“. Þá kvað Gunnarr vísu:

(6) Þér skal ek, Hrútr, at hváru
— hef ek óð í dag góðan —

skora á holm ok hjalma
hjaldruðr við mik skjalda
— þeir sé er hirðendr heyra
Heðins gáttar nú váttar —,
auðs nema út vilir greiða
ölr mund refils grundar.

Síðan gekk Gunnarr frá dóminum með öllu liði sínu. Þeir Höskuldr ok Hrútr gengu ok heim, ok var málit hvártki sótt né varit þaðan af. Hrútr mælti, er hann kom inn í búðina: „Þat hefir mik aldri hent, at sá nakkvarr maðr hafi mér einvígi boðit, at ek hafa undan gengit“. „Þat munt þú ætla at berjast“, segir Höskuldr, „enn eigi skal þat ef ek ræð — því at eigi ferr þér nær við Gunnar, enn Merði myndi við þik — ok skulu vit heldr greiða féit báðir saman Gunnari“. Síðan spurðu þeir bræðr búendr, hvat þeir vildi til leggja. Þeir svöruðu allir, at þeir myndi til leggja slíkt sem Hrútr vildi. „Göngum þá“, segir Höskuldr, „til búðar Gunnars ok greiðum af höndum féit“. Þeir gengu til búðar Gunnars ok kölluðu hann út. Hann gekk út í búðardyrnar ok menn með honum. Höskuldr mælti: „Nú er at taka við fénu“. Gunnarr mælti: „Greiði nú þá. Ek em búinn við at taka“. Þeir greiddu féit alt vel af hendi. Þá mælti Höskuldr: „Njót þú nú sem þú hefir aflat“. Gunnarr kvað þá vísu þessa:

(7) Auðs munu œski-meiðar
óttlaust fyr því njóta

hœgs at hvergi ljúgum
hjörþings til penninga.
Ferr — enn vitnis varrar
vér rjóðum — þá fljóði
verr enn oss, ok errinn
almr hraustr funa hjalma.

„Illa mun þér launat vera“, segir Hrútr. „Ferr þat sem má“, segir Gunnarr. Þeir Höskuldr gengu heim til búðar sinnar, ok var honum mikit í skapi ok mælti til Hrúts: „Hvárt mun Gunnari aldri hefnast þessi ójafnaðr?“ „Eigi mun þat“, segir Hrútr, „hefnast mun honum víst, ok mun oss verða í því engi hefnd né frami. Enn þó er þat líkast, at hann snúist til várrar ættar um vinfengit“. Hættu þeir þá talinu. Gunnarr sýndi Njáli féit. Njáll mælti: „Vel hefir nú vegnat“, sagði hann. „Ok hefir af þér til leitt“, segir Gunnarr. Menn riðu heim af þingi, ok hafði Gunnarr hina mestu sæmd af málinu. Gunnarr færði féit alt Unni, ok vildi hann ekki af hafa — enn kveðst meira heimta þykkjast eiga at henni síðan, eða at hennar frændum, enn at öðrum mönnum. Hon kvað þat svá vera.

25. Valgarðr hét maðr. Hann bjó at Hofi við Rangá. Hann var sonr Jörundar goða, Hrafns sonar hins heimska, Valgarðs sonar, Ævars sonar, Vémundar sonar orðlokars, Þórólfs sonar vaganefs, Þrándar sonar hins gamla, Haralds sonar hilditannar, Hræreks sonar slöngvan-

bauga. Móðir Haralds hilditannar var Auðr, dóttir Ívars víðfaðma, Hálfdanar sonar hins snjalla. Bróðir Valgarðs hins grá var Úlfr örgoði, er Sturlungar eru frá komnir ok Oddaverjar. Úlfr örgoði var faðir Svarts, föður Loðmundar, föður Sigfúss, föður Sæmundar hins fróða. Loðmundr Svartsson var faðir Gríms, föður Svertings, föður Vigdísar, móður Sturlu í Hvammi. Enn frá Valgarði er kominn Kolbeinn ungi. Þeir bræðr Úlfr örgoði ok Valgarðr hinn grái fóru at biðja Unnar, ok giftist hon Valgarði án ráði allra frænda sinna. Enn þat þótti Gunnari illa ok Njáli ok mörgum öðrum; því at Valgarðr var maðr grályndr ok óvinsæll. Þau gátu sér son er Mörðr hét; ok er sá lengi við þessa sögu. Þá er hann var fullkominn at aldri, var hann illa til frænda sinna ok einna verst til Gunnars. Hann var slægr í skapferðum ok illgjarn í ráðum. — Nú skal nemna sonu Njáls. Skarpheðinn hét hinn elsti. Hann var mikill maðr vexti ok styrkr, vígr vel, syndr sem selr, manna fóthvatastr, skjótráðr ok öruggr, gagnorðr ok skjótorðr ok skáld gott, enn þó löngum vel stiltr. Hann var jarpr á hár — ok sveipr í hárinu, — eygðr vel, fölleitr ok skarpleitr — liðr á nefi ok lá hátt tanngarðrinn —, munnljótr nakkvat ok þó manna hermannlegastr. Grímr hét annarr sonr Njáls. Hann var svartr á hár ok þó fríðari sýnum enn Skarpheðinn ok

var bæði mikill ok sterkr. Helgi hét hinn þriði sonr Njáls. Hann var fríðr maðr sýnum ok hærðr vel. Hann var sterkr maðr ok vel vígr. Hann var vitr maðr ok stiltr vel. Allir váru þeir ókvángaðir synir Njáls. Höskuldr hét hinn fjórði sonr Njáls. Hann var laungetinn. Móðir hans hét Hróðný ok var Höskuldsdóttir, systir Ingjalds frá Keldum. Njáll spurði Skarpheðinn, ef hann vildi kvángast. Hann bað föður sinn ráða. Bað Njáll þá til handa honum Þórhildar, dóttur Hrafns ór Þórólfsfelli — ok átti hann því þar annat bú síðan. Skarpheðinn fekk Þórhildar ok var þó vistum með föður sínum. Til handa Grími bað hann Ástríðar af Djúpárbakka. Hon var ekkja ok auðig mjök. Grímr fekk hennar ok var þó með Njáli.

26. Ásgrímr hét maðr; hann var Elliða-Gríms son, Ásgríms sonar, Öndótts sonar kráku. Móðir hans hét Jórunn ok var Teits dóttir, Ketilbjarnar sonar hins gamla frá Mosfelli. Móðir Teits var Helga, dóttir Þórðar skeggja, Hrapps sonar, Bjarnar sonar bunu, Gríms sonar hersis ór Sogni. Móðir Jórunnar var Álof, dóttir Böðvars hersis, Víkinga-Kára sonar; bróðir Ásgríms Elliða-Gríms sonar hét Sigfúss. Hans dóttir var Þorgerðr, móðir Sigfúss, föður Sæmundar hins fróða. Gaukr Trandilsson var fóstbróðir Ásgríms, er fræknastr maðr hefir verit ok bezt at sér gerr. Þar varð illa með þeim Ásgrími; því

at Ásgrímr varð banamaðr Gauks. Ásgrímr átti tvá sonu, ok hét hvárrtveggi Þórhallr. Þeir váru báðir efnilegir menn. Grímr hét ok sonr Ásgríms, enn Þórhalla dóttir. Hon var kvenna fríðust ok kurteisust ok vel at sér ger í öllu. Njáll kom at máli við Helga son sinn ok mælti: „Hugat hefi ek þér kvánfang, frændi, ef þú vill at mínu ráði gera". „Þat vil ek víst", segir hann, „því at ek veit, at bæði er, at þú vill vel, enda kant þú vel. Eða hvar hefir þú á stofnat?" Njáll svaraði: „Vit skulum biðja dóttur Ásgríms Elliða-Grímssonar; því at sá er kostr beztr".

27. Litlu síðar fara þeir ok báðu konunnar — riðu vestr yfir Þjórsá, ok fóru þar til er þeir kvámu í Tungu. Ásgrímr var heima ok tók við þeim vel — ok váru þar um nóttina. Enn um daginn gengu þeir á tal. Þá vakti Njáll til um bónorðit ok bað Þórhöllu til handa Helga syni sínum. Ásgrímr svaraði því máli vel, ok sagði eigi þá menn vera, at hann væri fúsari við at kaupa enn þá. Síðan töluðu þeir um málit; ok lauk svá, at Ásgrímr festi Helga dóttur sína, ok var kveðit á brúðhlaupsstefnu. Gunnarr var at veizlu þessi ok margir aðrir hinir beztu menn. Enn eftir veizluna bauð Njáll Þórhalli Ásgrímssyni til fóstrs. Ok fór hann til hans ok var með honum lengi síðan. Hann unni meira Njáli enn föður sínum. Njáll

kendi honum lög svá at hann varð mestr lögmaðr á Íslandi.

28. Skip kom út í Arnarbælisós — ok stýrði skipinu Hallvarðr hvíti, víkverskr maðr. Hann fór til vistar til Hlíðarenda ok var með Gunnari um vetrinn — ok bað hann jafnan, at hann skyldi fara utan. Gunnarr talaði fátt um ok tók á engu ólíklega. Ok um várit fór hann til Bergþórshváls ok spurði Njál, hvé ráðlegt honum þætti, at hann færi utan. „Ráðlegt þykki mér þat“, segir Njáll, „munt þú þér þar vel koma, sem þú ert“. „Vill þú nakkvat taka við fjárfari mínu“, segir Gunnarr, „meðan ek em í brautu? því at ek vil, at Kolskeggr bróðir minn fari með mér; enn ek vilda, at þú sæir um búit meðan með móður minni“. „Ekki skal þat við nema“, segir Njáll, „alt skal ek styðja þik um þat, er þú vill“. „Vel mun þér fara“, segir Gunnarr. Ríðr hann þá heim. Austmaðr kom enn á tal við Gunnar, at hann myndi utan fara. Gunnarr spyrr, ef hann hefði nakkvat siglt til annara landa. Hann kveðst siglt hafa til landa þeira allra, er váru meðal Noregs ok Garðaríkis, — „ok svá hefi ek siglt til Bjarmalands“. „Vill þú sigla með mér í Austrveg?“ segir Gunnarr. „Þat vil ek víst“, segir hann. Síðan réð Gunnarr utanferð sína með honum. Njáll tók við öllu fjárfari Gunnars.

29. Gunnarr fór utan ok Kolskeggr bróðir

hans með honum. Þeir sigldu til Túnbergs ok váru þar um vetrinn. Þá var orðit höfðingjaskifti í Noregi. Var þá dauðr Haraldr gráfeldr ok Gunnhildr. Réð þá ríki Hákon jarl Sigurðarson, Hákonar sonar, Grjótgarðs sonar. Móðir hans hét Bergljót, ok var dóttir Þóris jarls þegjanda. Móðir hennar hét Álof árbót, ok var dóttir Haralds hins hárfagra. Hallvarðr spurði Gunnar, ef hann vildi ráðast til Hákonar jarls. „Eigi vil ek þat", segir Gunnarr. „Átt þú nakkvat langskip?" segir Gunnarr. „Á ek tvau", segir Hallvarðr. „Þá vilda ek, at vit færim í hernað", segir Gunnarr, „ok réðim menn til með okkr". „Þat vil ek þá", segir Hallvarðr. Síðan fóru þeir til Víkrinnar ok tóku þar skip tvau ok bjoggust þaðan. Þeim varð gott til manna; því at mikil ágæti váru sögð frá Gunnari. „Hvert vill þú nú halda?" segir Gunnarr. „Fyrst suðr í Hísing", segir Hallvarðr, „á fund Ölvis frænda míns". „Hvat vill þú honum?" segir Gunnarr. „Hann er drengr góðr", segir Hallvarðr, „ok mun hann fá okkr nakkvarn styrk til ferðarinnar". „Förum vit þangat þá", segir Gunnarr. Þegar er þeir váru búnir, heldu þeir austr til Hísingar ok höfðu þar góðar viðtökur. Skamma stund hafði Gunnarr þar verit áðr Ölvi fanst mikit um hann. Ölvir spurði um ferð hans. Hallvarðr segir, at Gunnarr vill í hernað ok afla sér fjár. „Þat

er engi ætlan“, segir Ölvir, „þar sem þit hafið lið ekki“. „Nú mátt þú ok við-auka“, segir Hallvarðr. „Ek ætla gott at styrkja Gunnarr at nökkuru“, segir Ölvir, „ok þó at þú eigir frændsymi at telja við mik, þá þykkir mér þó meiri slægr til hans“. „Hvat vill þú nú þá til leggja?“ segir Hallvarðr. „Langskip tvau — annat tvítugsessu, enn annat þrítugsessu“, segir Ölvir. „Hverir skulu þar á?“ segir Hallvarðr. „Ek skal skipa húskörlum mínum annat, enn búöndum annat. Enn þó hefi ek spurt, at ófriðr er komin í Elfina; ok veit ek eigi hvert þit komizt í braut“. „Hverir eru þar komnir?“ segir Hallvarðr. „Bræðr tveir“, segir Ölvir, „heitir annarr Vandill, enn annarr Karl — synir Snæúlfs hins gamla ór Gautlandi austan“. Hallvarðr segir Gunnari, at Ölvir hafði lagit til skipin. Gunnarr varð glaðr við þat. Þeir bjoggu ferð sína þaðan. Ok er þeir váru búnir, gengu þeir fyrir Ölvi ok þökkuðu honum. Enn hann bað þá vel fara ok varlega fyrir þeim bræðrum.

30. Gunnarr helt út ór Elfinni — ok váru þeir Kolskeggr á einu skipi báðir, enn Hallvarðr var á öðru skipi. Þeir sjá nú skipin fyrir sér. Þá mælti Gunnarr: „Veru vér at nökkuru viðbúnir, ef þeir leita á oss; enn eigum ekki við þá ellegar“. Þeir gerðu svá ok bjoggust við á skipum sínum. Hinir skildu í sundr skip-

in ok gerðu hlið í millum skipanna. Gunnarr fór fram í milli skipanna. Vandill þreif upp stafnljá ok kastaði á meðal skipanna ok í skipit Gunnars ok dró þegar at sér. Ölvir hafði gefið Gunnari sverð gott. Gunnarr brá nú sverðinu — ok hafði hann eigi sett á sik hjálminn — hleypr þegar á saxit á skip Vandils ok hjó þegar mann til bana. Karl lagði at öðrum megin sínu skipi ok skaut spjóti um þvert skip Gunnars — ok stefndi á hann miðjan. Gunnarr sér þetta ok snerist svá skjótt, at eigi mátti auga á festa, ok tók hinni vinstri hendi spjótit ok skaut á skip til Karls — ok hafði sá bana, er fyrir varð. Kolskeggr þreif upp akkeri ok kastar á skip Karls, ok kom fleinninn í borðit ok gekk út í gegnum, ok fell þar inn sær kolblár, ok hljópu menn allir af skeiðinni ok á önnur skipin. Gunnarr hljóp nú aftr á sitt skip. Þá kom at Hallvarðr, ok tókst nú bardagi mikill. Sá þeir nú, at formaðr var öruggr; ok gerði hverr at slíkt er mátti. Gunnarr gerði ýmist at hann hjó eða skaut, ok hafði margr maðr bana fyrir honum. Kolskeggr fylgdi honum vel. Karl hljóp á skip til Vandils bróður síns ok börðust þeir þaðan báðir um daginn. Kolskeggr tók hvíld um daginn á skipi Gunnars, ok sér Gunnar þat. Hann kvað þá vísu:

(8) Þú hefr átgjörnum erni
— etr hrafn — verit betri

greiðir — gumna dauða —
gjalfrdags, enn þér sjalfum.
Hér gengr margr í morgin
muninn bekki vargs drekka
sæstr, enn þik tekr þysta,
þingalmr fetilstinga.

Síðan tók Kolskeggr justu eina af miði fulla ok drakk ok barðist eftir þat. Ok þar kom, at þeir bræðr hljópu upp á skip þeira Vandils, ok gekk Kolskeggr með öðru borði enn Gunnarr með öðru. Í móti Gunnari gekk Vandill ok hjó þegar til hans — ok kom í skjöldinn. Gunnarr snaraði hart skjöldinn, er sverðit festi í, ok brotnaði sverðit undir hjöltunum. Gunnarr hjó í móti, ok sýndist hinum þrjú vera sverðin á lofti — ok sá hann eigi, hvar hann skyldi sér helzt hlífa. Gunnarr hjó undan honum báða fætr. Kolskeggr lagði Karl spjóti í gegnum. Eftir þat tóku þeir herfang mikit. Þaðan heldu þeir suðr til Danmerkr ok þaðan austr í Smálönd ok börðust jafnan ok höfðu ávalt sigr. Ekki heldu þeir aftr at hausti. Annat sumar heldu þeir til Rafala ok mættu þar víkingum, ok börðust þegar ok fengu sigr. Síðan heldu þeir austr til Eysýslu ok lágu þar nakkvara hríð undir nesi einu. Þeir sá mann einn ganga ofan af nesinu. Gunnarr gekk á land upp at finna manninn, ok töluðust þeir við. Spurði Gunnarr hann at namni, enn hann nemndist Tófi. Gunnarr spurði, hvat hann vildi. „Þik vil

ek finna“, segir hann. „Herskip liggja hér öðrum megin undir nesinu — ok mun ek segja þér, hverir fyrir ráða. Þar ráða fyrir bræðr tveir; heitir annarr Hallgrímr, enn annarr Kolskeggr. Þá veit ek mesta orrostumenn — ok þat með, at þeir hafa vápn svá góð, at eigi fær önnur slík. Hallgrímr hefir atgeir þann er hann hefir látit seiða til, at honum skal ekki vápn at bana verða nema hann. Þat fylgir ok, at þegar veit, er víg er vegit með atgeirinum; því at svá syngr í honum áðr, at langt heyrir til. Svá hefir hann náttúru mikla með sér“. Gunnarr kvað þá vísu:

(9) Œst skal ek geir ok geystan
gnýsvellanda fella,
hlœðir hildar skóða,
hjalmangrs þegar fanga.
Ölungrundar skal, Endils
eykríðandi, of síðir
eitrs ok eyðir láta
ört líf Sigars drífu.

„Kolskeggr hefir sax. Þat er hit bezta vápn. Þeir hafa lið þriðjungi meira enn þér hafið. Fé hafa þeir ok mikit ok hafa fólgit á landi — ok veit ek gerla, hvar er. Enn þeir hafa sent njósnarskip fyrir nesit, ok vitu þeir alt til yðvar. Þeir hafa nú ok viðbúning mikinn ok ætla þegar at yðr at leggja, er þeir eru búnir. Er yðr nú annat hvárt til: at leggja í braut þegar — ella búizt þér við sem skjótast. Enn ef

þér hafið sigr, þá skal ek fylgja þér til fjárins alls". Gunnarr gaf honum fingrgull ok gekk síðan til manna sinna ok sagði þeim, at herskip lágu öðrum megin nessins — „ok vitu þeir alt til vár. Töku vér nú vápn vár ok búumst við öllu vel ok skjótt, því at nú er til fjár at vinna". Síðan bjoggust þeir við. Ok þá er þeir váru búnir, sjá þeir, at skipin fara at þeim. Tekst nú orrosta með þeim, ok berjast þeir lengi, ok verðr mannfall mikit. Gunnarr vá margan mann. Þeir Hallgrímr hljópu á skip til Gunnars. Gunnarr sneri í mót Hallgrími. Hallgrímr lagði til hans með atgeirinum. Slá ein var um þvert skipit, ok hljóp Gunnarr aftr yfir öfugr. Skjöldr Gunnars var fyrir framan slána, ok lagði Hallgrímr í hann ok gegnum ok svá í slána. Gunnarr hjó á hönd Hallgrími, ok lamdist handleggrinn, enn sverðit beit ekki. Fell þá niðr atgeirrinn. Gunnarr tók atgeirinn ok lagði í gegnum Hallgrím ok kvað þá vísu:

(10) Feldan hefik þann eyði öldu
eisu, er kunni hildi at reisa;
leyfðan frá ek at Hallgrímr hefði
hjalmavönd í öðrum löndum.
Allir viti, hvé ulfa fylli
atgeirr of kom, dyggvir skatnar.
Hann skal mér, því at herskap kunnum,
hendi fylginn lífs til enda.

Ok þat efndi Gunnarr, at hann bar atgeirinn meðan hann lifði. Þeir börðust namnar — ok

var nær, hvárum vænna horfði. Þá kom Gunnarr at ok hjó Kolskegg banahögg. Eftir þat beiddu víkingar sér griða. Gunnarr lét þess kost. Hann lét þá kanna valinn ok taka fé þat, er dauðir menn höfðu átt. Enn hann gaf hinum vápn sín ok klæði, er hann gaf grið, ok bað þá fara til fóstrjarðar sinnar. Þeir heldu í braut, enn Gunnarr tók fé alt þat er eftir var. Tófi kom at Gunnari eftir bardagann og bauð at fylgja honum til fjár þess er víkingar höfðu fólgit — kvað þat vera bæði meira ok betra enn hitt, er þeir höfðu áðr fengit. Gunnarr kveðst þat vilja. Gekk hann á land með Tófa. Fór Tófi fyrir til skógar, enn Gunnarr eftir. Þeir kvámu at, þar sem viðr var borinn saman mikill. Tófi segir, at þar var féit undir. Ruddu þeir þá af viðinum ok fundu undir bæði gull ok silfr, klæði ok vápn góð. Þeir bera fé þetta til skipa. Gunnarr spurði Tófa, hverju er hann vildi at hann launaði honum. Tófi svaraði: „Ek em danskr maðr að ætt — ok vilda ek, at þú flyttir mik til frænda minna“. Gunnarr spurði, hví hann væri í Austrvegi. „Ek var tekinn af víkingum“, segir Tófi, „ok var mér skotit hér á land í Eysýslu, ok hefi ek hér verit síðan“.

31. Gunnarr tók við honum ok mælti til Kolskeggs ok Hallvarðar: „Nú munu vér halda til Norðrlanda“. Þeir létu vel yfir því ok báðu

hann ráða. Gunnarr siglir ór Austrvegi með fé miklu. Hann hafði tíu skip ok helt þeim til Heiðabæjar í Danmörk. Haraldr konungr Gormsson var þá á land upp. Honum var sagt til Gunnars — ok þat með, at engi var hans maki á öllu Íslandi. Ok sendi konungr menn sína til hans at bjóða honum til sín. Gunnarr fór þegar á konungs fund. Konungr tók við honum vel ok setti hann hit næsta sér. Þar var Gunnarr hálfan mánuð. Konungr hafði þat at gamni, at hann lét Gunnarr reyna ýmissar íþróttir við menn sína, ok váru þeir engir, at né eina íþrótt hefði til jafns við hann. Konungr mælti til Gunnars: „Svá virðist mér, sem óvíða muni þinn jafningi fást“. Konungr bauð at fá Gunnari kvánfang og ríki mikit, ef hann vildi þar staðfestast. Gunnarr þakkaði konungi boð sitt ok mælti: „Fara vil ek fyrst til Íslands at finna vini mína ok frændr“. „Þá munt þú aldri oftar koma til vár“, segir konungr. „Auðna mun því ráða, herra“, segir Gunnarr. Gunnarr gaf konungi langskip gott ok marga dýrgripi aðra, er hann hafði fengit í hernaði. Konungr gaf honum tígnarklæði sín ok glófa gullfjallaða ok skarband — ok gullknútar á — ok hatt gerzkan. Gunnarr fór norðr til Hísingar. Ölvir tók við honum báðum höndum. Hann færði Ölvi skip sín ok kallar þat vera hans hlutskifti. Ölvir tók við fénu ok kvað Gunnar vera dreng

góðan ok bað hann vera þar nakkvara hríð. Hallvarðr spurði Gunnar, ef hann vildi finna Hákon jarl. Gunnarr sagði sér þat vera nær skapi, — „því at nú em ek at nökkuru reyndr; enn þá var ek at engu, er þú batt þess næstum“. Síðan bjoggu þeir ferð sína og fóru norðr til Þrándheims á fund Hákonar jarls ok tók hann vel við Gunnari ok bauð honum at vera með sér um vetrinn. Hann þá þat. Gunnarr virðist þar hverjum manni vel. At jólum gaf jarl honum gullhring. Gunnarr lagði hug á Bergljótu frændkonu jarls; ok fanst þat oft á jarli, at hann myndi hana hafa gift honum, ef Gunnarr hefði nakkvat þess leitat.

32. Um várit spurði jarl Gunnar, hvat hann vildi láta ráða sinna. Hann kveðst vilja til Íslands. Jarlinn kvað vera illa ært í landi, — „ok mun vera lítil útsigling; enn þó skalt þú hafa mjöl ok við í skip þitt sem þú vill“. Gunnarr þakkaði honum ok bjó skip sitt snimmendis. Hallvarðr fór út með þeim Kolskeggi. Þeir kvámu út snimma sumars ok tóku Arnarbælisós, ok var þat fyrir alþingi. Reið Gunnarr þegar heim frá skipi, enn fekk menn til að ryðja skipit, ok fór Kolskeggr með honum. Enn er þeir kvámu heim, urðu menn þeim fegnir. Þeir váru blíðir við heimamenn sína, ok hafði ekki vaxit dramb þeira. Gunnarr spurði, hvárt Njáll væri heima. Honum var sagt, at hann

var heima. Lét hann þá taka hest sinn ok reið til Bergþórshváls ok Kolskeggr með honum. Njáll varð feginn kvámu þeira ok bað, at þeir skyldi vera þar um nóttina. Þeir gerðu svá, ok sagði Gunnarr frá ferðum sínum. Njáll sagði hann vera hinn mesta afreksmann, — „ok ert þú mjök reyndr, enn þó munt þú meir síðar; því at margr mun þik öfunda". „Við alla vilda ek gott eiga", segir Gunnarr. „Mart mun til verða", segir Njáll, „ok munt þú jafnan eiga hendr þínar at verja". „Undir því væri þá", segir Gunnarr, „at ek hefða málaefni góð". Svá mun ok vera", segir Njáll, „ef þú geldr eigi annarra at". Njáll spurði Gunnar, hvárt hann myndi til þings ríða. Gunnarr segir, at hann mundi ríða — ok spyrr, hvárt Njáll mundi ríða. Enn hann kveðst eigi ríða mundu, — „ok svá vilda ek at þú gerðir". Gunnarr reið þá heim ok gaf Njáli góðar gjafar og þakkaði honum fjárvarðveizluna. Kolskeggr bróðir hans fýsti hann at ríða til þings, — „mun þar vaxa sæmd þín við; því at margr mun þar at þér víkja". „Lítt hefi ek þat skap haft", segir Gunnarr, „at hrósa mér; enn gott þykki mér at finna góða menn". Hallvarðr var ok þar kominn ok bauð at ríða til þings með þeim.

33. Gunnarr reið — ok þeir allir — til þings. Enn er þeir kvámu á þing, þá váru þeir svá

vel búnir, at engir váru þeir þar, at jafnvel væri búnir; ok fóru menn út ór hverri búð at undrast þá. Gunnarr reið til búðar Rangæinga ok var þar með frændum sínum. Margr maðr fór at finna Gunnar ok spyrja hann tíðenda. Hann var við alla menn léttr ok kátr ok sagði öllum slíkt er vildu. Þat var einn dag, er Gunnarr gekk frá Lögbergi. — Hann gekk fyrir neðan Mosfellingabúð. Þá sá hann konur ganga í móti sér — ok váru vel búnar. Sú var í ferðarbroddi konan, er bezt var búin. Enn er þau fundust, kvaddi hon þegar Gunnar. Hann tók vel kveðju hennar ok spurði, hvat kvenna hon væri. Hon nemndist Hallgerðr ok kvaðst vera dóttir Höskuldar Dala-Kollssonar. Hon mælti til hans djarflega ok bað hann segja sér frá ferðum sínum. Enn hann kvaðst ekki varna mundu henni máls. Settust þau þá niðr ok töluðu. Hon var svá búin, at hon var í rauðum kyrtli — ok var á búningr mikill. Hon hafði yfir sér skarlazkikkju — ok var búin hlöðum í skaut niðr. Hárit tók ofan á bringu henni ok var bæði mikit ok fagrt. Gunnarr var í tignarklæðum þeim, er Haraldr konungr Gormsson gaf honum. Hann hafði ok hringinn á hendi, Hákonarnaut. Þau töluðu lengi hátt. Þar kom, er hann spurði, hvárt hon væri ógefin. Hon sagði at svá væri, „ok er þat ekki margra at hætta á þat“, segir hon. „Þykkir þér hvergi

fullkosta?“ segir hann. „Eigi er þat“, segir hon, „enn mannvönd mun ek vera“. „Hversu munt þú svara, ef ek bið þín?“ segir Gunnarr. „Þat mun þér ekki í hug“, segir hon. „Eigi er þat“, segir hann. „Ef þér er nakkvarr hugr á“, segir hon, „þá finn þú föður minn“. Síðan skildu þau talit. Gunnarr gekk þegar til búðar Dalamanna ok fann menn úti fyrir búðinni ok spyrr, hvárt Höskuldr væri í búð. Enn þeir sögðu, at hann var víst þar. Gekk þá Gunnarr inn. Höskuldr ok Hrútr tóku vel við Gunnari. Hann settist niðr í meðal þeira, — ok fanst þat ekki í tali þeira, at þar hefði nökkurr misþykkja í meðal verit. Þar kom niðr ræða Gunnars, at hann spurði, hversu þeir bræðr myndi því svara, ef hann bæði Hallgerðar. „Vel“, segir Höskuldr, „ef þér er þat alhugat“. Gunnarr segir sér þat alvöru, — „enn svá skildu vit næstum, at mörgum myndi þat þykkja líklegt, at hér myndi ekki samband verða“. „Hversu lízt þér, Hrútr frændi“, segir Höskuldr. Hrútr svaraði: „Eigi þykkir mér þetta jafnræði“. „Hvat finnr þú til þess“, segir Gunnarr. Hrútr mælti: „Því mun ek svara þér um þetta, er satt er: þú ert maðr vaskr ok vel at þér, enn hon er blandin mjök. Ok vil ek þik í engu svíkja“. „Vel mun þér fara“, segir Gunnarr, „enn þó mun ek þat fyrir satt hafa, at þér virðið í fornan fjandskap, ef

þér vilið eigi gera mér kostinn". „Eigi er þat", segir Hrútr, „meir er hitt, at ek sé, at þú mátt nú ekki við gera. Enn þó at vit keyptim eigi, þá vildi vér þó vera vinir þínir". Gunnarr mælti: „Ek hefi talat við hana, ok er þetta ekki fjarri hennar skapi". Hrútr mælti: „Veit ek, at svá mun vera, at ykkr er báðum girndarráð. Hættið þit ok mestu til, hversu ferr". Hrútr sagði Gunnari ófregit alt um skapferði Hallgerðar. Ok þótti Gunnari þat fyrst ærit mart, er áfátt var. Enn þar kom um síðir, at saman fell kaupmáli þeira. Var þá sent eftir Hallgerði, ok var þá um talat svá at hon var við. Létu þeir nú enn sem fyrr, at hon festi sik sjálf. Skyldi þetta boð vera at Hlíðarenda, ok skyldi fara fyrst leynilega; enn þó kom þar, er allir vissu. Gunnarr reið heim af þingi ok reið þegar at finna Njál ok sagði honum kaupin. Hann tók þungt á kaupum hans. Gunnarr spurði, hvat hann fyndi til, at honum þótti slíkt svá óráðlegt. Njáll svaraði: „Af henni mun standa alt hit illa, er hon kemr austr hingat". „Aldri skal hon spilla okkru vinfengi", segir Gunnarr. „Þat mun þó svá nær leggja", segir Njáll, „enn þó munt þú jafnan bæta fyrir henni". Gunnarr bauð Njáli til boðs ok öllu því þaðan, sem hann vildi at færi. Njáll hét at fara. Síðan reið Gunnarr heim ok reið um heraðit at bjóða mönnum.

34. Þráinn hét maðr. Hann var Sigfúss son, Sigvats sonar hins rauða. Hann bjó at Grjótá í Fljótshlíð. Hann var frændi Gunnars ok virðingamaðr mikill. Hann átti Þórhildi skáldkonu. Hon var orðgífr mikit ok fór með flimtan. Þráinn unni henni lítit. Honum var boðit til boðsins til Hlíðarenda; ok skyldi kona hans ganga um beina ok Bergþóra Skapheðinsdóttir, kona Njáls. Ketill hét annarr Sigfúss son. Hann bjó í Mörk fyrir austan Markarfljót. Hann átti Þorgerði Njálsdóttur. Þorkell hét hinn þriði Sigfúss son; fjórði Mörðr, fimti Lambi, sétti Sigmundr, sjaundi Sigurðr. Þessir váru allir frændr Gunnars ok váru kappar miklir. Þeim hafði Gunnarr boðit öllum til boðsins. Gunnarr hafði ok boðit Valgarði hinum grá ok Úlfi örgoða ok sonum þeira, Rúnólfi ok Merði. Þeir Höskuldr ok Hrútr kvámu til boðsins fjölmennir. Þar váru synir Höskulds, Þorleikr ok Óláfr. Þar var brúðrin í för með þeim ok Þorgerðr dóttir hennar, ok var hon kvenna fríðust. Hon var þá fjórtán vetra gömul. Mart var með henni annarra kvenna. Þar var ok Þórhalla, dóttir Ásgríms Elliða-Grímssonar, ok dætr Njáls tvær, Þorgerðr ok Helga. Gunnarr hafði marga fyrir boðsmenn — ok skipaði hann svá sínum mönnum: hann sat á miðjan bekk, enn innar frá Þráinn Sigfússon, þá Úlfr örgoði, þá Valgarðr hinn grái, þá Mörðr ok Rúnólfr, þá Sigfússynir.

Lambi sat instr. Hit næsta Gunnari utar frá sat Njáll, þá Skarpheðinn, þá Helgi, þá Grímr, þá Höskuldr, þá Hafr hinn spaki, þá Ingjaldr frá Keldum, þá synir Þóris austan ór Holti. Þórir vildi sitja yztr virðingamanna; því at þá þótti hverjum gott þar sem sat. Höskuldr sat á miðjan bekk, enn synir hans innar frá honum. Hrútr sat utar frá Höskuldi. Enn þá er eigi frá sagt, hversu öðrum var skipat. Brúðr sat á miðjum palli, enn til annarrar handar henni Þorgerðr dóttir hennar. Á aðra hönd sat Þórhalla dóttir Ásgríms Elliða-Grímssonar. Þórhildr gengr um beina, ok báru þær Bergþóra mat á borð. Þráinn Sigfússon var starsýnn á Þorgerði Glúmsdóttur. Þetta sér kona hans Þórhildr. Hon reiðist ok kveðr til hans kviðling:

Era gapriplar góðir —
gægr er þér í augum,

„Þráinn“, segir hon. Hann steig þegar fram yfir borðit ok nemndi sér vátta ok sagði skilit við Þórhildi, — „vil ek eigi hafa flimtan hennar né fáryrði yfir mér“. Ok svá var hann kappsamr of þetta, at hann vildi eigi vera at veizlunni, nema hon væri í braut rekin. Ok þat varð, at hon fór í braut. Ok nú sátu menn hverr í sínu rúmi ok drukku ok váru kátir. Þá tók Þráinn til orða: „Ekki mun ek gera at launtali þat sem mér býr í skapi: Þess vil ek spyrja þik, Höskuldr Dala-Kollsson — vill þú gifta

mér Þorgerði frændkonu þína?“ „Eigi veit ek þat“, sagði Höskuldr, „mér þykki þú lítt hafa við þessa skilit, er þú hefir áðr átt; eða hverr maðr er hann, Gunnarr?“ Hann svarar: „Eigi vil ek frá segja — því at mér er maðrinn skyldr — ok seg þú frá, Njáll. Því munu allir trúa“. Njáll mælti: „Þat er frá manni at segja, at maðr er vel auðigr at fé ok gerr at sér um alt ok hit mesta mikilmenni ok meguð þér fyrir því gera honum kostinn“. Þá mælti Höskuldr: „Hvat sýnist þér ráð, Hrútr frændi?“ Hrútr svaraði: „Gera mátt þú fyrir því kostinn, at þetta er henni jafnræði“. Þá tala þeir um kaupin ok verða á alt sáttir. Stendr þá Gunnarr upp ok Þráinn ok ganga at pallinum. Spurði Gunnarr þær mæðgur, hvárt þær vildi játa þessum kaupum. Þær kváðust eigi bregða mundu. Fastnaði Hallgerðr Þorgerði dóttur sína. Þá var skipat konum í annat sinn; sat þá Þórhalla meðal brúða. Ferr nú boðit vel fram. Ok er lokit var, ríða þeir Höskuldr vestr, enn Rangæingar til sinna heimila. Gunnarr gaf mörgum góðar gjafar ok virðist þat vel. Hallgerðr tók við búráðum ok var fengsöm ok atkvæðamikil. Þorgerðr tók við búráðum at Grjótá ok var góð húsfreyja.

35. Þat var siðvenja þeira Gunnars ok Njáls, at sinn vetr þá hvárr þeira heimboð at öðrum ok vetrgrið fyrir vináttu sakir. Nú átti

Gunnarr at þiggja vetrgrið at Njáli, ok fóru þau Hallgerðr til Bergþórshváls. Þá váru þau Helgi eigi heima. Njáll tók vel við þeim Gunnari, ok þá er þau höfðu þar verit nakkvara hríð, kom Helgi heim ok Þórhalla kona hans. Þá gekk Bergþóra at pallinum ok Þórhalla með henni ok mælti Bergþóra til Hallgerðar: „Þú skalt þoka fyrir konu þessi". Hon svarar: „Hvergi mun ek þoka, því at engi hornkerling vil ek vera". „Ek skal hér ráða" sagði Bergþóra. Síðan settist Þórhalla niðr. Bergþóra gekk at borðinu með handlaugar. Hallgerðr tók höndina Bergþóru ok mælti: „Ekki er þó kosta munr með ykkr Njáli: þú hefir kartnagl á hverjum fingri, enn hann er skegglauss". „Satt er þat", sagði Bergþóra, „enn hvártki okkart gefr þat öðru at sök; enn eigi var skegglauss Þorvaldr búandi þinn ok rétt þú þó honum bana". „Fyrir lítit kemr mér", segir Hallgerðr, „at eiga þann mann, er vaskastr er á Íslandi, ef þú hefnir eigi þessa, Gunnarr". Hann spratt upp ok steig fram yfir borðit ok mælti: „Heim mun ek fara — ok er þat maklegast, at þú sennir við heimamenn þína, enn eigi í annarra manna híbýlum, enda á ek Njáli marga sæmd at launa, ok mun ek ekki vera eggjanarfífl þitt". Síðan fóru þau heim. „Mun þú þat, Bergþóra", sagði Hallgerðr, „at vit skulum eigi skildar". Bergþóra sagði, at ekki skyldi hennar

hlutr batna við þat. Gunnarr lagði ekki til ok fór heim til Hlíðarenda ok var heima allan þann vetr í gegnum. Líðr nú á sumarit ok alt til þings framan.

36. Gunnarr ríðr til þings, enn áðr hann reið heiman, mælti hann til Hallgerðar: „Ver þú dæl meðan ek em heiman, ok sýn af þér enga fárskapi, þar sem við vini mína er um at eiga". „Troll hafi þína vini", segir hon. Gunnarr ríðr til þings ok sá at eigi var gott orðum við hana at koma. Njáll reið til þings ok synir hans allir. Nú er frá því at segja, hvat heima er tíðenda. Þeir áttu skóg saman, Njáll ok Gunnarr í Rauðaskriðum. Þeir höfðu eigi skift skóginum, enn hvárr var vanr at höggva sem þurfti, ok taldi hvárrgi á annan of þat. Kolr hét verkstjóri Hallgerðar. Hann hafði verit með henni lengi ok var hit mesta illmenni. Svartr hét maðr; hann var húskarl Njáls ok Bergþóru ok líkaði þeim við hann vel. Bergþóra mælti við hann, at hann skyldi fara í Rauðaskriður ok höggva skóg, — enn ek mun fá til menn at draga heim viðinn". Hann kveðst vinna mundu þat er hon legði fyrir hann. Hann fór upp í Rauðaskriður. Tekr hann þar ok höggr skóg ok skyldi þar at vera viku. Snauðir menn kvámu til Hlíðarenda austan frá Markarfljóti, ok sögðu at Svartr hefði verit í Rauðaskriðum ok höggvit skóg ok gert mikit at. „Svá mun Bergþóra til ætla", segir Hall-

gerðr, „at ræna mik mörgu; enn því skal ek ráða, at hann höggvi eigi oftar“. Rannveig heyrði, móðir Gunnars, ok mælti: „Þó hafa „húsfreyjur þótt góðar austr hér, at ekki hafi staðit í mannráðum“. Nú leið af nóttin ok of morgininn kom Hallgerðr at máli við Kol ok mælti: „Verk hefi ek þér hugat“ — ok fekk honum öxi — „far þú í Rauðaskriður. Þar munt þú finna Svart. „Hvat skal ek honum“, segir hann. „Spyrr þú at því“, segir hon, „þar sem þú ert hit mesta illmenni. Drepa skalt þú hann“, segir hon. „Gert mun ek þat geta“, segir hann, „enn þat er þó líkast at ek gefa mik við“. „Vex þér hvetvetna í augu“, segir hon, „ok ferr þér illa, þar sem ek hefi mælt eftir þér hvern hlut. Mun ek fá til annan mann at gera þetta, ef þú þorir eigi“. Hann tók öxina ok var reiðr mjök ok tekr hest, er Gunnarr átti, ok ríðr þar til er hann kemr austr at Markarfljóti. Hann steig þar af baki ok beið í skóginum þar til er þeir höfðu borit ofan viðinn ok Svartr var einn eftir. Hleypr Kolr þá at honum ok mælti: „Fleiri munu kunna at höggva stórt enn þú einn“, ok setti öxina í höfuð honum ok hjó hann banahöggvi ok ríðr heim síðan ok segir Hallgerði vígit. „Njót heill handa“, segir hon „ok skal ek þik svá varðveita, at þik skal ekki saka“. „Vera má þat“, segir hann, „enn hinn veg dreymdi mik þó áðr enn ek vá vígit“. Nú

koma þeir upp í skóginn ok finna Svart veginn ok flytja hann heim. Hallgerðr sendi mann til þings at segja Gunnari vígit. Gunnarr hallmælti Hallgerði ekki um fyrir sendimanninum — ok vissu menn eigi, hvárt honum þótti vel eða illa. Litlu síðar stóð hann upp ok bað menn sína ganga með sér. Þeir gerðu svá — ok fóru til búðar Njáls. Gunnarr sendi mann eftir Njáli ok bað hann út koma. Njáll gekk út þegar, ok gengu þeir Gunnarr á tal. Gunnarr mælti: „Víg hefi ek at segja þér — ok hefir valdit Hallgerðr kona mín, enn vegit hefir Kolr verkstjóri minn, enn fyrir hefir orðit Svartr húskarl þinn. Njáll þagði meðan Gunnarr sagði söguna. Þá mælti Njáll: „Þurfa munt þú at láta hana eigi öllu fram koma“. Gunnarr mælti: „Sjálfr skalt þú dæma“. Njáll mælti: „Erfitt mun þér verða at bæta öll slys Hallgerðar; ok mun annarsstaðar meira slóða draga enn hér, er vit eigum hlut at; ok mun hér þó mikit á vanta at vel sé; ok munu vit þess þurfa at muna þat, er vit höfum lengi vel við mælzt; ok væntir mik, at þér fari vel; enn þó munt þú verða mjök at þreyttr“. Njáll tók sjálfdæmi af Gunnari ok mælti: „Ekki mun ek halda máli þessu til kapps: Þú skalt gjalda tólf aura silfrs; enn þat vil ek til skilja, þó at nakkvat komi þat ór várum garði, er þér eigið um at gera, at þér stillið eigi verr gerðinni“. Gunnarr

sagði þat maklegt vera. Gunnarr greiddi af hendi féit vel ok reið heim síðan. Njáll kom heim af þingi ok synir hans. Bergþóra sá féit ok mælti: „Vel er þessu í hóf stilt; enn jafnmikit fé skal koma fyrir Kol, er stundir líða“. Gunnarr kom heim af þingi ok taldi á Hallgerði. Hon kallaði betri menn óbætta liggja margstaðar. Gunnarr kvað hana ráða mundu tiltekjum sínum, — „enn ek skal ráða, hversu málin lúkast“. Hallgerðr hældist jafnan um víg Svarts, enn Bergþóru líkaði þat illa. Njáll fór upp í Þórólfsfell ok synir hans at skipa þar til bús. Enn þann sama dag varð sá atburðr, er Bergþóra var úti, at hon sér mann ríða at garði svörtum hesti. Hon nam staðar ok gekk eigi inn. Hon kendi eigi manninn. Sjá maðr hafði spjót í hendi — ok girðr saxi. Hon spurði þenna mann at namni. „Atli heiti ek“, sagði hann. Hon spurði, hvaðan hann væri. „Ek em austfirzkr maðr“, segir hann. „Hvert skalt þú fara?“ segir hon. „Ek em maðr vistlauss“, segir hann, „ok ætlaða ek at finna Njál ok Skarpheðin ok vita, ef þeir vildi taka við mér“. „Hvat er þér hentast at vinna?“ segir hon. „Ek em akrgerðarmaðr, ok mart er mér vel hent at gera“, segir hann. „enn eigi vil ek því leyna, at ek em maðr skapharðr, ok hefir jafnan hlotit um sárt at binda fyrir mér“. „Ekki gef ek þér þat at sök“, segir hon, „þó at þú sér engi bleyðimaðr“. Atli

mælti: „Ert þú nakkvars ráðandi hér?“ „Ek em kona Njáls“, segir hon, „ok ræð ek ekki síðr hjón enn hann“. „Vill þú taka við mér?“ segir hann. „Gera mun ek kost á því“, segir hon, „ef þú vill vinna alt þat er ek legg fyrir þik, ok svá þó at ek vilja senda þik til mannráða“. „Átt þú svá til varit of menn“, segir hann, at þú munt ekki mín þurfa at því at kosta“. „Þat skil ek, er ek vil“, segir hon. „Kaupa munu vit at þessu“, sagði hann. Þá tók hon við honum. Njáll kom heim ok synir hans. Njáll spurði Bergþóru, hvat manna sjá væri. „Hann er húskarl þinn“, segir hon, „ok tók ek við honum, því at hann lézt vera óhandlatr“. „Ærit mun hann stórvirkr“, segir Njáll, „enn eigi veit ek hvárt hann er svá góðvirkr“. Skarpheðinn var vel til Atla. Njáll reið til þings of sumarit ok synir hans. Gunnarr var á þingi. Njáll tók upp fésjóð, er hann fór heiman. Skarpheðinn spyrr: „Hvat fé er þat faðir?“ „Hér er fé þat“, segir Njáll, „er Gunnarr greiddi mér fyrir heimamann várn fyrra sumar“. „Koma mun þat til nakkvars“, sagði Skarpheðinn ok glotti við.

37. Nú er at taka til heima, at Atli spurði Bergþóru, hvat hann skyldi vinna um daginn. „Hugat hefi ek þér verkit“, segir hon, „þú skalt fara at leita Kols þar til er þú finnr hann; því at nú skalt þú vega hann í dag, ef þú vill

minn vilja gera". „Hér er vel á komit", segir Atli, „því at hvárrtveggi okkarr er illmenni. Enn þó skal ek svá til hans ráða, at annarr hvárr okkarr skal deyja". „Vel mun þér fara", segir hon, „ok skalt þú eigi til engis vinna". Hann gekk ok tók vápn sín ok hest ok reið í braut. Hann reið austr til Fljótshlíðar ok mætti þar mönnum, er fóru frá Hlíðarenda. Þeir áttu heima austr í mörk. Þeir spurðu Atla, hvert hann ætlaði. Hann kveðst ríða at leita klárs eins. Þeir kváðu þat lítit erendi slíkum verkmanni, — „enn þó er þá helzt eftir at spyrja, er á ferli hafa verit í nótt". „Hverir eru þeir?" segir hann. „Víga-Kolr, húskarl Hallgerðar", sögðu þeir, „hann fór frá seli áðan ok hefir vakat í alla nótt". „Eigi veit ek, hvárt ek þori at finna hann", segir Atli, „hann er skapillr ok búð ek láta annars víti at varnaði". „Hinn veg værir þú undir brún at líta", segja þeir, „sem þú myndir eigi vera ragr", — ok vísuðu honum til Kols. Hann keyrir þá hest sinn ok ríðr mikinn. Ok er hann mætir Kol, mælti Atli til hans: „Gengr vel klyfjabandit?" segir Atli. „Þat mun þik skifta engu, mannfýlan", segir Kolr, „ok engan þann er þaðan er". Atli mælti: „Þat átt þú eftir, er erfiðast er; enn þat er at deyja". Síðan lagði Atli spjóti til hans, ok kom á hann miðjan. Kolr sveiflaði til hans öxi ok misti hans. Síðan fell

Kolr af baki ok dó þegar. Atli reið þar til er hann fann verkmenn Hallgerðar ok mælti: „Farið upp til hests Kols ok geymið hans. Kolr er fallinn af baki, ok er hann dauðr“. „Hefir þú vegit hann“, sögðu þeir. Hann svarar: „Svá mun Hallgerði sýnast, sem hann hafi eigi sjálfdauðr orðit“. Síðan reið Atli heim ok segir Bergþóru vígit. Hon þakkar honum verk þetta ok orð þau, sem hann hafði um haft. „Eigi veit ek“, segir Atli, „hversu Njáli mun þykkja“. „Vel mun hann í höndum hafa“, segir hon, „ok mun ek segja þér eitt til marks um — at hann hefir haft til þings þrælsgjöld þau, er vér tókum við fyrra sumar; ok munu þau nú koma fyrir Kol. Enn þó at sættir verði, þá skalt þú þó vera varr um þik; því at Hallgerðr mun engar sættir halda“. „Vill þú nakkvat senda mann til Njáls“, segir Atli, „at segja honum vígit?“ „Eigi vil ek þat“, segir hon, „mér þætti betr, at Kolr væri ógildr“. Þau hættu nú talinu. Hallgerði var sagt víg Kols ok ummæli Atla. Hon kvaðst launa skyldu Atla. Hon sendi mann til þings at segja Gunnari víg Kols. Hann svaraði fá ok sendi mann at segja Njáli. Hann svaraði engu. Skarpheðinn mælti: „Miklu eru þrælar atgerðameiri enn fyrr hafa verit. Þeir flugust þá á — ok þótti þat ekki saka — enn nú vilja þeir vegast“, ok glotti við. Njáll kipti ofan fésjóðnum, er uppi var í búðinni, ok gekk

út. Synir hans gengu með honum. Þeir gengu til búðar Gunnars. Skarpheðinn mælti við mann er stóð í búðardurunum: „Seg þú Gunnari, at faðir minn vill finna hann“. Sá segir Gunnari. Gunnarr gekk út þegar ok fagnaði vel Njáli ok sonum hans. Síðan gengu þeir á tal. „Illa hefir nú orðit“, segir Njáll, „er húsfreyja mín skal hafa rofið grið ok látit drepa húskarl þinn“. „Ekki ámæli skal hon af þessu hafa“, segir Gunnarr. „Dæm þú nú málit“, segir Njáll. „Svá mun ek gera“, segir Gunnarr, „læt ek þá vera menn jafndýra, Svart ok Kol: Skalt þú greiða mér tólf aura silfrs“. Njáll tók fésjóðinn ok seldi Gunnari. Hann kendi féit — at þat var hit sama, sem hann hafði greitt Njáli. Fór Njáll nú til búðar sinnar. Ok var jafnvel með þeim síðan sem áðr. Þá er Njáll kom heim, taldi hann á Bergþóru. Enn hon kvaðst aldri vægja skyldu fyrir Hallgerði. Hallgerðr leitaði á Gunnar mjök, er hann hafði sæzt á vígit. Gunnarr kveðst aldri bregðast skyldu Njáli né sonum hans. Hon geisaði mjök. Gunnarr gaf ekki gaum at því. Svá gættu þeir til á þeim misserum, at ekki varð at.

38. Um várit ræddi Njáll við Atla: „Þat vilda ek, at þú réðist austr í fjörðu, at eigi skapi Hallgerðr þér aldr“. „Ekki hræðumst ek þat“, segir Atli, „ok vil ek heima vera, ef ek á kosti“. „Þat er þó óráðlegra“, segir Njáll.

„Betra þykkir mér at látast í þínu húsi“, segir Atli, „enn skifta um lánardrotna. Enn þess vil ek biðja þik, ef ek em veginn, at eigi komi þrælsgjöld fyrir mik“. „Svá skal þik bæta sem frjálsan mann“, segir Njáll, „enn Bergþóra mun þér því heita, sem hon mun efna, at fyrir þik munu koma mannhefndir“. Réðst Atli þar þá at hjóni. Nú er at segja frá Hallgerði, at hon sendi mann vestr til Bjarnarfjarðar eftir Brynjólfi rósta, frænda sínum. Hann var sonr Svans laungetinn. Hann var hit mesta illmenni. Gunnarr vissi ekki til þessa. Hallgerðr kvað hann sér vel fallinn til verkstjóra. Brynjólfr kom vestan; ok spurði Gunnarr, hvat hann skyldi. Hann kveðst þar vera skyldu. „Ekki munt þú bæta híbýli vár“, segir Gunnarr, „svá er mér frá þér sagt; enn ekki mun ek vísa í braut frændum Hallgerðar, þeim er hon vill at með henni sé“. Gunnarr var til hans fár, ok ekki illa. Leið nú svá fram til þings. Gunnarr reið til þings ok Kolskeggr með honum. Ok er þeir kvámu til þings, fundust þeir Gunnarr ok Njáll ok synir hans. Áttust þeir mart við ok vel. Bergþóra mælti við Atla: „Far þú upp í Þórólfsfell ok vinn þar viku“. Hann fór upp þangat ok var þar á laun ok brendi kol í skógi. Hallgerðr mælti við Brynjólf: „Þat er mér sagt, at Atli sé eigi heima; ok mun hann vinna verk í Þórólfsfelli“. „Hvat þykki þér líkast

at hann vinni?“ segir hann. „Í skógi nakkvat“, segir hon. „Hvat skal ek honum“, sagði hann. „Drepa skalt þú hann“, segir hon. Hann varð um fár. „Minnr myndi Þjóstólfi í augu vaxa“, segir hon, „ef hann væri á lífi, at drepa Atla“. „Ekki skalt þú hér enn þurfa mjök á at frýja“, segir hann. Tók hann þá vápn sín ok hest, stígr á bak ok ríðr í Þórólfsfell. Hann sá kolreyk mikinn austr frá bænum. Ríðr hann þangat til, stígr af baki hestinum, ok bindr hann — enn hann gengr þar sem mestr er reykrinn. Sér hann þá hvar kolgröfin er — ok er þar maðr við. Hann sá, at hann hafði sett spjót í völlinn hjá sér. Brynjólfr gengr með reykinum alt at honum; enn hann var óðr at verki sínu, ok sá hann eigi Brynjólf. Brynjólfr hjó í höfuð honum með öxi. Hann brást við svá fast, at Brynjólfr lét lausa öxina. Þá þreif Alti spjótit ok skaut eftir honum. Brynjólfr kastaði sér niðr við vellinum, enn spjótit flaug yfir hann fram. „Nauzt þú nú þess, er ek var eigi við búinn“, segir Atli, „enn nú mun Hallgerði vel þykkja: þú munt segja dauða minn. Enn þat er til bóta, at þú munt slíkan á baugi eiga brátt; enda tak þú nú öxi þína, er hér hefir verit“. Brynjólfr svaraði engu, ok tók öxina eigi fyrr enn Atli var dauðr — reið þá heim í Þórólfsfell ok sagði vígit. Síðan reið hann heim til Hlíðarenda ok sagði Hallgerði. Hon

sendi mann til Bergþórshváls ok lét segja Bergþóru, at nú var launat víg Kols. Síðan sendi Hallgerðr mann til þings at segja Gunnari víg Atla. Gunnarr stóð upp ok Kolskeggr með honum. Kolskeggr mælti: „Óþarfir munu þér verða frændr Hallgerðar“. Þeir gengu til fundar við Njál. Gunnarr mælti: „Víg Atla hefi ek at segja þér“, ok segir honum, hverr vá, „ok vil ek nú bjóða þér bót fyrir; ok vil ek, at þú gerir sjálfr“. Njáll mælti: „Þat höfu vit ætlat at láta okkr ekki á greina, enn þó mun ek eigi gera hann at þræli“. Gunnarr kvað þat vel vera ok rétti fram höndina. Njáll nemndi sér vátta — ok sættust at þessu. Skarpheðinn mælti: „Ekki lætr Hallgerðr verða ellidauða húskarla vára“. Gunnarr mælti: „Svá mun móðir þín til ætla, at ýmsir eigi högg í garði“. „Ærit bragð mun at því“, segir Njáll. Síðan gerði Njáll hundrað silfrs; enn Gunnarr galt þegar. Margir mæltu, er hjá stóðu, at mikit væri gert. Gunnarr reiddist ok kvað þá bætta fullum bótum, er eigi væri vaskari menn, enn Atli var. Riðu þeir við þat heim af þingi. Bergþóra ræddi við Njál er hon sá féit: „Efnt þykkist þú hafa heitin þín, enn nú eru eftir mín heit“. „Eigi er nauðsyn á, at þú efnir þau“, segir Njáll. „Hins hefir þú þó til getit“, sagði hon, „ok skal svá vera“. Í annan stað mælti Hallgerðr við Gunnarr: „Hefir þú goldit hundrað

silfrs fyrir víg Atla ok gert hann at frjálsum manni?" „Frjáls var hann áðr", segir Gunnarr, „enda skal ek ekki gera at óbótamönnum heimamenn Njáls". „Jafnkomit mun á með ykkr Njáli, er hvárrtveggi er blǫuðr", segir hon. „Þat er sem reynist", segir hann. Var þá Gunnarr lengi fár við hana, þar til at hon lét til við hann. Nú er kyrt þau misseri. Um várit jók Njáll ekki hjón sín. Nú ríða menn til þings um sumarit.

39. Þórðr hét maðr. Hann var kallaðr leysingjason. Sigtryggr hét faðir hans, ok hafði hann verit leysingi Ásgerðar, ok druknaði hann í Markarfljóti. Var Þórðr því með Njáli síðan. Hann var mikill maðr ok styrkr. Hann hafði fóstrat alla sonu Njáls. Þórðr lagði hug á frændkonu Njáls, er Guðfinna hét, Þórólfsdóttir. Hon var matselja heima þar, ok var þá óhraust. Bergþóra kom at máli við Þórð leysingjason: „Þú skalt fara", segir hon, „ok drepa Brynjólf frænda Hallgerðar". „Engi em ek vígamaðr", segir hann, „enn þó mun ek til hætta, ef þú vill". „Þat vil ek", segir hon. Síðan tók hann hest ok reið upp til Hlíðarenda ok lét kalla Hallgerði út ok spurði, hvar Brynjólfr væri. „Hvat vill þú honum?" segir hon. Hann mælti: „Ek vil at hann segi mér, hvar hann hefir hulit hræ Atla. Mér er sagt, at hann hafi illa um búit". Hon vísaði

til hans ok kvað hann vera í Akratungu niðri. „Gæt þú“, segir Þórðr, „at honum verði eigi slíkt sem Atla“. „Engi ert þú vígamaðr“, segir hon, „ok mun ekki undir, hvar þit finnist“. „Aldri hefi ek sét mannsblóð“, segir hann, „ok veit ek eigi, hversu mér bregðr við“, ok hleypti ór túninu, ok svá ofan í Akratungu. Rannveig móðir Gunnars hafði heyrt á viðrtal þeira ok mælti: „Mjök frýr þú, Hallgerðr, honum hugar; enn ek ætla hann öruggan mann, ok mun þat frændi þinn finna“. Þeir mættust á förnum vegi, Brynjólfr ok Þórðr. Þórðr mælti: „Ver þú þik, Brynjólfr; því at ek vil eigi níðast á þér“. Brynjólfr reið at Þórði ok hjó til hans. Þórðr hjó í mót með öxi ok í sundr skaftit fyrir framan hendr honum Brynjólfi ok hjó þegar í annat sinn til hans — ok kom framan á bringuna ok gekk þegar á hol. Fell Brynjólfr þá af baki ok var þegar dauðr. Þórðr fann smalamann Hallgerðar ok lýsti vígi á hönd sér ok sagði, hvar Brynjólfr lá, ok bað hann segja Hallgerði vígit. Síðan reið hann til Bergþórshváls ok sagði Bergþóru vígit ok öðrum mönnum. „Njót þú heill handa“, sagði hon. Smalamaðr sagði Hallgerði vígit. Hon varð beisk við ok kvað hér skyldu mikit ilt af leiða, ef hon mætti ráða.

40. Nú koma tíðendin til þings, ok lét Njáll segja sér þrim sinnum ok mælti síðan: „Fleiri

gerast nú vígamenn, enn ek ætlaða". Þá mælti Skarpheðinn: „Sjá maðr hefir þó helzt hraðfeigr verit, er látizt hefir fyrir fóstra várum, er aldri hefir mannsblóð sét", ok kvað vísu:

(11) Hraðfeigan vil ek — hlœgir
hug minn við þat — svinnan
eyði orma leiðar
alldálega kalla.
Vár eru vánir meiri
vígsgœðöndum brœðra
enn at varg munim vinna
vín á fóstra mínum.

Njáll mælti: „Þat munu víst margir ætla, at því skapferli, sem hvárir hafa, at þér myndi fyrri víg vega. Enda mun til þess eigi langt vera; ok munu þat sumir mæla, at yðr reki nauðsyn til". Þeir gengu þá til móts við Gunnarr ok sögðu honum vígit. Gunnarr sagði, at þat var lítill mannskaði, — „enn þó var hann frjáls maðr". Njáll bauð honum þegar sættina. Gunnarr játti því, ok skyldi hann sjálfr dæma. Hann dæmdi þegar ok gerði hundrað silfrs. Njáll galt þegar féit — ok sættust at því.

41. Sigmundr hét maðr. Hann var Lambason, Sigvats sonar hins rauða. Hann var farmaðr mikill, kurteiss maðr ok vænn, mikill ok sterkr. Hann var metnaðarmaðr mikill ok skáld gott ok at flestum íþróttum vel búinn, hávaðamaðr mikill, spottsamr ok ódæll. Hann kom út austr í Hornafirði. Skjöldr hét félagi hans.

Hann var sænskr maðr ok illr viðreignar. Þeir fengu sér hesta ok riðu austan ór Hornafirði ok luku eigi ferð sinni fyrr enn þeir kvámu í Fljótshlíð til Hlíðarenda. Gunnarr tók við þeim vel. Var þar frændsemi mikil með þeim Sigmundi. Gunnarr bauð Sigmundi at vera þar um vetrinn. Sigmundr kvaðst þat þiggja mundu, ef Skjöldr væri þar félagi hans. „Svá er mér frá honum sagt“, sagði Gunnarr, „at hann sé þér engi skapbætir; enn þú þarft hins heldr, at bætt sé um með þér. Er hér ok vönd vistin. Vilda ek ráða yðr ráð frændum mínum — at þér hlypið eigi upp við frameggjan Hallgerðar konu minnar; því at hon tekr þat mart upp, er fjarri er mínum vilja“. „Veldrat sá er varar“. segir Sigmundr. „Þá er at gæta ráðsins“, segir Gunnarr, „enn mjök mun þú verða reyndr — ok gakk með mér jafnan ok hlít mínum ráðum“. Síðan váru þeir í fylgd með Gunnari. Hallgerðr var vel til Sigmundar — ok þar kom, at þar gerðist svá mikill ákafi, at hon bar fé á hann ok þjónaði honum eigi verr enn búanda sínum; ok lögðu margir þat til orðs ok þóttust eigi vita, hvat undir myndi búa. Hallgerðr mælti við Gunnarr: „Eigi er gott við at una við þat hundrað silfrs, er þú tókt fyrir Brynjólf frænda minn. Enda skal ek hefna hans láta, ef ek má“, segir hon. Gunnarr kvaðst ekki vilja skifta orðum við hana ok gekk í

braut. Hann fann Kolskegg ok mælti til hans: „Far þú ok finn Njál ok seg honum, at Þórðr sé varr um sik, þó at sættir sé; því at mér þykkir eigi trúlega vera“. Hann reið ok sagði Njáli, enn Njáll sagði Þórði. Kolskeggr reið heim, ok þakkaði Njáll þeim trúleika sína. — Þat var einu hverju sinni, at þeir sátu úti Njáll ok Þórðr. Þar var vanr at ganga hafr um túnit, ok skyldi engi hann í braut reka. Þórðr mælti: „Undarlega bregðr nú við“. „Hvat sér þú þess, er þér þykkir með undarlegu móti vera?“ segir Njáll. „Mér þykkir hafrinn liggja hér í dælinni, ok er alblóðigr allr“. Njáll kvað þar vera eigi hafr ok ekki annat. „Hvat er þat þá?“ segir Þórðr. „Þú munt vera maðr feigr“, segir Njáll, „ok munt þú sét hafa fylgju þína, ok ver þú varr um þik“. „Ekki mun mér þat stoða“, segir Þórðr, „ef mér er þat ætlat“. Hallgerðr kom at máli við Þráin Sigfússon ok mælti: „Mágr þætti mér þú vera, ef þú dræpir Þórð leysingjason“. „Eigi mun ek þat gera“, segir hann, „því at þá mun ek hafa reiði Gunnars frænda míns. Mun ok þar stórt á liggja; því at vígs þess mun brátt hefnt verða“. „Hverr mun hefna?“ segir hon, „hvárt karl hinn skegglausi?“ „Eigi mun þat“, segir hann, „synir hans munu hefna“. Síðan töluðu þau lengi hljótt — ok vissi engi maðr hvat þau höfðu í ráðagerðum. Einu sinni var þat, at Gunnarr

var eigi héima, þá var Sigmundr heima — ok þeir félagar. Þar var kominn Þráinn frá Grjótá. Þá sátu þau Hallgerðr úti ok töluðu. Þá mælti Hallgerðr: „Því hafið þit heitið félagar, Sigmundr ok Skjöldr, at drepa Þórð leysingjason fóstra Njálssona; enn þú hefir mér því heitit, Þráinn, at vera við staddr“. Þeir gengu við allir at þeir höfðu þessu heitit henni. „Nú mun ek gefa ráðit til“, sagði hon, „þit skulut ríða austr í Hornafjörð eftir fé ykkru ok koma heim um þing öndvert; enn ef þit eruð heima, mun Gunnarr vilja at þit ríðið til þings með honum. Njáll mun vera á þingi ok synir hans ok svá Gunnarr. Enn þit skuluð þá drepa Þórð“. Þeir játtu, at þessi ráðagerð skyldi fram koma. Síðan bjoggust þeir austr í fjörðu, ok varaðist Gunnarr þat ekki, ok reið Gunnarr til þings. Njáll sendi Þórð leysingjason austr undir Eyjafjöll ok bað hann vera í brautu eina nótt. Hann fór austr ok gaf honum eigi austan; því at fljótit var svá mikit, at langt var um óreitt. Njáll beið hans eina nótt; því at hann ætlaði, at hann skyldi riðit hafa til þings með honum. Njáll mælti við Bergþóru, at hon skyldi senda Þórð til þings, þegar hann kvæmi heim. Tveim nóttum síðar kom Þórðr austan. Bergþóra sagði honum, at hann skyldi til þings ríða, „enn nú skalt þú fyrst fara upp í Þórólfs-

fell ok sjá þar um bú ok vera þar eigi lengr enn eina nótt eða tvær“.

42. Sigmundr kom austan ok þeir félagar. Hallgerðr sagði þeim, at Þórðr var heima, enn skyldi þegar til þings ríða á fára nátta fresti, — „mun ykkr nú færi á við hann“, segir hon, „enn ef þetta berr undan, náið þit honum eigi“. Menn kvámu til Hlíðarenda frá Þórólfsfelli ok sögðu Hallgerði, at Þórðr var þar. Hallgerðr gekk til Þráins ok Sigmundar ok mælti: „Nú er Þórðr í Þórólfsfelli; ok er yðr nú ráð at vega at honum, er hann ferr heim“. „Þat skulu vér nú gera“, segir Sigmundr. Gengu þeir þá út ok tóku vápn sín ok hesta ok riðu á leið fyrir hann. Sigmundr mælti til Þráins: „Nú skalt þú ekki at gera; því at oss mun eigi alla til þurfa“. „Svá mun ek gera“, segir hann. Þá reið Þórðr at þeim litlu síðar. Sigmundr mælti til hans: „Gef þú upp vápn þín; því at nú skalt þú deyja“. „Eigi skal þat“, segir Þórðr, „gakk þú til einvígis við mik“. „Eigi skal þat“, segir Sigmundr, „þess skulu vér njóta, at vér erum fleiri. Enn eigi er kynlegt, at Skarpheðinn sé hraustr; því at þat er mælt, at fjórðungi bregði til fóstrs“. „At því mun þér verða“, segir Þórðr, „því at Skarpheðinn mun mín hefna“. Síðan sækja þeir at honum, ok brýtr hann spjót fyrir hvárumtveggja þeira; svá varðist hann vel. Þá hjó Skjöldr

af honum höndina, ok varðist hann þá með annarri nakkvara stund, þar til er Sigmundr lagði í gegnum hann. Fell hann þá dauðr til jarðar. Þeir báru at honum torf ok grjót. Þráinn mælti: „Vér höfum ilt verk unnit, ok munu synir Njáls illa kunna víginu þá er þeir spyrja“. Þeir riðu heim ok sögðu Hallgerði. Hon lét vel yfir víginu. Rannveig mælti, móðir Gunnars: „Þat er mælt, Sigmundr, at skamma stund verðr hönd höggvi fegin; enda mun hér svá. Enn þó mun Gunnarr leysa þik af þessu máli. Enn ef Hallgerðr kemr annarri flugu í munn þér, þá verðr þat þinn bani“. Hallgerðr sendi mann til Bergþórshváls at segja vígit, enn annan sendi hon til þings at segja Gunnari. Bergþóra kvaðst ekki mundu berja Hallgerði illyrðum um slíkt — kvað þat enga hefnd fyrir svá mikit mál.

43. Enn er sendimaðr kom til þings at segja Gunnari vígit, þá mælti Gunnarr: „Þetta er illa orðit; ok eigi kæmi þau tíðendi til eyrna mér, at mér þætti verri. Enn þó skulu vér nú fara þegar at finna Njál; ok væntir mik, at honum fari enn vel, þó at hann sé mjök at þreyttr“. Gengu þeir þá á fund Njáls ok kölluðu hann til máls við sik. Hann gekk þegar til fundar við Gunnar. Þeir töluðu — ok var ekki manna við fyrst nema Kolskeggr. „Hörð tíðendi hefi ek at segja þér“, segir Gunnarr,

„víg Þórðar leysingjasonar. Vil ek bjóða þér sjálfdæmi fyrir vígit“. Njáll þagði nakkvart skeið ok mælti síðan: „Vel er slíkt boðit“, segir hann, „ok mun ek þat taka. Enn þó er eigi örvænt, at ek hafa ámæli af konu minni eða sonum mínum fyrir þetta; því at þeim mun mjök mislíka. Enn þó mun ek á þat hætta; því at ek veit, at ek á við dreng um. Vil ek ok eigi, at af mér standi afbrigð okkarrar vináttu“. „Vill þú nakkvat sonu þína við láta vera?“ segir Gunnarr. „Ekki“, segir Njáll, „því at eigi munu þeir rjúfa þá sátt, er ek geri; enn ef þeir eru við staddir, þá munu þeir ekki saman draga“. „Svá mun vera“, segir Gunnarr, „sjá þú einn fyrir“. Þeir tókust þá í hendr ok sættust vel ok skjótt. Þá mælti Njáll: „Tvau hundruð silfrs geri ek — ok mun þér mikit þykkja“. „Eigi þykki mér þetta of mikit“, segir Gunnarr ok gekk heim til búðar sinnar. Synir Njáls kvámu heim til búðar; ok spurði Skarpheðinn, hvaðan fé þat hit mikla ok hit góða kvæmi, er faðir hans helt á. Njáll mælti: „Ek segi yðr víg Þórðar fóstra yðvars — ok höfu vit Gunnarr nú sæzt á málit, ok hefir hann tvennum manngjöldum bætt hann“. „Hverir hafa vegit hann?“ segir Skarpheðinn. „Sigmundr ok Skjöldr, enn Þráinn var þó nær staddr“, segir Njáll. „Mikils þótti þeim við þurfa“, segir Skarpheðinn ok kvað vísu:

(12) Eigi þótti Ægis
áfestöndum hesta
þurfa þróttar djörfum
þeim lítils við hlíta.
Nær skulum hefja hrœrir
handa lögðis branda
— sverð ruðu frægir fyrðar
fyrr — ef nú erum kyrrir?

„Skamt mun til þess“, segir Njáll, „og munt þú þá eigi þess lattr; enn þó þykki mér mikit undir, at þit rjúfið eigi þessa sætt“. „Svá munu vér þá gera“, segir Skarpheðinn, „enn ef til verðr nakkvat með oss, þá munu vér minnast á hinn forna fjandskap“. „Engis mun ek þá um beiða“, segir Njáll.

44. Nú ríða menn heim af þingi. Ok er Gunnarr kom heim, mælti hann til Sigmundar: „Meiri ert þú ógiftumaðr enn ek ætlaða, ok hefir þú til ills þína ment. Enn þó hefi ek nú gervan þik sáttan við Njál ok sonu hans, ok skyldir þú nú eigi annarri flugu láta koma í munn þér. Ert þú mér ekki skaplíkr. Þú ferr með spott ok háð, enn þat er ekki mitt skap. Kemr þú þér því vel við Hallgerði, at þit eiguð meir skap saman“. Gunnarr taldi á hann langa hríð. Enn Sigmundr svaraði honum vel, ok kvaðst meir hans ráðum skyldu fram fara þaðan af enn þar til hafði verit. Gunnarr sagði honum þá hlýða mundu. Helzt með því nakkvara hríð. Jafnan mæltust þeir vel við,

Gunnarr ok Njáll ok synir hans, þó at fátt væri meðal annars liðsins. Sá atburðr varð, at farandi konur kvámu til Hlíðarenda frá Bergþórshváli. Þær váru málgar ok heldr illorðar. Hallgerðr sat í dyngju; því at hon var því vön. Þar var Þorgerðr dóttir hennar ok Þráinn. Þar var ok Sigmundr ok fjöldi kvenna. Gunnarr var þar eigi né Kolskeggr. Farandkonur þessar gengu inn í dyngjuna. Hallgerðr heilsaði þeim ok lét gefa þeim rúm. Hon spurði at tíðendum. Enn þær kváðust engi segja. Hallgerðr spurði, hvar þær hefði verit um nóttina. Þær sögðust verit hafa at Bergþórshváli. „Hvat hafðist Njáll at?“ segir Hallgerðr. „Stritaðist hann við at sitja“, sögðu þær. „Hvat gerðu synir Njáls?“ sagði Hallgerðr, „þeir þykkjast nú helzt menn“. „Miklir eru þeir at vallarsýn, enn óreyndir eru þeir mjök“, sögðu þær. „Skarpheðinn hvatti öxi, Grímr skefti spjót, Helgi hnauð hjalt á sverð, Höskuldr treysti mundriða í skildi“. „Til stórræða nakkvarra munu þeir ætla“, segir Hallgerðr. „Eigi vitu vit þat“, segja þær. „Hvat gerðu húskarlar Njáls?“ segir Hallgerðr. Þær svöruðu: „Eigi vissu vit, hvat sumir gerðu; enn einn ók skarni á hóla“. „Hví mundi þat sæta?“ segir Hallgerðr. Þær svöruðu: „Þat sagði hann, at þar yrði taða betri enn annarsstaðar“. „Misvitr er Njáll“, segir Hallgerðr, „þar er hann kann til hvers-

vetna ráð“. „Hvat er í því?“ sögðu þær. „Þat mun ek til finna, er satt er“, segir Hallgerðr, „er hann lét eigi aka í skegg sér, at hann væri sem aðrir karlmenn — ok köllum hann nú karl hinn skegglausa, enn sonu hans taðskeglinga, ok kveð þú um nakkvat, Sigmundr, ok lát oss njóta þess, er þú ert skáld“. „Þess em ek albúinn“, segir hann ok kvað vísur þessar:

(13) Hvat skulu, hauka setra
Hildr, mundriða í skildi
trauðir tryggra ráða
taðskeglingar negla?
því at sviphnuggnir seggir
svanteigs megu eigi
elda björk þau er yrkjum
orð háðuleg forðask.

(14) Karlinn spyri illra orða
— einsætt er þat — greinir
— vámr nemi víst í tómi
várt raus — hinn skegglausi.
Hoddveitir velr heiti
hölzti gott af spotti
lið sem ek trautt um trúða
taðskeglingum vegleg.

(15) Get ek maklegast miklu
meinsleitöndum heiti
— trauðr rýf ek trygðir — síðan
taðskeglingar neglisk.
Heiti karl, enn knýtum
— kanna ek oft hugi manna —

skjal í skömmu máli
skegglauss tali seggja.

„Gersemi ert þú“, sagði Hallgerðr, „hversu þú ert mér eftirlátr“. Gunnarr kom at í þessu. Hann hafði staðit fyrir framan dyngjuna ok heyrt á öll orðtækin. Þeim brá mjök við, er þau sáu hann inn ganga. Þá þögnuðu allir, enn áðr hafði þar verit háreysti mikil ok hlátr. Gunnarr var reiðr mjök ok mælti til Sigmundar: „Heimskr maðr ert þú ok óráðhollr. Þú hrópar sonu Njáls ok sjálfan hann, er þó er mest vert — enn slíkt sem þú hefir áðr af gert við þá; ok mun þetta vera þinn bani. Enn ef nakkvarr maðr hermir þessi orð, þá skal sá í brautu verða ok hafa þó reiði mína“. Enn svá var þeim öllum ótti mikill at honum, at engi þorði þessi orð at herma. Síðan gekk hann í braut. Farandkonurnar töluðu um með sér, at þær myndi taka laun af Bergþóru, ef þær segði henni þetta — fóru síðan ofan þangat ok sögðu Bergþóru á laun ófregit. Bergþóra mælti, er menn sátu undir borðum: „Gjafar eru yðr gefnar feðgum — ok verðið þér litlir drengir af, ef þér launið engu“. „Hversu eru gjafar þær?“ segir Skarpheðinn. „Þér synir mínir eiguð allir eina gjöf saman: Þér eruð kallaðir taðskeglingar — enn búandi minn karl hinn skegglausi“. „Ekki höfu vér kvenna skap“, segir Skarpheðinn, „at vér reiðimst við

öllu". „Reiddist Gunnarr þó fyrir yðra hönd", segir hon, „ok þykkir hann skapgóðr; ok ef þér rekið eigi þessa réttar, þá munuð þér engrar skammar reka". „Gaman þykkir kerlingunni at, móður várri, at erta oss", segir Skarpheðinn ok glotti við. Enn þó spratt honum sveiti í enni, ok kvámu rauðir flekkar í kinnr honum; enn því var ekki vant. Grímr var hljóðr ok beit á vörrinni. Helga brá ekki við. Höskuldr gekk fram með Bergþóru. Hon kom innar í annat sinn ok geisaði mjök. Njáll mælti: „Kemst, þó at seint fari, húsfreyja. Ok ferr svá um mörg mál, þó at menn hafi skapraun af, at jafnan orkar tvímælis, þó at hefnt sé". Enn um kveldit, er Njáll var kominn í rekkju, heyrði hann, at öx kom við þilit, ok söng hátt. Enn lokrekkja var önnur, ok hengu þar á skildir — ok sér hann, at þeir eru í brautu. Hann mælti: „Hverir hafa tekit ofan skjöldu vára". „Synir þínir gengu út með", segir Bergþóra. Njáll kipti skóm á fætr sér ok gekk út öðrummegin hússins ok sér at þeir stefna upp í hválinn. Hann mælti: „Hvert skulið þér fara". Skarpheðinn kvað þá vísu:

(16) Eru umgerðis jarðar,
auðs verpandi, sauða
eisu einkar fúsir
oftveitandar leita.
Þeir hafa, seima særir,
smíðandar drafníða

— geystr vinnk geira róstu —
grasbíta skyn lítit.

„Ekki munu þér þá með vápnum vega“, segir Njáll, „ok mun annat vera erendit“. „Laxa skulu vér veiða, faðir, ef vér rötum eigi sauðina“, segir Skarpheðinn. „Vel væri þá, ef svá væri, at þá veiði bæri eigi undan“, segir Njáll. Þeir fóru leið sína, enn Njáll gekk inn til hvílu sinnar. Hann mælti til Bergþóru: „Úti váru synir þínir með vápnum allir, ok munt þú nú hafa eggjat þá til nakkvars“. „Allvel skal ek þakka þeim, ef þeir segja mér heim víg Sigmundar“, segir Bergþóra.

45. Nú er at segja frá Njálssonum, at þeir fóru upp til Fljótshlíðar ok váru um nóttina við hlíðina ok fóru nær Hlíðarenda er morna tók. Þenna morgin hinn sama stóðu þeir upp snimma Sigmundr ok Skjöldr, ok ætluðu til stóðhrossa. Þeir höfðu beisl með sér ok tóku hross í túni ok riðu í braut. Þeir leita stóðhestsins um hlíðina ok fundu hann meðal lækja tveggja, ok leiddu hrossin ofan at götum mjök. Skarpheðinn sá Sigmund, því at hann var í litklæðum. Skarpheðinn mælti: „Sjáið þér rauðálfinn, sveinar“. Þeir litu til ok kváðust sjá hann. Þá mælti Skarpheðinn: „Þú skalt gera at ekki, Höskuldr, því at þú munt oft sendr einn saman óvarlega, enn ek ætla mér Sigmund. Þykki mér þat karlmannlegt, enn þit Grímr ok Helgi

skuluð vega at Skildi". Höskuldr settist niðr. Enn þeir gengu þar til er þeir kvámu at þeim. Skarpheðinn mælti til Sigmundar: „Tak vápn þín ok ver þik; er þat nú meiri nauðsyn enn kveða flim um oss bræðr". Sigmundr tók vápn sín, enn Skarpheðinn beið meðan. Skjöldr sneri í mót þeim Grími ok Helga ok börðust þeir í ákafa. Sigmundr hafði hjálm á höfði sér ok skjöld á hlið — ok girðr sverði — ok hafði spjót í hendi — snýr nú mót Skarpheðni ok leggr þegar spjótinu til hans ok kemr í skjöldinn. Skarpheðinn laust í sundr spjótskaftit ok færir upp öxina í annat sinn ok höggr til Sigmundar ok kom í skjöldinn ok klauf ofan öðrum megin mundriða. Sigmundr brá sverðinu hinni hægri hendi ok höggr til Skarpheðins ok kom í skjöldinn ok festi sverðit í skildinum. Skarpheðinn snaraði svá fast skildinum, at Sigmundr lét laust sverðit. Skarpheðinn hjó þá enn til Sigmundar með öxinni Rimmugýgi. Sigmundr var í panzara. Öxin kom á öxlina ok klauf ofan herðarblaðit. Hann hnykkir at sér öxinni ok fell Sigmundr á kné bæði ok spratt upp þegar. „Lauzt þú mér nú", segir Skarpheðinn, „enn þó skalt þú í móðurætt falla áðr vit skiljum". „Þat er illa þá", segir Sigmundr. Skarpheðinn laust á hjálminn Sigmundar ok hjó hann síðan banahögg. Grímr hjó á fótinn Skildi, ok tók af í ristarliðnum, enn Helgi lagði sverði í gegn-

um hann, ok hafði hann þá bana. Skarpheðinn sá smalamann Hallgerðar. Þá hafði hann höggvit höfuð af Sigmundi. Hann seldi smalamanni í hendr höfuðit ok kvað vísu:

(17) Höfuð þetta skaltu, hrotta
hljómstœrandi, fœra
— kom þú eldskerðir orðum
áls ferðar — Hallgerði.
Hykk, at þöll muni þekkja
Þynjar logs ok skynja
þýð, hvárt þat hafi smíðat
þungt níð, boði skíða.

Smalamaðr kastaði niðr þegar höfðinu er þeir skildu; því at hann þorði eigi meðan þeir váru við. Þeir brœðr fóru nú þar til, er þeir fundu menn niðri við Markarfljót ok sögðu þeim tíðendin. Lýsti Skarpheðinn vígi Sigmundar á hendr sér, enn þeir Grímr ok Helgi vígi Skjaldar sér á hendr. Fóru þeir þá heim ok sögðu Njáli tíðendin. Njáll mælti: „Njótið heilir handa, hér skulu eigi sjálfdæmi fyrir koma at svá búnu“. — Nú er þar til máls at taka, er smalamaðr kemr heim til Hlíðarenda. Hann segir Hallgerði tíðendin. „Fekk Skarpheðinn mér í hendr höfuð Sigmundar, ok bað mik færa þér, enn ek þorða eigi at gera þat“, segir hann, „því at ek vissa eigi, hversu þér myndi þat líka“. „Þat var illa, er þú gerðir þat eigi“, segir hon; „ek skylda færa Gunnari höfuðit ok myndi hann þá hefna frænda síns eða sitja

fyrir hvers manns ámæli". Síðan gekk hon til Gunnars ok mælti: „Ek segi þér víg Sigmundar frænda þíns. Hefir Skarpheðinn vegit hann, ok vildi láta færa mér höfuðit". „Slíks var Sigmundi ván", segir Gunnarr, „því at illa gefast ill ráð; enn jafnan gerir hvárt ykkat Skarpheðins grálega til annars". Gekk þá Gunnarr í braut. Hann lét ekki búa til vígsmálit ok engan hlut at hafa. Hallgerðr minti oft á, ok sagði Sigmund vera óbættan. Gunnarr gaf ekki gaum at því. Nú liðu þrjú þing, þau er menn ætluðu at hann myndi sækja málit. Þá kom eitt vandamál at hendi Gunnari, þat er hann vissi eigi, hversu upp skyldi taka. Reið hann þá til fundar við Njál. Hann fagnar vel Gunnari. Gunnarr mælti til Njáls: „Heilræði em ek kominn at sækja at þér um eitt vandamál". „Maklegr ert þú þeira", segir Njáll ok réð honum ráðin. Gunnarr stóð þá upp ok þakkaði honum. Njáll mælti þá ok tók til Gunnars: „Helzti lengi hefir Sigmundr frændi þinn óbættr verit". „Fyrir löngu var hann bættr", segir Gunnarr, „enn þó vil ek eigi drepa hendi við sóma mínum". Gunnarr hafði aldri illa mælt til Njálssona. Njáll vildi ekki annat, enn Gunnarr gerði um málit. Hann gerði tvau hundruð silfrs, enn lét Skjöld vera ógildan. Þeir greiddu þegar alt féit. Gunnarr sagði sætt þeira upp á Þingskálaþingi, þá er þar

var mest fjölmenni, ok tjáði, hversu þeim hafði vel farit feðgum, ok sagði um orð þau hin illu, er Sigmundi dró til höfuðsbana, ok skyldi engi þau herma síðan, enn vera ógildr hver sem hermdi. Þeir mæltu þat báðir, Gunnarr ok Njáll, at engir hlutir skyldi þeir til verða, at eigi semdi þeir sjálfir. Efndist þat ok vel síðan, ok váru þeir jafnan vinir.

46. Gizurr hvíti hét maðr. Hann var Teits son, Ketilbjarnar sonar hins gamla frá Mosfelli. Móðir Gizurar hét Álöf. Hon var dóttir Böðvars hersis, Víkinga-Kára sonar. Ísleifr byskup var sonr Gizurar. Móðir Teits hét Helga, ok var dóttir Þórðar skeggja, Hrapps sonar, Bjarnar sonar bunu, Gríms sonar hersis ór Sogni. Gizurr hvíti bjó at Mosfelli ok var höfðingi mikill. Sá maðr er nemndr til sögunnar, er Geirr hét, Ásgeirs son, Úlfs sonar. Hann var kallaðr Geirr goði. Móðir hans hét Þorkatla ok var dóttir Ketilbjarnar hins gamla frá Mosfelli. Geirr bjó í Hlíð í Biskupstungu. Þeir Geirr ok Gizurr fylgdust at hverju máli. Í þenna tíma bjó Mörðr Valgarðsson at Hofi á Rangárvöllum. Hann var slægr ok illgjarn. Þá var Valgarðr utan, faðir hans, enn móðir hans var önduð. Hann öfundaði mjök Gunnar frá Hlíðarenda. Hann var vel auðigr at fé ok heldr óvinsæll.

47. Otkell hét maðr. Hann var Skarfs son

Hallkels sonar. Sá Hallkell barðist við Grím í Grímsnesi ok feldi hann á hólmi. Þeir váru bræðr Hallbjörn ok Ketilbjörn hinn gamli. Otkell bjó í Kirkjubæ. Þorgerðr hét kona hans. Hon var Más dóttir, Bröndólfs sonar, Naddaðar sonar hins færeyska. Otkell var auðigr at fé. Sonr hans hét Þorgeirr. Hann var á ungum aldri ok gervilegr maðr. Skammkell hét maðr. Hann bjó at Hofi öðru. Hann átti vel fé. Hann var maðr illgjarn ok lyginn, ódæll ok illr viðreignar. Hann var vinr Otkels mikill. Hallkell hét bróðir Otkels. Hann var mikill maðr ok sterkr, ok var þar með Otkatli. Bróðir þeira hét Hallbjörn hvíti. Hann flatti út þræl einn, er Melkólfr hét. Hann var írskr, ok heldr óvinsæll. Hallbjörn fór til vistar með Otkatli ok svá Melkólfr þræll. Þrællinn mælti þat jafnan, at hann þættist sæll, ef Otkell ætti hann. Otkell var vel til hans ok gaf honum knif ok belti ok alklæðnað, enn þrællinn vann alt þat er hann vildi. Otkell falaði þrælinn at bróður sínum. Hann kvaðst mundu gefa honum þrælinn, enn kvað þó verra grip í enn hann ætlaði, enn þegar er Otkell átti þrælinn, þá vann hann alt verr. Otkell talaði oft um þat fyrir Hallbirni bróður sínum, at honum þótti þrællinn lítit vinna, enn kvað honum þó annat verr gefit. — Í þenna tíma kom hallæri mikit, svá at menn skorti bæði hey ok mat, ok gekk þat

um allar sveitir. Gunnarr miðlaði mörgum manni hey ok mat, ok höfðu allir þeir er þangat kvámu meðan til var. Svá kom, at Gunnar skorti bæði hey ok mat. Þá kvaddi Gunnarr Kolskegg til ferðar með sér ok þá Sigfússonu ok Lamba Sigurðarson. Þeir fóru í Kirkjubæ ok kölluðu Otkel út. Hann heilsaði þeim. Gunnarr mælti: „Svá er háttat, at ek em kominn at fala af þér hey ok mat, ef til er". Otkell svarar: „Hvárttveggja er til, enn hvártki mun ek þér selja". „Vill þú gefa mér þá", segir Gunnarr, „ok hætta til hverju ek launa þér". „Eigi vil ek þat", segir Otkell. Skammkell var tillagaillr. Þráinn Sigfússon mælti: „Þess væri vert, at vér tækim upp bæði hey ok mat ok legðim verð í staðinn". „Aldauða eru þá Mosfellingar", segir Skammkell, „ef þér Sigfússynir skuluð ræna þá". „Með engi rán munu vér fara", segir Gunnarr. „Vill þú kaupa þræl af mér", segir Otkell. „Þat spari ek eigi", segir Gunnarr. Síðan keypti Gunnarr þrælinn ok fór í braut við svá búit. Þetta spyrr Njáll ok mælti: „Illa er slíkt gert, at varna Gunnari kaups; er þar öðrum eigi góðs ván, er slíkir fá eigi". Bergþóra húsfreyja mælti: „Hvat skalt þú mart um slíkt tala? Er þér miklu drengilegra at fá honum bæði mat ok hey, er þik skortir hvártki til". Njáll mælti: „Þetta er dagsanna, ok skal ek víst birgja hann at

nökkuru“. Fór hann þá upp í Þórólfsfell ok synir hans ok bundu þar hey á fimtán hesta, enn á fimm hestum höfðu þeir mat. Njáll kom til Hlíðarenda ok kvaddi út Gunnar. Hann fagnar þeim vel. Njáll mælti: „Hér er hey ok matr, er ek vil gefa þér. Vil ek at þú leitir aldri annarra enn mín, ef þú þarft nakkvars við“. „Góðar eru gjafar þínar“, segir Gunnarr, „enn meira þykki mér verð vinátta þín ok sona þinna“. Fór Njáll heim síðan. Líðr nú várit.

48. Gunnarr ríðr til þings um sumarit. Enn at hans gisti fjölmenni mikit austan af Síðu. Gunnarr bauð at þeir gisti þar, er þeir riði af þingi. Þeir kváðust svá gera, mundu — ríða nú til þings. Njáll var á þingi ok synir hans. Þingit er kyrt. Nú er þar til at taka, at Hallgerðr kemr at máli við Melkólf þræl: „Sendiför hefi ek hugat þér“, segir hon; „þú skalt fara í Kirkjubæ“. „Ok hvat skal ek þangat?“ segir hann. „Þú skalt stela þaðan mat á tvá hesta, ok hafa smjör ok ost, enn þú skalt leggja eld í útibúrit, ok munu allir ætla, at af vangeymslu hafi orðit, enn engi mun ætla, at stolit hafi verit“. Þrællinn mælti: „Vándr hefi ek verit, enn aldri hefi ek þjófr verit“. „Heyr á endimi“, segir Hallgerðr; „þú gerir þik góðan, þar sem þú hefir verit bæði þjófr ok morðingi, ok skalt þú eigi þora annat enn fara

— ella skal ek láta drepa þik". Hann þóttist vita, at hon myndi svá gera, ef hann færi eigi; tók hann um nóttina tvá hesta ok lagði á lénur ok fór í Kirkjubæ. Hundrinn gó eigi at honum ok kendi hann ok hljóp í mót honum ok lét vel við hann. Síðan fór hann til útibúrs ok lauk upp ok klifjaði þaðan tvá hesta af mat, enn brendi búrit ok drap hundinn. Hann ferr upp með Rangá. Þá slitnar skóþvengr hans, ok tekr hann knífinn ok gerir at. Honum liggr eftir knífrinn ok beltit. Hann ferr þar til er hann kemr til Hlíðarenda. Þá saknar hann knífsins ok þorir eigi aftr at fara — færir nú Hallgerði matinn. Hon lét vel yfir hans ferð. Um morgininn, er menn kvámu út í Kirkjubæ, sá menn þar skaða mikinn. Var þá sendr maðr til þings at segja Otkatli, því at hann var á þingi. Hann varð vel við skaðann, ok kvað þat valdit mundu hafa, at eldhúsit var áfast útibúrinu; ok ætluðu þat þá allir, at þat myndi til hafa borit. Nú ríða menn heim af þingi ok riðu margir til Hlíðarenda. Hallgerðr bar mat á borð ok kom innar ostr ok smjör. Gunnarr vissi slíks matar þar ekki ván ok spurði Hallgerði, hvaðan þat kvæmi. „Þaðan sem þú mátt vel eta", segir hon, „enda er þat ekki karla at annast um matreiðu". Gunnarr reiddist ok mælti: „Illa er þá, ef ek em þjófsnautr", ok lýstr hana kinnhest. Hon kvaðst

þann hest muna skyldu ok launa, ef hon mætti. Gekk hon þá fram ok hann með henni; ok var þá borit alt af borðinu enn borit innar slátr, ok ætluðu allir at þat myndi til hafa borit, at þá myndi þykkja fengit betr. Fara þingmenn nú í braut.

49. Nú er at segja frá Skammkatli, at hann ríðr at sauðum upp með Rangá, ok sér hann at glóar nökkut í götunni, ok hleypr af baki ok tekr upp —.ok var þat knífr ok belti, ok þykkist hann kenna hvárttveggja og ferr í Kirkjubæ. Otkell er úti staddr ok fagnar honum vel. Skammkell mælti til Otkels: „Kennir þú nakkvat til gripa þessa?“ „Kenni ek víst“, segir Otkell. „Hverr á?“ segir Skammkell. „Melkólfr þræll“, segir Otkell. „Kenna skulu þá fleiri“, segir Skammkell, „enn vit tveir — því at trúr skal ek þér í ráðum“. Þeir sýndu mörgum mönnum ok kendu þeir allir. Þá mælti Skammkell: „Hvat munt þú nú til ráða taka?“ Otkell svaraði: „Vit skulum fara at finna Mörð Valgarðsson ok sýna honum ok vita, hvat hann leggi til ráðs með okkr“. Síðan fóru þeir til Hofs ok sýndu Merði gripina ok spurðu, ef hann kendi. Hann kvaðst kenna — „eða hvat er at því? Þykkist þér til Hlíðarenda eiga eftir nökkuru at sjá“. „Vant þykkir oss með slíku at fara“, segir Skammkell, „er slíkir ofreflismenn eigu í hlut“. „Svá er víst“, segir Mörðr, „enn

þó mun ek vita þá hluti ór hýbýlum Gunnars, er hvárrgi ykkarr mun vita". „Gefa vilju vit þér fé til", segja þeir, „at þú leitir eftir þessu máli". Mörðr svaraði: „Þat fé mun mér fullkeypt, enn þó má vera, at ek hættak á". Síðan gáfu þeir honum þrjár merkr silfrs, at hann skyldi vera með þeim í ráðagerð ok liðveizlu. Hann gaf þat ráð til, at konur skyldi fara með smávarning ok gefa húsfreyjum ok vita, hverju þeim væri launat — „því at allir hafa þat skaplyndi", segir Mörðr, „at gefa þat fyrst upp, er stolit er, ef þat hafa at varðveita. Mun hér ok svá, ef af mannavöldum er. Skulu þær þá sýna mér, af hverju gefit er hvargi. Vil ek þá vera lauss máls þessa, ef uppvíst verðr". Þessu játuðu þeir. Fóru þeir heim síðan. Mörðr sendi konur í herað, ok váru þær í brautu hálfan mánað. Þær kvámu aftr ok höfðu byrðar stórar. Mörðr spurði, hvar þeim hafði mest gefit verit. Þær sögðu, at þeim hefði at Hlíðarenda mest gefit verit ok Hallgerðr yrði þeim mestr drengr. Hann spyrr, hvat þeim væri þar gefit. „Ostr", segja þær. Hann beiddist at sjá. Þær sýndu honum, ok váru þat sneiðir margar. Tók hann þær ok varðveitti. Litlu síðar fór Mörðr at finna Otkel. Bað hann at taka skyldi ostkistu Þorgerðar — ok var svá gert. Lagði hann þar í niðr sneiðirnar ok stóðst þat á endum ok ostkistan. Sá þeir þá, at þeim hafði heill

hleifr gefinn verit. Þá mælti Mörðr: „Nú meguð þér sjá, at Hallgerðr mun stolit hafa ostinum“. Drógu þeir þá öll dæmi saman. Sagði Mörðr þá, at hann þóttist lauss þessa máls. Skildu þeir at því. Kolskeggr kom at máli við Gunnar ok mælti: „Ilt er at segja: Alræmt er, at Hallgerðr muni stolit hafa, ok valdit þeim hinum mikla skaða, er varð í Kirkjubæ“. Gunnarr kvaðst ætla, at svá myndi vera, — „eða hvat er nú til ráðs?“ Kolskeggr svaraði: „Þú munt þykkja skyldastr at bæta fyrir konu þinni, ok þykki mér ráð, at þú farir at finna Otkel ok bjóðir honum góð boð“. „Þetta er vel mælt“, segir Gunnarr, „ok skal svá vera“. Litlu síðar sendi Gunnarr eftir Þráni Sigfússyni ok Lamba Sigurðarsyni ok kvámu þeir þegar. Gunnarr sagði þeim, hvert hann ætlaði. Þeir létu vel yfir því. Gunnarr reið við hinn tólfta mann í Kirkjubæ ok kallaði út Otkel. Þar var Skammkell ok mælti: „Ek skal út ganga með þér, ok mun nú betra, at hafa vitsmuni við. Mynda ek þat vilja at standa þér þá næst, er þú þyrftir mest, sem nú mun vera. Þykki mér þat ráð, at þú látir drjúglega“. Síðan gengu þeir út, Otkell ok Skammkell, Hallkell ok Hallbjörn. Þeir heilsuðu Gunnari. Hann tók því vel. Otkell spyrr, hvert hann ætlaði at fara. „Ekki lengra enn hingat“, segir Gunnarr, „ok er þat erendi mitt

at segja þér um skaða þann hinn mikla ok hinn illa, er hér er orðinn, at hann er af völdum konu minnar ok þræls þess er ek keypta af þér“. „Slíks var ván“, segir Hallbjörn. Gunnarr mælti: „Hér vil ek bjóða fyrir góð boð ok bjóða, at hinir beztu menn skipi um í heraðinu“. Skammkell mælti: „Þetta eru áheyrileg boð ok ójafnleg; þú ert vinsæll af bóndum, enn Otkell er óvinsæll“. „Bjóða mun ek“, segir Gunnarr, „at gera um sjálfr ok lúka upp þegar, ok leggja á vináttu mína ok greiða nú alt féit, ok mun ek bæta þér tvennum bótum“. Skammkell mælti: „Þenna kost skalt þú eigi þiggja, ok er þat grunnúðlegt, ef þú ætlar at selja honum sjálfdæmi, þar er þú ættir at taka“. Otkell mælti: „Eigi vil ek selja þér sjálfdæmi, Gunnarr“. Gunnarr mælti: „Skil ek hér tillögur manna, nærgi er launat verðr; enda dæm þú nú sjálfr“. Otkell laut at Skammkatli ok mælti: „Hverju skal ek nú svara?“ Skammkell mælti: „Þetta skalt þú kalla vel boðit, enn víkja máli þínu undir Gizur hvíta ok Geir goða; munu þat þá margir mæla, at þú sér líkr Hallkatli föðurföður þínum, er mestr kappi hefir verit“. Otkell mælti: „Vel er þetta boðit, Gunnarr, enn þó vil ek at þú ljáir mér tómstundar til at finna Gizur hvíta ok Geir goða“. Gunnarr mælti: „Far þú nú með sem þér líkar. Enn þat munu sumir menn mæla, at þú kunnir eigi

at sjá sóma þinn, er þú vill eigi þessa kosti, er ek býð þér“. Ríðr Gunnarr heim. Ok er Gunnarr var í brautu, mælti Hallbjörn: „Hér veit ek mestan mannamun: Gunnarr bauð þér aldri svá góð boð, at þú vildir þiggja, eða hvat munt þú mega ætla þér at deila við Gunnar illdeilum, þar sem engi er hans jafningi? Enn þó er hann svá vel at sér, at hann mun láta standa boð þessi, þó at þú þiggir síðar. Þykki mér ráð, at þú farir at finna Gizur hvíta ok Geir goða nú þegar“. Otkell lét taka hest sinn ok bjó sik at öllu. Otkell var ekki glöggskygn. Skammkell gekk á leið með Otkatli. Hann ræddi við Otkel: „Undr þótti mér, er bróðir þinn vildi eigi taka af þér þetta starf. Vil ek bjóða þér at fara fyrir þik, er ek veit, at þér þykkir mikit fyrir ferðum“. „Þat mun ek þiggja“, sagði Otkell, „ok ver þú sem réttorðastr“. „Svá skal vera“, segir Skammkell. Tók Skammkell þá við hestinum ok við klæðum Otkels, enn Otkell gengr heim. Hallbjörn var úti ok mælti til Otkels: „Ilt er at eiga þræl at engavin. Ok munu vér þessa jafnan iðrast, er þú hefir aftr horfit. Ok er þat óvitrlegt bragð, at senda hinn lygnasta mann þess erendis, er svá mun mega at kveða at líf manna liggi við“. „Hræddr myndir þú verða“, segir Otkell, „ef Gunnarr hefði á lofti atgeirinn, er þú ert nú svá“. „Eigi veit þat“, segir Hallbjörn, „hverr þá er

hræddastr; enn þat munt þú eiga til at segja, at Gunnarr mun ekki lengi munda atgeirinum, ef hann færir hann á loft ok sé hann reiðr". Otkell mælti: „Hvikið þér allir nema Skammkell". Váru þeir þá báðir reiðir.

50. Skammkell kom til Mosfells ok hermdi boð öll fyrir Gizuri. „Svá lízt mér", segir Gizurr, „sem þetta hafi allvel boðit verit, eða fyrir hví þá Otkell eigi boð þessi?" „Þat var mest í því", segir Skammkell, „at allir vildu leita þér vegs, ok beið hann af því þinna atkvæða, ok mun öllum þat bezt gegna". Þar var Skammkell of nóttina. Gizurr sendi mann eftir Geiri goða, ok kom hann ofan snimma. Segir þá Gizurr honum alt, hversu farit var — spurði þá hversu með skyldi fara. Geirr mælti: „Svá sem þú munt áðr ætlat hafa, at gera þat af þessu máli, sem bezt gegnir. Nú munu vit láta Skammkel segja söguna í annat sinn ok vita, hversu honum hermist". Þeir gerðu svá. Geirr mælti: „Rétt munt þú sagt hafa sögu þessa; enn þó hefi ek þik sét illmannligstan mann — ok eigi deilir litr kosti, ef þú gefst vel". Fór Skammkell heim ok ríðr fyrst í Kirkjubæ ok kallar út Otkel. Hann fagnar vel Skammkatli. Skammkell segir honum kveðju Gizurar ok Geirs — „enn um málaferli þessi þarf ekki at tala hljóðlega: at þat er vili þeira Geirs goða ok Gizurar at sættast ekki á mál þessi. Er þat

tillaga þeira, at þú farir til Hlíðarenda ok stefnir Hallgerði um stuld, enn Gunnari um afneyzlu". Otkell mælti: „Svá skal með öllu fara, sem þeir hafa ráð til gefit". „Þeim þótti ok undir því mest", segir Skammkell, „at þú hefðir sem mikillegast látit; enn ek gerða þik sem mestan mann af öllu". Nú segir Otkell bræðrum sínum. Hallbjörn mælti: „Þetta mun vera hin mesta lygi". Nú líða stundir þar til er stefnudagar kvámu hinir síðustu til alþingis. Otkell kvaddi bræðr sína ok Skammkel at ríða til Hlíðarenda stefnuför. Hallbjörn kvaðst fara mundu, enn kvað þá þessar ferðar iðrast mundu — „þá er stundir líða". Nú ríða þeir tólf saman til Hlíðarenda, enn er þeir kvámu í túnit, þá var Gunnarr úti ok fann eigi fyrr enn þeir kvámu alt at bænum. Hann gengr þá eigi inn. Otkell lætr þegar dynja stefnuna, Enn er þeir höfðu fram flutt stefnuna, þá mælti Skammkell: „Er rétt stefnt, Gunnarr bóndi?" „Þér vituð slíkt", segir Gunnarr, „enn minna skal ek þik á ferð þessa, Skammkell, eitthvert sinn ok tillögur þínar". „Þat mun oss ekki saka", segir Skammkell, „ef atgeirrinn er eigi á lofti". Gunnarr var hinn reiðasti ok gekk inn ok sagði Kolskeggi. Kolskeggr mælti: „Illa var, er vér várum eigi úti: þeir skyldu hafa farit hingat hina mestu sneypu, ef vér hefðim við verit". Gunnarr mælti: „Hvat bíðr sinnar stundar,

enn ekki mun þeim för sjá til sæmdar verða". Litlu síðar fór Gunnarr at finna Njál ok sagði honum. Njáll mælti: „Lát þú lítt á þik fá; því at þetta mun þér verða til hinnar mestu sæmdar, áðr þessu þingi sé lokit. Skulu vér ok fylgja þér allir með ráðum ok kappi". Gunnarr þakkaði honum ok reið heim. Otkell ríðr til þings ok bræðr hans ok Skammkell.

51. Gunnarr reið til þings ok allir Sigfússsynir — svá Njáll ok synir hans. Þeir gengu með Gunnari allir: ok var þat mælt, at engi flokkr myndi jafn-harðsnúinn þeim. Gunnarr gekk einn dag til búðar Dalamanna. Hrútr var við búð ok Höskuldr, ok fögnuðu þeir vel Gunnari. Gunnarr segir þeim alla sögu um málaferli þessi. „Hvat leggr Njáll til ráðs?" segir Hrútr. Gunnarr svaraði: „Hann bað mik finna ykkr bræðr ok segja svá, at eitt ráð myndi honum um þat sýnast sem ykkr". „Þat vill hann þá", segir Hrútr, „at ek kveða upp fyrir venzla sakir, ok skal svá vera. Þú skalt skora á hólm Gizuri hvíta, ef þeir bjóða þér eigi sjálfdæmi, enn Kolskeggr Geiri goða; enn fást munu menn til at ganga at móti Otkatli ok bræðrum hans: ok höfu vér nú lið svá mikit allir saman, at þú mátt fram koma slíku sem þú vill". Gunnarr gekk heim til búðar ok sagði Njáli. „Slíks var mér ván", sagði Njáll. Úlfr örgoði varð víss þessar ráðagerðar ok sagði

Gizuri. Gizurr mælti til Otkels: „Hverr lagði þat til ráðs með þér, at þú skyldir stefna Gunnari?“ „Skammkell sagði mér, at þat væri ráðagerð ykkur Geirs goða“, segir Otkell. „Enn hvar er mannfýla sú“, segir Gizurr, „er þetta hefir logit?“ „Hann liggr sjúkr heima at búð“, segir Otkell. „Þar er hann standi aldri upp“, segir Gizurr, „enn nú skulu vér allir ganga at finna Gunnar ok bjóða honum sjálfdæmi; ok veit ek þó eigi, hvárt hann vill þau nú taka“. — Margir menn mæltu ilt við Skammkel, ok lá hann sjúkr um alt þingit. — Þeir Gizurr gengu til búðar Gunnars. Kend var för þeira, ok var sagt Gunnari inn í búðina. Þeir gengu út allir ok fylktu. Gizurr hvíti gekk fyrstr. Hann mælti er þeir fundust: „Þat er boð várt, Gunnarr, at þú dæmir sjálfr málit ykkart Otkels“. „Fjarri mun þat þá þínu ráði“, segir Gunnarr, „er mér var stefnt“. „Eigi réð ek því“, segir Gizurr, „ok hvárrgi okkarr Geirs“. „Þá munt þú vilja synja þess með skynsemd“, segir Gunnarr. „Hvers beiðist þú um?“ segir Gizurr. „Þess at þú vinnir eið“, segir Gunnarr. „Þat vil ek gera“, segir Gizurr, „ef þú vill þiggja sjálfdæmit?“ „Þat bauð ek fyrir stundu“, segir Gunnarr, „enn nú þykki mér um meira at dæma“. Njáll mælti: „Eigi er at níta sjálfdæminu: þess at meiri sæmdar er fyrir vert, er meira er málit“. Gunnarr mælti: „Gera mun ek til

skaps vina minna at dæma málit. Enn þat ræð ek Otkatli, at ekki geri hann til saka við mik síðan". Þá var sent eftir Höskuldi ok Hrúti, ok kvámu þeir þangat til. Vann þá Gizurr eið ok Geirr goði. Enn Gunnarr gerði gerðina ok réðst við engan mann um, ok síðan sagði hann upp gerðina: „Þat er gerð mín", sagði hann, „at ek geri verð húss ok matar þess er inni var. Enn fyrir þrælinn vil ek þér ekki bæta, þar er þú leyndir annmarka á honum. Geri ek hann þér til handa, Otkell; því at 'þar eru eyru sæmst sem óxu'. Met ek svá, sem þér hafið stefnt mér til háðungar; ok fyrir þat dæmi ek eigi minna til handa mér, enn vert er þetta fé, húsit ok þat er inni brann. Enn ef yðr þykkir betra, at vér sém ósáttir, þá læt ek þess enn kost. Enn gert hefi ek þá enn eitt ráð fyrir mér, ok skal þat þá fram koma". Gizurr svarar: „Þat vilju vér, at þú gjaldir ekki fé; enn þess beiðu vér, at þú sér vinr Otkels". „Þat skal verða aldri", segir Gunnarr, „meðan ek lifi — ok mun hann hafa vináttu Skammkels: þeiri hefir hann lengi hlitt". Gizurr svarar: „Þó vilju vér nú lúka málinu, þó at þú ráðir einn skildaganum". Váru þá handsalaðar þessar sættir allar. Gunnarr mælti til Otkels: „Ráðlegra er þér at fara til frænda þinna. Enn ef þú vill vera þar í sveit, þá ger þú ekki til saka við mik". Gizurr mælti: „Þetta

er heilræði, ok skal hann svá gera". Gunnarr hafði mikla sæmd af málinu. Riðu menn síðan heim af þingi. Sitr nú Gunnarr í búi sínu. Ok er nú kyrt um hríð.

52. Rúnólfr hét maðr, sonr Úlfs örgoða. Hann bjó í Dal fyrir austan Markarfljót. Hann gisti Otkel, er hann reið af þingi. Otkell gaf honum uxa alsvartan níu vetra gamlan. Rúnólfr þakkaði honum gjöfina ok bauð honum heim þá er hann vildi fara; ok stóð þetta heimboð nakkvart skeið svá at hann fór eigi. Rúnólfr sendi honum oft menn ok minti á, at hann skyldi fara; ok hét hann jafnan ferðinni. Otkell átti hesta tvá bleikálótta. Þeir váru beztir hestar at reið í heraðinu — ok svá elskr hvárr at öðrum, at hvárr rann eftir öðrum. Austmaðr var á vist með Otkatli, er Auðúlfr hét. Hann lagði hug á Signýju dóttur Otkels. Auðúlfr var mikill maðr vexti ok styrkr.

53. Þat var um várit, at Otkell mælti, at þeir myndi ríða austr í Dal at heimboði; ok létu allir vel yfir því. Skammkell var í för með Otkatli ok bræðr hans tveir, Auðúlfr ok þrír menn aðrir. Otkell reið hinum bleikálótta hesti, enn annarr rann hjá lauss. Stefna þeir austr til Markarfljóts. Hleypir hann nú fyrir Otkell. Ærast nú báðir hestarnir ok hlaupa af leiðinni upp til Fljótshlíðar. Ferr Otkell nú meira enn hann vildi. Gunnarr hafði farit heim-

an einn samt af bæ sínum ok hafði kornkippu í annarri hendi, enn handöxi í annarri. Hann gengr á sáðland sitt ok sár þar niðr korninu ok lagði guðvefjarskikkju sína niðr hjá sér ok öxina ok sár nú korninu um hríð. Nú er at segja frá Otkatli, at hann ríðr meira enn hann vildi. Hann hefir spora á fótum ok hleypir neðan um sáðlandit, ok sér hvárrgi þeira Gunnars annan. Ok í því er Gunnarr stendr upp, ríðr Otkell á hann ofan ok rekr sporann við eyra Gunnari, ok rístr hann mikla ristu, ok blæðir þegar mjök. Þar riðu þá félagar Otkels. „Allir meguð þér sjá", segir Gunnarr, „at þú hefir blóðgat mik — ok er slíkt ósæmilega farit: hefir þú stefnt mér fyrst, enn nú treðr þú mik undir fótum ok ríðr á mik". Skammkell mælti: „Vel er við orðit, búandi; enn hvergi vart þú óreiðulegri á þinginu, þá er þú tókt sjálfdæmit ok þú helt á atgeirinum". Gunnarr mælti: „Þá er vit finnumst næst, skalt þú sjá atgeirinn". Síðan skilja þeir at því. Skammkell æpti upp ok mælti: „Hart ríðið þér, sveinar". Gunnarr gekk heim ok gat fyrir engum manni um — ok ætluðu engir, at þetta myndi af mannavöldum vera. Einu hverju sinni var þat, at hann sagði Kolskeggi bróður sínum. Kolskeggr mælti: „Þetta skalt þú segja fleirum mönnum, at eigi sé þat mælt, at þú gefir dauðum sök; því at þrætt mun vera í móti, ef eigi vitu vitni áðr,

hvat þér hafið saman átt. Gunnarr sagði nábúum sínum, ok var lítil orðræða á fyrst. Otkell kemr austr í Dal, ok er þar við þeim vel tekit — ok sitja þar viku. Otkell sagði Rúnólfi alt, hversu fór með þeim Gunnari. Einn maðr varð til at spyrja at því, hversu Gunnarr varð við. Skammkell mælti: „Þat myndi mælt, ef ótíginn maðr væri, at grátit hefði“. „Illa er slíkt mælt“, segir Rúnólfr, „ok munt þú þat eiga til at segja næst er þit finnizt, at ór sé grátraust ór skapi hans; ok væri þat vel, ef eigi gyldi betri menn þinnar ilsku. Lízt mér nú hitt ráð, þá er þér vilið heim fara, at ek fara með yðr; því at Gunnarr mun eigi gera mér mein“. „Eigi vil ek þat“, segir Otkell, „ok munu vér ríða neðarlega yfir fljótit“. Rúnólfr gaf Otkatli góðar gjafar ok kvað þá eigi sjást mundu oftar. Otkell bað hann þá muna syni sínum, ef svá bæri við, þat er með þeim var vel.

54. Nú er þar til máls at taka, at Gunnarr var úti at Hlíðarenda ok sér smalamann sinn hleypa at garði. Smalamaðrinn reið heim í túnit. Gunnarr mælti: „Hví ríðr þú svá hart?“ „Ek vilda vera þér trúlyndr“, segir hann, „ek sá menn ríða ofan með Markarfljóti átta saman ok váru fjórir í litklæðum“. Gunnarr mælti: „Þar mun vera Otkell“. „Vilda ek því segja þér“, segir smalamaðrinn, „at ek hefi oft

heyrt mörg skapraunarorð þeira. Sagði svá Skammkell austr í Dal, at þú hefðir grátit þá er þeir riðu á þik ofan. Þykkja mér ill vera orðtök vándra manna". „Ekki skulu vit vera orðsjúkir", segir Gunnarr, „enn þat eitt skalt þú vinna heðan í frá, er þú vill". „Skal ek nakkvat segja Kolskeggi bróður þínum?" segir smalamaðrinn. „Far þú ok sof", segir Gunnarr", „ek mun segja Kolskeggi slíkt er mér líkar". Sveinninn lagðist niðr ok sofnaði þegar. Gunnarr tók smalahestinn ok lagði á söðul sinn. Hann tók skjöld sinn ok girði sik sverðinu Ölvisnaut, setr hjálm á höfuð sér, tekr atgeirinn — ok söng í honum hátt, ok heyrði Rannveig móðir hans. Hon gekk fram ok mælti: „Reiðulegr ert þú nú, son minn, ok ekki sá ek þik slíkan fyrr". Gunnarr gengr út ok stingr niðr atgeirinum og verpr sér í söðulinn ok ríðr braut. Rannveig gekk til stufu. Þar var háreysti mikit. „Hátt kveðið þér", segir hon, „enn þó lét hærra atgeirrinn, er Gunnarr gekk út". Kolskeggr heyrði ok mælti: „Þat mun eigi engra tíðenda vita". „Þat er vel", segir Hallgerðr, „nú munu þeir reyna, hvárt hann gengr grátandi undan þeim". Kolskeggr tekr vápn sín ok leitar sér at hesti ok ríðr eftir slíkt er hann mátti. Gunnarr ríðr um Akratungu þvera ok svá til Geilastofna ok þaðan til Rangár ok ofan til vaðs hjá Hofi. Konur váru þar á stöðli.

Gunnarr hljóp af hesti sínum ok batt. Þá riðu hinir at. Móhellur váru í götunum við vaðit. Gunnarr mælti til þeirra: „Nú er at verja sik — er hér nú atgeirrinn. Munuð þér nú ok reyna, hvárt ek græt nakkvat fyrir yðr“. Þeir hljópu þá allir af baki ok sóttu at Gunnari. Hallbjörn var fremstr. „Sæk þú eigi at“, segir Gunnarr, „þér vilda ek sízt ilt gera; enn ek mun þó engum hlífa, ef ek á hendr mínar at verja“. „Þat mun ekki gera“, segir Hallbjörn, „þú munt þó drepa vilja bróður minn — ok er þat skömm, ef ek sit hjá“, ok lagði til Gunnars tveim höndum miklu spjóti. Gunnarr skaut fyrir skildinum, enn Hallbjörn lagði í gegnum skjöldinn. Gunnarr skaut svá fast niðr skildinum, at hann stóð fastr í jörðunni, enn tók til sverðsins svá skjótt, at eigi mátti auga á festa, ok hjó með sverðinu — ok kom á höndina Hallbirni fyrir ofan úlfliðsvá at af tók. Skammkell hljóp á bak Gunnari ok höggr til hans með mikilli öxi. Gunnarr snerist skjótt at honum ok lýstr við atgeirinum — ok kom undir kverk öxinni, ok hraut hon ór hendi honum út á Rangá. Þá kvað Gunnarr vísu:

(18) Víst spurðir þú vazta
vígrennanda þenna,
hrayggviglópr, áðr hleyptuð
harðr ór mínum garði,
hvárt vígstœris væri
— vér rjóðum spjör blóði;

þess skal ek heiftar hvessi
hefna — réttar stefnur.

Gunnarr leggr í annat sinn atgeirinum ok í gegnum Skammkel ok vegr hann upp ok kastar honum í leirgötuna at höfðinu. Auðúlfr austmaðr þreif upp spjót ok skaut at Gunnari. Gunnarr tók á lofti spjótit ok skaut aftr þegar — ok fló í gegnum skjöldinn ok austmanninn ok niðr í völlinn. Otkell höggr með sverði til Gunnars — ok stefnir á fótinn fyrir neðan kné. Gunnarr hljóp í loft upp, ok missir Otkell hans. Gunnarr leggr atgeirinum til hans ok í gegnum hann. Þá kemr Kolskeggr at ok hleypr þegar at Hallkatli ok höggr hann banahögg með saxinu. Þar vega þeir þá átta. Kona hljóp heim, er sá, ok sagði Merði ok bað hann skilja þá. „Þeir einir munu vera“, segir hann, „at ek hirði aldri þó at drepizt“. „Eigi munt þú þat vilja mæla“, segir hon, „þar mun vera Gunnarr frændi þinn ok Otkell vinr þinn“. „Klifar þú nakkvat jafnan, mannfýla þín“, segir hann — ok lá hann inni meðan þeir börðust. Gunnarr reið heim ok Kolskeggr eftir verk þessi, ok ríða þeir hart upp eftir eyrunum ok stökk Gunnarr af baki ok kom standandi niðr. Kolskeggr mælti: „Hart ríðr þú nú, frændi“. Gunnarr mælti: „Þat lagði Skammkell mér til orðs, er ek mælti svá: ‚þér ríðið á mik ofan‘“. „Hefnt hefir þú nú þess“, segir Kolskeggr.

„Hvat ek veit“, segir Gunnarr, „hvárt ek mun því óvaskari maðr enn aðrir menn, sem mér þykkir meira fyrir enn öðrum mönnum at vega menn“.

55. Nú spyrjast tíðendin — ok mæltu þat margir, at eigi þætti þetta fyrr fram koma, enn líklegt var. Gunnarr reið til Bergþórshváls ok sagði Njáli verk þessi. Njáll mælti: „Mikit hefir þú at gert, ok hefir þú verit mjök at þreyttr“. „Hversu mun nú ganga síðan“, segir Gunnarr. „Vill þú, at ek segja þér þat“, segir Njáll, „er eigi er fram komit? Þú munt ríða til þings, ok munt þú njóta við ráða minna ok fá af þessu máli hina mestu sæmd. Mun þetta upphaf vígaferla þinna“. „Ráð þú mér heilræði nökkur“, segir Gunnarr. „Ek skal þat gera“, segir Njáll: „Veg þú aldri meir í hinn sama knérunn enn um sinn, ok rjúf aldri sætt þá er góðir menn gera meðal þín ok annarra — ok þó sízt á því máli“. Gunnarr mælti: „Öðrum ætlaða ek at þat skyldi hættara enn mér“. „Svá mun vera“, segir Njáll, „enn þó skalt þú svá um þitt mál hugsa, ef þetta berr saman, at þá munt þú skamt eiga ólifat; enn ella munt þú verða gamall maðr“. Gunnarr mælti: „Veizt þú, hvat þér mun verða at bana?“ „Veit ek“, segir Njáll. „Hvat?“ segir Gunnarr. „Þat sem allir munu sízt ætla“, segir Njáll. Síðan reið Gunnarr heim. — Maðr var sendr Gizuri hvíta ok

Geiri goða, því at þeir áttu eftir Otkel at mæla. Fundust þeir þá at ok töluðu, hversu með skyldi fara. Kom þat ásamt með þeim, at sótt myndi mál til laga. Var þá at leitat, hverr við myndi vilja taka; enn engi var til þess búinn. „Svá lízt mér“, segir Gizurr, „at nú muni tveir kostir — at annarr hvárr okkarr sæki málit, ok munu vit þá verða at hluta með okkr; eða ella mun vera maðrinn ógildr. Munu vit ok svá mega til ætla, at þungt muni at hræra málit: er Gunnarr frændmargr ok vinsæll. Enn sá okkarr, er eigi hlýtr, skal til ríða ok ekki ór ganga fyrr enn til enda kemr málit“. Síðan hlutuðu þeir, ok hlaut Geirr goði at fara með sökina. Litlu síðar riðu þeir vestan yfir ár ok kvámu þar sem fundrinn hafði verit við Rangá ok grófu upp líkamina ok nemndu vátta at benjum. Síðan lýstu þeir ok kvöddu níu búa um málit. Þeim var sagt, at Gunnarr var heima við þrjá tigu manna. Spurði þá Geirr goði, hvárt Gizurr vildi at ríða við hundrað manna. „Eigi vil ek þat“, segir hann, „þó at mikill sé liðsmunr“. Riðu þeir þá aftr heim. Málatilbúnaðr spurðist um öll heruð; ok var sú orðræða á, at róstumikið myndi verða þingit.

56. Skafti hét maðr. Hann var Þóroddsson. Móðir Þórodds var Þórvör. Hon var dóttir Þormóðar skafta, Óleifs sonar breiðs, Einars sonar, Ölvis sonar barnakarls. Þeir váru höfðingjar

miklar feðgar ok lögmenn miklir. Þórhaddr þótti nakkvat grályndr ok slægr. Þeir veittu Gizuri hvíta at hverju máli. Þeir Flíðverjar ok Rangæingar fjölmentu mjök til þings. Var Gunnarr svá vinsæll, at allir sammæltust á þat at fylgja honum. Koma þeir nú allir til þings ok tjalda búðir sínar. Í sambandi með Gizuri hvíta váru þessir höfðingjar: Skafti ok Þóroddr, Ásgrímr Elliða-Grímsson, Oddr frá Kiðjabergi, Halldór Örnólfsson. Nú ganga menn til Lögbergs einn hvern dag. Stóð þá upp Geirr goði ok lýsti vígsök á hendr Gunnari um víg Otkels. Annarri vígsök lýsti hann á hendr Gunnari um víg Hallbjarnar hvíta, þá um víg Auðúlfs, þá um víg Skammkels. Þá lýsti hann vígsök á hendr Kolskeggi um víg Hallkels. Ok þá er hann hafði lýst öllum vígsökunum, var þat talat, at honum hefði vel mælzt. Hann spurði at þingfesti ok at heimilisfangi. Gengu menn síðan frá Lögbergi. Líðr nú þingit þar til er dómar skyldu fara út til sóknar. Fjölmentu þá hvárirtveggju út liði sínu. Geirr goði ok Gizurr hvíti stóðu sunnan at Rangæingadómi. Gunnarr ok Njáll stóðu norðan at dóminum. Geirr goði býðr Gunnari at hlýða til eiðspjalls síns. Síðan vann hann eið. Eftir þat sagði hann fram sök. Þá lét hann bera lýsingarvætti. Þá lét hann bjóða búum í setu. Þá bauð hann til ruðningar um kviðinn. Þá beiddi

hann framburðar um kviðinn. Þá gengu búar at dóminum, þeir er kvaddir höfðu verið, ok nemndu sér vátta ok létu þat standa fyrir kviðburði um mál Auðúlfs, at aðili var í Noregi ok þeir áttu eigi um at skila málit. Eftir þat báru þeir kvið um mál Otkels ok báru Gunnarr sannan at sökinni. Eftir þat bauð Geirr goði Gunnari til varna ok nemndi vátta at öllum gögnum þeim er fram váru komin. Gunnarr bauð þá at móti Geiri goða at hlýða til eiðspjalls síns ok þeira varna, er hann myndi fram færa um málit. Þá vann hann eið. Þá mælti Gunnarr síðan: „Þá færi ek vörn fram um þetta mál, at ek nemnda vátta, at ek óhelgaða Otkel fyrir búum af þeiri blóðugri ben, er Otkell veitti mér áverka með spora sínum. Enn ek ver þér, Geirr goði, goðalýriti mál þetta at sækja ok svá dómöndum at dæma, ok ónýti ek með þessu allan þinn málatilbúnað. Ver ek þér lagalýriti, ifalausu lýriti fullu ok föstu, svá sem ek á at verja at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum. Ek mun ok segja þér aðra meðför mína“, segir Gunnarr. „Munt þú þá skora mér á hólm sem þú ert vanr“, segir Geirr, „ok þola eigi lög?“ „Eigi skal þat“, segir Gunnarr. „Ek mun stefna þér at Lögbergi um þat, er þú kvaddir þess kviðar, er eigi átti máli at skifta — um víg Auðúlfs — ok telja þik um þat sekjan fjörbaugsmann“. Njáll mælti: „Ekki

má þetta svá fara; því at þetta mun nú verða mjök með kappi deilt. Hafa hér hvárirtveggju mikit til síns máls, at því sem mér lízt. Eru þau sum víg, at þú munt ekki í móti mega mæla, at þú munt sekr um verða. Hefir þú ok þann málatilbúnað á honum, at hann mun ok sekr um verða. Skalt þú ok þat vita, Geirr goði, at enn er eigi uppkastat þeiri skóggangssök, er á þér stendr, ok skal sú eigi niðri liggja, ef þú vill ekki gera fyrir mín orð". Þóroddr goði mælti: „Svá lízt oss, sem þat muni friðlegast, at sæzt sé á málit — eða hví leggr þú svá fátt til, Gizurr hvíti?" „Svá lízt mér", segir Gizurr, „sem rammar skorður muni þurfa við at setja, at váru máli, ef duga skal. Má þat sjá, at nær standa vinir Gunnars; ok mun sá verða málahluti várr baztr, at góðir menn geri um, ef Gunnarr vill þat". „Sáttgjarn hefi ek verit jafnan", segir Gunnarr, „enda eiguð þér nú eftir mikit at mæla; enn ek þykkjumst þó mjök neyddr til hafa verit". Urðu þær nú málalyktir með ráði hinna vitrustu manna, at málin váru öll lagin í gerð. Skyldu gera um sex menn. Var þá þegar gert um málit á þingi. Var þat gert, at Skammkell skyldi ógildr. Enn manngjöld skyldu vera jöfn ok sporahöggit. Enn bætt váru önnur vígin sem vert þótti — ok gáfu frændr Gunnars fé til, at þegar váru bætt upp öll vígin þar

á þinginu. Gengu þeir þá til ok veittu Gunnari trygðir Geirr goði ok Gizurr hvíti. Reið Gunnarr heim af þingi ok þakkaði mönnum liðveizlu ok gaf mörgum gjafar ok fekk af hina mestu sæmd. Sitr Gunnarr nú heima í sæmd sinni.

57. Starkaðr hét maðr. Hann var sonr Barkar blátannarskeggs, Þorkels sonar bundinfóta, er land nam umhverfis Þríhyrning. Hann var kvángaðr maðr, ok hét kona hans Hallbera. Hon var dóttir Hróalds hins rauða ok Hildigunnar, dóttur Þorsteins titlings. Móðir Hildigunnar var Unnr, dóttir Eyvindar karfa, systir Móðólfs hins spaka frá Mosfelli, er Móðylfingar eru frá komnir. Synir þeira Starkaðar ok Hallberu váru þeir Þorgeirr ok Börkr ok Þorkell. Hildigunnr læknir var systir þeira. Þeir váru ofsamenn miklir í skapi, harðlyndir ok ódælir. Þeir sátu yfir hlut manna.

58. Egill hét maðr. Hann var Kols son, Óttars sonar ballar, er land nam meðal Stotalækjar ok Reyðarvatns. Bróðir Egils var Önundr í Trollaskógi, faðir Halla hins sterka, er var at vígi Holta-Þóris með sonum Ketils hins sléttmála. Egill bjó í Sandgili. Synir hans váru þeir Kolr ok Óttarr ok Haukr. Móðir þeira var Steinvör, systir Starkaðar undir Þríhyrningi. Synir Egils váru miklir menn ok kappsamir ok hinir mestu ójafnaðarmenn. Þeir váru at einu máli ok synir Starkaðar. Systir

þeira var Guðrún náttsól. Hon var kvenna fríðust ok kurteisust. Egill hafði tekit við austmönnum tveimr. Hét annarr Þórir enn annarr Þorgrímr. Þeir váru frumferlar út hingat, vinsælir ok auðigir. Þeir váru vígir vel ok frækn- ir um alt. Starkaðr átti hest góðan, rauðan at lit; ok þótti þeim svá sem engi hestr myndi hafa við þeim í vígi. Einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr ór Sandgili váru undir Þríhyrningi. Þeir höfðu viðrmæli mikit um alla bændr í Fljótshlíð — ok þar kom, at þeir töluðu, hvárt nakkvarr myndi vilja etja hestum við þá. Enn þeir menn váru, at mæltu þat til sóma þeim ok eftirlætis, at bæði myndi vera, at engi myndi þora við at etja, enda myndi engi eiga þvílíkan hest. Þá svaraði Hildigunnr: „Veit ek þann mann, er þora mun at etja við yðr". „Nemn þú þann", segja þeir. Hon svarar: „Gunnarr at Hlíðarenda á hest brúnan, ok mun hann þora at etja við yðr ok við alla aðra". „Svá þykkir yðr konum", segja þeir, „sem engi muni vera hans maki. Enn þó at auvirðilega hafi farit fyrir honum Geirr goði eða Gizurr hvíti, þá er eigi ráðit, at oss fari svá". „Yðr mun first um fara", segir hon, ok varð þeim af hin mesta deila. Starkaðr mælti: „Á Gunnar vilda ek at þér leitaðið sízt manna; því at erfitt mun yðr verða at ganga í móti giftu hans". „Leyfa munt þú oss, at vér bjóðim honum

hestaat?“ segja þeir. „Leyfa“, segir hann, „ef þér prettið hann í engu“. Þeir kváðust svá gera mundu. Riðu þeir nú til Hlíðarenda. Gunnarr var heima ok gekk út; Kolskeggr ok Hjörtr gengu út með honum — ok fögnuðu þeim vel ok spurðu, hvert þeir ætlaði at fara. „Eigi lengra“, segja þeir, „oss er sagt, at þú eigir hest góðan — ok vilju vér bjóða þér hestaat“. „Litlar sögur megu ganga frá hesti mínum“, segir Gunnarr, „hann er ungr ok óreyndr at öllu“. „Kost munt þú láta at etja“, segja þeir, „ok gat þess til Hildigunnr, at þú myndir góðr af hestinum“. „Hví töluðu þér um þat?“ segir Gunnarr. „Þeir menn váru“, segja þeir, „er þat mæltu, at þú myndir eigi þora at etja við várn hest“. „Þora mun ek at etja“, segir Gunnarr, „enn grálega þykki mér þetta mælt“. „Skulu vér til þess ætla“, segja þeir, „at þú munir etja?“ „Þá mun yðr þykkja för yður bezt“, segir Gunnarr, „ef þér ráðið þessu. Enn þó vil ek þess biðja yðr, at vér etim svá hestunum, at vér gerim öðrum gaman enn oss engi vandræði, ok þér gerið mér enga skömm. Enn ef þér gerið til mín sem til annarra, þá er eigi ráðit, nema ek sveigja þann at yðr, at yðr mun hart þykkja undir at búa. Mun ek þar eftir gera, sem þér gerið fyrir“. Ríða þeir nú heim. Starkaðr spurði, hversu þeim hefði farizt. — Þeir sögðu, at Gunnarr gerði góða ferð þeira — „hann

hét at etja hesti sínum, ok kváðu vér á nær þat hestavíg skyldi vera. Fanst þat á í öllu, at honum þótti sik skorta við oss — ok baðst hann undan vandræðum". „Þat mun oft á finnast", segir Hildigunnr, „at Gunnarr er seinþreyttr til vandræða enn harðdrægr, ef hann má eigi undan komast". Gunnarr reið at finna Njál ok sagði honum hestaatit ok hversu orð fóru með þeim — „eða hversu ætlar þú at fari hestaatit?" „Þú munt hafa meira hlut", sagði Njáll, „enn þó mun hér margs manns bani af hljótast." „Mun nakkvat hér af hljótast minn bani?" segir Gunnarr. „Ekki mun þat af þessu hljótast", segir Njáll, „enn þó munu þeir muna fornan fjandskap — ok nýjan munu þeir at þér færa; ok munt þú ekki annat mega enn hrökkva við". Gunnarr reið þá heim.

59. Nú spyrr Gunnarr lát Höskuldar mágs síns. Fám nóttum síðar varð léttari Þorgerðr at Grjótá dóttir Hallgerðar, enn kona Þráins, ok kom þar til sveinbarn. Sendi hon þá mann til móður sinnar ok bað hana ráða fyrir, hvárt heita skyldi eftir Glúmi föður hennar eða eftir Höskuldi móðurföður hennar. Hon bað at Höskuldr skyldi heita. Var þá þat namn gefit sveininum. Gunnarr ok Hallgerðr áttu tvá sonu. Hét annarr Högni, enn annar Grani. Högni var maðr gervilegr ok hljóðlyndr, tortryggr ok sannorðr. — Nú ríða menn til hestavígs, ok er

þar komit fjölmenni mikit. Var þar Gunnarr ok bræðr hans ok Sigfússynir, Njáll ok synir hans allir. Þar var kominn Starkaðr ok synir hans, Egill ok hans synir. Þeir ræddu til Gunnars, at þeir myndi saman leiða hrossin. Gunnarr svaraði at þat væri vel. Skarpheðinn mælti: „Vill þú, at ek keyra hest þinn, Gunnarr frændi?“ „Eigi vil ek þat“, segir Gunnarr. „Hér er þó betr ákomit“, segir Skarpheðinn, „vér erum hvárirtveggju hávaðamenn“. „Þér munuð fátt mæla“, segir Gunnarr, „eða gera, áðr enn yðr munu vandræði af standa; enn hér mun verða um seinna, þó at alt komi fyrir eitt“. Síðan váru hrossin saman leidd. Gunnarr bjó sik at keyra, enn Skarpheðinn leiddi fram hestinn. Gunnarr var í rauðum kyrtli ok hafði digrt silfrbelti um sik ok hestastaf mikinn í hendi. Síðan rennast at hestarnir ok bítast lengi svá at ekki þurfti á at taka, ok var þat hit mesta gaman. Þá báru þeir saman ráð sitt Þorgeirr ok Kolr, ot þeir myndi hrinda hesti sínum, þá er á rynnist hestarnir, ok vita, ef Gunnarr felli fyrir. Nú rennast á hestarnir, ok hlaupa þeir Þorgeirr ok Kolr þegar á lend hesti sínum ok hrinda sem þeir megu. Gunnarr hrindr nú ok sínum hesti í móti — ok verðr þar skjótr atburðr, sá, at þeir Þorgeirr fellu báðir á bak aftr ok hestrinn á þá ofan. Þeir spretta upp skjótt ok hlaupa at Gunnari. Gunnarr varpar

„Hvat ek veit“, segir Gunnarr, „hvárt ek mun því óvaskari maðr enn aðrir menn, sem mér þykkir meira fyrir enn öðrum mönnum at vega menn“.

55. Nú spyrjast tíðendin — ok mæltu þat margir, at eigi þætti þetta fyrr fram koma, enn líklegt var. Gunnarr reið til Bergþórshváls ok sagði Njáli verk þessi. Njáll mælti: „Mikit hefir þú at gert, ok hefir þú verit mjök at þreyttr“. „Hversu mun nú ganga síðan“, segir Gunnarr. „Vill þú, at ek segja þér þat“, segir Njáll, „er eigi er fram komit? Þú munt ríða til þings, ok munt þú njóta við ráða minna ok fá af þessu máli hina mestu sæmd. Mun þetta upphaf vígaferla þinna“. „Ráð þú mér heilræði nökkur“, segir Gunnarr. „Ek skal þat gera“, segir Njáll: „Veg þú aldri meir í hinn sama knérunn enn um sinn, ok rjúf aldri sætt þá er góðir menn gera meðal þín ok annarra — ok þó sízt á því máli“. Gunnarr mælti: „Öðrum ætlaða ek at þat skyldi hættara enn mér“. „Svá mun vera“, segir Njáll, „enn þó skalt þú svá um þitt mál hugsa, ef þetta berr saman, at þá munt þú skamt eiga ólifat; enn ella munt þú verða gamall maðr“. Gunnarr mælti: „Veizt þú, hvat þér mun verða at bana?“ „Veit ek“, segir Njáll. „Hvat?“ segir Gunnarr. „Þat sem allir munu sízt ætla“, segir Njáll. Síðan reið Gunnarr heim. — Maðr var sendr Gizuri hvíta ok

Geiri goða, því at þeir áttu eftir Otkel at mæla. Fundust þeir þá at ok töluðu, hversu með skyldi fara. Kom þat ásamt með þeim, at sótt myndi mál til laga. Var þá at leitat, hverr við myndi vilja taka; enn engi var til þess búinn. „Svá lízt mér“, segir Gizurr, „at nú muni tveir kostir — at annarr hvárr okkarr sæki málit, ok munu vit þá verða at hluta með okkr; eða ella mun vera maðrinn ógildr. Munu vit ok svá mega til ætla, at þungt muni at hræra málit: er Gunnarr frændmargr ok vinsæll. Enn sá okkarr, er eigi hlýtr, skal til ríða ok ekki ór ganga fyrr enn til enda kęmr málit“. Síðan hlutuðu þeir, ok hlaut Geirr goði at fara með sökina. Litlu síðar riðu þeir vestan yfir ár ok kvámu þar sem fundrinn hafði verit við Rangá ok grófu upp líkamina ok nemndu vátta at benjum. Síðan lýstu þeir ok kvöddu níu búa um málit. Þeim var sagt, at Gunnarr var heima við þrjá tigu manna. Spurði þá Geirr goði, hvárt Gizurr vildi at ríða við hundrað manna. „Eigi vil ek þat“, segir hann, „þó at mikill sé liðsmunr“. Riðu þeir þá aftr heim. Málatilbúnaðr spurðist um öll heruð; ok var sú orðræða á, at róstumikið myndi verða þingit.

56. Skafti hét maðr. Hann var Þóroddsson. Móðir Þórodds var Þórvör. Hon var dóttir Þormóðar skafta, Óleifs sonar breiðs, Einars sonar, Ölvis sonar barnakarls. Þeir váru höfðingjar

miklar feðgar ok lögmenn miklir. Þórhaddr þótti nakkvat grályndr ok slægr. Þeir veittu Gizuri hvíta at hverju máli. Þeir Flíðverjar ok Rangæingar fjölmentu mjök til þings. Var Gunnarr svá vinsæll, at allir sammæltust á þat at fylgja honum. Koma þeir nú allir til þings ok tjalda búðir sínar. Í sambandi með Gizuri hvíta váru þessir höfðingjar: Skafti ok Þóroddr, Ásgrímr Elliða-Grímsson, Oddr frá Kiðjabergi, Halldór Örnólfsson. Nú ganga menn til Lögbergs einn hvern dag. Stóð þá upp Geirr goði ok lýsti vígsök á hendr Gunnari um víg Otkels. Annarri vígsök lýsti hann á hendr Gunnari um víg Hallbjarnar hvíta, þá um víg Auðúlfs, þá um víg Skammkels. Þá lýsti hann vígsök á hendr Kolskeggi um víg Hallkels. Ok þá er hann hafði lýst öllum vígsökunum, var þat talat, at honum hefði vel mælzt. Hann spurði at þingfesti ok at heimilisfangi. Gengu menn síðan frá Lögbergi. Líðr nú þingit þar til er dómar skyldu fara út til sóknar. Fjölmentu þá hvárirtveggju út liði sínu. Geirr goði ok Gizurr hvíti stóðu sunnan at Rangæingadómi. Gunnarr ok Njáll stóðu norðan at dóminum. Geirr goði býðr Gunnari at hlýða til eiðspjalls síns. Síðan vann hann eið. Eftir þat sagði hann fram sök. Þá lét hann bera lýsingarvætti. Þá lét hann bjóða búum í setu. Þá bauð hann til ruðningar um kviðinn. Þá beiddi

hann framburðar um kviðinn. Þá gengu búar at dóminum, þeir er kvaddir höfðu verið, ok nemndu sér vátta ok létu þat standa fyrir kviðburði um mál Auðúlfs, at aðili var í Noregi ok þeir áttu eigi um at skila málit. Eftir þat báru þeir kvið um mál Otkels ok báru Gunnarr sannan at sökinni. Eftir þat bauð Geirr goði Gunnari til varna ok nemndi vátta at öllum gögnum þeim er fram váru komin. Gunnarr bauð þá at móti Geiri goða at hlýða til eiðspjalls síns ok þeira varna, er hann myndi fram færa um málit. Þá vann hann eið. Þá mælti Gunnarr síðan: „Þá færi ek vörn fram um þetta mál, at ek nemnda vátta, at ek óhelgaða Otkel fyrir búum af þeiri blóðugri ben, er Otkell veitti mér áverka með spora sínum. Enn ek ver þér, Geirr goði, goðalýriti mál þetta at sækja ok svá dómöndum at dæma, ok ónýti ek með þessu allan þinn málatilbúnað. Ver ek þér lagalýriti, ifalausu lýriti fullu ok föstu, svá sem ek á at verja at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum. Ek mun ok segja þér aðra meðför mína“, segir Gunnarr. „Munt þú þá skora mér á hólm sem þú ert vanr“, segir Geirr, „ok þola eigi lög?“ „Eigi skal þat“, segir Gunnarr. „Ek mun stefna þér at Lögbergi um þat, er þú kvaddir þess kviðar, er eigi átti máli at skifta — um víg Auðúlfs — ok telja þik um þat sekjan fjörbaugsmann“. Njáll mælti: „Ekki

má þetta svá fara; því at þetta mun nú verða mjök með kappi deilt. Hafa hér hvárirtveggju mikit til síns máls, at því sem mér lizt. Eru þau sum víg, at þú munt ekki í móti mega mæla, at þú munt sekr um verða. Hefir þú ok þann málatilbúnað á honum, at hann mun ok sekr um verða. Skalt þú ok þat vita, Geirr goði, at enn er eigi uppkastat þeiri skóggangssök, er á þér stendr, ok skal sú eigi niðri liggja, ef þú vill ekki gera fyrir mín orð". Þóroddr goði mælti: „Svá lízt oss, sem þat muni friðlegast, at sæzt sé á málit — eða hví leggr þú svá fátt til, Gizurr hvíti?" „Svá lízt mér", segir Gizurr, „sem rammar skorður muni þurfa við at setja, at váru máli, ef duga skal. Má þat sjá, at nær standa vinir Gunnars; ok mun sá verða málahluti várr baztr, at góðir menn geri um, ef Gunnarr vill þat". „Sáttgjarn hefi ek verit jafnan", segir Gunnarr, „enda eiguð þér nú eftir mikit at mæla; enn ek þykkjumst þó mjök neyddr til hafa verit". Urðu þær nú málalyktir með ráði hinna vitrustu manna, at málin váru öll lagin í gerð. Skyldu gera um sex menn. Var þá þegar gert um málit á þingi. Var þat gert, at Skammkell skyldi ógildr. Enn manngjöld skyldu vera jöfn ok sporahöggit. Enn bætt váru önnur vígin sem vert þótti — ok gáfu frændr Gunnars fé til, at þegar váru bætt upp öll vígin þar

á þinginu. Gengu þeir þá til ok veittu Gunnari trygðir Geirr goði ok Gizurr hvíti. Reið Gunnarr heim af þingi ok þakkaði mönnum liðveizlu ok gaf mörgum gjafar ok fekk af hina mestu sæmd. Sitr Gunnarr nú heima í sæmd sinni.

57. Starkaðr hét maðr. Hann var sonr Barkar blátannarskeggs, Þorkels sonar bundinfóta, er land nam umhverfis Þríhyrning. Hann var kvángaðr maðr, ok hét kona hans Hallbera. Hon var dóttir Hróalds hins rauða ok Hildigunnar, dóttur Þorsteins titlings. Móðir Hildigunnar var Unnr, dóttir Eyvindar karfa, systir Móðólfs hins spaka frá Mosfelli, er Móðylfingar eru frá komnir. Synir þeira Starkaðar ok Hallberu váru þeir Þorgeirr ok Börkr ok Þorkell. Hildigunnr læknir var systir þeira. Þeir váru ofsamenn miklir í skapi, harðlyndir ok ódælir. Þeir sátu yfir hlut manna.

58. Egill hét maðr. Hann var Kols son, Óttars sonar ballar, er land nam meðal Stotalækjar ok Reyðarvatns. Bróðir Egils var Önundr í Trollaskógi, faðir Halla hins sterka, er var at vígi Holta-Þóris með sonum Ketils hins sléttmála. Egill bjó í Sandgili. Synir hans váru þeir Kolr ok Óttarr ok Haukr. Móðir þeira var Steinvör, systir Starkaðar undir Þríhyrningi. Synir Egils váru miklir menn ok kappsamir ok hinir mestu ójafnaðarmenn. Þeir váru at einu máli ok synir Starkaðar. Systir

þeira var Guðrún náttsól. Hon var kvenna fríðust ok kurteisust. Egill hafði tekit við austmönnum tveimr. Hét annarr Þórir enn annarr Þorgrímr. Þeir váru frumferlar út hingat, vinsælir ok auðigir. Þeir váru vígir vel ok fræknir um alt. Starkaðr átti hest góðan, rauðan at lit; ok þótti þeim svá sem engi hestr myndi hafa við þeim í vígi. Einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr ór Sandgili váru undir Þríhyrningi. Þeir höfðu viðrmæli mikit um alla bændr í Fljótshlíð — ok þar kom, at þeir töluðu, hvárt nakkvarr myndi vilja etja hestum við þá. Enn þeir menn váru, at mæltu þat til sóma þeim ok eftirlætis, at bæði myndi vera, at engi myndi þora við at etja, enda myndi engi eiga þvílíkan hest. Þá svaraði Hildigunnr: „Veit ek þann mann, er þora mun at etja við yðr". „Nemn þú þann", segja þeir. Hon svarar: „Gunnarr at Hlíðarenda á hest brúnan, ok mun hann þora at etja við yðr ok við alla aðra". „Svá þykkir yðr konum", segja þeir, „sem engi muni vera hans maki. Enn þó at auvirðilega hafi farit fyrir honum Geirr goði eða Gizurr hvíti, þá er eigi ráðit, at oss fari svá". „Yðr mun first um fara", segir hon, ok varð þeim af hin mesta deila. Starkaðr mælti: „Á Gunnar vilda ek at þér leitaðið sízt manna; því at erfitt mun yðr verða at ganga í móti giftu hans". „Leyfa munt þú oss, at vér bjóðim honum

hestaat?“ segja þeir. „Leyfa“, segir hann, „ef þér prettið hann í engu“. Þeir kváðust svá gera mundu. Riðu þeir nú til Hlíðarenda. Gunnarr var heima ok gekk út; Kolskeggr ok Hjörtr gengu út með honum — ok fögnuðu þeim vel ok spurðu, hvert þeir ætlaði at fara. „Eigi lengra“, segja þeir, „oss er sagt, at þú eigir hest góðan — ok vilju vér bjóða þér hestaat“. „Litlar sögur megu ganga frá hesti mínum“, segir Gunnarr, „hann er ungr ok óreyndr at öllu“. „Kost munt þú láta at etja“, segja þeir, „ok gat þess til Hildigunnr, at þú myndir góðr af hestinum“. „Hví töluðu þér um þat?“ segir Gunnarr. „Þeir menn váru“, segja þeir, „er þat mæltu, at þú myndir eigi þora at etja við várn hest“. „Þora mun ek at etja“, segir Gunnarr, „enn grálega þykki mér þetta mælt“. „Skulu vér til þess ætla“, segja þeir, „at þú munir etja?“ „Þá mun yðr þykkja för yður bezt“, segir Gunnarr, „ef þér ráðið þessu. Enn þó vil ek þess biðja yðr, at vér etim svá hestunum, at vér gerim öðrum gaman enn oss engi vandræði, ok þér gerið mér enga skömm. Enn ef þér gerið til mín sem til annarra, þá er eigi ráðit, nema ek sveigja þann at yðr, at yðr mun hart þykkja undir at búa. Mun ek þar eftir gera, sem þér gerið fyrir“. Ríða þeir nú heim. Starkaðr spurði, hversu þeim hefði farizt. — Þeir sögðu, at Gunnarr gerði góða ferð þeira — „hann

hét at etja hesti sínum, ok kváðu vér á nær þat hestavíg skyldi vera. Fanst þat á í öllu, at honum þótti sik skorta við oss — ok baðst hann undan vandræðum". „Þat mun oft á finnast", segir Hildigunnr, „at Gunnarr er seinþreyttr til vandræða enn harðdrægr, ef hann má eigi undan komast". Gunnarr reið at finna Njál ok sagði honum hestaatit ok hversu orð fóru með þeim — „eða hversu ætlar þú at fari hestaatit?" „Þú munt hafa meira hlut", sagði Njáll, „enn þó mun hér margs manns bani af hljótast." „Mun nakkvat hér af hljótast minn bani?" segir Gunnarr. „Ekki mun þat af þessu hljótast", segir Njáll, „enn þó munu þeir muna fornan fjandskap — ok nýjan munu þeir at þér færa; ok munt þú ekki annat mega enn hrökkva við". Gunnarr reið þá heim.

59. Nú spyrr Gunnarr lát Höskuldar mágs síns. Fám nóttum síðar varð léttari Þorgerðr at Grjótá dóttir Hallgerðar, enn kona Þráins, ok kom þar til sveinbarn. Sendi hon þá mann til móður sinnar ok bað hana ráða fyrir, hvárt heita skyldi eftir Glúmi föður hennar eða eftir Höskuldi móðurföður hennar. Hon bað at Höskuldr skyldi heita. Var þá þat namn gefit sveininum. Gunnarr ok Hallgerðr áttu tvá sonu. Hét annarr Högni, enn annar Grani. Högni var maðr gervilegr ok hljóðlyndr, tortryggr ok sannorðr. — Nú ríða menn til hestavígs, ok er

þar komit fjölmenni mikit. Var þar Gunnarr ok bræðr hans ok Sigfússynir, Njáll ok synir hans allir. Þar var kominn Starkaðr ok synir hans, Egill ok hans synir. Þeir ræddu til Gunnars, at þeir myndi saman leiða hrossin. Gunnarr svaraði at þat væri vel. Skarpheðinn mælti: „Vill þú, at ek keyra hest þinn, Gunnarr frændi?“ „Eigi vil ek þat“, segir Gunnarr. „Hér er þó betr ákomit“, segir Skarpheðinn, „vér erum hvárirtveggju hávaðamenn“. „Þér munuð fátt mæla“, segir Gunnarr, „eða gera, áðr enn yðr munu vandræði af standa; enn hér mun verða um seinna, þó at alt komi fyrir eitt“. Síðan váru hrossin saman leidd. Gunnarr bjó sik at keyra, enn Skarpheðinn leiddi fram hestinn. Gunnarr var í rauðum kyrtli ok hafði digrt silfrbelti um sik ok hestastaf mikinn í hendi. Síðan rennast at hestarnir ok bítast lengi svá at ekki þurfti á at taka, ok var þat hit mesta gaman. Þá báru þeir saman ráð sitt Þorgeirr ok Kolr, ot þeir myndi hrinda hesti sínum, þá er á rynnist hestarnir, ok vita, ef Gunnarr felli fyrir. Nú rennast á hestarnir, ok hlaupa þeir Þorgeirr ok Kolr þegar á lend hesti sínum ok hrinda sem þeir megu. Gunnarr hrindr nú ok sínum hesti í móti — ok verðr þar skjótr atburðr, sá, at þeir Þorgeirr fellu báðir á bak aftr ok hestrinn á þá ofan. Þeir spretta upp skjótt ok hlaupa at Gunnari. Gunnarr varpar

sér undan ok þrífr Kol ok kastar honum á völlinn svá at hann liggr í óviti. Þorgeirr Starkaðarson laust hest Gunnars svá at út hljóp augat. Gunnarr laust Þorgeir með stafnum — fellr Þorgeirr í óvit. Enn Gunnarr gengr til hests síns ok mælti við Kolskegg: „Högg þú hestinn — ekki skal hann lifa við örkuml". Kolskeggr hjó höfuð af hestinum. Þá komst á fætr Þorgeirr ok tók vápn sín ok vildi at Gunnarri. Enn þat varð stöðvat, ok varð þröng mikil. Skarpheðinn mælti: „Leiðist mér þóf þetta — ok er miklu drengilegra, at menn vegist með vápnum". Skarpheðinn kvað vísu:

(19) Hér verðr þröng á þingi,
þóf gengr langt úr hófi,
síð mun sætt með þjóðum
sett; leiðisk mér þetta.
Rakklegra er rekkum
rjóða vápn í blóði;
víst tem ek gráð hinn geysta
gjarna ylgjar barni.

Gunnarr var kyrr, svá at honum helt einn maðr, ok mælti ekki orð þat er áfátt væri. Njáll mælti, at þeir skyldi sættast ok setja grið. Þorgeirr kvaðst hvártki vildu selja grið né taka — kvaðst heldr vilja Gunnar dauðan fyrir höggit. Kolskeggr mælti: „Fastara hefir Gunnarr staðit, enn hann hafi fallit fyrir orðum einum — ok mun enn svá". Nú ríða menn af hestaþingi — hverr til síns heima. Veita þeir Gunn-

ari engar atfarar. Liðu svá þau misseri. Á þingi um sumarit fann Gunnarr Óláf pá mág sinn, ok bauð Óláfr honum heim, enn bað hann þó vera varan um sik — „því at þeir munu gera þér slíkt ilt, er þeir megu — ok far þú fjölmennr jafnan“. Óláfr réð honum mörg heilræði, ok mæltu þeir til hinnar mestu vináttu með sér.

60. Ásgrímr Elliða-Grímsson hafði mál at sækja á þinginu. Þat var erfðamál. Málinu átti at svara Úlfr Uggason. Ásgrími tókst svá til, sem sjaldan var vant, at vörn var í máli hans. Enn sú var vörnin, at hann hafði nemnt fimm búa, þar sem hann átti níu. Nú hafa þeir þetta til varnar. Þá mælti Gunnarr: „Ek mun skora þér á hólm, Úlfr Uggason, ef menn skulu eigi ná af þér réttu máli“. „Ekki á ek þetta við þik“, segir Úlfr. „Fyrir hitt mun nú þó ganga“, segir Gunnarr, „ok myndi þat Njáll ætla ok Helgi vinr minn, at ek mynda hafa nakkvara vörn í máli með þér, Ásgrímr, ef þeir væri eigi við“. Lauk svá því máli, at Úlfr hlaut at greiða féit alt. Þá mælti Ásgrímr til Gunnars: „Heim vil ek þér bjóða í sumar, ok jafnan skal ek með þér vera í málaferlum, enn aldri í móti þér“. Ríðr Gunnar heim af þingi. Litlu síðar fundust þeir Njáll. Njáll bað Gunnar vera varan um sik — kvað sér sagt, at þeir undan Þríhyrningi ætluðu at

fara at honum — ok bað hann aldri fara við fámenni ok hafa jafnan vápn sín. Gunnarr kvað svá vera skyldu. Hann sagði Njáli, at Ásgrímr hefði boðit honum heim, — „ok ætla ek at fara nú í haust“. „Lát þú enga menn vita“, segir Njáll, „áðr þú ferr, eða hversu lengi þú ert í brautu. Enn ek býð þér þó, at synir mínir ríði með þér — ok mun eigi þá á þik ráðit“. Réðu þeir þat þá með sér. Nú líðr á sumarit til átta vikna. Þá mælti Gunnarr við Kolskegg: „Bú þú ferð þína, því at nú skulu vér ríða til heimboðs í Tungu“. „Skal nú ekki orð gera Njálssonum?“ sagði Kolskeggr. „Ekki“, sagði Gunnarr, „eigi skulu þeir hljóta vandræði af mér“.

61. Þeir ríða þrír saman Gunnarr ok bræðr hans. Gunnarr hafði atgeirrinn ok sverðit Ölvisnaut, enn Kolskeggr hafði saxit. Hjörtr hafði ok alvæpni. Riðu þeir nú í Tungu. Ásgrímr tók vel við þeim, ok váru þeir þar nakkvara hríð. Þá lýstu þeir yfir því, at þeir ætluðu þá heim at fara. Ásgrímr gaf þeim góðar gjafar ok bauð at ríða með þeim austr. Gunnarr kvað engis mundu við þurfa, ok fór hann eigi. — Sigurðr svínhöfði hét maðr. Hann kom undir Þríhyrning. Hann bjó við Þjórsá. Hann hafði heitit at halda njósn um ferðir Gunnars. Hann sagði þeim nú til ferða hans ok kvað ekki mundu verða vænna enn svá — „er hann

er við hinn þriðja mann". „Hversu marga munu vér menn þurfa", segir Starkaðr, „í fyrirsát?" „Rýrt mun verða fyrir honum smámennit", segir Sigurðr, „ok eigi er ráð at hafa færi enn þrjá tigu manna". „Hvar skulu vér fyrir sitja?" segir Starkaðr. „Við Knafahóla", segir Sigurðr, „þar sér eigi fyrr enn at er komit". „Far þú í Sandgil", segir Starkaðr, „ok seg Agli, at þeir búist þaðan fimtán —, enn vér munum koma heðan aðrir fimtán til Knafahóla". Þorgeirr mælti til Hildigunnar: „Þessi hönd skal þér sýna Gunnarr dauðan í kveld". „Enn ek get", segir hon, „at þú berir lágt höfuðit af ykkrum fundi". Þeir fara fjórir feðgar undan Þríhyrningi ok ellifu menn aðrir — fóru þeir til Knafahóla ok biðu þar. Sigurðr svínhöfði kom í Sandgil ok mælti: „Ek em sendr hingat af Starkaði ok sonum hans at segja þér, Egill, at þér feðgar farið til Knafahóla at sitja fyrir Gunnari". „Hversu margir skyldu vér fara?" segir Egill. „Fimtán með mér", segir Sigurðr. Kolr mælti: „Nú ætla ek mér í dag at reyna við Kolskegg". „Mjök þykki mér þú ætla þér", segir Sigurðr. Egill bað austmenn sína fara. Þeir kváðust engar sakar eiga við Gunnar — „enda þarf hér mikils við", segir Þórir, „er fjöldi manns skal fara at þrimr mönnum". Gekk þá Egill í braut ok var reiðr. Húsfreyja mælti þá til austmannsins: „Illa hefir Guðrún

dóttir mín brotit odd af oflæti sínu ok legit hjá þér, er þú skalt eigi þora at fylgja mági þínum — ok munt þú vera ragr maðr“, segir hon. „Fara mun ek“, segir hann, „með bónda þínum, ok mun hvárrgi okkarr aftr koma“. Síðan gekk hann til Þorgríms félaga síns ok mælti: „Tak þú við kistuluklum mínum, því at ek mun þeim eigi lúka oftar. Bið ek, at þú eignist slíkt af fé okkru, sem þú vill. Enn far utan ok ætla ekki til hefnda eftir mik. Enn ef þú ferr eigi utan, þá verðr þat þinn bani“. Austmaðrinn tekr vápn sín ok ræðst í flokk með þeim.

62. Nú er þar til máls at taka, at Gunnarr ríðr austr yfir Þjórsá. Enn er hann kom skamt frá ánni, syfjaði hann mjök, ok bað hann þá æja þar. Þeir gerðu svá. Hann sofnaði fast ok lét illa í svefni. Kolskeggr mælti: „Dreymir Gunnarr nú“. Hjörtr mælti: „Vekja vilda ek hann“. „Eigi skal þat“, segir Kolskeggr, „ok skal hann njóta draums síns“. Gunnarr lá mjök langa hríð. Hann varp af sér skildinum, er hann vaknaði, ok var honum orðit heitt mjök. Kolskeggr mælti: „Hvat hefir þik dreymt, frændi?“ „Þat hefir mik dreymt“, segir Gunnarr, „at ek mynda eigi riðit hafa ór Tungu svá fámennr, ef mik hefði þá þetta dreymt“. „Seg þú okkr draum þinn“, segir Kolskeggr. Gunnarr kvað:

(20) Þykkjumk flýtir flokka
fámennr riðinn sennu
— víst brá ek hrafns á hausti
hungri — braut ór Tungu,
því at, eldveitir öldu,
ek fýsumk þat lýsa:
— merg etr valr frá vargi
villr — dreymdi mik illa.

„Þat dreymdi mik“, segir Gunnarr, „at ek þóttumst ríða fram hjá Knafahólum. Þar þóttumst vit sjá varga mjök marga, ok sóttu þeir allir at mér, enn ek snera undan fram at Rangá. Þá þótti mér þeir sækja at öllum megin, enn ek vörðumst. Ek skaut alla þá er fremstir váru, þar til er þeir gengu svá at mér, at ek mátti eigi boganum við koma. Tók ek þá sverðit ok vá ek með annarri hendi, enn lagði með atgeirinum annarri hendi. Hlífði ek mér þá ekki — ok þóttumst ek þá eigi vita, hvat mér hlífði. Drap ek þá marga vargana ok þú með mér, Kolskeggr. Enn Hjört þótti mér þeir hafa undir ok slíta á honum brjóstit ok hafði einn hjartat í munni sér. Enn ek þóttumst verða svá reiðr, at ek hjó varginn í sundr fyrir aftan bóguna, ok eftir þat þóttu mér stökkva vargarnir. Nú er þat ráð mitt, Hjörtr frændi, at þú ríðir vestr aftr í Tungu“. „Eigi vil ek þat“, segir Hjörtr, „þótt ek vita vísan bana minn, þá vil ek þér fylgja“. Síðan riðu þeir ok kvámu austr hjá Knafahólum. Þá mælti

10

Kolskeggr: „Sér þú, frændi, mörg spjót koma upp hjá hólunum ok menn með vápnum?“ „Ekki kemr mér þat at óvörum“, segir Gunnarr, „at draumr minn sannist“. „Hvat skal nú til ráðs taka?“ segir Kolskeggr, „ek get, at þú vilir eigi renna undan þeim“. „Ekki skulu þeir at því eiga at spotta“, segir Gunnarr, „enn ríða munu vér fram at Rangá í nesit. Þar er vígi nakkvat“. Ríða þeir nú fram í nesit ok bjoggust þar við. Kolr mælti, er þeir riðu hjá fram: „Hvárt skal nú renna, Gunnarr?“ Kolskeggr mælti: „Seg þú svá fremi frá því, er sjá dagr er allr“.

63. Nú eggjar Starkaðr sína menn. Snúa þeir þá fram í nesit at þeim. Sigurðr svínhöfði fór fyrstr ok hafði törguskjöld einbyrðan, enn sviðu í annarri hendi. Gunnarr sér hann ok skýtr til hans af boganum. Hann brá upp við skildinum, er hann sá örina hátt fljúga, ok kom örin í gegnum skjöldinn ok í augat svá at út kom í hnakkann — ok varð þat víg fyrst. Annarri ör skaut Gunnarr at Úlfheðni, ráðamanni Starkaðar, ok kom sú á hann miðjan, ok fell hann fyrir fætr búanda einum, enn búandinn fell um hann þveran. Kolskeggr kastar til steini, ok kom í höfuð búandanum, ok varð þat hans bani. Þá mælti Starkaðr: „Ekki mun oss þetta duga, at hann komi boganum við — ok göngum at fram vel ok snarplega“. Síð-

an eggjaði hverr annan. Gunnarr varði sik með boganum, meðan hann mátti. Síðan kastaði hann niðr boganum. Tók hann þá atgeirrinn ok sverðit ok vegr með báðum höndum. Er bardaginn þá hinn harðasti. Gunnarr vegr þá drjúgan menn ok svá Kolskeggr. Þá mælti Þorgeirr Starkaðarson: „Ek hét at færa Hildigunni höfuð þitt, Gunnarr". Þá kvað Gunnarr vísu:

(21) Hykk, at þat muni þikkja
þvengláðs Njörun engu
dýnu, darra reynir
driftar, máli skifta.
Móins jarðar gakk þú myrðir
meir fram í dyn geira,
leygs ef reið skal ráða
Rínar höfði mínu.

„Ekki mun henni þat þykkja neinu varða, hvárt þú efnir þat eða eigi", segir Gunnarr, „enn þó munt þú nær ganga hljóta, ef þú skalt þat meðal handa hafa". Þorgeirr mælti þá við bræðr sína: „Hlaupu vér at honum fram allir senn. Hann hefir engan skjöld, ok munu vér hafa ráð hans í hendi". Þeir hljópu fram Börkr ok Þorkell ok urðu skjótari enn Þorgeirr. Börkr höggr til Gunnars. Gunnarr laust við atgeirinum svá hart, at sverðit hraut úr hendi Berki. Sér hann þá til annarrar handar Þorkel standa í höggfæri við sik. Gunnarr stóð nakkvat höllum fæti. Hann sveiflaði þá til sverðinu, ok

kom á hálsinn Þorkatli, ok fauk af höfuðit. Kolr mælti Egilsson: „Láti mik fram at Kolskeggi. Ek hefi þat jafnan mælt, at vit myndim mjök jafnfærir til vígs“. „Slíkt megu vit nú reyna“, segir Kolskeggr. Kolr leggr til hans spjóti. Kolskeggr vá þá mann ok átti sem mest at vinna, ok kom hann eigi fyrir sik skildinum, ok kom lagit í lærit utanfótar, ok gekk í gegnum. Kolskeggr brást við fast ok óð at honum ok hjó með saxinu á lærit ok undan fótinn ok mælti: „Hvárt nam þik eða eigi?“ „Þess galt ek nú“, segir Kolr, „er ek var berskjaldaðr“, ok stóð nakkvara stund á hinn fótinn ok leit á stúfinn. Kolskeggr mælti: „Eigi þarft þú at líta á, jafnt er sem þér sýnist, af er fótrinn“. Kolr fell þá dauðr niðr. Enn er þetta sér Egill faðir hans, hleypr hann at Gunnari ok höggr til hans. Gunnarr leggr í móti atgeirinum, ok kom á Egil miðjan. Gunnarr vegr hann upp á atgeirinum ok kastar honum út á Rangá. Þá mælti Starkaðr: „Alls vesall ert þú, Þórir austmaðr, er þú sitr hjá, enn nú er veginn Egill húsbúandi þinn ok mágr“. Þá spratt upp austmaðrinn ok var reiðr mjök. Hjörtr hafði orðit tveggja manna bani. Austmaðrinn hleypr at honum ok höggr framan á brjóstit ok þar á hol. Hjörtr fell þá þegar dauðr niðr. Gunnarr sér þetta ok varpar sér skjótt til höggs við austmanninn ok sníðr hann í sundr

í miðju. Litlu síðar skýtr Gunnarr til Barkar atgeirinum, ok kom á hann miðjan ok í gegnum hann ok niðr í völlinn. Þá höggr Kolskeggr höfuð af Hauki Egilssyni, enn Gunnarr höggr hönd af Óttari í ölnbogabót. Þá mælti Starkaðr: „Flýjum nú. Ekki er við menn um at eiga“. Gunnarr mælti: „Þat mun ykkr feðgum þykkja ilt til frásagnar, ef ekki skal mega sjá á ykkr, at þit hafið í bardaga verit“. Síðan hljóp Gunnarr at þeim feðgum ok veitti þeim áverka. Eftir þat skildu þeir; ok höfðu þeir Gunnarr marga þá særða, er undan heldu. Á fundinum létust fjórtán menn, enn Hjörtr hinn fimtándi. Gunnarr reiddi Hjört heim á skildi sínum, ok var hann þar heygðr. Margir menn hörmuðu hann, því at hann var vinsæll. Starkaðr kom ok heim, ok græddi Hildigunnr sár þeira Þorgeirs ok mælti: „Yðr væri mikit gefanda til, at þér hefðið ekki ilt átt við Gunnar“. „Svá væri þat“, segir Starkaðr.

64. Steinvör í Sandgili bað Þorgrím austmann vera fyrir fjárforráðum sínum ok fara ekki utan ok muna svá lát félaga síns ok frænda. Hann svaraði: „Þat spáði mér Þórir félagi minn, at ek munda falla fyrir Gunnari, ef ek væra hér á landi; ok mun hann þat vitat hafa, er hann vissi dauða sinn fyrir“. Hon mælti: „Ek mun gefa þér til Guðrúnu dóttur mína ok féit alt at helmingi við mik“. „Eigi vissa ek, at

þú myndir þat svá miklu kaupa“, segir hann. Síðan kaupa þau þessu, at hann skal fá hennar; ok var þá boð þegar þat sumar. Gunnarr ríðr til Bergþórshváls ok með honum Kolskeggr. Njáll var úti ok synir hans — ok gengu í móti Gunnari ok fögnuðu þeim vel. Síðan gengu þeir á tal. Gunnarr mælti: „Hingat em ek kominn at sækja at þér traust ok heilræði“. Njáll sagði, at þat var skylt. Gunnarr mælti: „Ek hefi ratat í vandræði mikil ok drepit marga menn — „ok vil ek vita, hversu þú vill vera láta“. „Þat munu margir mæla“, segir Njáll, „at þú hafir mjök verit til neyddr. Enn nú skalt þú gefa mér tóm til ráðagerðar“. Njáll gekk í braut einn saman ok hugsaði ráðit ok kom aftr ok mælti: „Nú hefi ek nakkvat hugsat málit, ok lízt mér sem þetta muni nakkvat með harðfengi ok kappi verða at gera. Þorgeirr hefir barnat Þorfinnu frændkonu mína, ok mun ek selja þér í hendr legorðssökina. Aðra skóggangssök sel ek þér á hendr Starkaði, er hann hefir höggvit í skógi mínum á Þríhyrningshálsum. Ok skalt þú sækja þær sakar báðar. Þú skalt fara þangat sem þér börðuzt ok grafa upp hina dauðu, ok nemna vátta at benjum ok óhelga þá alla hina dauðu fyrir þat er þeir fóru með þann hug til fundar við þik at veita þér ákvámur ok bráðan bana ok bræðrum þínum. Enn ef þetta er prófat á þingi, ok því sé

við lostit, at þú hafir áðr lostit Þorgeir ok megir fyrir því hvártki sækja þína sök né annarra, þá mun ek svara því máli ok segja, at ek helgaða þik á Þingskálaþingi, svá at þú skyldir bæði mega sækja þitt mál ok annarra; ok mun þá verða svarat máli því. Þú skalt ok finna Tyrfing í Berjanesi, ok skal hann selja þér sök á hendr Önundi í Trollaskógi, er mál á eftir Egil bróður sinn". Reið þá Gunnarr heim fyrst. Enn nökkurum nóttum síðar riðu þeir Njálssynir ok Gunnarr þangat til sem líkin váru ok grófu þá upp alla, sem jarðaðir váru. Stefndi Gunnarr þeim þá öllum til óhelgi fyrir atför ok fjörráð ok reið heim eftir þat.

65. Þetta haust hit sama kom út Valgarðr hinn grái ok fór heim til Hofs. Þorgeirr fór at finna þá Valgarð ok Mörð ok sagði, hver firn váru, er Gunnarr skyldi hafa óhelgat þá alla, er hann hafði vegit. Valgarðr kvað þat vera mundu ráð Njáls, ok þó eigi öll upp komin, þau sem hann myndi ráða honum. Þorgeirr bað þá feðga liðveizlu ok atgöngu. Enn þeir fóru lengi undan ok mæltu til fé mikit at lyktum. Var þat í ráðagerðum, at Mörðr skyldi biðja Þorkötlu dóttur Gizurar hvíta, ok skyldi Þorgeirr þegar ríða vestr um ár með þeim Valgarði ok Merði. Annan dag eftir riðu þeir tólf saman ok kvámu til Mosfells, ok var þeim þar vel fagnat — váru þar um nóttina. Vekja þeir

þá til við Gizur um bónorðit. Lýkr svá með þeim, at ráðin skyldu takast, ok skyldi boð vera á hálfs mánaðar fresti at Mosfelli. Ríða þeir heim. Síðan fjölmenna þeir feðgar mjök til boðsins — var þar ok mart fyrir boðsmanna, — ok fór þat vel fram. Fór Þorkatla heim með Merði ok var fyrir búi, enn Valgarðr fór utan um sumarit. Mörðr eggjar Þorgeir á um málatilbúnað við Gunnar. Þorgeirr fór at finna Önund í Trollaskógi — biðr hann nú at búa til vígsmálit Egils bróður síns ok sona hans, — „enn ek mun búa til vígsmál bræðra minna ok áverkamál mitt ok föður míns". Önundr kvaðst þess albúinn. Fara þeir þá ok lýsa vígunum ok kveðja níu vættvangsbúa. Þessi málatilbúnaðr spurðist til Hlíðarenda. Ríðr Gunnarr þá at finna Njál ok segir honum ok spurði, hvat hann vildi þá láta at gera. „Nú skalt þú", segir Njáll, „stefna vættvangsbúum ok nábúum saman ok nemna vátta fyrir búum ok kjósa Kol til veganda at vígi Hjartar bróður þíns —því at þat er rétt. Síðan skalt þú lýsa víginu á hendr Kol, þó at hann sé dauðr. Þá skalt þú nemna þér vátta ok kveðja búa alþingisreiðar at bera um þat, hvárt þeir væri í atvist ok atsókn þá er Hjörtr var veginn. Nú skalt þú ok stefna Þorgeiri um legorðssökina ok svá Önundi í Trollaskógi um sökina Tyrfings". Gunnarr fór með öllu sem Njáll kendi

ráð til. Þetta þótti mönnum undarlegr málatilbúnaðr. Fara nú þessi mál til þings. Gunnarr reið til þings ok Njáll ok synir hans ok Sigfússsynir. Gunnarr hafði sendan mann mágum sínum, at þeir skyldi ríða til þings ok fjölmenna mjök, ok kvað sér þetta mundu vera mjök harðdrægt. Þeir fjölmentu mjök vestan. Mörðr reið til þings ok Rúnólfr úr Dal ok þeir undan Þríhyrningi ok Önundr ór Trollaskógi.

66. Enn er þessir menn kvámu til þings, ganga þeir í lið með Gizuri hvíta ok Geir goða. Gunnarr ok Sigfússsynir ok Njálssynir gengu allir í einum flokki ok fóru svá snúðigt, at menn urðu at gæta sín, ef fyrir váru, at eigi felli. Ok var ekki jafntíðrætt um alt þingit sem um málaferli þessi hin miklu. Gunnarr gekk til móts við mága sína, ok fögnuðu þeir Óláfr honum vel. Þeir spurðu Gunnar um fundinn. Enn hann segir þeim frá gerla ok bar öllum vel söguna, ok sagði þeim, hvat hann hafði síðan at gert. Óláfr mælti: „Mikils er vert, hversu Njáll stendr þér fast um alla ráðagerð“. Gunnarr kvaðst aldri þat mundu launat geta, enn beiddi þá liðveizlu ok atgöngu. Þeir kváðu þat skylt vera. Fara nú málin hvártveggi í dóm. Flytja nú hvárir sitt mál fram. Mörðr spurði, hví sá maðr skyldi hafa mál fram, er áðr hafði unnit sér til óhelgi við Þorgeir, svá sem Gunnarr var. Njáll svaraði: „Vart þú á Þingskála-

þingi um haustit?“ „Var ek víst“, segir Mörðr. „Heyrðir þú“, segir Njáll, „at Gunnarr bauð honum alsætti?“ „Heyrða ek víst“, segir Mörðr. „Þá friðhelgaða ek Gunnar“, segir Njáll, „til allra löglegra mála“. „Rétt er þetta“, segir Mörðr, „enn hví sætti þat, at Gunnarr lýsti vígi Hjartar á hendr Kol, þar sem austmaðrinn vá hann?“ „Rétt var þat“, segir Njáll, „þar sem hann kaus hann til veganda fyrir váttum“. „Rétt mun þetta víst“, segir Mörðr, „enn fyrir hvat stefndi Gunnarr þeim öllum til óhelgi, er fallit höfðu?“ „Eigi þarft þú þessa at spyrja“, segir Njáll, „þar sem þeir fóru allir til áverka ok manndrápa“. „Eigi kom þat fram við Gunnar“, segir Mörðr. „Bræðr Gunnars váru þeir Hjörtr ok Kolskeggr“, segir Njáll, „ok hafði annarr bana, enn annarr sár á sér“. „Lög hafið þér at mæla“, segir Mörðr, „þó at hart sé undir at búa“. Þá gekk fram Hjalti Skeggjason ór Þjórsárdal ok mælti: „Ekki hefi ek hlutazt til málaferla yðvarra; enn nú vil ek vita, hvat þú vill, Gunnarr, fyrir mín orð gera ok vináttu“. „Hvers beiðist þú?“, segir Gunnarr. „Þess“, segir Hjalti, „at þú leggir málin öll til jafnaðardóms ok dæmi góðir menn“. Gunnarr mælti: „Þá skalt þú aldri vera í móti mér, við hverja sem ek á um“. „Því vil ek heita þér“, segir Hjalti. Eftir þat átti hann hlut at við mótstöðumenn Gunnars ok kom því við, at þeir

sættust allir. Ok eftir þat veittu hvárir öðrum trygðir. Enn fyrir áverka Þorgeirs kom legorðssökin, enn skógarhöggit fyrir áverka Starkaðar. Bræðr Þorgeirs váru bættir hálfum bótum, enn hálfar fellu niðr fyrir tilför við Gunnar. Enn jafnt skyldi vera víg Egils ok sökin Tyrfings. Fyrir víg Hjartar skyldi koma víg Kols ok austmannsins. Þá váru aðrir bættir hálfum bótum. Njáll var í gerð þessi ok Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Hjalti Skeggjason. Njáll átti fé mikit undir Starkaði ok þeim í Sandgili, ok gaf hann þat alt Gunnari til bóta þessa. Svá átti Gunnarr marga vini á þingi, at hann bætti þá þegar upp vígin — enn gaf gjafar mörgum höfðingjum þeim er honum höfðu lið veitt, ok hafði hann af hina mestu sæmd af málinu. Ok urðu allir á þat sáttir, at engi væri hans jafningi í Sunnlendingafjórðungi. Reið Gunnarr heim af þingi ok sitr nú um kyrt. Enn þó öfunduðu mótstöðumenn hans mjök hans sæmd.

67. Nú er at segja frá Þorgeiri Otkelssyni. Hann gerðist mannaðr vel, mikill ok sterkr, trúlyndr ok óslægr ok nakkvat talhlýðinn. Hann var vinsæll af hinum beztum mönnum ok ástsæll af frændum sínum. Einu hverju sinni hefir Þorgeirr Starkaðarson farit að finna Mörð frænda sinn. „Illa uni ek við“, segir hann, „málalok þau sem orðit hafa með oss Gunnari. Enn ek hefi

keypt at þér liðveizlu, meðan vit værim uppi báðir. Vil ek nú, at þú hugsir nakkvara ráðagerð þá er Gunnari megi mein at vera, ok leggst nú djúpt. Mæli ek því svá bert, at ek veit, at þú ert hinn mesti óvinr Gunnars ok svá hann þinn. Skal ek miklu auka sæmd þína, ef þú sér vel fyrir". „Sýnist þat jafnan", segir Mörðr, „at ek em fégjarn, enda mun svá enn. Ok er vant fyrir at sjá, at þú sér eigi griðníðingr eða trygðarofsmaðr, enn þú komir þó þínu máli fram. Enn þat er mér sagt, at Kolskeggr ætli mál fram at hafa ok rifta fjórðunginn í Móeiðarhváli, er föður þínum var goldinn í sonarbætr. Hefir hann mál þetta tekit af móður sinni; ok er þetta ráð Gunnars, at gjalda lausa fé, enn láta eigi landit. Skal þess at bíða, er þetta gengr fram, ok kalla hann þá rjúfa sætt á yðr. Hann hefir ok tekit sáðland af Þorgeiri Otkelssyni ok rofit svá sætt á honum. Skalt þú fara at finna Þorgeir Otkelsson ok koma honum í málit með þér ok fara at Gunnari. Enn þó at í bresti nakkvat um þetta ok fáið þér hann eigi veiddan, þá skuluð þér þó fara at honum oftar. Mun ek segja þér, at Njáll hefir spát Gunnari ok sagt fyrir um æfi hans — ef hann vægi í hinn sama knérunn oftar enn um sinn, at þat mundi honum bráðast til bana. Bæri þat saman, at hann ryfi sætt þá, er gør væri um þat mál. Skalt þú því Þorgeiri koma

í málit, at Gunnarr hefir vegit föður hans áðr, ok er þit eruð á einum fundi báðir, þá skalt þú hlífa þér. Enn hann mun ganga fram vel, ok mun Gunnarr vega hann. Hefir hann þá vegit tysvar í hinn sama knérunn. Enn þú skalt flýja af fundinum. Enn ef honum vill þetta til dauða draga, þá mun hann rjúfa sættina. Er þar til at sitja". Eftir þetta fer Þorgeirr heim ok segir föður sínum af launungu. Réðu þeir þat með sér, at með þessa ráðagerð skyldi þeir af hljóði fara.

68. Nökkuru síðar fór Þorgeirr Starkaðarson í Kirkjubæ at finna namna sinn, ok gengu þeir á eintal ok töluðu dag allan hljótt. Enn at lyktum gaf Þorgeirr Starkaðarson namna sínum spjót gullrekit ok reið heim síðan. Gerðu þeir með sér hina kærstu vináttu. Á Þingskálaþingi um haustit sótti Kolskeggr til lands at Móeiðarhváli, enn Gunnarr nefndi sér vátta ok bauð þeim undan Þríhyrningi lausafé eða land annat at löglegri virðingu. Þorgeirr nemndi sér vátta, at Gunnarr ryfi sætt á þeim feðgum. Eftir þat var lokit þinginu. Liðu nú þau missari. Finnast þeir namnar jafnan, ok eru með þeim hinir mestu dáleikar. Kolskeggr mælti til Gunnars: „Sagt er mér, at mikil sé vinátta þeira Þorgeirs Otkelssonar og Þorgeirs Starkaðarsonar; ok er þat margra manna mál, at þeir muni vera ótrúlegir; ok vilda ek, at þú værir varr um þik".

„Koma mun til mín feigðin“, segir Gunnarr, „hvar sem ek em staddr, ef mér verðr þess auðit“. Skildu þeir þá talit. Gunnarr sagði fyrir um haustit, at þar skyldi vinna viku heima, enn aðra niðri í eyjum ok hætta þá heyverkum. Sagði hann svá fyrir, at alt skyldi fara manna af bænum, nema hann ok konur. Þorgeirr undan Þríhyrningi ferr at finna namna sinn. Enn þegar er þeir fundust, töluðu þeir at vanda sínum. Þorgeirr Starkaðarson mælti: „Ek vilda, at vit herðim okkr ok færim at Gunnari“. „Svá at einu hafa fundir orðit við Gunnar, „sagði Þorgeirr Otkelsson, „at fáir hafa af því sigrazt; enda þykki mér ilt at heita griðníðingr“. „Þeir hafa rofit sættina, enn vit eigi“, segir Þorgeirr Starkaðarson, „tók Gunnarr af þér sáðland þitt, enn Móeiðarhvál af okkr feðgum“. Nú semja þeir þat með sér at fara at Gunnari. Segir þá Þorgeirr Starkaðarson, at Gunnar myndi at fára nátta fresti einn heima vera — „skalt þú koma við hinn tólfta mann til móts við mik, enn ek mun hafa jafnmarga“. Síðan reið Þorgeirr heim.

69. Þá er þeir húskarlar ok Kolskeggr höfðu verit þrjár nætr í eyjum, þá hefir Þorgeirr Starkaðarson njósn af þessu ok gerir orð namna sínum, at hann skyldi koma til móts við hann á Þríhyrningshálsa. Síðan bjóst Þorgeirr undan Þríhyrningi við hinn tólfta mann. Hann ríðr

upp á hálsinn ok bíðr þar namna síns. Gunnarr er nú einn heima á bænum. Ríða þeir namnar í skóga nakkvara *(fyrir ofan Hlíðarenda)*. Þar kom at þeim svefnhöfgi, ok máttu þeir ekki annat enn sofa. Festu þeir skjöldu sína í limar, enn bundu hesta sína ok settu hjá sér vápnin. Njáll var þessa nótt í Þórólfsfelli ok mátti ekki sofa, ok gekk ýmist út eða inn. Þórhildr spurði Njál, hví hann mætti ekki sofa. „Mart berr nú fyrir augu mér", sagði hann, „ek sé margar fylgjur grimmlegar óvina Gunnars ok er nakkvat undarlega: þær láta ólmlega ok fara þó ráðlauslega". Litlu síðar reið maðr at durum ok steig af baki ok gekk inn, ok var þat sauðamaðr þeira Þórhildar. Hon mælti: „Hvárt fant þú sauðina?" „Fann ek þat, er meira myndi varða", segir hann. „Hvat var þat?" segir Njáll. „Ek fann fjóra ok tuttugu menn", segir hann, „í skóginum uppi. Þeir höfðu bundit hesta sína, enn sváfu sjálfir. Þeir höfðu fest skjöldu sína í limar". Enn svá hafði hann gerla at hugat, at hann sagði frá allra þeira vápnabúnaði ok klæðum. Njáll vissi þá gerla, hverr hverrgi hafði verit, ok mælti til hans: „Gott hjóna ert þú — ef slík væri mörg, ok skalt þú jafnan þessa njóta. Enn þó vil ek nú senda þik". Hann játti at fara. „Þú skalt fara", segir Njáll, „til Hlíðarenda og segja Gunnari, at hann fari til Grjótár ok sendi það-

an eftir mönnum. Enn ek mun fara til móts við þá, er í skóginum eru ok fæla þá í braut. Hefir þetta af því vel í móti borizt, at þeir munu engis afla í þessi, enn láta mikit". Sauðamaðr fór ok sagði Gunnari sem gerst frá öllu. Reið þá Gunnarr til Grjótár ok stefndi at sér mönnum. Nú er at segja frá Njáli, at hann ríðr til fundar við þá namna: „Óvarlega liggið þér", segir hann, „eða til hvers skal för sjá ger hafa verit? ok er Gunnarr engi klektunarmaðr. Enn ef satt skal um tala, þá eru þetta hin mestu fjörráð. Skuluð þér þat ok vita, at Gunnarr er í liðsamnaði; ok mun hann hér brátt koma ok drepa yðr, nema þér ríðit undan ok heim". Þeir brugðust við skjótt — ok varð þeim mjök um felmt — ok tóku vápn sín ok stigu á hesta sína ok hleyptu heim undir Þríhyrning. Njáll fór til móts við Gunnar ok bað hann ekki eyða fjölmenni — „enn ek mun fara í meðal ok leita um sættir. Munu þeir nú vera hóflega hræddir. Enn fyrir þessi fjörráð skal eigi koma minna, er við alla þá er um at eiga, enn eigi skal meira koma fyrir víg annars hvárs þeira namna, þó at þat kunni við at bera. Skal ek varðveita þetta fé ok svá fyrir sjá, at þá sé þér innan handar, er þú þarft til at taka".

70. Gunnarr þakkaði Njáli tillögur sínar. Njáll reið undir Þríhyrning ok sagði þeim nömn-

um, at Gunnarr myndi ekki eyða flokkinum fyrr enn ór sliti með þeim. Þeir buðu boð fyrir sik ok váru óttafullir ok báðu Njál fara með sáttarboðum. Njáll kvaðst með því einu fara mundu, er eigi fylgdi svik. Þeir báðu hann vera í gerðinni ok kváðust þat halda mundu, er hann gerði. Njáll kvaðst eigi gera mundu nema á þingi, ok væri við hinir beztu menn. Þeir játtu því. Gekk þá Njáll í meðal svá at hvárir handsöluðu öðrum grið ok sætt. Skyldi Njáll gera um ok nemna til þá er hann vildi. Litlu síðar fundu þeir namnar Mörð Valgarðsson. Mörðr taldi á þá mjök, er þeir höfðu lagit mál undir Njál, þar sem hann var vinr Gunnars mikill — kvað þeim þat illa duga mundu. Ríða menn nú til alþingis at vanda. Eru nú hvárirtveggju á þingi. Njáll kvaddi sér hljóðs ok spyrr alla höfðingja ok hina beztu menn, er þar váru komnir, hvert mál þeim þætti Gunnarr eiga á þeim nömnum fyrir fjörráðin. Þeir svöruðu, at þeim þótti slíkr maðr mikinn rétt á sér eiga. Njáll spurði, hvárt hann ætti á öllum þeim, eða ætti fyrirmenn einir at svara málinu. Þeir sögðu mest á fyrirmönnum enn þó á öllum mikit. „Þat munu margir mæla“, kvað Mörðr, „at eigi hafi um sakleysi verit, þar sem Gunnarr rauf sætt við þá namna“. „Eigi er þat sættarrof“, segir Njáll, „at hverr hafi lög við annan; því at með lögum skal

land várt byggja, enn eigi með ólögum eyða". Sagði Njáll mönnum þá, at Gunnarr hafði boðit land fyrir — Móeiðarhvál — eða annat fé. Þóttust þeir þá namnar falsaðir af Merði ok töldu á hann mjök ok kváðust af honum hljóta þetta fégjald. Njáll nemndi tólf manna dóm á þessu máli. Galt þá hundrað silfrs hverr er til hafði farit, enn tvau hundruð hvárr þeira namna. Tók Njáll við þessu fé ok varðveitti. Enn hvárir veittu öðrum trygðir ok grið, ok mælti Njáll fyrir. Reið Gunnarr þá af þingi vestr til Dala í Hjarðarholt. Tók Óláfr pá vel við honum. Sat hann þar hálfan mánað. Gunnarr reið víða um Dala, ok tóku allir við honum fegins hendi. Enn at skilnaði mælti Óláfr til Gunnars: „Ek vil gefa þér þrjá gripi: gullhring ok skikkju, er átt hefir Myrkjartan Írakonungr, ok hund, er mér var gefinn á Írlandi. Hann er mikill, ok eigi verri til fylgdar enn röskr maðr. Þat fylgir ok, at hann hefir manns vit. Hann mun ok geyja at hverjum manni þeim er hann veit at óvinr þinn er, enn aldri at vinum þínum; því at hann sér á hverjum manni, hvárt til þín er vel eða illa. Hann mun ok líf á leggja at vera þér trúr. Þessi hundr heitir Sámr". Síðan mælti hann við hundinn: „Nú skalt þú Gunnari fylgja ok vera honum slíkr sem þú mátt". Hundrinn gekk þegar at Gunnari ok lagðist niðr fyrir fætr honum. Óláfr

bað Gunnar vera varan um sik ok kvað hann marga eiga öfundarmenn — „þar er þú þykkir nú ágætastr maðr um alt land“. Gunnarr þakkaði honum gjafar ok heilræði ok ríðr heim síðan. Sitr Gunnarr nú heima nakkvara hríð, ok er kyrt.

71. Litlu síðar finnast þeir namnar ok Mörðr. Verða þeir eigi á sáttir. Þóttust þeir láta fé mikit fyrir Merði, enn hafa ekki í móti, ok báðu hann setja aðra ráðagerð þá er Gunnari væri til meins. Mörðr kvað svá vera skyldu — „er þat nú ráð mitt, at Þorgeirr Otkelsson fífli Ormhildi frændkonu Gunnars; enn Gunnarr mun af því láta vaxa óþokka við þik. Skal ek þá ljósta upp þeim kvitt, at Gunnarr muni eigi hafa svá búit við þik. Skuluð þit þá nökkuru síðar hafa atför við Gunnar. En þó skuluð þit Gunnarr eigi heim sækja; því at þat má sér engi ætla, meðan hundrinn lifir“. Sömdu þeir nú þessa ráðagerð með sér, at sjá skyldi fram koma. Nú líðr sumarit. Þorgeirr venr kvámur sínar til Ormhildar. Gunnari þótti þat illa, ok gerðist óþokki mikill með þeim. Fór svá fram um vetrinn. Nú kemr sumar, ok verða þá enn oftlega fundir þeira á laun. Þeir finnast jafnan Þorgeirr undan Þríhyrningi ok Mörðr, ok ráða atför við Gunnar þá er hann riði ofan í eyjar at sjá verk húskarla sinna. Eitt sinn varð Mörðr varr við, er Gunnar reið

ofan í eyjar, ok sendi mann undir Þríhyrning at segja Þorgeiri, at þá myndi vænast til at leita at fara at Gunnari. Þeir brugðu við skjótt ok fara ofan þaðan við hinn tólfta mann. Enn er þeir kvámu í Kirkjubæ, þá váru þar fyrir aðrir tólf. Þeir ræða um, hvar þeir skuli sitja fyrir Gunnari; ok kom þat ásamt, at þeir skyldi fara ofan til Rangár ok sitja þar fyrir honum. Enn er Gunnarr reið neðan ór eyjum, reið Kolskeggr með honum. Gunnarr hafði boga sinn ok örvar ok atgeirinn. Kolskeggr hafði saxit ok alvæpni.

72. Sá atburðr varð, er þeir Gunnarr riðu neðan at Rangá, at blóð fell á atgeirinn. Kolskeggr spurði, hví þat myndi sæta. Gunnarr svaraði, ef slíkir atburðir yrði, at þat væri kallat í öðrum löndum benrögn — „ok sagði svá Ölvér búandi í Hísing, at þat væri jafnan fyrir stórfundum“. Síðan riðu þeir til þess er þeir sá mennina við ána — sjá, at þeir sitja, enn hafa bundit hestana. Gunnarr mælti: „Fyrirsát er nú“. „Lengi hafa þeir ótrúlegir verit“, segir Kolskeggr, „eða hvat skal nú til ráða taka?“ „Hleypa skulu vit upp hjá þeim“, segir Gunnarr, „til vaðsins ok búast þar við“. Hinir sjá þat ok snúa þegar at þeim. Gunnarr bendir upp bogann ok tekr örvarnar ok steypir niðr fyrir sik ok skýtr þegar er þeir kvámu í skotfæri. Særði Gunnar við þat mjök marga

menn enn drap suma. Þá mælti Þorgeirr Otkelsson: „Þetta dugir oss ekki, göngum at sem harðast“. Þeir gerðu svá. Fyrstr gekk Önundr hinn fagri frændi Þorgeirs. Gunnarr skaut atgeirinum til hans, ok kom á skjöldinn, ok klofnaði hann í tvá hluti. Enn atgeirrinn hljóp í gegnum Önund. Ögmundr flóki hljóp at baki Gunnari. Kolskeggr sá þat ok hjó undan Ögmundi báða fætr ok hratt honum út á Rangá, ok druknaði hann þegar. Gerðist nú bardagi mikill ok harðr, ok hjó Gunnarr annarri hendi, enn lagði annari. Kolskeggr vá ok drjúgan menn, en særði marga. Þorgeirr Starkaðarson mælti til namna síns: „Alllítt sér þat á, at þú eigir föður þíns at hefna á Gunnari“. Þorgeirr Otkelsson svarar: „Víst er eigi vel fram gengit, enn þó hefir þú eigi gengit mér í spor — enda skal ek eigi þola þín frýjuorð“, hleypr at Gunnari af mikilli reiði ok lagði spjótit í gegnum skjöldinn ok svá í gegnum hönd Gunnari. Gunnarr snaraði svá hart skjöldinn, at spjótit brotnaði í falnum. Gunnarr sér annan mann kominn í höggfæri við sik ok höggr þann banahöggvi. Eftir þat þrífr hann atgeirinn tveim höndum. Þá var Þorgeirr Otkelsson kominn nær honum með brugðnu sverði ok reiddi hart. Gunnarr snýst at honum skjótt af mikilli reiði ok rekr í gegnum hann atgeirinn ok bregðr honum á loft ok keyrir hann út á Rangá, ok

rekr hann ofan á vaðit ok festi þar á steini einum; ok heitir þar síðan Þorgeirsvað. Þorgeirr Starkaðarson mælti: „Flýjum vér nú, ekki mun oss sigrs verða auðit at svá búnu“. Sneru þeir þá allir í frá. „Sækju vit nú eftir þeim“, segir Kolskeggr, „ok tak þú bogann ok örvarnar, ok munt þú komast í skotfæri við Þorgeir Starkaðarson“. Gunnarr kvað þá vísu:

(22) Munu eldbeiðir eyðask
ár fésjóðar várir,
geig þó at gervim eigi
geirleiks stöfum fleirum,
enn ef ek skal runna
unnviggs þá er hér liggja
— mín nem þú mál ok greinir
mætr — gørvalla bœta.

Gunnarr svaraði: „Eyðast munu fésjóðarnir um þat er þessir eru bættir, er hér liggja nú dauðir“. „Ekki mun þér féfátt verða“, sagði Kolskeggr, „enn Þorgeirr mun eigi fyrr af láta, enn hann ræðr þér bana“. Þá kvað Gunnarr vísu:

(23) Ullr munu Ekkils vallar
andrs nakkvarir standa
jafnir unda stefni
á Rínar vegi minum,
áðr gnýjarðar girðis
græðendr munim hræðask
geisla, gljúfra fölsa
gætir fagra sætis.

„Standa munu nakkvarir hans makar á götu minni áðr enn ek hræðumst þá“, segir Gunnarr.

Síðan ríða þeir heim ok segja tíðendin. Hallgerðr fagnaði þessum tíðendum ok lofaði mjök verkit. Rannveig mælti: „Vera má, at gott sé verkit; enn verra verðr mér við, enn ek ætla, at gott muni af leiða“.

73. Þessi tíðendi spyrjast víða, ok var Þorgeirr mörgum mönnum harmdauði. Þeir Gizurr hvíti ok Geirr goði riðu til ok lýstu vígunum ok kvöddu búa til þings — riðu þá vestr aftr. Þeir Njáll ok Gunnarr fundust ok töluðu um bardagann. Þá mælti Njáll til Gunnars: „Ver þú nú varr um þik. Nú hefir þú vegit tysvar í hinn sama knérunn. Hygg nú svá fyrir hag þínum, at þar liggr við líf þitt, ef þú heldr eigi þá sætt, sem ger er“. „Hvergi ætla ek mér af at bregða“, segir Gunnarr, „enn þó mun ek þurfa liðsinni yðvart á þingi“. Njáll svaraði: „Halda mun ek við þik mínum trúnaði til dauðadags“. Ríðr Gunnarr þá heim. Líðr nú til þings, ok fjölmenna hvárirtveggju mjök. Er um þetta allfjölrætt á þingi, hversu þessi mál myndi lúkast. Þeir Gizurr hvíti ok Geirr goði töluðu með sér, hvárr þeira lýsa skyldi vígsökinni Þorgeirs. Enn þar kom, at Gizurr tók undir sik málit ok lýsti sök at Lögbergi, ok kvað svá at orði, at — „ek lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd Gunnari Hámundarsyni um þat, er hann hljóp lögmætu frumhlaupi til Þorgeirs Otkelssonar ok særði hann holundarsári því er at ben gerðist,

enn Þorgeirr fekk bana af. Tel ek hann eiga at verða um sök þá sekjan skógarmann, óælan, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Tel ek sekt fé hans alt, hálft mér, enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsi ek til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum, lýsi ek löglýsing, lýsi ek í heyranda hljóði at Lögbergi, lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Gunnari Hámundarsyni". Í annat sinn nemndi Gizurr sér vátta ok lýsti sök á hönd Gunnari Hámundarsyni um þat er hann særði Þorgeir Otkelsson holundarsári því er at ben gerðist, enn Þorgeirr fekk bana af á þeim vættvangi, er Gunnarr hljóp til Þorgeirs lögmætu frumhlaupi áðr. Síðan lýsti hann þessi lýsing sem hinni fyrri. Þá spurði hann at þingfesti ok at heimilisfangi — eftir þat gengu menn frá Lögbergi; — ok mæltu allir, at honum mæltist vel. Gunnarr var vel stiltr ok lagði fátt til. Líðr nú þingit þar til er dómar fara út. Gunnarr stóð norðan at Rangæingadómi ok hans menn — enn Gizurr hinn hvíti stóð sunnan at ok hans menn ok nemndi sér vátta ok bauð Gunnari at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar sinnar ok til sóknargagna þeira allra, sem hann hugði fram at færa. Eftir þat vann hann eið. Þá sagði hann fram sök sína svá skapaða í dóm, sem hann lýsti. Þá lét

hann bera lýsingarvætti. Þá bauð hann búum í setu ok til ruðningar um kviðinn.

74. Þá mælti Njáll: „Nú mun eigi sitjanda hlut mega í eiga. Göngum nú þar til er búarnir sitja“. Þeir gengu þangat til ok ruddu fjóra búa ór kviðinum, enn kvöddu hina fimm bjargkviðar, er eftir váru, um málit Gunnars — hvárt þeir Þorgeirr Starkaðarson eða Þorgeirr Otkelsson hefði farit með þann hug til fundar at vinna á Gunnari, ef þeir mætti. Enn allir báru þat skjótt, at þat hefði verit. Kallaði Njáll þetta lögvörn fyrir málit ok kvaðst mundu fram bera vörnina, nema þeir legði til sætta. Váru í þessu þá margir höfðingjar at biðja sættanna; ok fekst þat af, at tólf menn skyldi gera um málit. Ganga hvárirtveggju þá til ok handsala þessa sætt. Eftir þat var gert um málit ok á kveðit um fégjöld — ok skyldi alt greitt þegar þar á þingi. Enn Gunnarr skyldi fara utan ok Kolskeggr ok vera í brautu þrjá vetr. Enn ef Gunnarr færi eigi utan, ok mætti hann komast, þá skyldi hann dræpr fyrir frændum hins vegna. Gunnarr lét ekki á sik finna, at honum þætti eigi góð sættin. Gunnarr spurði Njál at fé því, er hann hafði fengið honum til varðveizlu. Njáll hafði ávaxtat féit ok greiddi þá fram alt, ok stóðst þat á endum ok þat er Gunnarr átti at gjalda fyrir sik. Ríða menn nú heim. Þeir Njáll ok Gunnarr

riðu báðir samt af þingi. Þá mælti Njáll til Gunnars: „Geym nú svá til, félagi, at þú halt sætt þessa ok mun, hvat vit höfum við mælzt, og svá sem þér varð hin fyrri utanferð mikil til sæmdar, þá mun þér verða sjá miklu meir til sæmdar. Munt þú koma út með mannvirðingu mikilli ok verða maðr gamall, ok mun engi maðr hér þá á sporði þér standa. Enn ef þú ferr eigi utan ok rýfr sætt þína, þá munt þú drepinn vera hér á landi — ok er þat ilt at vita þeim er vinir þínir eru“. Gunnarr kvaðst ekki ætla að rjúfa sættir. Gunnarr ríðr heim ok segir sættina. Rannveig móðir hans kvað þat vel, at hann færi utan ok ætti þeir við annan at deila fyrst.

75. Þráinn Sigfússon sagði þat konu sinni, at hann ætlaði at fara utan þat sumar. Hon kvað þat vel vera. Tók hann sér þá fari með Högna hinum hvíta. Gunnarr tók sér fari með Arnfinni hinum víkverska ok Kolskeggr bróðir hans. Þeir Grímr ok Helgi Njálssynir báðu föður sinn, at hann leyfði þeim at fara utan. Njáll mælti: „Erfið mun ykkr verða utanferð sjá, svá at tvísýnt mun ykkr verða þykkja, hvárt þit haldið lífinu — enn þó munuð þit fá sæmd í sumu ok mannvirðing — enn eigi örvænt, at af leiði vandræði, er þit komið út“. Þeir báðu jafnan at fara. Ok þat varð, at hann bað þá fara, ef þeir vildi. Réðu þeir sér þá far með Bárði svarta ok Óláfi syni Ketils ór Eldu. Ok

er nú mikil umræða á, at mjök leysist á braut hinir betri menn ór sveitinni. Þeir váru þá frumvaxta synir Gunnars Högni og Grani. Þeir váru menn óskapglíkir: hafði Grani mikit af skaplyndi móður sinnar, enn Högni var vel at sér. Gunnarr lætr flytja vöru þeira bræðra til skips. Ok þá er öll föng Gunnars váru til skips komin ok skip var mjök búit, þá ríðr Gunnarr til Bergþórshváls ok á aðra bæi at finna menn ok þakkaði liðveizlu öllum þeim er honum höfðu lið veitt. Annan dag eftir býr hann snimmendis ferð sína til skips ok sagði þá öllu liði, at hann myndi ríða í braut alfari. Ok þótti mönnum þat mikit — enn væntu þó tilkvámu hans síðar. Gunnarr hverfr til allra heimamanna sinna, er hann var búinn, og gengu menn út með honum allir. Hann stingr niðr atgeirinum ok stiklar í söðulinn, ok ríða þeir Kolskeggr í braut. Þeir ríða fram at Markarfljóti *(ok ofan með því)*. Þá drap hestr Gunnars fæti, ok stökk hann af baki. Honum varð litit upp til hlíðarinnar ok bæjarins at Hlíðarenda. Þá mælti hann: „Fögr er hlíðin, svá at mér hefir hon aldri jafnfögr sýnzt — bleikir akrar, enn slegin tún —, ok mun ek ríða heim aftr ok fara hvergi“. „Ger þú eigi þann óvina fagnað“, segir Kolskeggr, „at þú rjúfir sætt þína; því at þér myndi engi maðr þat ætla. Ok munt þú þat ætla mega, at svá mun alt fara, sem Njáll hefir sagt“. „Hvergi

mun ek fara“, segir Gunnarr, „ok svá vilda ek at þú gerðir“. „Eigi skal þat“, segir Kolskeggr, „hvártki skal ek á þessu níðast ok á engu öðru, því er mér er til trúat; ok mun sjá einn hlutr svá vera, at skilja mun með okkr. Enn seg þat móður minni ok frændum mínum, at ek ætla ekki at sjá Ísland; því at ek mun spyrja þik látinn, frændi, ok heldr mik þá ekki til útferðar“. Skilr þá með þeim. Ríðr Gunnarr heim til Hlíðarenda, enn Kolskeggr ríðr til skips ok ferr utan. Hallgerðr varð fegin Gunnari, er hann kom heim, enn móðir hans lagði fátt til. Gunnarr sitr nú heima þetta haust ok vetrinn ok hafði ekki mart manna um sik. Líðr nú vetr ór garði. Óláfr pái sendi Gunnari mann ok bað hann fara vestr þangat ok Hallgerði, enn fá bú í hendr móður sinni ok Högna syni sínum. Gunnari þótti þat fýsilegt fyrst ok játaði því; enn þá er at kom, þá vildi hann eigi. Enn á þingi um sumarit lýsa þeir Gizurr sekt Gunnars at Lögbergi. Enn áðr þinglausnir váru, stefndi Gizurr öllum óvinum Gunnars í Almannagjá: Starkaði undan Þríhyrningi ok Þorgeiri syni hans, Merði ok Valgarði hinum grá, Geir goða ok Hjalta Skeggjasyni, Þorbrandi ok Ásbrandi Þorleikssonum, Eilífi ok Önundi syni hans, Önundi ór Trollaskógi, Þorgrími austmanni ór Sandgili. Gizurr mælti: „Ek vil bjóða yðr, at vér farim at Gunnari í sumar ok drepim

hann". Hjalti mælti: „Því hét ek Gunnari hér á þingi, þá er hann gerði mest fyrir mín orð, at ek skylda aldri vera í atförum við hann; ok skal svá vera". Síðan gekk Hjalti í braut. Enn þeir réðu atför við Gunnar, er eftir váru, ok höfðu handtak at ok lögðu við sekt, ef nakkvarr gengi ór. Mörðr skyldi halda njósnum til, nær bezt gæfi færi á Gunnari — ok váru þeir fjórir tigir manna í þessu sambandi. Þótti þeim sér nú lítit mundu fyrir verða at veiða Gunnar, er í brautu var Kolskeggr ok Þráinn ok margir aðrir vinir Gunnars. Riðu menn heim af þingi. Njáll fór at finna Gunnar ok sagði honum sekt hans ok ráðna atför við hann. „Vel þykki mér þér fara" sagði Gunnarr, „er þú gerir mik varan við". „Nú vil ek", segir Njáll, „at Skarpheðinn fari til þín ok Höskuldr sonr minn, ok munu þeir leggja sitt líf við þitt líf". „Eigi vil ek þat", segir Gunnarr, „at synir þínir sé drepnir fyrir mínar sakar, ok átt þú annat at mér". „Fyrir ekki mun þat koma" sagði Njáll, „þangat mun snúit vandræðum, þá er þú ert látinn, sem synir mínir eru". „Eigi er þat óglíklegt", segir Gunnarr, „enn eigi vilda ek at þat hlytist af mér til. Enn þess vil ek biðja þik ok yðr feðga, at þér sjáið á með Högna syni mínum. Enn ek tala þar ekki til, er Grani er; því at hann gerir mart ekki at mínu skapi". Njáll hét því ok reið heim. Þat er sagt, at

Gunnarr reið til allra mannfunda ok lögþinga, ok þorðu aldri óvinir hans á hann at ráða. Fór svá fram nakkvara hríð, at hann fór sem ósekr maðr.

76. Um haustit sendi Mörðr Valgarðsson orð, at Gunnarr myndi vera einn heima enn lið alt myndi vera niðri í eyjum at lúka heyverkum. Riðu þeir Gizurr hvíti og Geirr goði austr yfir ár, þegar þeir spurðu þat, og austr yfir sanda til Hofs. Þá sendu þeir orð Starkaði undir Þríhyrningi; ok fundust þeir þar allir, er at Gunnari skyldu fara, ok réðu, hversu þeir skyldi með fara. Mörðr sagði, að þeir myndi eigi koma á óvart Gunnari, nema þeir tæki búanda af næsta bæ, er Þorkell hét, ok léti hann fara nauðgan með sér at taka hundinn Sám — ok færi hann einn heim á bæinn. Fóru þeir síðan austr til Hlíðarenda, enn sendu menn að fara eftir Þorkatli. Þeir tóku hann höndum ok gerðu honum tvá kosti: at þeir myndi drepa hann — ella skyldi hann taka hundinn. Enn hann keyri heldr at leysa líf sitt ok fór með þeim. Traðir váru fyrir ofan garðinn at Hlíðarenda, ok námu þeir þar staðar með flokkinn. Þorkell búandi gekk heim á bæinn — ok lá rakkinn á húsum uppi, ok teygir hann rakkann á braut í *traðirnar* með sér. Í því sér hundrinn, at þar eru menn fyrir, ok hleypr á hann Þorkel upp ok grípr nárann ok rífr þar á hol. Önundr

ór Trollaskógi hjó með öxi í höfuð hundinum svá at alt kom í heilann. Hundrinn kvað við hátt, svá at þat þótti þeim með ódæmum miklum vera, ok fell hann dauðr niðr.

77. Gunnarr vaknaði í skálanum ok mælti: „Sárt ert þú leikinn, Sámr fóstri — ok búð svá sé til ætlat, at skamt skyli okkar í meðal“. Skáli Gunnars var gerr af viði einum ok súðþakiðr utan — ok gluggar hjá brúnásunum ok snúin þar fyrir speld. Gunnarr svaf í lofti einu í skálanum ok Hallgerðr og móðir hans. Enn er þeir kvámu at bænum, vissu þeir eigi, hvárt Gunnarr myndi heima vera. Gizurr mælti, at nakkvarr skyldi fara heim á húsin ok vita hvat af kannaði. Enn þeir settust niðr á völlinn meðan. Þorgrímr austmaðr gekk upp á skálann. Gunnarr sér, at rauðan kyrtil berr við glugginum, ok leggr út með atgeirinum á hann miðjan. Þorgrími skruppu fætrnir ok varð lauss skjöldrinn, ok hrataði hann ofan af þekjunni. Gengr hann síðan at þeim Gizuri þar er þeir sátu á vellinum. Gizurr leit við honum ok mælti: „Hvárt er Gunnarr heima?“ „Vitið þér þat — enn hitt vissa ek, at atgeirr hans var heima“ segir austmaðrinn. Fell hann þá niðr dauðr. Þeir sóttu þá heim at húsunum. Gunnarr skaut út örum at þeim ok varðist vel, ok gátu þeir ekki at gert. Þá hljópu sumir á húsin upp ok ætluðu þaðan at at sækja. Gunnarr kom þangat

at þeim örunum, og gátu þeir ekki at gert, ok fór svá fram um hríð. Þeir tóku hvíld ok sóttu at í annat sinn. Gunnarr skaut enn út örunum, ok gátu þeir enn ekki at gert ok hrukku frá í annat sinn. Þá mælti Gizurr hvíti: „Sækjum at betr, ekki verðr af oss“. Gerðu þeir þá hríð hina þriðju ok váru við lengi. Eftir þat hrukku þeir frá. Gunnarr mælti: „Ör liggr þar úti á *vegginum*, ok er sú af þeira örum, ok skal ek þeiri skjóta til þeira, — ok er þeim þat skömm, ef þeir fá geig af vápnum sínum“. Móðir hans mælti: „Ger þú eigi þat, son minn, at þú vekir þá, er þeir hafa áðr frá horfit“. Gunnarr þreif örina ok skaut til þeira, ok kom á Eilíf Önundarson, ok fekk hann af sár mikit. Hann hafði staðið einn saman; ok vissu þeir eigi, at hann var særðr. „Hönd kom þar út, segir Gizurr — „ok var á gullhringr — ok tók ör, er lá á *vegginum;* ok myndi eigi út leitat viðfanga, ef gnógt væri inni: ok skulu vér nú sækja at“. Mörðr mælti: „Brennu vér hann inni“. Þat skal verða aldri“, segir Gizurr, „þó at ek vita, at líf mitt liggi við. Er þér sjálfrátt at leggja til ráð þau er dugi, svá slægr maðr sem þú ert kallaðr“. Strengir lágu á vellinum ok váru hafðir til at festa með hús jafnan. Mörðr mælti: „Töku vér strengina ok berum um ássendana, enn festum aðra endana um steina ok snúum í vindása ok vindum af

ræfrit af skálanum". Þeir tóku strengina ok veittu þessa umbúð alla, ok fann Gunnarr eigi fyrr enn þeir höfðu undit alt þakit af skálanum. Gunnarr skýtr þá af boganum svá at þeir komast aldri at honum. Þá mælti Mörðr í annat sinn, at þeir myndi brenna Gunnar inni. Gizurr svarar: „Eigi veit ek, hví þú vill þat mæla, er engi vill annarra, ok skal þat aldri verða". Í þessu bili hleypr upp á *vegginn* Þorbrandr Þorleiksson ok höggr í sundr bogastrenginn Gunnars. Gunnarr þrífr atgeirinn báðum höndum ok snýst at honum skjótt ok rekr í gegnum hann atgeirinn ok kastar honum dauðum á völlinn. Þá hljóp upp Ásbrandr bróðir hans. Gunnarr leggr til hans atgeirinum, ok kom hann skildi fyrir sik. Atgeirrinn rendi í gegnum skjöldinn ok svá meðal handleggjanna. Snaraði Gunnarr þá svá fast atgeirinn, at skjöldrinn klofnaði, enn brotnuðu báðir handleggirnir — ok fell hann út af vegginum. Áðr hafði Gunnarr særða átta menn, enn vegit þá tvá. Þá fekk Gunnarr sár tvau; ok sögðu þat allir menn, at hann brygði sér hvártki við sár né við bana. Hann mælti til Hallgerðar: „Fá mér leppa tvá ór hári þínu ok snúið þit móðir mín saman til bogastrengs mér". „Liggr þér nakkvat við?" segir hon. „Líf mitt liggr við", segir hann, „því at þeir munu mik aldri fá sóttan, meðan ek kem boganum við". „Þá skal ek nú", segir

hon, „muna þér kinnhestinn; og hirði ek aldri, hvárt þú ver þik lengr eða skemr". Gunnarr kvað þá vísu:

(24) Hverr hefir dreyrgra darra
dómreynir til sóma
níðr drepr sveigar Sága
síns ágætis mínum.
Öngr skal lítils lengi
liðs ráðandi biðja;
fús verðr fagrmjöls dísi
fenju hönd á venju.

„Hefir hverr til síns ágætis nakkvat", segir Gunnarr, „ok skal þik þessa eigi lengi biðja". Rannveig mælti: „Illa ferr þér, ok mun þín skömm lengi uppi". Gunnarr varði sig vel og fræknlega, ok særir nú aðra átta menn svá stórum sárum, at mörgum lá við bana. Gunnarr ver sik þar til er hann fell af mæði. Þeir særðu hann þá mörgum stórum sárum. Enn þó komst hann ór höndum þeim ok varði sik þá enn lengi. Enn þó kom þar, at þeir drápu hann. Um vörn hans orti Þorkell elfaraskáld í vísu þessi:

(25) Spurðu vér, hvé varðisk
vígmóðr kjalar slóða
glaðstýrandum geiri
Gunnarr fyr Kjöl sunnan.
Sókrýrir vann sára
sextán Viðurs mána
hríðar herðimeiða
hauðrmens, enn tvá dauða.

Enn svá segir Þormóðr Ólafsson:

(26) Engr var sólar slöngvir
sandheims á Íslandi
hróðr er af heiðnum lýðum
hægr Gunnari frægri.
Viðr nam hjálma hríðar
hlífrunna tvá lífi;
sár gaf stála stýrir
stórum tólf ok fjórum.

Gizurr mælti: „Mikinn öldung höfu vér nú at velli lagit, ok hefir oss erfitt veitt — ok mun hans vörn uppi, meðan landit er bygt“. Síðan gekk hann til fundar við Rannveigu ok mælti: „Vill þú veita mönnum várum tveimr jörð, er dauðir eru — ok sé hér heygðir?“ „At heldr tveimr“, segir hon, „at ek mynda veita yðr öllum“. „Várkunn er þér til þess, er þú mælir“, segir hann, „því at þú hefir mikils mist“, ok kvað á, at þar skyldi engu ræna og engu spilla — fóru á braut síðan. Þá mælti Þorgeirr Starkaðarson: „Eigi megu vér vera heima í búum várum fyrir Sigfússsonum, nema þú Gizurr hvíti — eða Geirr goði — sér suðr hér nakkvara hríð“. „Þetta mun svá vera“, segir Gizurr, ok hlutuðu þeir, ok hlaut Geirr eftir at vera. Síðan fór hann í Odda ok settist þar. Hann átti sér son, er Hróaldr hét. Hann var laungetinn, ok hét Bjartey móðir hans ok var systir Þorvalds hins veila, er veginn var við Hestlæk í Grímsnesi. Hann hrósaði því, at hann hefði

veitt Gunnari banasár. Hróaldr var í Odda með föður sínum. Þorgeirr Starkaðarson hrósaði öðru sári at hann hefði Gunnari veitt. Gizurr sat heima at Mosfelli. Víg Gunnars spurðist ok mæltist illa fyrir um allar sveitir, ok var hann mörgum mönnum mjök harmdauði.

78. Njáll kunni illa láti Gunnars ok svá Sigfússsynir. Þeir spurðu, hvárt Njáli þætti nakkvat eiga at lýsa vígsök Gunnars ok búa mál til. Hann kvað þat ekki mega, er maðr var sekr orðinn, ok kvað heldr mundu verða at veita þeim í því vegskarð at vega nakkvara í hefnd eftir hann. Þeir urpu haug eftir Gunnar ok létu hann sitja upp í hauginum. Rannveig vildi eigi, at atgeirrinn færi í hauginn, ok kvað þann einn skyldu á honum taka, er hefna vildi Gunnars. Tók því engi á atgeirinum. Hún var svá hörð við Hallgerði, at henni helt við at hon myndi drepa hana, ok kvað hana valdit hafa vígi sonar síns. Stökk þá Hallgerðr til Grjótár ok Grani sonr hennar. Var þá gert féskifti með þeim: skyldi Högni taka land at Hlíðarenda ok bú á, enn Grani skyldi hafa leigulönd. Sá atburðr varð at Hlíðarenda, at smalamaðr ok griðkona ráku fé hjá haugi Gunnars. Þeim þótti Gunnarr vera kátr ok kveða í hauginum. Fóru þau heim ok sögðu Rannveigu móður Gunnars atburðinn; enn hon bað þau fara til Bergþórshváls ok segja Njáli.

Þau gerðu svá — enn hann lét segja sér þrim sinnum. Eftir þat talaði hann lengi hljótt við Skarpheðin. Síðan tók Skarpheðinn öxi sína ok ferr með þeim til Hlíðarenda. Þau Högni ok Rannveig tóku við honum allvel ok urðu honum fegin mjök. Rannveig bað, at hann væri þar lengi. Hann hét því. Þeir Högni gengu út ok inn jafnan. Högni var maðr vasklegr ok vel at sér gerr ok tortryggr, ok þorðu þau fyrir því eigi at segja honum fyrirburðinn. Þeir Skarpheðinn ok Högni váru úti eitt kveld ok váru fyrir sunnan haug Gunnars. Tunglskin var bjart, enn stundum dró fyrir. Þeim sýndist haugrinn opinn ok hafði Gunnarr snúizt í hauginum ok sá í móti tunglinu. Þeir þóttust sjá fjögur ljós í hauginum brenna, ok bar hvergi skugga á. Þeir sá, at Gunnarr var kátlegr ok með gleðibragði miklu. Hann kvað vísu — ok svá hátt, at þó mátti heyra gerla, þó at þeir væri firr:

(27) Mælti dögla deilir
dáðum rakkr, sá er háði
bjartr með beztu hjarta
benrögn, faðir Högna:
heldr kvaðsk hjalmi faldinn
hjörþilju sjá vilja
vættidraugr, enn vægja,
valfreyju stafr, deyja
valfreyju stafr, deyja.

Síðan laukst aftr haugrinn. „Myndir þú trúa“,

segir Skarpheðinn, „ef aðrir segði þér? „Trúa mynda ek“, segir Högni, „ef Njáll segði; því at þat er sagt, at hann ljúgi aldri“. „Mikit er um fyrirburði slíka“. segir Skarpheðinn, „er hann sjálfr vitraði okkr, at hann vildi heldr deyja enn vægja fyrir óvinum sínum, ok kendi okkr þau ráð“. „Engu mun ek til leiðar koma“, segir Högni, „nema þú vilir mér at veita“. „Nú skal ek þat muna“, segir Skarpheðinn, „hversu Gunnari fór eftir víg Sigmundar frænda yðvars. Skal eg nú veita þér slíkt er ek má. Hét faðir minn því Gunnari þar er þú ættir hlut at eða móðir hans“. Gengu þeir síðan heim til Hlíðarenda.

79. Skarpheðinn mælti: „Nú skulu vit fara þegar í nótt; því at ef þeir spyrja, at ek em hér, þá munu þeir vera varari um sik“. „Þínum ráðum vil ek fram fara“ segir Högni. Eftir þat tóku þeir vápn sín, þá er allir menn váru í rekkjum. Högni tekr ofan atgeirinn, ok söng í honum hátt. Rannveig spratt upp af æði mikilli ok mælti: „Hverr tekr atgeirinn, þar er ek bannaði öllum með at fara?“ „Ek ætla“, segir Högni, „at færa föður mínum — ok hafi hann til Valhallar ok beri þar fram á vápnaþingi“. „Fyrri munt þú nú bera hann“, segir hon, „ok hefna föður þíns; því at atgeirrinn segir manns bana eins eða fleiri“. Síðan gekk Högni út ok sagði Skarpheðni orðræðu þeira ömmu hans.

Síðan fara þeir til Odda. Hrafnar tveir flugu með þeim alla leið. Þeir kvámu um nóttina í Odda. Þeir ráku fénað heim á húsin. Þá hljóp út Hróaldr ok Tjörvi ok ráku féit upp í geilarnar ok höfðu með sér vápn sín. Skarpheðinn spratt upp ok mælti: „Eigi þarft þú at hyggja at: jafnt er sem þér sýnist — menn eru hér“. Síðan höggr Skarpheðinn Tjörva banahögg. Hróaldr hafði spjót í hendi. Högni hleypr at honum. Hróaldr leggr til Högna. Högni hjó í sundr spjótskaftit með atgeirinum, enn rekr atgeirinn í gegnum hann. Síðan gengu þeir frá þeim dauðum ok snúa þaðan upp undir Þríhyrning. Skarpheðinn hleypr á hús upp ok reytir gras; ok ætluðu þeir er inni váru, at fénaðr væri. Tóku þeir feðgar Starkaðr ok Þorgeirr vápn sín ok klæði ok fóru út ok hljópu upp um garðinn. Enn er Starkaðr sér Skarpheðinn, hræðist hann ok vildi aftr snúa. Skarpheðinn höggr hann við garðinum. Þá kemr Högni í móti Þorgeiri ok vegr hann með atgeirinum. Þaðan fara þeir til Hofs, ok var Mörðr á velli úti ok bað sér griða ok bauð alsætti. Skarpheðinn sagði Merði víg þeira fjögurra. Skarpinn kvað þá vísu:

(28) Vér höfum felda fjóra
fleinstýranda dýra,
þeim skaltu beiðir beimum
bylgju logs of fylgja.

Kúgum karl svá at ægi
kaldráðum hlyn skjalda,
aumr sel þú alla dóma
auðrunnr syni Gunnars.

„Ok slíka för“, segir Skarpheðinn, „skalt þú fara — eða selja Högna sjálfdæmi, ef hann vill taka“. Högni kvaðst hitt hafa ætlat, at sættast ekki við föðurbana sína. Enn þó tók hann sjálfdæmi um síðir.

80. Njáll átti hlut at við þá, er eftirmál áttu eftir þá Starkað ok Þorgeir, at þeir skyldi taka sættum. Ok var heraðsfundr til lagðr ok teknir menn til gerðar. Ok váru virðir í allir hlutir — tilför við Gunnar, þó at hann væri sekr. Enn slík fégjöld, sem ger váru — þá galt Mörðr alt; því at þeir luku eigi fyrr upp gerð á hendr honum, enn gert var áðr um hitt málit, ok létu þeir þat á endum standast. Váru þeir þá alsáttir. Enn á þingi var umræða mikil um mál þeira Geirs goða ok Högna; ok kom þar, at þeir sættust — ok helzt sú sætt með þeim síðan. Bjó Geirr goði í Hlíð til dauðadags, ok er hann ór sögunni. Njáll bað konu til handa Högna — Álfeiðar dóttur Vetrliða skálds — ok var hon honum gefin. Þeira son var Ari, er sigldi til Hjaltlands ok kvángaðist þar. Frá honum er kominn Einarr Hjaltlendingr hinn vaskasti maðr. Högni helt vináttu sinni við Njál, ok er hann ór sögunni.

81. Nú er at segja frá Kolskeggi, at hann kemr til Noregs ok er í Vík austr um vetrinn. Enn um sumarit eftir ferr hann austr til Danmerkr ok felst á hendi Sveini konungi tjúguskegg ok hafði þar virðingar miklar. Eina hverja nótt dreymir hann, at maðr kom at honum. Sá var ljóss, ok þótti honum hann vekja sik. Hann mælti við hann: „Statt upp þú ok far með mér“. „Hvat vill þú mér?“ segir Kolskeggr. Hann mælti: „Ek skal fá þér kvánfang, ok skalt þú vera riddari minn“. Hann þóttist játa því. Eftir þat vaknaði hann. Síðfór hann til spekings eins ok sagði honum drauminn. Enn hann réð svá, at hann myndi fara suðr í lönd ok verða guðs riddari. Kolskeggr tók skírn í Danmörku, enn nam þar þó eigi yndi ok fór austr í Garðaríki ok var þar einn vetr. Þá fór hann þaðan út í Miklagarð ok gekk þar á mála. Spurðist þat til hans, at hann kvángaðist þar ok var höfðingi fyrir Væringjaliði ok var þar til dauðadags. Ok er hann úr sögu þessi.

82. Nú er þar til máls at taka, at Þráinn Sigfússon kom til Noregs. Þeir kvámu norðr við Hálogaland ok heldu suðr til Þrándheims ok svá inn til Hlaða. Enn þegar er Hákon jarl spurði þat, sendi hann menn til þeira ok vildi vita, hvat manna væri á skipi. Þeir kvámu aftr ok sögðu honum hverir váru. Jarlinn

sendi þá eftir Þráni Sigfússyni, ok kom hann á hans fund. Jarl spurði, hverrar ættar hann væri. Hann segir, at hann væri skyldr mjök Gunnari at Hlíðarenda. Jarl mælti: „Njóta skalt þú þess; því at sét hefi ek marga íslenzka menn ok engan hans maka". Þráinn mælti: „Herra vilið þér, at ek sé með yðr í vetr?" Jarl tók við honum. Var Þráinn þar um vetrinn ok virðist vel. — Kolr hét maðr. Hann var víkingr mikill. Hann var son Ásmundar eskisíðu austan ór Smálöndum. Hann lá í Gautelfi austr ok hafði fimm skip ok lið mikit. Þaðan helt Kolr ór Elfinni til Noregs ok gekk upp á Foldinni ok kom á óvart Hallvarði sóta — ok fundu hann í lofti einu. Hann varðist þaðan vel þar til er þeir báru eld at. Þá gafst hann upp. Enn þeir drápu hann ok tóku þar fé mikit ok heldu þaðan til Ljóðhúsa. Þessi tíðendi spurði Hákon jarl ok lét dæma Kol útlagan um alt ríki sitt ok lagði fé til höfuðs honum. Einu hverju sinni var þat, at jarl tók svá til orða: „Of fjarri er oss nú Gunnarr at Hlíðarenda. Hann myndi drepa útlaga minn, ef hann væri hér. Enn nú munu Íslendingar drepa hann. Ok er þat illa, er hann hefir eigi til vár farit". Þráinn Sigfússon svaraði: „Eigi em ek Gunnarr, enn þó em ek skyld Gunnari, ok vil ek bjóðast til þessar ferðar". Jarl mælti: „Þat vil ek gjarna. Skal ok þína för allvel búa".

Síðan tók Eiríkr son hans til orða: „Við marga hafið þér heit góð — enn misjafnt þykkir út seljast. Er þetta hin torvelligsta för; því at víkingr sjá er harðr ok illr viðreignar. Munt þú þurfa at vanda til ferðar þessar bæði skip ok menn“. Þráinn mælti: „Þó skal nú fara, at ferðin sé eigi rífleg“. Síðan fekk jarl honum fimm skip ok öll vel skipuð. Með Þráni var Gunnarr Lambason ok Lambi Sigurðarson. Gunnarr var bróðurson Þráins ok hafði komit til hans ungr, ok unni hvárr öðrum mikit. Eiríkr jarlsson gekk til með þeim ok hugði at mönnum ok vápnaafla ok skifti þar um, er honum þótti þurfa. Síðan, er þeir váru búnir, fekk Eiríkr þeim leiðsögumann. Sigldu þeir þá suðr með landi; enn hvar sem þeir kvæmi við, þá heimilaði jarl þeim slíkt, er þeir þyrfti at hafa. Þeir heldu austr til Ljóðhúsa. Þar spurðu þeir, at Kolr var farinn suðr til Danmerkr. Heldu þeir þá suðr þangat. Enn er þeir kvámu suðr til Helsingjaborgar, fundu þeir þar menn á báti; ok sögðu þeir, at þar var Kolr fyrir ok myndi þar dveljast um hríð. Veðrdagr var góðr. Þá sá Kolr skipin, er at fóru, ok kvað sik dreymt hafa Hákon jarl um nóttina ok kvað þetta vera mundu menn hans ok bað alla menn sína taka vápn sín. Síðan bjoggust þeir við, ok tekst þar orrosta. Berjast þeir lengi svá at eigi verða umskifti. Kolr hljóp þá upp á skip

Þráins ok ruddist um fast ok drepr margan mann. Hann hafði gyldan hjálm. Nú sér Þráinn, at eigi mun duga — eggjar nú mennina með sér, enn hann gengr sjálfr fyrstr ok mætir Kol. Kolr höggr til hans, ok kom í skjöldinn Þráins ok klauf ofan skjöldinn. Þá fekk Kolr steinshögg á höndina; fell þá niðr sverðit. Þráinn hjó til Kols, ok kom á fótinn svá at af tók. Eftir þat drápu þeir Kol. Hjó Þráinn höfuð af honum, enn steypti búkinum fyrir borð enn varðveitti höfuðit. Þeir tóku þar fé mikit — heldu þá norðr til Þrándheims ok fara á fund jarls. Tók hann vel við Þráni. Hann sýndi jarli höfuð Kols. Jarl þakkaði honum verk þat. Eiríkr kvað meira vert enn orða einna. Jarlinn svaraði, at svá var, ok bað þá ganga með sér. Gengu þeir þangat sem jarl hafði látit gera skip góð. Jarl hafði látit gera skip þat eitt, er eigi var gert sem langskip. Þar var gammshöfuð á — ok búit mjök. Jarl mælti: „Þú ert skrautmenni mikit, Þráinn, ok hefir þú þat af Gunnari frænda þínum: víl ek nú gefa þér skip þetta — enn skipit heitir Gammr. Þar skal fylgja með vinátta mín. Vil ek, at þú sér með mér svá lengi sem þú vill“. Þráinn þakkaði jarli velgerning sinn ok kveðst ekki fýsast til Íslands at svá búnu. Jarl átti ferð austr til landamæris at finna Svíakonung. Fór Þráinn með honum um sumarit ok var

skipstjórnarmaðr ok stýrði Gamminum. Hann sigldi svá mikit, at fáir þurftu við hann. Hann var öfundaðr mjök. Enn þat fanst á jafnan, at jarl virði mikils Gunnar; því at hann setti þá harðlega aftr alla, er á Þráin leituðu. Var Þráinn með jarli allan þann vetr. Enn um várit spurði jarl Þráin, hvárt hann vildi þar vera eða fara til Íslands. Enn hann kvaðst eigi þat hafa ráðit við sik ok sagðist vita vilja áðr tíðendi af Íslandi. Jarl sagði, at svá skyldi vera, sem honum þætti henta. Var Þráinn með jarli. Þá spurðust tíðendi af Íslandi þau er mörgum þótti mikil — lát Gunnars frá Hlíðarenda. Þá vildi jarl eigi at Þráinn færi út; ok var hann þá enn með jarli.

83. Nú er þar til máls at taka, at þeir Grímr ok Helgi synir Njáls fóru af Íslandi þat sumar, sem þeir Þráinn fóru utan, ok váru á skipi með þeim Óláfi eldu Ketilssyni ok Bárði hinum svarta. Þeir tóku norðanveðr svá hörð, at þá bar suðr í haf; ok rak yfir myrkr svá mikit, at þeir vissu eigi, hvar þeir fóru; ok höfðu þeir útivist langa. Þá kvámu þeir þar, er grunnsævi var mikit; ok þóttust þeir vita, at þat myndi vera nær löndum. Þeir Njálssynir spurðu, ef Bárðr vissi nakkvat til, hverjum löndum þeir myndi næst vera. „Mörg eru til“, segir hann, „at því, sem vér höfum veðrföll haft — eyjar eða Skotland eða Írland“. Tveim

nóttum síðar sá þeir lönd á bæði borð, enn boða mikinn inn á fjörðinn. Þeir köstuðu akkerum fyrir utan boðann. Þá tók at lægja veðrit. Enn um morguninn var logn. Sjá þeir þá fara þrettán skip út at sér. Þá mælti Bárðr: „Hvat skal nú til ráða taka? því at menn þessir munu veita oss atsókn“. Síðan ræddu þeir um, hvárt þeir skyldi verja sik eða gefast upp. Enn áðr þeir höfðu ráðit, kvámu at víkingar. Spurðu þá hvárir aðra at nömnum — hvat fyrirmenn héti. Þá nemndust fyrirmenn kaupmanna ok spurðu í móti, hverir fyrir víkingum væri. Annarr nemndist Grjótgarðr, enn annarr Snækólfr — synir Moldans ór Dungalsbæ í Skotlandi, frændr Melkólfs Skotakonungs — „ok eru kostir tveir af oss gervir“, segir Grjótgarðr, „at þér gangið á land, enn vér munum taka fé yðvart. Hinn er annarr, at vér munum sækja at yðr ok drepa hvern mann, er vér nám“. Helgi svarar: „Þat vilja kaupmenn at verja sik“. Þá mæltu kaupmenn: „Mæl þú alls vesæll. Hverja vörn munu vér veita? ok er fé fjörvi firra“. Grimr tók þat ráð, at hann æpti á víkinga ok lét þá eigi heyra illan kurr kaupmanna. Bárðr ok Óláfr mæltu: „Hyggið þér eigi, at Íslendingar muni gera spott at látum yðrum? takið nú heldr vopn yður, ok verjum oss“. Tóku þeir þá allir vápn sín ok festu þat með sér, at þeir skyldu

aldri upp gefast, meðan þeir mættu verja sik.

84. Víkingar skjóta nú á þá, ok tókst nú orrosta, ok verja kaupmenn sik vel. Snækólfr hleypr at Óláfi .ok leggr í gegnum hann með spjóti. Grímr leggr til Snækólfs spjóti ok svá fast, at hann fell útbyrðis. Helgi sneri þá til móts við Grím ok ráku þeir ofan alla víkinga; ok jafnan váru þeir Njálssynir þar er mest þurfti. Víkingar kölluðu ok báðu kaupmenn upp gefast. Enn þeir sögðu, at þeir skyldu aldri upp gefast. Í þessu varð þeim litit til hafs. Sjá þeir þá, at skip fara sunnan fyrir nesit ok váru eigi færi enn tíu. Þeir róa mikinn ok stefna at þangat. Er þar skjöldr við skjöld. Enn á því skipi er fyrst fór stóð maðr við siglu. Sá var í silkitreyju ok hafði gyldan hjálm — enn hárit bæði mikit ok fagrt. Sjá maðr hafði spjót gullrekit í hendi. Hann spurði: „Hverir eigu hér leik svá ójafnan?“ Helgi segir til sín ok sagði, at í móti váru þeir Grjótgarðr ok Snækólfr. „Enn hverir eru stýrimenn?“ sagði sjá. Helgi svaraði: „Bárðr svarti, er lifir. Enn annarr er fallinn hér fyrir víkingum, ok hét sá Óláfr. Enn bróðir minn heitir Grímr, er mér fylgir“. „Eruð þit íslenzkir menn“? segir sjá. „Svá er víst“, segir Helgi. Hann spurði, hvers synir þeir væri. Þeir sögðu. Þá kannaðist hann við ok mælti: „Namn-

frægir eruð þér feðgar". „Hverr ert þú?" segir Helgi. „Kári heiti ek ok em Sölmundarson". „Hvaðan komt þú at?" segir Helgi. „Ór Suðreyjum", segir Kári. „Þá ert þú vel at kominn", segir Helgi, „ef þú vill veita oss nakkvat". „Veita slíkt sem þér þurfuð", segir Kári, „eða hvers beiðist þér?" „Veita þeim atlögu", segir Helgi. Kári sagði, at svá skyldi vera. Lögðu þeir þá at þeim, ok tókst þá bardagi í annat sinn. Enn er þeir hafa barizt um hríð, hleypr Kári upp á skip til Snækólfs. Hann snýr í móti Kára ok höggr til hans. Kári hleypr yfir slá eina, er lá um þvert skipit, aftr öfugr. Snækólfr hjó í slána, svá at fal báða eggteina sverðsins. Kári höggr til hans, ok kom sverðit á öxlina, ok varð höggit svá mikit, at hann klauf frá ofan höndina, ok hafði Snækólfr þegar bana. Grjótgarðr skaut spjóti til Kára. Kári sá þat ok hljóp í loft upp, enn spjótit misti hans. Í því váru þeir Grímr ok Helgi komnir til móts við Kára. Hleypr þá Helgi at Grjótgarði ok leggr sverði í gegnum hann, ok varð þat hans bani. Gengu þeir þá um skip öll með báðum borðum. Menn báðu sér þá griða. Gáfu þeir þá grið öllum, enn tóku fé alt. Eftir þat leggja þeir skipin öll undir eyjarnar út ok hvíldust þar um hríð.

85. Sigurðr hét jarl, er réð fyrir Orkneyjum. Hann var Hlöðvis son, Þorfinns sonar

hausakljúfs, Torf-Einars sonar, Rögnvalds sonar jarls af Mæri, Eysteins sonar glumru. Kári var hirðmaðr Sigurðar jarls ok hafði tekit skatta af Suðreyjum af Gilla jarli. Biðr hann þá Njálssonu fara með sér til Hrosseyjar ok sagði, at jarl myndi vel við þeim taka. Þeir þágu þat ok fóru með Kára ok kvámu til Hrosseyjar. Kári fylgir þeim á fund jarls ok sagði, hverir menn þeir váru. „Hversu kvámu þeir“, sagði jarl, „á þinn fund?“ „Ek fann þá“, segir Kári, „í Skotlandsfjörðum, ok börðust þeir við sonu Moldans ór Dungalsbæ; ok vörðust þeir svá vel, at þeir urpu sér jafnan meðal viðanna ok váru þar jafnan, sem mest var raunin. Ok vil ek nú biðja þeim hirðvistar með yðr, herra“. „Því skalt þú ráða“, segir jarl, „tekizt hefir þú svá mikit á hendr við þá áðr“. Þeir váru þá með jarli um vetrinn ok váru vel virðir. Enn er á leið vetrinn gerðist Helgi hljóðr. Jarl þóttist eigi vita, hví þat myndi sæta, ok spurði, hví Helgi væri hljóðr, eða hvat honum þætti — „eða þykki þér hér eigi gott?“ „Gott þykki mér hér“, segir Helgi. „Hvat hugsar þú þá?“ segir jarl. „Eiguð þér nakkvars ríkis at gæta á Skotlandi?“ segir Helgi. „Svá mun oss þykkja“, segir jarl, „eða hvat er at því?“ Helgi svarar: „Skotar munu hafa tekit sýslumann yðvarn af lífi ok tekit njósnir allar, at engar skyldi ganga mega yfir Pettlandsfjörð“. Jarl mælti: „Ert

þú forspár maðr?“ Helgi svarar: „Lítt er þat reynt“. „Auka skal ek sæmd þína“, segir jarl, „ef þetta er svá — ella mun þér gjald at verða“. „Ekki er hann þess háttar maðr“, segir Kári, „ok mun hann satt til segja; því at faðir hans er forspár“. Síðan sendi jarl menn suðr til Straumeyjar Arnljóti sýslumanni sínum. Eftir þat sendi Arnljótr menn suðr yfir Pettlandsfjörð — ok tóku þar njósnir ok fréttu þat at Hundi jarl ok Melsnati jarl höfðu tekit af lífi Hávarð í Þrasvík mág Sigurðar jarls. Sendi þá Arnljótr orð Sigurði jarli, at hann skyldi koma suðr með lið mikit ok reka jarla þessa af ríkinu. Enn þegar er jarl spurði þetta, dró hann her saman um allar eyjar.

86. Síðan fór jarl suðr með herinn, ok var Kári í för með honum ok svá Njálssynir. Þeir kvámu suðr við Katanes. Jarl átti þessi ríki í Skotlandi: Ross ok Mýræfi, syðri Lönd ok Dali. Kvámu þar at móti þeim menn af þeim ríkjum, ok sögðu at jarlar váru þaðan skamt í braut með her mikinn. Þá snýr Sigurðr jarl þangat herinum — ok heitir þar Dungalsgnípa, er fundrinn var fyrir ofan. Laust þegar í bardaga mikinn með þeim. Skotar höfðu látit fara sumt liðit laust, ok kom þat í opna skjöldu jarlsmönnum, ok varð þar mannfall mikit, þar til er þeir Njálssynir sneru í móti þeim ok börðust við þá ok kvámu þeim á flótta. Verðr þá þó

bardaginn harðr. Snúa þeir Grímr ok Helgi þá fram hjá merkinu jarls ok berjast hit djarfleg-asta. Nú snýr Kári í móti Melsnata jarli. Melsnati skaut spjóti at Kára. Kári hendi ok skaut aftr spjótinu ok í gegnum jarlinn. Þá flýði Hundi jarl. Enn þeir ráku flóttann alt þar til, er þeir spurðu til Melkólfs Skotakonungs, at hann dró her saman í Dungalsbæ. Átti jarl þá ráð við menn sína, ok sýndist þat öllum ráð at snúa aftr ok berjast eigi við svá mikinn landher. Sneru þeir þá aftr. Enn er jarl kom í Straumey, skifti hann þar herfangi. Síðan fór hann norðr til Hrosseyjar. Njálssynir fylgdu honum ok Kári. Jarl gerði þá veizlu mikla. Ok at þeiri veizlu gaf jarl Kára sverð gott ok spjót gullrekit, enn Helga gullhring ok skikkju, enn Grími skjöld ok sverð. Eftir þat gerði hann þá hirðmenn sína Grím ok Helga ok þakkaði þeim framgöngu góða. Þeir váru með jarli þann vetr ok um sumarit þar til er Kári fór í hernað. Þeir fóru með honum. Þeir herjuðu víða um sumarit ok fengu hvervetna sigr. Þeir börðust við Guðröð konung ór Mön ok sigruðu hann ok fóru við þat aftr ok höfðu fengit mikit fé. Váru þeir með jarli um vetrinn ok sátu þar í góðu yfirlæti. Um várit beiddust þeir Njálssynir at fara til Noregs. Jarl mælti, at þeir skyldu fara sem þeim líkaði, ok fekk þeim gott skip ok röskva menn.

Kári sagði þeim, at hann myndi þetta sumar koma til Noregs með skatta Hákonar jarls — „ok munu vér þá þar finnast“, segir Kári. Ok á þat sammæltust þeir at finnast þar. Síðan létu þeir Njálssynir út ok sigldu til Noregs ok kvámu norðr við Þrándheim. Dvöldu þeir þar.

87. Kolbeinn hét maðr ok var kallaðr Arnljótarson. Hann var þrænzkr maðr. Hann sigldi þat sumar út til Íslands, er Þráinn ok Njálssynir fóru utan. Hann var þann vetr í Breiðdal austr. Enn um sumarit eftir bjó hann skip sitt í Gautavík. Ok þá er þeir váru búnir, reri at þeim maðr á báti ok festi bátinn við skipit, enn gekk síðan upp á skipit til fundar við Kolbein. Kolbeinn spurði þenna mann at namni. „Hrappr heiti ek“, segir hann. „Hvers son ert þú?“ segir Kolbeinn. Hrappr svarar: „Ek em son Örgumleiða, Geirólfs sonar gerpis“. „Hvat vill þú mér?“ segir Kolbeinn. „Ek vil biðja þik“, segir Hrappr, „at þú flytir mik um haf“. Kolbeinn spyrr: „Hver nauðsyn er þér á?“ „Ek hefi vegit víg eitt“, segir Hrappr. „Hvert víg er þat“, segir Kolbeinn, „eða hverir eru til eftirmáls?“ Hrappr svarar: „Ek hefi vegit Örlyg Örlygsson, Hróðgeirs sonar hins hvíta. Enn til eftirmáls eru Vápnfirðingar“. „Þess get ek, at sá hafi verr, er þik flytr“, segir Kolbeinn. Hrappr mælti:

„Vinr em ek vinar míns — enn geld ek þat, er illa er til mín gert — enda skortir mik eigi fé til at leggja fyrir farit". Síðan tók Kolbeinn við Hrappi. Litlu síðar gaf byr ok sigla þeir í haf. Hrapp þraut vistir í hafi: settist hann þá at með þeim er næstir váru. Þeir spruttu upp með illyrðum. Ok svá kom, at þeir ráðast á — ok hefir Hrappr þá þegar undir tvá menn. Þá var sagt Kolbeini, ok bauð hann Hrappi í mötuneyti sitt, ok hann þá þat. Þeir koma af hafi ok leggja utan við Agðanes. Þá spyrr Kolbeinn Hrapp: „Hvar er fé þat, er þú bautt í leigu undir þik?" „Þat er út á Íslandi", segir Hrappr. Kolbeinn mælti: „Vera munt þú fleirum prettóttr enn mér; enn þó vil ek þér nú upp gefa alla leiguna". Hrappr bað hann hafa þökk fyrir — „eða hvat leggr þú nú til ráðs með mér?" „Þat fyrst", segir Kolbeinn, „at þú far sem bráðast frá skipi; því at allir austmenn munu illa túlka fyrir þér. Enn þó ræð ek þér þat annat heilræði, at þú svík aldri lánardróttin þinn". Síðan gekk Hrappr á land upp með vápnum sínum ok hafði öxi eina mikla í hendi vafinskeftu. Hann ferr þar til er hann kemr til Guðbrands í Dala. Hann var hinn mesti vin Hákonar jarls. Þeir áttu hof báðir saman; ok var því aldri upp lokit nema þá er jarl kom þangat. Þat var annat mest hof í Noregi — enn annat á Hlöðum. Þrándr hét

sonr Guðbrands, enn Guðrún dóttir. Hrappr gekk fyrir Guðbrand ok kvaddi hann vel. Guðbrandr spyrr, hvat manna hann væri. Hrappr sagði til namns síns ok þat með, at hann væri utan af Íslandi. Síðan biðr hann Guðbrand, at hann tæki við honum. Guðbrandr mælti: „Ekki lízt mér svá á þik, sem þú munir gæfumaðr vera“. „Mjök þykki mér ok logit frá þér“, segir Hrappr, „er þat var sagt, at þú tækir við öllum þeim er þik bæði ok engi maðr væri jafnágætr sem þú. Mun ek því í móti mæla, ef þú tekr eigi við mér“. Guðbrandr mælti: „Hér munt þú vera hljóta“. „Hvar vísar þú mér til sess?“ segir Hrappr. „Á hinn óæðra bekk“, segir Guðbrandr, „gegnt öndvegi mínu“. Hrappr fór í sæti sitt. Hann kunni frá mörgu at segja. Var þat fyrst, at Guðbrandi þótti gaman at ok mörgum öðrum; enn þó kom svá, at mörgum þótti ofkerski. Ok þar kom, at hann slóst á tal við Guðrúnu dóttur Guðbrands, svá at þat töluðu menn, at hann myndi fífla hana. Enn er Guðbrandr varð þess varr, taldi hann á hana mjök, er hon átti tal við Hrapp, ok bað hana varast at mæla nakkvat við hann svá at eigi heyrði allir menn. Hon hét góðu um fyrst, enn þó dró til vanda um tal þeira. Þá setti Guðbrandr til Ásvarð verkstjóra sinn at ganga með henni hvert er hon færi. Einu hverju sinni var þat, at hon beiddist at fara á hnot-

skóg at skemta sér ok fylgdi Ásvarðr henni. Hrappr leitar eftir þeim ok finnr þau á hnotskóginum. Hann tók í hönd Guðrúnu ok leiddi hana eina saman. Síðan fór Ásvarðr at leita hennar ok fann þau í runni einum liggja bæði saman. Hann hleypr at með öxi reidda ok hjó til fótar Hrapps, enn Hrappr brást við fast ok misti Ásvarðr hans. Hrappr spratt á fætr sem skjótast ok þreif öxi sína. Síðan vildi Ásvarðr undan snúast. Hrappr höggr í sundr í honum hrygginn. Þá mælti Guðrún: „Nú hefir þú þat unnit, er þú munt eigi með föður mínum lengr vera. Enn þó er þat sumt er honum mun enn verr þykkja — því at ek fer með barni“. Hrappr svarar: „Eigi skal hann þetta af öðrum spyrja, ok skal ek fara heim ok segja honum hvárttveggja“. „Þá munt þú eigi með fjörvi í braut komast“, segir hon. „Á þat skal hætta“, segir hann. Eftir þat fylgir hann henni til kvenna annarra, enn hann fór heim. Guðbrandr sat í öndvegi, ok var fátt manna í stofunni. Hrappr gekk fyrir hann ok bar hátt öxina. Guðbrandr spurði: „Hví er blóðug öx þín?“ „Ek gerða at bakverk Ásvarðar verkstjóra þíns“, segir Hrappr. „Þat mun eigi af góðu“, segir Guðbrandr, „þú munt hafa vegit hann“. „Svá er víst“, segir Hrappr. „Hvat var til saka?“ segir Guðbrandr. „Lítit mundi yðr þykkja“, segir Hrappr, „hann vildi höggva

af mér fótinn". „Hvat hafðir þú til gert áðr?" segir Guðbrandr. „Þat er hann átti engá sök á", segir Hrappr. „Þó mátt þú segja, hvat þat var", segir Guðbrandr. Hrappr mælti: „Ef þú vill þat vita, þá lá ek hjá Guðrúnu dóttur þinni — ok þótti honum þat illa". Guðbrandr mælti: „Standi menn upp ok taki hann, ok skal hann drepa". „Alllítt lætr þú mik njóta mágsemdar", segir Hrappr, „enn eigi hefir þú þat mannval at þetta muni skjótlega gera". Þeir stóðu upp, enn hann hopaði út undan. Þeir hlaupa eftir, enn hann kemst á skóg undan, ok höfðu þeir hans ekki. Guðbrandr samnar liði ok lét kanna skóginn — ok finna þeir hann eigi, því at skógrinn var mikill ok þröngr. Hrappr ferr um skóginn þar til er hann kom í rjóðr nakkvart. Þar fann hann húsabæ ok mann úti — ok klauf skíð. Hann spurði þenna mann at namni, ok nemndist hann Tófi. Tófi spurði at hans namni, ok nemndist Hrappr sem hann hét. Hrappr spyrr, hví bóndi bjoggi svá fjarri öðrum mönnum. „Því", sagði hann, „at ek þykkjumst hér lítt þurfa at ámast við aðra menn". „Vit förum kynlega með okkr um málin", segir Hrappr, „ok mun ek fyrri segja þér, hverr ek em: ek hefi verit með Guðbrandi í Dölum, ok stökk ek þaðan fyrir þat, at ek drap verkstjóra hans. Enn ek veit, at vit erum báðir illmenni — því at þú myndir

ekki hér kominn frá öðrum mönnum, nema þú værir nakkvars manns útlagi; — ok geri ek þér tvá kosti — at ek mun segja til þín eða vit njótim báðir jafnt þess er hér er". Bóndi mælti: „Þetta er jafnt sem þú segir: ek nam konu þessa, er hér er hjá mér, ok hefir margr maðr eftir mér leitat". Síðan leiddi hann Hrapp inn með sér. Þar váru hús lítil ok vel ger. Bóndi sagði húsfreyju sinni, at hann hafði Hrapp ráðit með sér. „Flestir munu af manni þessum ilt hljóta", segir hon, „enn þó munt þú ráða vilja". Síðan var Hrappr þar. Hann var förull mjök ok var aldri heima. Hann fær nát fundi Guðrúnar jafnan. Þeir sátu um hann feðgar Þrándr ok Guðbrandr — ok varð þat aldri, at þeir fengi færi á honum; ok fór svá fram öll þau missari. Guðbrandr lét segja Hákoni jarli, hver vandræði hann hafði af Hrappi. Jarl lét dæma Hrapp útlaga ok lagði fé til höfuðs honum, enn hét þó at fara sjálfr at leita eftir honum. Enn þat fórst þó fyrir; ok þótti jarli þeim sjálfrátt at taka hann, er hann fór svá óvarlega.

88. Þetta sumar hit sama kvámu þeir Njálssynir til Noregs af Orkneyjum ok váru þar í kaupstefnu ok biðu þar Kára Sölmundarsonar, sem þeir höfðu við mælzt. Þráinn Sigfússon bjó þá skip sitt til Íslands ok var nú mjök búinn. Þá fór Hákon jarl á veizlu til Guð-

brands. Um nóttina fór Víga-Hrappr til goðahúss þeira jarls ok Guðbrands. Hann gekk inn í húsit. Hann sá Þorgerði hölgabrúði sitja, ok var hon svá mikil sem maðr roskinn. Hon hafði mikinn gullhring á hendi ok fald á höfði. Hann sviftir faldinum hennar ok tekr af henni gullhringinn. Þá sér hann kerru Þórs ok tekr af honum annan gullhringinn. Hann tók hinn þriðja af Irpu ok dró þau öll út ok tók af þeim allan búnaðinn. Síðan lagði hann eld í goðahúsit ok brendi þat upp. Eftir þat gengr hann braut. Tók þá at morna. Hann gengr um akrland nakkvart. Þar spruttu upp sex menn með vápnum ok sækja þegar at honum. Enn hann verst vel. Verða þær málalyktir, at hann vegr þrjá menn, enn særir Þránd til ólífis, enn eltir tvá til skógar, svá at þeir báru enga njósn jarli. Hann gekk þá at Þrándi ok mælti: „Kosti á ek nú at vega þik — ok vil ek þat eigi: skal ek meira virða mágsemd við þik enn þér virðið við mik“. Hrappr ætlar nú at snúa aftr á skóginn. Sér hann nú at menn eru komnir meðal skógarins ok hans. Treystist hann þá eigi þangat á at leita. Legst hann þá niðr í runna nakkvara ok liggr þar um stund. Þeir Hákon jarl ok Guðbrandr gengu þenna morgin snimma til goðahússins ok fundu þat brunnit upp, enn úti þrjú goðin ok ór öllum skrúðanum. Þá tók Guðbrandr til orða: „Mikill máttr

er gefin goðum várum, er þau hafa gengið sjálf ór eldinum". „Eigi munu goðin þessu valda", segir jarl, „maðr mun brent hafa hofit enn borit út goðin. Enn goð hefna eigi alls þegar. Mun sá maðr braut rekinn ór Valhöllu ok þar aldri koma, er þetta hefir gert. Í því bili hljópu þangat menn jarls fjórir ok sögðu þeim ill tíðendi — kváðust fundit hafa á akrinum þrjá menn vegna, enn særðan Þránd til ólífis. „Hverr mun slíku valda?" segir jarl. „Víga-Hrappr", sögðu þeir. „Þá mun hann hafa brent goðahúsit", segir jarl. Þeim þótti hann víst til þess líklegr. „Hvar mun hann nú vera?" sagði jarl. Þeir sögðu, at Þrándr segði, at hann hefði lagzt niðr í runna nakkvara. Jarl ferr þangat at leita, ok var Hrappr þá allr í brautu. Skipaði jarl þá til at leita hans, ok fundu þeir hann eigi. Jarl var sjálfr í leitinni, ok bað hann þá hvílast fyrst. Jarl gekk þá einn saman braut frá öðrum mönnum ok bað engan mann með sér ganga ok dvaldist um stund. Hann fell á knébeð ok helt fyrir augu sér. Síðan gekk hann aftr til þeira. Hann mælti við þá: „Gangið þér með mér". Þeir gengu með honum. Hann gekk þvers af leiðinni, þeiri er þeir höfðu áðr farit, ok kvámu at dalverpi einu. Þar spratt Hrappr upp fyrir þeim, ok hafði hann þar fólgit sik áðr. Jarl eggjar menn at hlaupa eftir honum. Enn Hrappr var svá fót-

hvatr, at þeir kvámust hvergi í nánd honum. Hrappr stefndi til Hlaða. Þar váru þeir þá búnir til hafs hvárirtveggju Þráinn Sigfússon ok Njálssynir. Hrappr hleypr þar út, sem þeir eru fyrir Njálssynir. Hann mælti: „Bjargið mér, góðir drengir, því at jarl vill drepa mik“. Helgi leit við honum ok mælti: „Ógæfusamlega lízt mér á þik — ok mun sá betr hafa, er eigi tekr við þér“. „Þat mynda ek vilja“, sëgir Hrappr, „at þit hlytið af mér mest ilt“. „Menn eru vit til þess“, segir Helgi, „at launa þér þat þá er stundir líða“. Hrappr sneri þá til móts við Þráin Sigfússon ok bað hann ásjá. „Hvat er þér á höndum?“ segir Þráinn. Hrappr mælti: „Brent hefi ek goðahús fyrir jarli ok drepit menn nakkvara, ok mun hann hér koma bratt — því at hann er sjálfr í eftirleitinni“. „Varla samir mér þat“, segir Þráinn, „svá mikit gott sem jarl hefir mér gert“. Þá sýndi Hrappr Þráni gripina, þá er hann hafði borit ór goðahúsinu, ok bauð at gefa honum féit. Þráinn sagði, at hann myndi eigi þiggja, nema annat fé kvæmi í mót. Hrappr mælti: „Hér mun ek stað nema, ok skal mik hér drepa fyrir augum þér, ok munt þú þá bíða af hvers manns ámæli“. Þá sjá þeir ferð jarls ok manna hans. Þá tók Þráinn við Hrappi, enn lét skjóta báti ok fluttist út á skipit. Þráinn mælti: „Nú er þetta fylgsni helzt, at brjóta botn ór tunnum

tveim, ok skalt þú þar fara í". Svá var gert, at hann fór í tunnurnar — ok váru bundnar saman síðan ok látnar fyrir borð. Þá kemr jarl með liði sínu til Njálssona ok spurði, ef Hrappr hefði komit þar. Þeir sögðu, at hann kom. Jarl spurði, hvert hann færi þaðan. Þeir kváðust eigi reiður hafa á hent. Jarl mælti: „Sá skyldi mikla sæmd af mér hafa, er mér segði til Hrapps". Grímr mælti hljótt við Helga: „Fyrir hví skulu vit eigi segja? ek veit eigi, nema Þráinn launi okkr engu góðu". „Eigi skulu vit segja at heldr", segir Helgi, „þar er líf hans liggr við". Grímr mælti: „Vera kann, at jarl snúi á okkr hefndinni; því at hann er svá reiðr, at niðr mun nökkur verða at koma". „Ekki munu vit at því fara", segir Helgi, „enn þó skulu vit nú í braut leggja skipinu ok í haf þegar er gefr". „Skulu vit nú ekki bíða Kára?" segir Grímr. „Ekki mun ek um þat hirða nú", segir Helgi. Þeir leggja út undir eyna ok bíða þar byrjar. Jarl gekk at skipamönnum ok leitaði við alla þá; enn allir duldu, at né eitt vissi til Hrapps. Þá mælti jarl: „Nú munu vér fara at finna Þráin félaga minn — ok mun hann selja fram manninn, ef hann veit nakkvat til". Eftir þat tóku þeir langskip eitt ok fóru út til kaupskipsins. Þráinn kennir ferð jarls ok stendr upp ok fagnar honum blíðlega. Jarl tók því vel ok mælti

svá: „Manns þess leitu vér, er heitir Hrappr ok er íslenzkr. Hann hefir gert oss hvervetna illt. Vilju vér nú þess biðja yðr, at þér selið hann fram eða segið til hans“. Þráinn mælti: „Vissuð þér, at ek drap útlaga yðvarn, ok hætta þar til lífi mínu, ok þá ek fyrir þat af yðr stórsæmdir“. „Meiri sæmdir skalt þú nú hafa“, segir jarl. Þráinn hugsaði fyrir sér ok þóttist eigi vita, hvat jarl myndi mest meta — þrætir nú þó, at Hrappr sé þar, ok bað jarl leita. Jarl hafði lítit við þat ok gekk á land ok í braut frá öðrum mönnum ok var þá reiðr mjök, svá at engi maðr þorði við hann at mæla. Jarl mælti: „Vísi mér til Njálssona — ok skal ek nauðga þeim til, at þeir segi mér hit sanna“. Þá var honum sagt, at þeir höfðu út látit. „Ekki má þat þá“, segir jarl, „enn vatnkeröld tvau váru þar við skipit Þráins, ok má þar maðr vel hafa fólgizt í. Ok ef Þráinn hefir fólgit hann, þá mun hann þar í hafa verit. Ok munu vér nú fara í annat sinn at finna Þráin“. Þráinn sér þetta, at jarl ætlar enn út, ok mælti: „Svá reiðr sem jarl var næstum, þá mun hann nú vera hálfu reiðari — ok liggr nú við líf allra manna þeira er á skipinu eru, ef nakkvarr segir til Hrapps“. Þeir hétu allir at leyna; því at hverr var um sik mjök hræddr. Þeir tóku sekka nakkvara ór búlkanum, enn létu Hrapp koma þar í staðinn — fóru nú aðrir

sekkar á hann ofan, þeir er léttir váru. Nú kemr jarl, er þeir höfðu um Hrapp búit. Þráinn kvaddi vel jarl. Jarl tók kveðju hans ok ekki skjótt. Sá þeir at jarl var allmjök reiðr. Jarl mælti til Þráins: „Sel þú fram Hrapp; því at ek veit víst, at þú hefir fólgit hann“. „Hvar mun ek hafa fólgit hann, herra?“ segir Þráinn. „Þér mun þat kunnigast“, segir jarl, „enn ef ek skal geta til, þá ætla ek, at þú hafir áðan fólgit hann í vatnkeröldum þeim, er hér váru vit skipit“. „Eigi vilda ek, herra“, segir Þráinn, „at þér vændið mik lygi — heldr vilda ek, at þér leitaðið um skipit“. Þá fór jarl upp á skipit ok leitaði ok fann eigi. Þráinn mælti: „Berið þér mik nú undan, herra?“ „Fjarri fer þat“, segir jarl, „enn eigi veit ek, hví vér finnum hann eigi: ek þykkjumst sjá alt í gegnum, þá er ek kem á land; enn þá sé ek ekki til, er ek kem hér“. Lætr hann þá róa til lands með sik. Hann var svá reiðr, at ekki mátti við hann mæla. Sveinn son hans var þar með honum. Hann mælti: „Undarlegt skaplyndi er þat, at láta óverða menn gjalda reiði sinnar“. Jarl gekk þá enn einn frá öðrum mönnum. Síðan gekk hann þegar aftr til þeira ok mælti: „Róm vér enn út til þeira“. Þeir gerðu svá. „Hvar mun hann fólginn hafa verit?“ segir Sveinn. Jarl svaraði: „Eigi mun þat nú skifta; því at hann mun nú í brautu

vera þaðan. Sekkar tveir lágu þar hjá búlkanum, ok mun Hrappr þar hafa komit í staðinn þeira í búlkann". Þráinn tók til orða: „Fram hrinda þeir enn skipinu ok munu enn ætla út hingat til vár. Skulu vér nú taka hann ór búlkanum ok koma öðru í staðinn; enn þó skulu sekkarnir lausir". Þeir gerðu svá. Þá mælti Þráinn: „Látu vér Hrapp nú í seglit — þat er heflat upp við rána". Þeir gera svá. Jarl kemr nú til þeira. Var hann þá allreiðr ok mælti: „Vill þú nú selja fram manninn, Þráinn? ok er nú verr enn fyrr". Þráinn svarar: „Fyrir löngu selda ek hann fram, ef hann væri í minni varðveizlu — eða hvar mun hann verit hafa?" „Í búlkanum", segir jarl. „Hví leituðuð þér hans eigi þar þá?" segir Þráinn. „Eigi kom oss þat þá í hug", segir jarl. Síðan leituðu þeir hans um alt skipit ok fundu hann eigi. Þá mælti Þráinn: „Viljið þér mik nú undan bera, herra?" „Víst eigi", segir jarl, „því at ek veit, at þú hefir fólgit manninn, þó at ek finnag hann eigi. Enn heldr vil ek, at þú níðist á mér enn ek á þér". Fór jarl þá til lands. Nú þykkjumst ek sjá", sagði jarl, „hvar Þráinn hefir fólgit Hrapp". „Hvar?" sagði Sveinn son hans. „Í seglinu", segir jarl, „er var heflat upp við rána". Þá rann á byrr, ok sigldi Þráinn út ór firðinum til hafs. Hann mælti þá þetta, er lengi hefir uppi verit haft síðan:

(29) „Látum geisa Gamminn,
gerrat Þráinn vægja“.

Enn er jarl spurði orð Þráins, þá mælti hann: „Eigi berr hér til óvizka mín, heldr þat samband þeira, er þeim dregr báðum til bana“. Þráinn var skamma stund í hafi ok kom til Íslands ok fór heim til bús síns. Hrappr fór með Þráni ok var með honum þau misseri. Enn um várit eftir fekk Þráinn honum bú á Hrappstöðum, ok bjó Hrappr þar. Hann var þó lengstum at Grjótá ok þótti þar öllu spilla. Þat mæltu sumir menn, at vingott væri með þeim Hallgerði ok hann fífldi hana; enn sumir mæltu því í móti. Þráinn fekk skipit Merði órækju frænda sínum. Sá Mörðr vá Odd Halldórsson austr í Gautavík í Berufirði. Allir frændr Þráins heldu nú hann fyrir höfðingja.

89. Nú er þar til máls at taka, er Hákon jarl misti Þráins. Hann mælti þá við Svein son sinn: „Tökum langskip fjögur ok förum at Njálssonum ok drepum þá; því at þeir munu vitat hafa með Þráni“. „Þat er eigi gott ráð“, segir Sveinn, „at snúa sökum á óvalda menn, enn láta þann undan setja, er sökina berr á baki“. „Ek skal þessu ráða“, segir jarl. Halda þeir nú eftir Njálssonum ok leita þeira ok finna þá undir eyjunni. Grímr sá fyrst skip jarlsins ok mælti til Helga: „Herskip fara hér — ok kenni ek, at hér ferr jarl; ok mun hann oss

engan frið bjóða". „Þat er mælt", segir Helgi, „at hverr sé vaskr, er sik verr, við hvern sem hann á um. Skulu vér ok verja oss". Allir báðu hann fyrir sjá. Tóku þeir þá vápn sín. Jarl kemr nú at ok kallaði á þá ok bað þá upp gefast. Helgi svarar, at þeir mundu verjast meðan þeir mætti. Jarl bauð öllum grið þeim er eigi vildi verja hann. Enn svá var Helgi vinsæll, at allir vildu heldr deyja með honum. Jarl sækir nú at ok hans menn. Enn hinir verjast vel — ok váru þeir Njálssynir þar jafnan, sem mest var raunin. Jarl bauð þeim oft griðin. Þeir svöruðu jafnan hinu sama ok kváðust aldri upp skyldu gefast. Þá sótti at þeim fast Áslákr ór Langeyju lendr maðr jarls ok komst upp á skipit þrimr sinnum. Þá mælti Grimr: „Þú sækir fast at — ok væri vel, at þú hefðir eyrindi". Grímr þreif þá upp spjót ok skaut undir kverk Ásláki, ok hafði hann þegar bana. Litlu síðar vá Helgi Egil merkismann jarls. Þá sótti at Sveinn Hákonarson ok lét bera at þeim skjöldu, ok urðu þeir þá handteknir báðir Njálssynir. Jarl vildi þegar láta drepa þá. Enn Sveinn kvað þat eigi skyldu ok sagði, at væri nótt. Þá mælti jarl: „Drepi þá á morgin, enn bindi þá rammlega í nótt". „Svá mun vera verða", segir Sveinn, „enn eigi hefi ek vaskari menn fyrir fundit enn þessa, ok er þat hinn mesti mannskaði at

taka þá af lífi“. Jarl mælti: „Þeir hafa drepit tvá hina vöskustu vára menn — ok skulu vér þeira svá hefna, at þessa skal drepa“. „Menn váru þeir at vaskari“, segir Sveinn, „enn þó mun þetta gera verða sem þú vill“. Váru þeir þá bundnir ok fjötraðir. Eftir þat sofnaði jarl ok hans menn. Enn er þeir váru sofnaðir mælti Grímr til Helga: „Braut vilda ek komast ef ek mætta“. „Leitum í nakkvarra bragða þá“, segir Helgi. Grímr segir, at þar nær honum liggr öx ok horfir upp eggin. Grímr skreið þangat til ok fær skorit af sér bogastrenginn við öxinni, enn þó fekk hann sár mikil á höndunum. Þá leysti hann Helga. Eftir þat skreiddust þeir fyrir borð ok kvámust á land svá at þeir jarl yrðu ekki varir við. Þeir brutu af sér fjötrana ok gengu annan veg á eyna. Tók þá at morna. Þeir fundu þar skip ok kendu, at þar var kominn Kári Sölmundarson. Fóru þeir þegar á fund hans ok sögðu honum hrakning sína ok sýndu honum sár sín ok kváðu þá mundu jarl í svefni. Kári mælti: „Illa verðr slíkt, er þeir skulu taka hrakninga fyrir vánda menn, er saklausir eru. Eða hvat er nú gert næst skapi ykkru?“ „Fara at jarli“, sögðu þeir „ok drepa hann“. „Ekki mun oss þess auðit verða“, segir Kári, „enn ekki skortir ykkr áhuga. Enn þó skulu vér vita, hvárt hann er þar nú“. Síðan fóru þeir þangat, ok var þá

jarl í brautu. Þá fór Kári inn til Hlaða á fund jarls ok færði honum skatta sína. Jarl mælti: „Hefir þú tekit Njálssonu til þín?“ „Svá er víst“, segir Kári. „Vill þú selja mér þá?“ segir jarl. „Þat vil ek eigi“, sagði Kári. „Vill þú sverja þess, at þú vildir eigi at mér fara eftir?“ segir jarl. Þá mælti Eiríkr jarlsson: „Ekki er slíks at leita — hefir Kári jafnan verit vinr várr. Ok skyldi eigi svá farit hafa, ef ek hefða við verit: Njálssynir skyldi öllu hafa haldit heilu; enn hinir skyldu hafa haft refsing, er til höfðu gert. Þætti mér nú sannlegra at gefa Njálssonum sæmilegar gjafar fyrir hrakningar þær, er þeir hafa haft, ok sárafar“. Jarl mælti: „Svá myndi vera víst; enn eigi veit ek, hvárt þeir munu taka vilja sættir“. Þá mælti jarl við Kára, at hann skyldi leita um sættir við þá Njálssonu. Síðan ræddi Kári við Helga, hvárt hann vildi taka sæmdir af jarli. Helgi svaraði: „Taka vil ek af syni hans Eiríki, enn ek vil ekki eiga um við jarl“. Þá segir Kári Eiríki svör þeira bræðra. „Svá skal þá vera“, segir Eiríkr, „at þeir skulu af mér taka sæmdina, ef þeim þykkir þat betra; ok seg þeim þat, at ek býð þeim til mín — ok skal faðir minn ekki mein gera þeim“. Þetta þágu þeir ok fóru til Eiríks ok váru með honum þar til er Kári var búinn vestr at sigla. Þá gerði Eiríkr Kára veizlu ok gaf honum góðar gjafar

ok svá Njálssonum. Síðan fóru þeir Kári vestr um haf á fund Sigurðar jarls — ok tók hann við þeim allvel — ok váru með jarli um vetrinn. Enn um várit bað Kári Njálssonu, at þeir færi í hernað með honum. Enn Grímr kveðst þat mundu gera, ef hann vildi þá fara með þeim til Íslands. Kári hét því. Fóru þeir þá með honum í hernað. Þeir herjuðu suðr um Öngulseyjar ok allar Suðreyjar. Þá heldu þeir til Satíris ok gengu þar upp ok börðust við landsmenn ok fengu þar fé mikit ok fóru til skipa. Þaðan fóru þeir suðr til Bretlands ok herjuðu þar. Þá heldu þeir til Manar. Þar mættu þeir Guðröði konungi ór Mön ok börðust þeir við hann ok höfðu sigr ok drápu Dungal son konungs. Þar tóku þeir fé mikit. Þaðan heldu þeir norðr til Kolu ok fundu þar Gilla jarl, ok tók hann við þeim vel, ok dvöldust þeir með honum nakkvara hríð. Jarl fór með þeim til Orkneyja á fund Sigurðar jarls. Enn um várit gifti Sigurðr jarl Gilla jarli Nereiði systur sína. Fór hann þá í Suðreyjar.

90. Þetta sumar bjoggust þeir Kári ok Njálssynir til Íslands. Ok þá er þeir váru albúnir, gengu þeir á fund jarls. Hann gaf þeim góðar gjafar, ok skildu þeir með mikilli vináttu. Láta þeir nú í haf. Þeir hafa útivist skamma, ok gaf þeim vel byri — ok kvámu við Eyrar. Þeir fengu sér hesta ok ríða frá skipi ok riðu

til Bergþórshváls. Enn er þeir kvámu heim urðu allir menn þeim fegnir. Þeir fluttu heim fé sitt ok réðu skipi til hlunns. Þar var Kári þann vetr með Njáli. Enn um várit bað Kári Helgu dóttur Njáls, ok fluttu þeir Grímr ok Helgi með honum — ok lauk svá at hon var föstnuð Kára, ok var þá kveðit á brúðhlaupsstefnu, ok var boðit hálfum mánaði fyrir mitt sumar. Váru þau með Njáli þann vetr. Enn um várit keypti Kári land at Dyrhólmum austr í Mýdal ok gerði þar bú. Þau fengu þar fyrir ráðamann ok ráðakonu; enn þau váru með Njáli jafnan.

91. Hrappr átti bú á Hrappsstöðum; enn þó var hann jafnan at Grjótá, ok þótti hann þar öllu spilla. Þráinn var vel til hans. Einu hverju sinni var þat, þá er Ketill ór Mörk var at Bergþórshváli — þá sögðu Njálssynir frá hrakningum sínum ok kváðust mikit eiga at heimta at Þráni, nær sem þeir talaði til. Njáll sagði, at þat væri bezt, at Ketill talaði til við Þráin bróður sinn. Hann hét því. Gáfu þeir Katli tómstund til at tala við Þráin. Litlu síðar inti Ketill til við Þráin. Njálssynir fréttu Ketil. Enn hann kveðst fátt mundu frá herma orðum þeira — „enn þat fanst á, at Þráni þótta ek mikils virða mágsemd við yðr“. Síðan hættu þeir talinu; ok þóttust þeir sjá, at erfiðlega horfði, ok spurðu föður sinn ráðs, hversu

með skyldi fara — kváðust eigi una, at svá búit stæði. Njáll svaraði: „Eigi er slíkt svá óvant. Þat mun þykkja um sakleysi, ef þeir eru drepnir. Ok er þat mitt ráð at skjóta at sem flestum um at tala við þá, at sem flestum verði heyrinkunnigt, ef þeir svara illa. Ok skal Kári um tala; því at hann er skapdeildarmaðr. Mun þá vaxa óþokki með yðr; því at þeir munu hlaða illyrðum saman, er menn eigu hlut at: þeir eru menn heimskir. Þat kann ok vera, at mælt sé, at synir mínir sé seinir til atgerða — ok skuluð þér þat þola um stundarsakir; því at alt orkar tvímælis þá er gert er. Enn svá fremi skuluð þér orði á koma, er þér ætlið nakkvat at at gera, ef yðvar er illa leitat. Enn ef þér hefðið við mik um ráðit í fyrstu, þá myndi aldri orði á hafa verit komit, ok myndi yðr þá engi svívirðing at verða. Enn nú hafið þér af hina mestu raun — ok mun þat þó svá aukanda fara um yðra svívirðing, at þér munuð ekki fá at gert fyrr enn þér leggið vandræði á yðr ok vegið með vápnum; ok er því langa nót at at draga“. Eftir þat hættu þeir talinu. Ok varð hér margs manns umræða á. Einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr töluðu til, at Kári myndi fara til Grjótár. Kára kveðst önnur ferð þykkja myndi betri; enn þó læzt hann fara mundu við þat er þetta váru ráð Njáls. Síðan ferr Kári til fund-

ar við Þráin. Tala þeir þá um málit, ok þykkir þeim eigi einn veg báðum. Kári kemr heim; ok spyrja Njálssynir, hversu orð fóru með þeim Þráni. Kári kvaðst ekki herma mundu orð þeira — „því at mér er ván, at mælt sé slíkt svá at þér heyrið“. Þráinn hafði sextán karla vígja á bæ sínum; ok riðu átta með honum, hvert er hann fór. Þráinn var skrautmenni mikit. Hann reið jafnan í blári kápu ok hafði gyldan hjálm og spjót í hendi jarlsnaut ok fagran skjöld — ok gyrðr sverði. Með honum var jafnan í för Gunnarr Lambason ok Lambi Sigurðarson ok Grani son Gunnars frá Hlíðarenda. Víga-Hrappr gekk honum þó næst jafnan. Loðinn hét ok heimamaðr hans; hann var ok í ferðum með Þráni. Tjörvi hét bróðir Loðins, er enn var í ferðum með Þráni. Þeir lögðu verst til þeira Njálssona Víga-Hrappr ok Grani Gunnarsson ok ollu því mest, er þeim var engi sæmd ger eða boðin. Synir Njáls ræddu nú um við Kára, at hann myndi fara með þeim til Grjótár. Ok þat gerði hann ok kvað þat vel, at þeir heyrði svör Þráins. Bjoggust þeir þá fjórir Njálssynir og Kári hinn fimti. Þeir fara til Grjótár. Þar var anddyri breitt, ok máttu margir menn standa jafnfram. Kona ein var úti ok sá ferð þeira ok segir Þráni. Hann bað menn ganga í anddyrit ok taka vápn sín. Þeir gerðu svá. Stóð Þráinn í miðjum durum.

Enn þeir stóðu til sinnar handar hvárr Víga-Hrappr ok Grani Gunnarsson, þar næst stóð Gunnarr Lambason, þá Loðinn ok Tjörvi, þá Lambi Sigurðarson, þá hverr at hendi; því at karlar váru allir heima. Þeir Skarpheðinn ganga at neðan — ok gekk hann fyrstr, þá Kári, þá Höskuldr, þá Grímr, þá Helgi. Enn er þeir kvámu at durunum fellust þeim allar kveðjur er fyrir váru. Þá mælti Skarpheðinn: „Allir sé vér velkomnir". Hallgerðr stóð í anddyrinu ok hafði talat hljótt við Hrapp. Hon mælti: „Þat mun engi mæla, sá er fyrir er, at þér séð velkomnir". Skarpheðinn mælti: „Ekki munu mega orð þín, því at þú ert annat hvárt hornkerling eða púta". Skarpheðinn kvað þá vísu:

(30) Auk munu elda síka
orð þín mega skorða
— gjarn seð ek ulf ok örnu —
ekki þessum rekkum.
Hornkerling ert Hernar
hrings víðs freka skíða
Baldr semr Óðins öldu
útigangs eða púta.

„Goldin skulu þér þessi orð, áðr þú ferr heim", segir Hallgerðr. Helgi mælti: „Þik em ek kominn at finna, Þráinn — ef þú vill gera mér sæmd nakkvara fyrir hrakningar þær er ek hlaut í Noregi fyrir þínar sakir". Þráinn mælti: „Aldri vissa ek, at þit bræðr myndið

gera drengskap ykkarn til fjár — eða hversu lengi skal fjárbón sjá yfir standa?“ „Þat munu margir mæla“, segir Helgi, „at þú ættir at bjóða sæmdina, þar sem líf þitt lá við“. Þá mælti Hrappr: „Þar gerði nú gæfumuninn, er sá hlaut skellinn er skyldi — ok dró yðr undir hrakningina enn oss undan“. „Lítil var þat gæfa“, segir Helgi, „at bregða trúnaði sínum við jarl enn taka þik við“. „Þykkist þú eigi at mér eiga bótina?“ segir Hrappr, „ek mun bæta þér því sem mér þykkir maklegt“. „Þau ein skifti muni vit við eigast“, segir Helgi, „at þér mun ekki betr gegna“. Skarpheðinn mælti: „Skiftið ekki orðum við Hrapp, enn gjaldið honum rauðan belg fyrir grán“. Hrappr mælti: „Þegi þú, Skarpheðinn, — ekki skal ek spara at bera mína öxi at höfði þér“. „Reynt mun slíkt verða“, segir Skarpheðinn, „hverr grjóti hleðr at höfði öðrum“. „Farið heim taðskeglingar“, segir Hallgerðr, „ok munu vér yðr svá jafnan kalla heðan í frá, enn föður yðvarn karl hinn skegglausa“. Þeir fóru eigi fyrr heim, enn allir urðu sekir þessa orða þeir er fyrir váru nema Þráinn. Hann þekti menn af orðum þessum. Þeir fóru í braut Njálssynir ok fóru þar til er þeir kvámu heim. Þeir sögðu föður sínum. „Nemnduð þér nakkvara vátta at orðunum?“ segir Njáll. „Enga“, sagði Skarpheðinn, „vér ætlum ekki at sækja þetta nema á

vápnaþingi". „Þat mun engi nú ætla", segir Bergþóra, „at þér þorið handa at hefja". „Haf þú lítinn við, húsfreyja", segir Kári, „at eggja sonu þína; því at þeir munu þó ærit framgjarnir". Eftir þat tala þeir lengi hljótt, allir feðgar ok Kári.

92. Nú verðr umræða mikil um deild þeira — ok þóttust allir vita, at eigi myndi svá gert sjatna. Rúnólfr son Úlfs örgoða austr í Dal var vin Þráins mikill ok hafði boðit Þráni heim; ok var á kveðit, at hann skyldi koma austr, er þrjár vikur væri af vetri eða mánaðr. Þráinn bað til þessar ferðar Hrapp með sér ok Grana Gunnarsson, Gunnar Lambason, Lamba Sigurðaron ok Loðin ok Tjörva. Þeir váru átta. Þær skyldu ok fara mæðgur, Hallgerðr ok Þorgerðr. Því lýsti ok Þráinn, at hann ætlaði at vera í Mörk með Katli bróður sínum, ok kvað á, hversu margar nætr hann ætlaði heiman at vera. Þeir höfðu allir alvæpni. Riðu þeir austr yfir Markarfljót ok fundu þar konur snauðar. Þær báðu, at þær skyldi reiða vestr yfir fljótit. Þeir gerðu svá. Þá riðu þeir í Dal ok höfðu þar góðar viðtökur. Þar var fyrir Ketill ór Mörk. Sátu þeir þar tvær nætr. Rúnólfr ok Ketill báðu Þráin, at hann myndi semja við Njálssonu. Enn hann lézt aldri mundu fé gjalda ok svaraði stygt ok kveðst hvergi þykkja varbúinn við Njálssonum, hvar

sem þeir fyndist. „Vera má, at svá sé“, segir Rúnólfr, „enn ek hefi hina skilning, at engi sé þeira maki, síz Gunnarr at Hlíðarenda lézt; ok er þat líkara, at hér dragi öðrum hvárum til bana“. Þráinn kveðst ekki þat mundu hræðast. Þá fór Þráinn upp í Mörk ok var þar tvær nætr. Síðan reið hann ofan í Dal, ok var hann hvartveggja út leystr með sæmilegum gjöfum. Markarfljót fell í meðal höfuðísa ok váru á smár spengr hér ok hvar. Þráinn sagði, at hann ætlaði heim at ríða um kveldit. Rúnólfr mælti, at hann skyldi eigi heim ríða — sagði þat varlegra vera, at fara eigi sem hann hefði sagt. Þráinn svarar: „Hræðsla er þat, ok vil ek þat eigi“. Göngukonur þær, er þeir Þráinn reiddu yfir fljótit, kvámu til Bergþórshváls, ok spurði Bergþóra, hvaðan þær væri. Enn þær sögðust vera austan undan Eyjafjöllum. „Hverr reiddi yðr yfir Markarfljót?“ segir Bergþóra. „Þeir er mestir oflátar váru“, segja þær. „Hverir váru þeir?“ segir Bergþóra. „Þráinn Sigfússon“, sögðu þær, „ok fylgdarmenn hans. Enn þat þótti oss at, er þeir váru svá fjölorðir ok illorðir hingat til bónda þíns ok sona hans“. Bergþóra mælti: „Margir kjósa eigi orð á sik“. Síðan fóru þær í braut ok gaf Bergþóra þeim gýligjafar ok spurði þær, hvénær Þráinn myndi heim koma. Þær sögðu, at hann myndi vera heiman fjórar

nætr eða fimm. Síðan sagði Bergþóra sonum sínum ok Kára mági sínum, ok töluðu þau lengi leynilega. Enn þann morgin hinn sama, er þeir Þráin riðu austan, þá vaknaði Njáll snimma ok heyrði, at öx Skarpheðins kom við þili. Stendr þá Njáll upp ok gengr út. Hann sér, at synir hans eru með vápnum allir ok svá Kári mágr hans. Skarpheðinn var fremstr. Hann var í blám stakki ok hafði törguskjöld ok öxi sína reidda um öxl. Næst honum gekk Kári. Hann hafði silkitreyju ok hjálm gyldan, skjöld ok var dreginn á leó. Næst honum gekk Helgi. Hann hafði rauðan kyrtil ok hjálm ok rauðan skjöld ok markaðr á hjörtr. Allir váru þeir í litklæðum. Njáll kallaði á Skarpheðinn: „Hvert skal fara, frændi?“ „Í sauðaleit“, sagði hann. „Svá var ok eitt sinn fyrr“, segir Njáll, „ok veidduð þér þá menn“. Skarpheðinn hló at ok mælti: „Heyrið þér, hvat karlinn segir faðir várr? eigi er hann grómlauss“. „Hvénær mæltir þú þetta fyrr?“ segir Kári. „Þá vá ek Sigmund hinn hvíta, frænda Gunnars“, segir Skarpheðinn. „Fyrir hvat?“ sagði Kári. „Hann hafði drepit Þórð leysingjason fóstra várn“, segir Skarpheðinn. Njáll gekk inn. Enn þeir fóru upp í Rauðaskriður ok biðu þar. Máttu þeir þaðan sjá, þegar hinir riðu austr frá Dal. Sólskin var um daginn ok heiðviðri. Nú ríða þeir Þráinn ofan frá Dal eftir eyrunum. Lambi

sem þeir fyndist. „Vera má, at svá sé“, segir Rúnólfr, „enn ek hefi hina skilning, at engi sé þeira maki, síz Gunnarr· at Hlíðarenda lézt; ok er þat líkara, at hér dragi öðrum hvárum til bana“. Þráinn kveðst ekki þat mundu hræðast. Þá fór Þráinn upp í Mörk ok var þar tvær nætr. Síðan reið hann ofan í Dal, ok var hann hvartveggja út leystr með sæmilegum gjöfum. Markarfljót fell í meðal höfuðísa ok váru á smár spengr hér ok hvar. Þráinn sagði, at hann ætlaði heim at ríða um kveldit. Rúnólfr mælti, at hann skyldi eigi heim ríða — sagði þat varlegra vera, at fara eigi sem hann hefði sagt. Þráinn svarar: „Hræðsla er þat, ok vil ek þat eigi“. Göngukonur þær, er þeir Þráinn reiddu yfir fljótit, kvámu til Bergþórshváls, ok spurði Bergþóra, hvaðan þær væri. Enn þær sögðust vera austan undan Eyjafjöllum. „Hverr reiddi yðr yfir Markarfljót?“ segir Bergþóra. „Þeir er mestir oflátar váru“, segja þær. „Hverir váru þeir?“ segir Bergþóra. „Þráinn Sigfússon“, sögðu þær, „ok fylgdarmenn hans. Enn þat þótti oss at, er þeir váru svá fjölorðir ok illorðir hingat til bónda þíns ok sona hans“. Bergþóra mælti: „Margir kjósa eigi orð á sik“. Síðan fóru þær í braut ok gaf Bergþóra þeim gýligjafar ok spurði þær, hvénær Þráinn myndi heim koma. Þær sögðu, at hann myndi vera heiman fjórar

nætr eða fimm. Síðan sagði Bergþóra sonum sínum ok Kára mági sínum, ok töluðu þau lengi leynilega. Enn þann morgin hinn sama, er þeir Þráin riðu austan, þá vaknaði Njáll snimma ok heyrði, at öx Skarpheðins kom við þili. Stendr þá Njáll upp ok gengr út. Hann sér, at synir hans eru með vápnum allir ok svá Kári mágr hans. Skarpheðinn var fremstr. Hann var í blám stakki ok hafði törguskjöld ok öxi sína reidda um öxl. Næst honum gekk Kári. Hann hafði silkitreyju ok hjálm gyldan, skjöld ok var dreginn á leó. Næst honum gekk Helgi. Hann hafði rauðan kyrtil ok hjálm ok rauðan skjöld ok markaðr á hjörtr. Allir váru þeir í litklæðum. Njáll kallaði á Skarpheðinn: „Hvert skal fara, frændi?“ „Í sauðaleit“, sagði hann. „Svá var ok eitt sinn fyrr“, segir Njáll, „ok veidduð þér þá menn“. Skarpheðinn hló at ok mælti: „Heyrið þér, hvat karlinn segir faðir várr? eigi er hann grómlauss“. „Hvénær mæltir þú þetta fyrr?“ segir Kári. „Þá vá ek Sigmund hinn hvíta, frænda Gunnars“, segir Skarpheðinn. „Fyrir hvat?“ sagði Kári. „Hann hafði drepit Þórð leysingjason fóstra várn“, segir Skarpheðinn. Njáll gekk inn. Enn þeir fóru upp í Rauðaskriður ok biðu þar. Máttu þeir þaðan sjá, þegar hinir riðu austr frá Dal. Sólskin var um daginn ok heiðviðri. Nú ríða þeir Þráinn ofan frá Dal eftir eyrunum. Lambi

jarl í brautu. Þá fór Kári inn til Hlaða á fund jarls ok færði honum skatta sína. Jarl mælti: „Hefir þú tekit Njálssonu til þín?“ „Svá er víst“, segir Kári. „Vill þú selja mér þá?“ segir jarl. „Þat vil ek eigi“, sagði Kári. „Vill þú sverja þess, at þú vildir eigi at mér fara eftir?“ segir jarl. Þá mælti Eiríkr jarlsson: „Ekki er slíks at leita — hefir Kári jafnan verit vinr várr. Ok skyldi eigi svá farit hafa, ef ek hefða við verit: Njálssynir skyldi öllu hafa haldit heilu; enn hinir skyldu hafa haft refsing, er til höfðu gert. Þætti mér nú sannlegra at gefa Njálssonum sæmilegar gjafar fyrir hrakningar þær, er þeir hafa haft, ok sárafar“. Jarl mælti: „Svá myndi vera víst; enn eigi veit ek, hvárt þeir munu taka vilja sættir“. Þá mælti jarl við Kára, at hann skyldi leita um sættir við þá Njálssonu. Síðan ræddi Kári við Helga, hvárt hann vildi taka sæmdir af jarli. Helgi svaraði: „Taka vil ek af syni hans Eiríki, enn ek vil ekki eiga um við jarl“. Þá segir Kári Eiríki svör þeira bræðra. „Svá skal þá vera“, segir Eiríkr, „at þeir skulu af mér taka sæmdina, ef þeim þykkir þat betra; ok seg þeim þat, at ek býð þeim til mín — ok skal faðir minn ekki mein gera þeim“. Þetta þágu þeir ok fóru til Eiríks ok váru með honum þar til er Kári var búinn vestr at sigla. Þá gerði Eiríkr Kára veizlu ok gaf honum góðar gjafar

ok svá Njálssonum. Síðan fóru þeir Kári vestr um haf á fund Sigurðar jarls — ok tók hann við þeim allvel — ok váru með jarli um vetrinn. Enn um várit bað Kári Njálssonu, at þeir færi í hernað með honum. Enn Grímr kveðst þat mundu gera, ef hann vildi þá fara með þeim til Íslands. Kári hét því. Fóru þeir þá með honum í hernað. Þeir herjuðu suðr um Öngulseyjar ok allar Suðreyjar. Þá heldu þeir til Satíris ok gengu þar upp ok börðust við landsmenn ok fengu þar fé mikit ok fóru til skipa. Þaðan fóru þeir suðr til Bretlands ok herjuðu þar. Þá heldu þeir til Manar. Þar mættu þeir Guðröði konungi ór Mön ok börðust þeir við hann ok höfðu sigr ok drápu Dungal son konungs. Þar tóku þeir fé mikit. Þaðan heldu þeir norðr til Kolu ok fundu þar Gilla jarl, ok tók hann við þeim vel, ok dvöldust þeir með honum nakkvara hríð. Jarl fór með þeim til Orkneyja á fund Sigurðar jarls. Enn um várit gifti Sigurðr jarl Gilla jarli Nereiði systur sína. Fór hann þá í Suðreyjar.

90. Þetta sumar bjoggust þeir Kári ok Njálssynir til Íslands. Ok þá er þeir váru albúnir, gengu þeir á fund jarls. Hann gaf þeim góðar gjafar, ok skildu þeir með mikilli vináttu. Láta þeir nú í haf. Þeir hafa útivist skamma, ok gaf þeim vel byri — ok kvámu við Eyrar. Þeir fengu sér hesta ok ríða frá skipi ok riðu

til Bergþórshváls. Enn er þeir kvámu heim urðu allir menn þeim fegnir. Þeir fluttu heim fé sitt ok réðu skipi til hlunns. Þar var Kári þann vetr með Njáli. Enn um várit bað Kári Helgu dóttur Njáls, ok fluttu þeir Grímr ok Helgi með honum — ok lauk svá at hon var föstnuð Kára, ok var þá kveðit á brúðhlaupsstefnu, ok var boðit hálfum mánaði fyrir mitt sumar. Váru þau með Njáli þann vetr. Enn um várit keypti Kári land at Dyrhólmum austr í Mýdal ok gerði þar bú. Þau fengu þar fyrir ráðamann ok ráðakonu; enn þau váru með Njáli jafnan.

91. Hrappr átti bú á Hrappsstöðum; enn þó var hann jafnan at Grjótá, ok þótti hann þar öllu spilla. Þráinn var vel til hans. Einu hverju sinni var þat, þá er Ketill ór Mörk var at Bergþórshváli — þá sögðu Njálssynir frá hrakningum sínum ok kváðust mikit eiga at heimta at Þráni, nær sem þeir talaði til. Njáll sagði, at þat væri bezt, at Ketill talaði til við Þráin bróður sinn. Hann hét því. Gáfu þeir Katli tómstund til at tala við Þráin. Litlu síðar inti Ketill til við Þráin. Njálssynir fréttu Ketil. Enn hann kveðst fátt mundu frá herma orðum þeira — „enn þat fanst á, at Þráni þótta ek mikils virða mágsemd við yðr“. Síðan hættu þeir talinu; ok þóttust þeir sjá, at erfiðlega horfði, ok spurðu föður sinn ráðs, hversu

með skyldi fara — kváðust eigi una, at svá búit stæði. Njáll svaraði: „Eigi er slíkt svá óvant. Þat mun þykkja um sakleysi, ef þeir eru drepnir. Ok er þat mitt ráð at skjóta at sem flestum um at tala við þá, at sem flestum verði heyrinkunnigt, ef þeir svara illa. Ok skal Kári um tala; því at hann er skapdeildarmaðr. Mun þá vaxa óþokki með yðr; því at þeir munu hlaða illyrðum saman, er menn eigu hlut at: þeir eru menn heimskir. Þat kann ok vera, at mælt sé, at synir mínir sé seinir til atgerða — ok skuluð þér þat þola um stundarsakir; því at alt orkar tvímælis þá er gert er. Enn svá fremi skuluð þér orði á koma, er þér ætlið nakkvat at at gera, ef yðvar er illa leitat. Enn ef þér hefðið við mik um ráðit í fyrstu, þá myndi aldri orði á hafa verit komit, ok myndi yðr þá engi svívirðing at verða. Enn nú hafið þér af hina mestu raun — ok mun þat þó svá aukanda fara um yðra svívirðing, at þér munuð ekki fá at gert fyrr enn þér leggið vandræði á yðr ok vegið með vápnum; ok er því langa nót at at draga". Eftir þat hættu þeir talinu. Ok varð hér margs manns umræða á. Einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr töluðu til, at Kári myndi fara til Grjótár. Kára kveðst önnur ferð þykkja myndi betri; enn þó læzt hann fara mundu við þat er þetta váru ráð Njáls. Síðan ferr Kári til fund-

ar við Þráin. Tala þeir þá um málit, ok þykkir þeim eigi einn veg báðum. Kári kemr heim; ok spyrja Njálssynir, hversu orð fóru með þeim Þráni. Kári kvaðst ekki herma mundu orð þeira — „því at mér er ván, at mælt sé slíkt svá at þér heyrið“. Þráinn hafði sextán karla vígja á bæ sínum; ok riðu átta með honum, hvert er hann fór. Þráinn var skrautmenni mikit. Hann reið jafnan í blári kápu ok hafði gyldan hjálm og spjót í hendi jarlsnaut ok fagran skjöld — ok gyrðr sverði. Með honum var jafnan í för Gunnarr Lambason ok Lambi Sigurðarson ok Grani son Gunnars frá Hlíðarenda. Víga-Hrappr gekk honum þó næst jafnan. Loðinn hét ok heimamaðr hans; hann var ok í ferðum með Þráni. Tjörvi hét bróðir Loðins, er enn var í ferðum með Þráni. Þeir lögðu verst til þeira Njálssona Víga-Hrappr ok Grani Gunnarsson ok ollu því mest, er þeim var engi sæmd ger eða boðin. Synir Njáls ræddu nú um við Kára, at hann myndi fara með þeim til Grjótár. Ok þat gerði hann ok kvað þat vel, at þeir heyrði svör Þráins. Bjoggust þeir þá fjórir Njálssynir og Kári hinn fimti. Þeir fara til Grjótár. Þar var anddyri breitt, ok máttu margir menn standa jafnfram. Kona ein var úti ok sá ferð þeira ok segir Þráni. Hann bað menn ganga í anddyrit ok taka vápn sín. Þeir gerðu svá. Stóð Þráinn í miðjum durum.

Enn þeir stóðu til sinnar handar hvárr Víga-Hrappr ok Grani Gunnarsson, þar næst stóð Gunnarr Lambason, þá Loðinn ok Tjörvi, þá Lambi Sigurðarson, þá hverr at hendi; því at karlar váru allir heima. Þeir Skarpheðinn ganga at neðan — ok gekk hann fyrstr, þá Kári, þá Höskuldr, þá Grímr, þá Helgi. Enn er þeir kvámu at durunum fellust þeim allar kveðjur er fyrir váru. Þá mælti Skarpheðinn: „Allir sé vér velkomnir". Hallgerðr stóð í anddyrinu ok hafði talat hljótt við Hrapp. Hon mælti: „Þat mun engi mæla, sá er fyrir er, at þér séð velkomnir". Skarpheðinn mælti: „Ekki munu mega orð þín, því at þú ert annat hvárt hornkerling eða púta". Skarpheðinn kvað þá vísu:

(30) Auk munu elda síka
orð þín mega skorða
— gjarn seð ek ulf ok örnu —
ekki þessum rekkum.
Hornkerling ert Hernar
hrings viðs freka skíða
Baldr semr Óðins öldu
útigangs eða púta.

„Goldin skulu þér þessi orð, áðr þú ferr heim", segir Hallgerðr. Helgi mælti: „Þik em ek kominn at finna, Þráinn — ef þú vill gera mér sæmd nakkvara fyrir hrakningar þær er ek hlaut í Noregi fyrir þínar sakir". Þráinn mælti: „Aldri vissa ek, at þit bræðr myndið

gera drengskap ykkarn til fjár — eða hversu lengi skal fjárbón sjá yfir standa?" „Þat munu margir mæla", segir Helgi, „at þú ættir at bjóða sæmdina, þar sem líf þitt lá við". Þá mælti Hrappr: „Þar gerði nú gæfumuninn, er sá hlaut skellinn er skyldi — ok dró yðr undir hrakningina enn oss undan". „Lítil var þat gæfa", segir Helgi, „at bregða trúnaði sínum við jarl enn taka þik við". „Þykkist þú eigi at mér eiga bótina?" segir Hrappr, „ek mun bæta þér því sem mér þykkir maklegt". „Þau ein skifti muni vit við eigast", segir Helgi, „at þér mun ekki betr gegna". Skarpheðinn mælti: „Skiftið ekki orðum við Hrapp, enn gjaldið honum rauðan belg fyrir grán". Hrappr mælti: „Þegi þú, Skarpheðinn, — ekki skal ek spara at bera mína öxi at höfði þér". „Reynt mun slíkt verða", segir Skarpheðinn, „hverr grjóti hleðr at höfði öðrum". „Farið heim taðskeglingar", segir Hallgerðr, „ok munu vér yðr svá jafnan kalla heðan í frá, enn föður yðvarn karl hinn skegglausa". Þeir fóru eigi fyrr heim, enn allir urðu sekir þessa orða þeir er fyrir váru nema Þráinn. Hann þekti menn af orðum þessum. Þeir fóru í braut Njálssynir ok fóru þar til er þeir kvámu heim. Þeir sögðu föður sínum. „Nemnduð þér nakkvara vátta at orðunum?" segir Njáll. „Enga", sagði Skarpheðinn, „vér ætlum ekki at sækja þetta nema á

vápnaþingi". „Þat mun engi nú ætla", segir Bergþóra, „at þér þorið handa at hefja". „Haf þú lítinn við, húsfreyja", segir Kári, „at eggja sonu þína; því at þeir munu þó ærit framgjarnir". Eftir þat tala þeir lengi hljótt, allir feðgar ok Kári.

92. Nú verðr umræða mikil um deild þeira — ok þóttust allir vita, at eigi myndi svá gert sjatna. Rúnólfr son Úlfs örgoða austr í Dal var vin Þráins mikill ok hafði boðit Þráni heim; ok var á kveðit, at hann skyldi koma austr, er þrjár vikur væri af vetri eða mánaðr. Þráinn bað til þessar ferðar Hrapp með sér ok Grana Gunnarsson, Gunnar Lambason, Lamba Sigurðarson ok Loðin ok Tjörva. Þeir váru átta. Þær skyldu ok fara mæðgur, Hallgerðr ok Þorgerðr. Því lýsti ok Þráinn, at hann ætlaði at vera í Mörk með Katli bróður sínum, ok kvað á, hversu margar nætr hann ætlaði heiman at vera. Þeir höfðu allir alvæpni. Riðu þeir austr yfir Markarfljót ok fundu þar konur snauðar. Þær báðu, at þær skyldi reiða vestr yfir fljótit. Þeir gerðu svá. Þá riðu þeir í Dal ok höfðu þar góðar viðtökur. Þar var fyrir Ketill ór Mörk. Sátu þeir þar tvær nætr. Rúnólfr ok Ketill báðu Þráin, at hann myndi semja við Njálssonu. Enn hann lézt aldri mundu fé gjalda ok svaraði stygt ok kveðst hvergi þykkja varbúinn við Njálssonum, hvar

sem þeir fyndist. „Vera má, at svá sé“, segir Rúnólfr, „enn ek hefi hina skilning, at engi sé þeira maki, síz Gunnarr at Hlíðarenda lézt; ok er þat líkara, at hér dragi öðrum hvárum til bana“. Þráinn kveðst ekki þat mundu hræðast. Þá fór Þráinn upp í Mörk ok var þar tvær nætr. Síðan reið hann ofan í Dal, ok var hann hvartveggja út leystr með sæmilegum gjöfum. Markarfljót fell í meðal höfuðísa ok váru á smár spengr hér ok hvar. Þráinn sagði, at hann ætlaði heim at ríða um kveldit. Rúnólfr mælti, at hann skyldi eigi heim ríða — sagði þat varlegra vera, at fara eigi sem hann hefði sagt. Þráinn svarar: „Hræðsla er þat, ok vil ek þat eigi“. Göngukonur þær, er þeir Þráinn reiddu yfir fljótit, kvámu til Bergþórshváls, ok spurði Bergþóra, hvaðan þær væri. Enn þær sögðust vera austan undan Eyjafjöllum. „Hverr reiddi yðr yfir Markarfljót?“ segir Bergþóra. „Þeir er mestir oflátar váru“, segja þær. „Hverir váru þeir?“ segir Bergþóra. „Þráinn Sigfússon“, sögðu þær, „ok fylgdarmenn hans. Enn þat þótti oss at, er þeir váru svá fjölorðir ok illorðir hingat til bónda þíns ok sona hans“. Bergþóra mælti: „Margir kjósa eigi orð á sik“. Síðan fóru þær í braut ok gaf Bergþóra þeim gýligjafar ok spurði þær, hvénær Þráinn myndi heim koma. Þær sögðu, at hann myndi vera heiman fjórar

nætr eða fimm. Síðan sagði Bergþóra sonum sínum ok Kára mági sínum, ok töluðu þau lengi leynilega. Enn þann morgin hinn sama, er þeir Þráin riðu austan, þá vaknaði Njáll snimma ok heyrði, at öx Skarpheðins kom við þili. Stendr þá Njáll upp ok gengr út. Hann sér, at synir hans eru með vápnum allir ok svá Kári mágr hans. Skarpheðinn var fremstr. Hann var í blám stakki ok hafði törguskjöld ok öxi sína reidda um öxl. Næst honum gekk Kári. Hann hafði silkitreyju ok hjálm gyldan, skjöld ok var dreginn á leó. Næst honum gekk Helgi. Hann hafði rauðan kyrtil ok hjálm ok rauðan skjöld ok markaðr á hjörtr. Allir váru þeir í litklæðum. Njáll kallaði á Skarpheðinn: „Hvert skal fara, frændi?“ „Í sauðaleit“, sagði hann. „Svá var ok eitt sinn fyrr“, segir Njáll, „ok veidduð þér þá menn“. Skarpheðinn hló at ok mælti: „Heyrið þér, hvat karlinn segir faðir várr? eigi er hann grómlauss“. „Hvénær mæltir þú þetta fyrr?“ segir Kári. „Þá vá ek Sigmund hinn hvíta, frænda Gunnars“, segir Skarpheðinn. „Fyrir hvat?“ sagði Kári. „Hann hafði drepit Þórð leysingjason fóstra várn“, segir Skarpheðinn. Njáll gekk inn. Enn þeir fóru upp í Rauðaskriður ok biðu þar. Máttu þeir þaðan sjá, þegar hinir riðu austr frá Dal. Sólskin var um daginn ok heiðviðri. Nú ríða þeir Þráinn ofan frá Dal eftir eyrunum. Lambi

Sigurðarson mælti: „Skildir blika við í Rauðaskriðum, er sólin skínn á; ok mun þar vera nakkvarra manna fyrirsát“. „Þá skulu vér snúa ofan með fljótinu“, segir Þráinn, „ok munu þeir þá til móts við oss, ef þeir eigu við oss nökkur eyrendi“. Sneru þeir Þráinn þá ofan með fljótinu. Skarpheðinn mælti: „Nú hafa þeir sét oss — því snúa þeir nú leiðinni; ok er oss nú engi annarr til enn hlaupa ofan fyrir þá“. Kári mælti: „Margir munu fyrir sitja ok hafa eigi þann veg liðsmun sem vér. Eru þeir átta, enn vér fimm“. Snúa þeir nú ok ofan með fljótinu ok sjá yfir spöng niðri ok ok ætla þar yfir. Þeir Þráinn námu staðar upp frá spönginni á ísinum. Þráinn mælti: „Hvat munu menn þessir vilja? Þeir eru fimm, enn vér erum átta“. Lambi Sigurðarson mælti: „Þess get ek, at þó myndi þeir til hætta, þó at manni stæði fleira fyrir“. Þráinn ferr af kápunni ok tekr af sér hjálminn. Þat varð Skarpheðni, er þeir hljópu ofan með fljótinu, at stökk í sundr skóþvengr hans, ok dvaldist honum eftir. „Hví hvikast þér svá, Skarpheðinn?“ kvað Grímr. „Bind ek skó minn“, segir Skarpheðinn. „Föru vér fyrir“, segir Kári, „svá lízt mér á Skarpheðin, sem hann muni ekki seinni verða enn vér“. Snúa þeir nú ofan til spangarinnar ok fara mikinn. Skarpheðinn spratt upp, þegar er hann hafði bundit skóinn,

ok hafði uppi öxina Rimmugýgi. Hann hleypr at fram at fljótinu. Enn fljótit var svá djúpt at langt var um ófært. Mikit svell var hlaupit upp fyrir austan fljótit ok svá hált sem gler, ok stóðu þeir Þráinn á miðju svellinu. Skarphefr sik á loft ok hleypr yfir fljótit meðal höfuðísa ok stöðvar sik ekki ok rennir þegar at fram fótskriðu. Svellit var hált mjök — ok fór hann svá hart sem fugl flygi. Þráinn ætlaði í því at setja á sik hjálminn. Skarpheðin bar nú upp at fyrr — ok höggr til Þráins með öxinni Rimmugýgi, ok kom í höfuðit ok klauf ofan í jaxlana, svá at þeir fellu niðr á ísinn. Þessi atburðr varð með svá skjótri svipan, at engi kom höggvi á hann. Hann rendi þegar frá ofan óðfluga. Tjörvi rendi fyrir hann törgu, ok steðjaði hann yfir upp ok stóðst þó ok rennir á enda svellsins. Þá komu þeir Kári at neðan í mót honum. „Karlmannlega er at farit“, segir Kári. „Eftir er enn yðvarr hluti“, segir Skarpheðinn ok kvað vísu:

(31) Auðs kom ek eigi síðar
enn til vápna sennu
ér því at œskirýri
allharðan létk falla.
Enn því at jarl hrauð unnar
elg fyr Grím ok Helga,
nú er eldviðum öldu
efni þess at hefna.

Ok þessa aðra:

(32) Brátt létk brynjum hætta
ben-Gríði fram ríða;
fyldi heldr á höldi
hrafn vand-Gjálpar nafna.
Veittið Hrapp sem hétuð
hríð á ísi viðum.
Reið söng róstu hljóðum
Rimmugýgr til dimmum.

Snúa þeir þá upp at þeim. Þeir Grímr ok Helgi sjá, hvar Hrappr var, ok sneru þegar at honum. Hrappr höggr þegar til Gríms með öxinni. Helgi sér þetta ok höggr á höndina Hrappi, svá at af tók, enn niðr fell öxin. Hrappr mælti: „Hér hefir þú mikit nauðsynjaverk unnit; því at þessi hönd hefir mörgum manni mein gert ok bana“. „Hér skal nú endir á verða“, segir Grímr ok leggr spjóti í gegnum hann. Fell Hrappr þá dauðr niðr. Tjörvi snýr í móti Kára ok skýtr at honum spjóti. Kári hljóp í loft upp, ok flaug spjótit fyrir neðan fætr honum. Kári hleypr at honum ok höggr til hans með sverðinu, ok kom á brjóstit ok gekk þegar á hol, ok hafði hann þegar bana. Skarpheðinn grípr þá báða senn Gunnarr Lambason ok Grana Gunnarsson ok mælti: „Tekit hefi ek hér hvelpa tvá — eða hvat skal við gera?“ „Kost átt þú“, segir Helgi, „at drepa hvárntveggja, ef þú vill þá feiga“. „Eigi nenni ek“, segir Skarpheðinn, „at hafa þat saman at veita Högna,

enn drepa bróður hans". „Koma mun þar einu hverju sinni", segir Helgi, „at þú myndir vilja hafa drepit þá; því at þeir munu þér aldri trúir verða — ok engir þeira, er nú eru hér". „Ekki mun ek hræðast þá", segir Skarpheðinn. Síðan gáfu þeir grið Grana Gunnarssyni ok Gunnari Lambasyni ok Lamba Sigurðarsyni ok Loðni. Eftir þat sneru þeir heim, ok spurði Njáll tíðenda. Þeir segja honum öll sem gerst. Njáll mælti: „Mikil eru tíðendi þessi; ok er þat líkara, at hér leiði af dauða eins sonar míns, ef eigi verðr meira at". Gunnarr Lambason flutti lík Þráins með sér til Grjótár, ok var hann þar heygðr.

93. Ketill í Mörk átti Þorgerði dóttur Njáls, sem fyrr var sagt, enn var bróðir Þráins, ok þóttist hann við vant um kominn. Hann reið til Njáls ok spurði, hvárt hann vildi nakkvat bæta víg Þráins. Njáll svaraði: „Bæta vil ek svá at vel sé. Ok vil ek, at þú leitir þess við bræðr þína, þá er bauga eigu at taka, at þeir taki sættum". Ketill kvaðst þat vildu gera gjarna. Var þat þá ráð þeira, at Ketill skyldi fara ok finna þá alla, er gjöld áttu at taka, ok koma á griðum. Síðan reið Ketill heim. Ketill ferr nú at finna bræðr sína ok stefndi þeim öllum saman til Hlíðarenda. Tekr hann þar umbræðu við þá, ok var Högni með honum í allri umbræðu. Ok kom svá, at menn váru

til gerðar teknir ok lagðr til fundr, ok váru ger manngjöld fyrir víg Þráins, ok tóku þeir allir við bótum sem lög stóðu til. Síðan var mælt fyrir trygðum ok búit um sem trúlegast. Greiddi Njáll féit alt af hendi vel ok skörulega. Var þá kyrt um stund. Einu hverju sinni reið Njáll upp í Mörk, ok töluðu þeir Ketill dag allan. Reið Njáll heim um kveldit — ok vissi engi maðr, hvat í ráðagerð hafði verit. Litlu síðar fór Ketill til Grjótár. Hann mælti til Þorgerðar: „Lengi hefi ek mikit unt Þráni bróður mínum — mun ek enn þat sýna; því at ek vil bjóða til fóstrs Höskuldi syni Þráins". „Gera skal þér kost á þessu", segir hon, „þú skalt veita þessum sveini alt þat er þú mátt þá er hann er roskinn ok hefna hans, ef hann er með vápnum veginn, ok leggja fé til kvánarmundar honum. Ok skalt þú þetta alt sverja". Hann játtaði þessu öllu. Ferr Höskuldr nú heim með Katli ok er með honum nakkvara hríð.

94. Einu hverju sinni ríðr Njáll upp í Mörk, ok var tekit við honum vel, ok var hann þar um nóttina. Um kveldit gekk sveinninn at honum, ok kallaði Njáll á hann. Gekk hann þegar til hans. Njáll hafði fingrgull á hendi ok sýndi sveininum. Sveinninn tók við gullinu ok hugði at ok dró á fingr sér. Njáll mælti: „Vill þú þiggja gullit at gjöf?" „Þiggja vil ek víst", segir sveinninn. „Veizt þú", segir

Njáll, „hvat föður þínum varð at bana?“ Sveinnnn svarar: „Veit ek, at Skarpheðinn vá hann; ok þurfu vit ekki á þat at minnast, er sæzt hefir á verit ok fullar bætr hafa fyrir komit“. „Betr er svarat“, segir Njáll, „enn ek spurða, ok munt þú verða góðr maðr“. „Góðar þykki mér spásögur þínar“, segir Höskuldr, „því at ek veit, at þú ert forspár ok ólyginn“. Njáll mælti: „Nú vil ek bjóða þér fóstr, ef þú vill þiggja“. Höskuldr kvaðst þiggja vilja bæði þann góða ok annan þann sem hann gerði honum. Urðu þær málalyktir, at Höskuldr fór heim með Njáli til fóstrs. Hann lét sveininum ekki í mein ok unni mikit. Synir Njáls leiddu hann eftir sér ok gerðu honum alt til sóma. Nú líðr þar til er Höskuldr er frumvaxti. Hann var bæði mikill ok sterkr, manna fríðastr sýnum ok hærðr vel, manna bezt vígr, blíðr í máli, örlátr, stiltr vel, orðgóðr til allra manna ok vinsæll. Njálssonu ok Höskuld skildu hvártki á orð né verk.

95. Maðr er nemndr Flosi. Hann var sonr Þórðar freysgoða, Özurar sonar, Ásbjarnar sonar, Heyangrs-Bjarnar sonar, Helga sonar, Bjarnar sonar bunu, Gríms sonar hersis ór Sogni. Móðir Flosa var Ingunn dóttir Þóris af Espihóli, Hámundar sonar heljarskinns, Hjörs sonar, Hálfs sonar konungs, er réð fyrir Hálfsrekkum, Hjörleifs sonar hins kvensama. Móðir Þóris

var Ingunn dóttir Helga hins magra, er nam Eyjafjörð. Flosi átti Steinvöru dóttur Halls af síðu. Hon var laungetin, ok hét Sólvör móðir hennar, dóttir Herjólfs hins hvíta. Flosi bjó at Svínafelli ok var höfðingi mikill. Hann var mikill vexti ok styrkr, manna kappsamastr. Bróðir hans hét Starkaðr. Hann var eigi sammæðra við Flosa. Móðir Starkaðar var Þraslaug dóttir Þorsteins titlings Geirleifssonar. Enn móðir Þraslaugar var Unnr dóttir Eyvindar karfa landnámamanns ok systir Móðólfs hins spaka. Bræðr Flosa váru þeir Þorgeirr ok Steinn, Kolbeinn ok Egill. Hildigunnr hét dóttir Starkaðar bróður Flosa. Hon var skörungr mikill ok kvenna fríðust sýnum. Hon var svá hög, at fáar konur váru jafnhagar. Hon var allra kvenna grimmust ok skaphörðust, enn drengr góðr þar sem vel skyldi vera.

96. Hallr hét maðr, er kallaðr var Síðu-Hallr. Hann var Þorsteins son, Böðvars sonar. Móðir Halls hét Þórdís ok var Özurar dóttir, Hróðlaugs sonar, Rögnvalds sonar jarls af Mæri, Eysteins sonar glumru. Hallr átti Jóreiði Þiðranda dóttur hins spaka, Ketils sonar þryms, Þóris sonar þiðranda ór Veradal. Bróðir Jóreiðar var Ketill þrymr í Njarðvík ok Þorvaldr faðir Helga Droplaugarsonar. Hallkatla var systir Jóreiðar móðir Þorkels Geitissonar ok þeira Þiðranda. Þorsteinn hét bróðir Halls ok

var kallaðr breiðmagi. Son hans var Kolr, er Kári vegr í Bretlandi. Synir Halls af Síðu váru þeir Þorsteinn ok Egill, Þorvaldr ok Ljótr ok Þiðrandi sá er dísir drápu.

Þórir hét maðr ok var kallaðr Holta-Þórir. Hans synir váru þeir Þorgeirr skorargeirr ok Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli.

97. Nú er þar til máls at taka, at Njáll talaði við Höskuld fóstra sinn: „Ráðs vilda ek þér leita, fóstri, ok kvánfangs". Höskuldi kveðst þat vel at skapi ok bað hann fyrir sjá — „eða hvar vill þú helzt á leita?" Njáll svarar: „Kona heitir Hildigunnr ok er Starkaðar dóttir, Þórðar sonar freysgoða. Þann veit ek kost beztan". Höskuldr mælti: „Sjá þú einn fyrir, fóstri minn. Þat skal mitt ráð, sem þú vill vera láta". „Hér munu vit á leita", segir Njáll. Litlu síðar kvaddi Njáll menn til ferðar með sér. Fóru þeir Sigfússynir ok synir Njáls allir ok Kári Sölmundarson. Þeir ríða austr til Svínafells. Fá þeir þar góðar viðtökur. Um daginn eftir ganga þeir Njáll ok Flosi á tal. Þar koma niðr ræður Njáls, at hann segir svá: „Þat er erendi mitt hingat, at vér förum bónorðsför ok mælum til mægða við þik, Flosi, enn til eiginorðs við Hildigunni bróðurdóttur þína". „Fyrir hvers hönd?" segir Flosi. „Fyrir hönd Höskulds Þráinssonar fóstra míns", segir Njáll. „Vel er slíkt stofnat", segir Flosi, „enn

þó hafið þér mikit í hættu hvárir við aðra — eða hvat segir þú frá Höskuldi?“ „Gott má ek frá honum segja“, segir Njáll, „ok skal ek svá fé til leggja, at yðr þykki sæmilega, ef þér vilið þetta mál at álitum gera“. „Kalla munu vér á hana“, segir Flosi, „ok vita hversu henni lízt maðrinn“. Var þá sent eftir henni, ok kom hon þangat. Flosi segir henni bónorðit. Hon kvaðst vera kona skapstór — „ok veit ek eigi hversu mér er hent við þat, er þar eru svá menn fyrir — enn þat þó eigi síðr, at sjá maðr hefir ekki mannaforráð; ok hefir þú þat mælt, at þú myndir eigi gifta mik goðorðslausum manni“. „Þat er ærit eitt til“, segir Flosi, „ef þú vill eigi giftast Höskuldi, at þá mun ek engan kost á gera“. „Þat mæli ek eigi“, segir hon, „at ek vilja eigi giftast Höskuldi, ef þeir fá honum mannaforráð. Enn ellegar mun ek engan kost á gera“. Njáll mælti: Þá vil ek bíða láta mín um þetta mál þrjá vetr“. Flosi svaraði, at svá skyldi vera. „Þann hlut vilda ek til skilja“, segir Hildigunnr, „ef þessi ráð tækist, at vit værim austr hér“. Njáll kvaðst þat vilja skilja undir Höskuld. Enn Höskuldr kvaðst mörgum vel trúa, enn engum betr enn fóstra sínum. Nú ríða þeir austan. Njáll leitaði Höskuldi um mannaforráð, ok vildi engi selja sitt goðorð. Líðr nú sumarit til alþingis. Þetta sumar váru þingdeildir miklar. Gerði

þá margr sem vant var at fara til fundar við Njál. Enn hann lagði þat til mála manna, sem ekki þótti líklegt, at eyddist sóknir; ok varð af því þræta mikil, er málin máttu eigi lúkast— ok riðu menn heim af þingi ósáttir. Líðr nú þar til er kemr annat þing. Njáll reið til þings. Ok er fyrst kyrt þingit alt þar til, er Njáll talar, at mönnum væri mál at lýsa sökum sínum. Margir mæltu, at til lítils þætti þat koma, ef engi kvæmi sínum málum fram, þó at til alþingis væri stefnt — „ok vilju vér heldr“, segja þeir, „heimta várt mál með oddi ok eggju“. „Svá má eigi vera“, segir Njáll, „ok hlýðir þat hvergi, at hafa eigi lög í landi. Enn þó hafið þér mikit til yðvars máls um þat; ok kemr þat til vár, er lögin kunnum ok þeim skulum stýra. Þykki mér þat ráð, at vér kallimst saman allir höfðingjar ok talim um“. Þeir gengu þá til lögréttu. Njáll mælti: „Þik kveð ek at þessu, Skafti Þóroddsson, ok aðra höfðingja, at mér þykkir sem málum várum sé komit í ónýtt efni, ef vér skulum sækja mál í fjórðungsdómum, ok verði svá vafit, at eigi megi lúkast né fram ganga. Þykki mér þat ráðlegast, at vér ættim hinn fimta dóm ok sæktum þar þau mál, er eigi megu lúkast í fjórðungsdómi“. „Hversu skalt þú“, sagði Skafti, „nemna fimtardóminn — er fyrir forn goðorð er nemndr fjórðungsdómr — fernar tylftir, í fjórðungi hverjum?“ „Sjá mun ek ráð til þess“,

segir Njáll, „at taka upp ný goðorð — þeir er bezt eru til fallnir ór fjórðungi hverjum; ok segist þeir í þing með þeim, er þat vilja“. Þenna kost vilju vér“, segir Skafti, „eða hversu vandar sóknir skulu hér vera?“ „Þau mál skulu hér í koma“, segir Njáll, „of alla þingsafglöpun — ef menn bera ljúgvitni eða ljúgkviðu. Hér skulu ok í koma véfangsmál öll þau er menn véfengja í fjórðungsdómi, ok skal þeim stefna til fimtardóms. Svá ok, ef menn bjóða fé eða taka fé til liðs sér. Í þessum dómi skulu vera allir hinir styrkjustu eiðar ok fylgja tveir menn hverjum eiði, er þat skulu leggja undir þegnskap sinn, er hinir sverja. Svá skal ok, ef annarr ferr með rétt mál, enn annarr með rangt — þá skal eftir þeim dæma, er rétt fara at sókn. Hér skal ok sækja hvert mál sem í fjórðungsdómi — utan þat, er nemndar eru fernar tylftir í fimtardóm, þá skal sækjandi nemna sex menn ór dómi, enn verjandi aðra sex. Enn ef hann vill eigi ór nemna, þá skal sækjandi nemna þá ór sem hina. Enn ef sækjandi nemnir eigi ór, þá er ónýtt málit; því at þrennar tylftir skulu um dæma. Vér skulum ok hafa þá lögréttuskipun, at þeir, er sitja á miðjum pöllum, skulu réttir at ráða fyrir lofum ok lögum; ok skal þá velja til þess, er vitrastir eru ok bezt at sér. Þar skal ok vera fimtardómr. Enn ef þeir verða eigi á sáttir, er í

lögréttu sitja, hvat þeir vilja lofa eða í lög leiða, þá skulu þeir ryðja lögréttu til, ok skal ráða afl með þeim. Enn ef sá er nakkvarr fyrir utan lögréttu, at eigi nái inn at ganga eða þykkist borinn vera máli, þá skal hann verja lýriti svá at heyri í lögréttu, ok hefir hann þá ónýtt fyrir þeim öll lof þeira ok alt þat er þeir mæltu til lögskila ok varði lýriti". Eftir þat leiddi Skafti Þóroddsson í lög fimtardóm ok alt þetta, er nú var talit. Eftir þat gengu menn til Lögbergs. Tóku menn þá upp ný goðorð. Í norðlendingafjórðungi váru þessi ný goðorð: Melmannagoðorð í Miðfirði ok Laufæsingagoðorð í Eyjafirði. Þá kvaddi Njáll sér hljóðs ok mælti: „Þat er mörgum mönnum kunnigt, hversu farit hefir með oss sonum mínum ok Grjótármönnum — at þeir drápu Þráin Sigfússon, ok var sæzt á málit, ok ek tók við Höskuldi syni Þráins. Hefi ek nú ráðit honum kvánfang, ef hann fær goðorð nakkvat. Enn engi vill selja sitt goðorð. Vil ek nú biðja yðr, at þér leyfið, at ek taka upp nýtt goðorð á Hvítanesi til handa Höskuldi". Hann fekk þat lof af öllum. Tekr Njáll nú upp goðorðit til handa Höskuldi, ok var hann síðan kallaðr Höskuldr Hvítanessgoði. Eftir þetta ríða menn heim af þingi. Njáll dvaldist skamma stund heima, áðr hann reið austr til Svínafells — ok synir hans ok Höskuldr — ok vekr bónorðit við Flosa.

Enn hann kveðst efna mundu öll mál við þá. Var þá Hildigunnr föstnuð Höskuldi ok kveðit á brúðhlaupsstefnu; ok lýkr svá með þeim. Ríða þeir þá heim. Enn í annat sinn riðu þeir til brúðhlaups. Leysti Flosi út alt fé Hildigunnar eftir boðit ok greiddi vel af hendi. Fóru þau til Bergþórshváls ok váru þar þau missari, ok fór alt vel með þeim Hildigunni ok Bergþóru. Um várit eftir keypti Njáll land í Vörsabæ ok fær þat Höskuldi, ok ferr hann þangat bygðum sínum. Njáll réð honum hjón öll. Ok svá var dátt með þeim öllum saman, at engum þótti ráð ráðit, nema þeir réði allir um. Bjó Höskuldr í Vörsabæ lengi svá at hvárir studdu annarra sæmd, ok váru synir Njáls í ferðum með Höskuldi. Svá var ákaft um vináttu þeira, at hvárir buðu öðrum heim hvert haust ok gáfu stórgjafar. Ferr svá lengi fram.

98. Maðr hét Lýtingr. Hann bjó á Sámsstöðum. Hann átti þá konu, er Steinvör hét. Hon var Sigfússdóttir, systir Þráins. Lýtingr var mikill maðr vexti ok styrkr ok auðigr at fé, illr viðreignar. Þat var einu hverju sinni, at Lýtingr hafði boð inni á Sámsstöðum. Hann hafði þangat boðit Höskuldi Hvítanessgoða ok Sigfússsonum. Þeir kvámu þar allir. Þar var ok Grani Gunnarsson ok Gunnarr Lambason ok Lambi Sigurðarson. Höskuldr Njálsson átti bú í *(Bjarnar)*holti ok móðir hans, ok reið hann

jafnan til bús síns frá Bergþórshváli, ok lá leið hans um garð á Sámsstöðum. Höskuldr átti son er Ámundi hét. Hann hafði blindr verit borinn. Hann var þó mikill vexti ok öflugr. Lýtingr átti bræðr tvá. Hét annarr Hallsteinn, enn annarr Hallgrímr. Þeir váru hinir mestu óeirðarmenn — ok váru þeir jafnan með Lýtingi bróður sínum; því at aðrir menn kvámu ekki skapi við þá. Lýtingr var úti löngum um daginn, enn stundum gekk hann inn. Hann gekk til sætis síns. Þá kom kona inn, er úti hafði verit. Hon mælti: „Of fjarri váruð þér úti at sjá, er oflátinn reið um garð“. „Hverr ofláti var sá“, segir Lýtingr, „er þú segir frá?“ „Höskuldr Njálsson reið hér um garð“, segir hon. Lýtingr mælti: „Oft ríðr hann hér um garð ok er mér eigi skapraunarlaust; ok bjóðumst ek til þess, Höskuldr mágr, at fara með þér, ef þú vill hefna föður þíns ok drepa Höskuld Njálsson“. „Þat vil ek eigi“, segir Höskuldr, „ok launa ek þá verr enn vera skyldi Njáli fóstra mínum; ok þrífst þú aldri fyrir heimboð“ — ok spratt upp undan borðinu ok lét taka hesta sína ok reið heim. Lýtingr mælti þá til Grana Gunnarssonar: „Þú vart hjá, er Þráinn var veginn — ok mun þér þat minnisamt — ok svá þú, Gunnarr Lambason, ok þú, Lambi Sigurðarson. Vil ek nú, at vér ráðim at Höskuldi Njálssyni ok drepim hann í

kveld, er hann ríðr heim". „Nei", segir Grani, „ekki mun ek fara at Njálssonum ok rjúfa sætt þá er góðir menn gerðu". Slíkum orðum mælti hverr þeira ok svá Sigfússsynir — ok tóku þat ráð allir at ríða í braut. Þá mælti Lýtingr, er þeir váru í brautu: „Þat vitu allir menn, at ek hefi við engum bótum tekit eftir Þráin mág minn; skal ek ok aldri una því, at engi komi mannhefnd eftir hann". Síðan kvaddi hann til ferðar með sér bræðr sína tvá ok húskarla þrjá. Þeir fóru á leið fyrir Höskuld ok sátu fyrir honum norðr frá garði í gróf nakkvarri, ok biðu þar til þess er var miðr aftann. Þá reið Höskuldr at þeim. Þeir spretta þá upp allir með vápnum ok sækja at honum. Höskuldr varðist svá vel, at þeir fá lengi eigi sóttan hann. Enn þar kom um síðir, at hann særði Lýting á hendi, enn drap heimamenn hans tvá ok fell síðan. Þeir særðu Höskuld sextán sárum, enn eigi hjoggu þeir höfuð af honum. Þeir fóru í skógana fyrir austan *Þverá* ok fálu sík þar. Þetta kveld hit sama hafði smalamaðr Hróðnýjar fundit Höskuld dauðan ok fór heim ok sagði Hróðnýju víg sonar síns. Hon mælti: „Ekki mun hann dauðr vera — eða var af honum höfuðit?" „Eigi var þat", segir hann. „Vita mun ek, ef ek sé", segir hon, „ok tak þú hest minn ok akfæri". Hann gerði svá ok bjó um með öllu. Ok síðan fóru þau þangat

sem Höskuldr lá. Hon leit á sárin ok mælti: „Svá er, sem mik varði, at hann myndi ekki dauðr með öllu; ok mun Njáll græða stærri sár". Síðan tóku þau ok lögðu hann í vagarnar ok óku til Bergþórshváls ok báru þar inn í sauðahús ok láta hann sitja upp við vegginn. Síðan gengu þau heim bæði ok drápu á dyrr; ok gekk húskarl einn til dura. Hon snarar þegar inn hjá honum ok ferr þar til er hon kemr at hvílu Njáls. Hon spurði, hvárt Njáll vekti. Hann kveðst sofit hafa þar til — „enn nú em ek vaknaðr — eða hví ert þú hér komin svá snimma?" Hróðný mælti: „Statt þú upp ór binginum frá elju minni ok gakk út með mér ok svá hon ok synir þínir". Þau stóðu upp ok gengu út. Skarpheðinn mælti: „Töku vér vápn vár ok höfu með oss". Njáll lagði ekki til þess, ok hljópu þeir inn ok gengu út vápnaðir. Ferr Hróðný fyrir til þess er þau koma at sauðahúsinu. Hon gengr inn ok bað þau ganga eftir. Hon vatt upp skriðljósi ok mælti: „Hér er nú, Njáll, Höskuldr son þinn, ok hefir fengit á sér sár mörg, ok mun hann nú þurfa lækningar". Njáll mælti: „Dauðamörk sé ek á honum, enn engi lífsmörk — eða hví hefir þú eigi veitt honum nábjargir, er opnar eru nasarnar?" „Þat ætlaða ek Skarpheðni", segir hon. Skarpheðinn gekk at og veitti honum nábjargir. Skarpheðinn mælti þá við föður

sinn: „Hverr segir þú at hann hafi vegit?“ Njáll svarar: „Lýtingr á Sámsstöðum mun hafa vegit hann ok bræðr hans“. Hróðný mælti: „Þér fel ek á hendi, Skarpheðinn, at hefna bróður þíns. Ok vænti ek, at þér muni vel fara, þó at hann sé eigi skilgetinn, ok þú munir mest eftir ganga“. Bergþóra mælti: „Undarlega er yðr farit, er þér vegið víg þau er yðr rekr lítið til enn meltið slíkt ok sjóðið fyrir yðr svá at ekki verðr af; ok mun hér koma skjótt Höskuldr Hvítanessgoði ok biðja yðr sætta, ok munuð þér veita honum þat — ok er nú til at ráða ef þér vilið“. Skarpheðinn mælti: „Eggjar móðir vár oss nú lögeggjan“. Síðan hljópu þeir út allir. Hróðný gekk heim með Njáli ok var þar um nóttina.

99. Nú er at segja frá þeim Skarpheðni, at þeir stefna upp til *Þverár*. Skarpheðinn mælti: „Stöndu vér nú ok hlýðum til“. Þeir gerðu svá. Síðan mælti hann: „Föru vér nú hljótt; því at ek heyri mannamál upp með ánni. Eða hvárt vilið þér heldr eiga við Lýting einn eða við bræðr hans báða?“ Þeir kváðust heldr vilja eiga við Lýting einn. „Í honum er þó veiðrin meiri“, segir Skarpheðinn, „ok þykki mér illa ef undan berr; enn ek treysti mér bezt um, at eigi dragi undan“. „Til skulu vit svá stefna“, segir Helgi, „ef vit komumst í færi, at eigi reki undan“. Síðan gengu þeir

þangat sem Skarpheðinn hafði heyrt mannamálit ok sjá, hvar þeir Lýtingr eru við læk einn. Skarpheðinn hleypr þegar yfir lækinn ok í melbakkann öðrum megin. Þar stóð Hallgrímr á uppi ok þeir bræðr. Skarpheðinn höggr á lærit Hallgrími, svá at þegar tók undan fótinn, enn þrífr Hallkel annarri hendi. Lýtingr lagði til Skarpheðins. Helgi kom þá at ok brá við skildinum, ok kom þar í lagit. Lýtingr tók upp stein ok laust Skarpheðin, ok varð Hallkell lauss. Hallkell hleypr þá upp á melbakkann ok kemst eigi á upp annan veg enn hann skýtr niðr knjánum. Skarpheðinn slæmir til hans öxinni Rimmugýgi ok höggr í sundr í honum hrygginn. Lýtingr snýr nú undan enn þeir Grímr ok Helgi eftir, ok kemr sínu sári á hann hvárr þeira. Lýtingr komst út á ána undan þeim ok svá til hrossa ok hleypir til þess er hann kemr í Vörsabæ. Höskuldr var heima. Lýtingr finnr hann þegar ok segir honum verkin. „Slíks var þér ván“, segir Höskuldr. „Þú fórt rasandi mjök. Mun hér sannast þat sem mælt er, at skamma stund verðr hönd höggvi fegin. Þykki mér sem þér þykki nú ísjávert, hvárt þú munt fá haldit þik fyrir Njálssonum“. „Svá er víst“, segir Lýtingr, „at ek kvámumst nauðulega undan; enn þó vilda ek nú, at þú kvæmir mér í sætt við Njál ok sonu hans ok mætta ek halda búi mínu“. „Svá

skal vera“, segir Höskuldr. Síðan lét Höskuldr söðla hest sinn ok reið til Bergþórshváls við hinn sétta mann. Þá váru synir Njáls heim komnir ok höfðu lagzt til svefns. Höskuldr fór þegar at finna Njál, ok gengu þeir á tal. Höskuldr mælti til Njáls: „Hingat em ek kominn at biðja fyrir Lýtingi mági mínum. Hefir hann stórt af gert við yðr — rofit sætt ok drepit son þinn“. Njáll mælti: „Lýtingr mun þykkjast mikit afhroð goldit hafa í láti bræðra sinna. Enn ef ek geri nakkvarn kost á, þá mun ek þín láta at njóta. Ok mun ek þó þat skilja fyrir sættina: at bræðr Lýtings skulu óhelgir fallit hafa; Lýtingr skal ok ekki hafa fyrir sár sín, enn bæta Höskuld fullum bótum“. „Þat vil ek“, segir Höskuldr, „at þú einn dæmir“. Njáll svarar: „Þat mun ek nú gera sem þú vill“. „Vill þú nakkvat“, segir Höskuldr, „at synir þínir sé við?“ Njáll svarar: „Ekki mun þá nær sættinni enn áðr; enn halda munu þeir þá sætt, er ek geri“. Þá mælti Höskuldr: „Lúku vit þá málinu, ok sel þú Lýtingi grið fyrir sonu þína“. „Svá skal vera“, segir Njáll. „Þat vil ek“, segir Njáll, „at Lýtingr gjaldi tvau hundruð silfrs fyrir víg Höskulds, enn búi á Sámsstöðum, ok þykki mér þó ráðlegra, at hann seli land sitt ok ráðist í braut — enn eigi fyrir því: ekki mun ek rjúfa trygðir á honum né synir mínir; enn þó

þykki mér vera mega, at nakkvarr rísi sá upp í sveit, at honum sé viðsjávert. Enn ef svá þykkir, sem ek gera hann heraðssekjan, þá leyfi ek, at hann sé hér í sveit; enn hann ábyrgist mestu til". Síðan fór Höskuldr heim. Þeir vöknuðu Njálssynir ok spurðu föður sinn hvat komit hefði. Enn hann sagði þeim, at Höskuldr var þar fóstri hans. „Hann mundi biðja fyrir Lýtingi", segir Skarpheðinn. „Svá var", segir Njáll. „Þat var illa", segir Grímr. „Ekki myndi Höskuldr hafa skotit skildi fyrir hann", segir Njáll, „ef þú hefðir drepit hann þá er þér var þat ætlat". Skarpheðinn kvað þá vísu:

(33) Kennum landa linna
leygs gørvallir þeygi
satt erat þollr né þetta
þínlíkt föður mínum.
Hafgeymir mun heiman
hyrs, ef þat má spyrjask,
— stendr af stála skyndi
stríð — hins verra bíða.

„Telju vér ekki á föður várn", segir Skarpheðinn. Nú er at segja frá því, at þessi sætt helzt með þeim síðan.

100. Höfðingjaskifti varð í Noregi. Hákon jarl var liðinn undir lok, enn kominn í staðinn Óláfr Tryggvason. Urðu þau örlög Hákonar jarls, at Karkr þræll skar hann á háls á Rimul í Gaulardal. Þat spurðist með tíðendum þessum, at siðaskifti var orðit í

Noregi. Höfðu þeir kastat hinum forna átrúnaði. Enn Óláfr konungr hafði kristnat Vestrlönd — Hjaltland ok Orkneyjar ok Færeyjar. Þat mæltu margir menn, svá at Njáll heyrði, at slíkt væri mikil firn at hafna fornum sið ok átrúnaði. Njáll sagði þá: „Svá lízt mér, sem hinn nýi átrúnaðr muni vera miklu betri ok sá muni sæll er þann fær heldr. Ok ef þeir menn koma út hingat, er þann sið bjóða, þá skal ek þat vel flytja“. Hann mælti þat oft. Hann fór oft frá öðrum mönnum einn saman ok þuldi. — Þetta hit sama haust kom skip út austr í Fjörðum í Berufirði þar sem heitir Gautavík. Hét Þang-Brandr stýrimaðr. Hann var son Vilbaldrs greifa ór Saxlandi. Þang-Brandr var sendr út hingat af Óláfi konungi Tryggvasyni at bjóða trú rétta. Með honum fór sá maðr íslenzkr, er Guðleifr hét. Hann var son Ara Más sonar, Atla sonar, Úlfs sonar hins skjálga, Högna sonar hins hvíta, Ótryggs sonar, Óblauðs sonar, Hjörleifs sonar hins kvensama Hörðalands konungs. Guðleifr var vígamaðr mikill ok manna hraustastr ok harðgerr í öllu. Bræðr tveir bjoggu á Berunesi. Hét annarr Þorleifr enn annarr Ketill. Þeir váru Hólmsteins synir, Özurar sonar hins breiðdælska. Þeir lögðu til fund ok bönnuðu mönnum at eiga kaup við þessa menn. Þetta spurði Hallr af Síðu. Hann bjó at Þváttá í Álftafirði. Hann

reið til skips við þrjá tigu manna. Hann ferr þegar á fund Þang-Brands ok mælti til hans: „Hvárt ganga ekki mjök kaupin?“ Hann sagði, at svá var. „Nú vil ek segja þér mitt eyrendi“, segir Hallr, „at ek vil bjóða yðr öllum heim til mín ok hætta á, hvárt ek geta kaup fyrir yðr“. Þang-Brandr þakkaði honum ok fóru til Þváttár. Um haustit var þat, at Þang-Brandr var úti einn morgin snimma ok lét skjóta sér tjaldi ok söng messu í tjaldinu ok hafði mikit við, því at hátíð var mikil. Hallr mælti til Þang-Brands: „Í hverja minning heldr þú þenna dag?“ „Micháel engill á daginn“, segir hann. „Hver rök fylgja engli þeim?“ segir Hallr. „Mörg“, segir Þang-Brandr, „hann skal meta alt þat sem þú gerir, bæði gott ok ilt — ok er hann svá miskunnsamr, at hann metr alt þat meira, sem vel er gert“. Hallr mælti: „Eiga vilda ek hann mér at vin“. „Þat munt þú mega“, segir Þang-Brandr, „ok gefst þú honum þá í dag með guði“. „Þat vil ek þá til skilja“, segir Hallr, „at þú heitir mér því fyrir hann, at hann sé þá fylgjuengill minn“. „Því mun ek heita þér“, segir Þang-Brandr. Tók Hallr þá skírn ok öll hjú hans.

101. Um várit eftir fór Þang-Brandr at boða kristni ok Hallr með honum. Enn er þeir kvámu vestr um Lónsheiði til Stafafells, þá bjó þar Þorkell. Hann mælti mest í móti trúnni

ok skoraði Þang-Brandi á hólm. Þá bar Þang-Brandr róðukross fyrir skjöldinn. Enn þó lauk svá með þeim, at Þang-Brandr hafði sigr ok drap Þorkel. Þaðan fóru þeir til Hornafjarðar ok gistu í Borgarhöfn fyrir vestan Heinabergssand. Þar bjó Hildir hinn gamli. Hans son var Glúmr, er fór til brennu með Flosa. Þar tók við trú Hildir ok hjú hans öll. Þaðan fóru þeir til Fellshverfis ok gistu at Kálfafelli. Þar bjó Kolr Þorsteinsson, frændi Halls, ok tók hann við trú ok hjú hans öll. Þaðan fóru þeir til Breiðár. Þar bjó Özurr Hróaldsson, frændi Halls, ok tók við primsigning. Þaðan fóru þeir til Svínafells, ok tók Flosi primsigning, enn hét at fylgja þeim á þingi. Þaðan fóru þeir vestr til Skógahverfis ok gistu í Kirkjubæ. Þar bjó Surtr Ásbjarnar son, Þorsteins sonar, Ketils sonar hins fíflska. Þeir höfðu allir verit kristnir langfeðgar. Eftir þat fóru þeir ór Skógahverfi ok til Höfðabrekku. Þá spurðist alt um ferð þeira. Maðr hét Galdra-Heðinn, er bjó í Kerlingardal. Þar keyptu heiðnir menn at honum, at hann skyldi deyða Þang-Brand ok föruneyti hans. Hann fór upp á Arnarstakksheiði ok efldi þar blót mikit. Þá er Þang-Brandr reið austan, þá brast í sundr jörðin undir hesti hans, enn hann hljóp af hestinum ok komst upp á bakkann; enn jörðin

svalg hestinn með öllum reiðingi, ok sá þeir hann aldri síðan. Þá lofaði Þang-Brandr guð.

102. Guðleifr leitar nú Galdra-Heðins ok finnr hann á heiðinni ok eltir hann ofan at Kerlingardalsá ok komst í skotfæri við hann ok skýtr til hans spjóti ok í gegnum hann. Þaðan fóru þeir til Dyrhólma ok áttu þar fund, ok boðaði Þang-Brandr þar trú ok kristnaði þar Ingjald son Þorkels Háeyrartyrðils. Þaðan fóru þeir til Fljótshlíðar ok boðuðu þar trú. Þar mælti mest í mót Vetrliði skáld ok Ari son hans, ok fyrir þat vágu þeir Vetrliða, ok er þar um kveðin vísa þessi:

(34) Ryðfjónar gekk reynir
randa suðr á landi
beðs í bœnar smiðju
Baldrs sigrtalum halda.
Síðreynir lét síðan
snjallr morðhamar gjalla
hauðrs í hattar steðja
hjaldrs Vetrliða skaldi.

Þaðan fór Þang-Brandr til Bergþórshváls, ok tók Njáll við trú ok öll hjú hans. Enn Mörðr Valgarðsson gekk mest í móti. Þeir fóru þaðan út yfir ár. Þeir fóru í Haukadal ok skírðu þar Hall, ok var hann þá þrevetr. Þaðan fóru þeir til Grímsness. Þar efldi flokk í móti þeim Þorvaldr hinn veili ok sendi orð Úlfi Uggasyni, at hann skyldi fara at Þang-Brandi ok drepa hann, ok kvað til vísu þessa:

(85) Yggr bjalfa man Ulfi
Endils *of* boð senda
— mér es við stála stýri
stugglaust — syni Ugga,
at gnýskúta Geitis
goðvarg fyrir argan
þanns við ragn of rignir
reki hann, enn vér annan.

Úlfr Uggason kvað aðra vísu í móti:

(86) Tekkat ek sunds þót sendi
sannreynir boð tanna
hvarfs við hleypiskarfi
Hárbarðs véa fjarðar.
Erat, ráfáka rœkir,
rang eru mál á gangi
— sék við meini miklu —
mínlíkt flugu at gína.

„Ok ætla ek ekki“, sagði Úlfr, „at vera ginningarfífl hans. Enn gæti hann, at honum vefist eigi tungan um höfuð“. Ok eftir þat fór sendimaðr aftr til Þorvalds hins veila ok sagði honum orð Úlfs. Þorvaldr hafði mart manna um sik ok hafði þat við orð at sitja fyrir þeim á Bláskógaheiði. Þeir Þang-Brandr ok Guðleifr riðu ór Haukadal. Þeir mættu manni einum, er reið í mót þeim. Sjá spurði at Guðleifi. Ok er hann fann hann, mælti hann: „Njóta skalt þú Þórgils bróður þíns á Reykjahólum, at ek vil gera þér njósn, at þeir hafa margar fyrirsátir — ok þat með, at Þorvaldr hinn veili er með flokk sinn við Hestlæk í Gríms-

nesi". „Ekki skulu vit ríða at síðr", segir Guðleifr, „til fundar við hann". Ok sneru þeir síðan ofan til Hestlækjar. Þorvaldr var þá kominn yfir lækinn. Guðleifr mælti til Þang-Brands: „Hér er nú Þorvaldr, ok hlaupum nú at honum". Þang-Brandr skaut spjóti í gegnum Þorvald, enn Guðleifr hjó á öxlina ok frá ofan höndina; ok var þat hans bani. Eftir þat ríða þeir á þing upp — ok hafði svá nær, at frændr Þorvalds myndi ganga at þeim. Veittu þeir Njáll ok Austfirðingar Þang-Brandi. Hjalti Skeggjason kvað kviðling þenna:

(87) Sparik eigi goð geyja,
grey þykki mér Freyja
[æ man annat tveggja
Óðinn grey eða Freyja].

Hjalti fór utan um sumarit ok Gizurr hvíti. Enn skip Þang-Brands braut austr við Búlandsnes, ok hét skipit Visundr. Þang-Brandr fór alt vestr um sveitir. Steinunn kom í mót honum, móðir Skáld-Refs. Hon boðaði Þang-Brandi heiðni ok taldi lengi fyrir honum. Þang-Brandr þagði, meðan hon talaði, enn talaði lengi eftir, ok sneri því öllu, er hon hafði mælt, í villu. „Hefir þú heyrt þat", sagði hon, „er Þórr bauð Kristi á hólm, ok þorði Kristr eigi at berjast við Þór?" „Heyrt hefi ek", segir Þang-Brandr, „at Þórr var ekki nema mold ok aska, ef guð vildi eigi, at hann lifði". „Veizt þú", segir

hon, „hverr brotit hefir skip þitt?“ „Hvat segir þú til?“ segir hann. „Þat mun ek segja þér“, segir hon:

(88) Braut fyr bjallu gæti
— band ráku Val Strandar —
magfellandi Mellu
mástalls visund allan.
Hlífðit Kristr, þás kneyfði
knarr, malmfeta varrar;
lítt hykk at guð gætti
Gylfa hreins at einu.

Ok enn kvað hon aðra vísu:

(89) Þórr brá Þvinnils dýri
Þang-Brands ór stað langu,
hristi buss ok beysti
barðs ok laust við jarðu.
Mana skíð umb sjá síðan
sundfœrt Atals grundar,
hregg þvít hart tók leggja,
hánum kent, í spánu.

Eftir þat skildu þau Þang-Brandr ok Steinunn, ok fóru þeir vestr til Barðastrandar.

103. Gestr Oddleifsson bjó í Haga á Barðaströnd. Hann var manna vitrastr, svá at hann sá fyrir örlög manna. Hann gerði veizlu í móti þeim Þang-Brandi. Þeir fóru í Haga við sex tigu manna. Þá var sagt, at þar væri fyrir tvau hundruð heiðinna manna ok þangat væri ván berserks þess er Ótryggr hét; ok váru allir við hann hræddir. Frá honum var sagt svá mikit, at hann hræddist hvártki eld né egg;

ok váru heiðnir menn hræddir mjök. Þá spurði Þang-Brandr, ef menn vildi taka við trú. Enn allir heiðnir menn mæltu í móti. „Kost mun ek yðr gera“, segir Þang-Brandr, „at vér skulum reyna, hvár betri er trúan. Vér skulum gera elda þrjá. Skuluð þér heiðnir menn vígja einn enn ek annan, enn hinn þriði skal óvígðr vera. Enn ef berserkrinn hræðist þann einn eldinn, er ek vígi, enn veðr hina báða, þá skuluð þér taka við trú“. „Þetta er vel mælt“, segir Gestr, „ok mun ek þessu játa fyrir mik ok heimamenn mína“. Ok er Gestr hafði þetta mælt, þá játuðu miklu fleiri. Þá var sagt at berserkrinn færi at bænum. Ok váru þá gervir eldarnir ok brunnu. Tóku menn þá vápn sín ok hljópu upp í bekkina ok biðu svá. Berserkrinn hleypr at með vápnum ok inn í dyrrnar. Hann kemr innar í stofuna ok veðr þegar eldinn, er hinir heiðnu menn höfðu vígðan, ok svá hinn óvígða. Hann kemr at þeim eldinum, er Þang-Brandr hafði vígt ok þorir eigi at vaða ok kvaðst brenna allr. Hann höggr sverðinu upp á bekkinn — ok kom í þvertréit, er hann reiddi hátt. Þang-Brandr laust með róðukrossi á höndina — ok varð jartegn svá mikil, at sverðit fell ór hendi berserkinum. Þá leggr Þang-Brandr sverði fyrir brjóst honum, enn Guðleifr hjó á höndina svá at af tók. Gengu þá margir at ok drápu berserkinn. Eftir þat

spurði Þang-Brandr, ef menn vildi taka við trú. Gestr kveðst þat eitt um hafa mælt, er hann ætlaði at halda. Skírði Þang-Brandr þá Gest ok öll hjú hans ok marga menn aðra. Réðst þá Þang-Brandr um við Gest, hvárt hann skyldi nakkvat fara í fjörðu vestr. Enn Gestr latti þess ok kvað þar vera menn harða ok illa viðreignar, „enn ef þat er ætlat fyrir, at trúa þessi skuli við gangast, þá mun á alþingi við gangast, ok munu þar þá vera allir höfðingjar ór hverju heraði". „Flutta ek á þingi", segir Þang-Brandr, „ok varð mér þar erfiðlegast um". „Þó hefir þú mest at gert", segir Gestr, „þó at öðrum verði auðit í lög at lög at leiða. Enn þat er sem mælt er, at eigi fellr tré við hit fyrsta högg". Síðan gaf Gestr Þang-Brandi góðar gjafar, ok fóru þeir suðr aftr. Þang-Brandr fór í Sunnlendingafjórðung ok svá til Austfjarða. Hann gisti at Bergþórshváli, ok gaf Njáll honum góðar gjafar. Þá reið hann austr í Álftafjörð til móts við Síðu-Hall. Hann lét bæta skip sitt, ok kölluðu heiðnir menn þat 'Járnmeis'. Á því skipi fór Þang-Brandr utan ok Guðleifr með honum.

104. Þetta sama sumar varð Hjalti Skeggjason sekr á þingi um goðgá.

Þang-Brandr sagði Óláfi konungi frá meingerðum Íslendinga við sik — sagði þá vera svá fjölkunga, at jörðin spryngi í sundr undir

hesti hans ok tæki hestinn. Þá varð Óláfr konungr svá reiðr, at hann lét taka alla íslenzka menn ok setja í myrkvastofu ok ætlaði þá til dráps. Þá gengu þeir Gizurr hvíti at ok Hjalti ok buðu at leggja sik í veð fyrir þessa menn ok fara út til Íslands ok boða trú. Konungr tók þessu vel, ok þágu þeir þá alla undan. Þá bjoggu þeir Gizurr ok Hjalti skip sitt til Íslands ok urðu snemmbúnir. Þeir tóku land á Eyrum, er tíu vikur váru af sumri. Þeir fengu sér þegar hesta, enn fengu menn til at ryðja skip. Ríða þeir þá þrír tigir manna til þings ok gerðu þá orð kristnum mönnum, at við búnir skyldi vera. Hjalti var eftir at Reyðarmúla; því at þeir spurðu, at hann var sekr orðinn um goðgá. Enn þá er þeir kvámu í Vellandkötlu ofan frá Gjábakka, þá kom Hjalti þar eftir þeim ok kveðst ekki vilja sýna þat heiðnum mönnum, at hann hræddist þá. Riðu nú margir kristnir menn í móti þeim — ok riðu þeir með fylktu liði á þing. Heiðnir menn höfðu ok fylkt fyrir. Ok var þá svá nær, at allr þingheimr mundi berjast. Enn þó varð þat eigi.

105. Þorgeirr hét maðr. Hann var Tjörva son, Þorkels sonar langs. Móðir hans hét Þórunn ok var Þorsteins dóttir, Sigmundar sonar, Gnúpa-Bárðar sonar. Guðríðr hét kona hans. Hon var dóttir Þorkels hins svarta ór Hleiðr-

argarði. Hans bróðir var Ormr töskubak, faðir Hlenna hins gamla ór Saurbæ. Þeir Þorkell váru synir Þóris snepils, Ketils sonar brimils, Örnólfs sonar, Björnólfs sonar, Gríms sonar loðinkinna, Ketils sonar hæings, Hallbjarnar sonar hálfstrolls ór Hrafnistu. Þorgeirr bjó at Ljósavatni ok var höfðingi mikill ok manna vitrastr. Kristnir menn tjölduðu búðir sínar, ok váru þeir Gizurr ok Hjalti í Mosfellingabúð. Um daginn eftir gengu hvárirtveggju til Lögbergs, ok nemndu hvárir vátta, kristnir menn ok heiðnir, ok sögðust hvárir ór lögum annarra; ok varð þá svá mikit óhljóð at Lögbergi, at engi nam annars mál. Síðan gengu menn í í brautu, ok þótti öllum horfa til hinna mestu óefna. Kristnir menn tóku sér til lögsögumanns Hall af Síðu. Enn Hallr fór at finna Þorgeir goða lögsögumann frá Ljósavatni, ok gaf honum til þrjár merkr silfrs, at hann segði upp lögin. Enn þat var þó ábyrgðarráð, er hann var heiðinn. Þorgeirr lá dag allan ok breiddi feld á höfuð sér, svá at engi maðr mælti við hann. Enn annan dag gengu menn til Lögbergs. Þá beiddi Þorgeirr sér hljóðs ok mælti: „Svá lízt mér, sem málum várum sé komit í ónýtt efni, ef vér skulum eigi hafa ein lög allir. Enn ef sundr skift er lögunum, þá mun sundr skift friðinum; ok mun eigi mega við þat búa. Nú vil ek þess spyrja heiðna menn ok kristna,

hvárt þeir vilja hafa lög þau, er ek segi upp". Því játuðu allir. Hann kvaðst vilja hafa svardaga af þeim ok festu at halda. Þeir játuðu því allir, ok tók hann af þeim festu. „Þat er upphaf laga várra", sagði hann, „at menn skulu allir vera kristnir hér á landi ok trúa á einn guð — föður ok son ok anda helgan — enn láta af allri skurðgoðavillu, bera eigi út börn ok eta eigi hrossakjöt. Skal fjörbaugssök á vera, ef víst verðr; enn ef leynilega er með farit, þá skal vera vítislaust". Enn þessi heiðni var af tekin öll á fára vetra fresti — at eigi skyldi þetta heldr gera leynilega enn opinberlega. Hann sagði þá um dróttinsdaga hald ok föstudaga, jóladaga ok páskadaga ok allra hinna stærstu hátíða. Þóttust heiðnir menn mjök sviknir vera. Enn þó var þá í lög leidd trúan ok allir menn kristnir gervir hér á landi. Fara menn við þat heim af þingi.

106. Sá atburðr varð þrim vetrum síðar á Þingskálaþingi, at Ámundi hinn blindi var þar son Höskulds Njálssonar. Hann lét leiða sik búða í meðal. Hann kom í búð þá, er Lýtingr var inni af Sámsstöðum. Hann lætr leiða sik inn í búðina ok þar fyrir, sem Lýtingr sat. Hann mælti: „Er hér Lýtingr af Sámsstöðum?" „Já", segir Lýtingr, „eða hvat vill þú mér?" „Ek vil vita", segir Ámundi, „hverju þú vill bæta mér föður minn. Ek em laungetinn, ok

hefi ek við engum bótum tekit". „Bætt hefi ek föður þinn fullum bótum", segir Lýtingr, „ok tók við föðurfaðir þinn ok föðurbræðr; enn bræðr mínir váru ógildir. Ok var bæði, at ek hafða illa til gert, enda kom ek allhart niðr". „Ekki spyrr ek at því", segir Ámundi, „at þú hefir bætt þeim. Veit ek, at þér eruð sáttir. Ok spyr ek at því, hverju þú vill mér bæta". „Alls engu", segir Lýtingr. „Eigi skil ek", segir Ámundi, „at þat muni rétt fyrir guði, svá nær hjarta sem þú hefir mér höggvit. Enda kann ek at segja þér, ef ek væra heileygr báðum augum, at hafa skylda ek annat hvárt fyrir föður minn fébætr eða mannhefndir — „enda skifti guð með okkr". Eftir þat gekk hann út. Enn er hann kom í búðardyrrnar, snýst hann innar eftir búðinni. Þá lukust upp augu hans. Þá mælti hann: „Lofaðr sér þú, guð dróttinn minn: sé ek nú, hvat þú vill". Eftir þat hleypr hann innar eftir búðinni, þar til er hann kemr fyrir Lýting ok höggr með öxi í höfuð honum, svá at hon stóð á hamri, ok kippir at sér öxinni. Lýtingr fellr áfram ok var þegar dauðr. Ámundi gengr út í búðardyrrnar. Ok er hann kom í þau hin sömu spor, sem augu hans höfðu upp lokizt, þá lukust nú aftr — ok var hann alla æfi blindr síðan. Eftir þat lætr hann fylgja sér til Njáls ok sona hans. Hann segir þeim víg Lýtings. „Ekki má saka

þik um þetta“, segir Njáll, „því at slíkt er mjök ákveðit — enn viðvörunarvert, ef slíkir atburðir verða, at stinga eigi af stokki við þá er svá nær standa“. Síðan bauð Njáll sætt frændum Lýtings. Höskuldr Hvítanessgoði átti hlut at við frændr Lýtings, at þeir tæki sættum. Ok var þá lagit mál í gerð, ok fellu hálfar bætr niðr fyrir sakastaði þá er Ámundi þótti á eiga. Eftir þat gengu menn til trygða, ok veittu frændr Lýtings Ámunda trygðir. Menn riðu heim af þingi ok er nú kyrt lengi.

107. Valgarðr hinn grái kom þetta sumar út. Hann var þá heiðinn. Hann fór til Hofs til Marðar sonar síns ok var þar um vetrinn. Hann mælti til Marðar: „Riðit hefi ek hér um bygðina víða — ok þykki mér eigi mega kenna, at hin sama sé. Kom ek á Hvítanes, ok sá ek þar búðartóftir margar ok umbrot mikil. Ok kom ek á Þingskálaþing, ok sá ek þar ofan brotna búð vára alla — eðr hví sæta firn slík?“ Mörðr svarar: „Hér eru tekin upp ný goðorð ok fimtardómslög, ok hafa menn sagt sig ór þingi frá mér ok í þing með Höskuldi“. Valgarðr mælti: „Illa hefir þú launat mér goðorðit, er ek fekk þér í hendr, at fara svá ómannlega með. Vil ek nú at þú launir þeim því, at þeim dragi öllum til bana. Enn þat er til þess, at þú rægir þá saman — ok drepi synir Njáls Höskuld. Enn þar eru margir til eftir-

máls um hann, ok munu þá Njálssynir af þeim sökum drepnir verða". „Eigi mun ek þat gert geta", segir Mörðr. „Ek skal leggja ráðin til", segir Valgarðr, „þú skalt bjóða Njálssonum heim ok leysa þá út með gjöfum. Enn svá fremi skalt þú rógit frammi hafa, er orðin er vinátta með yðr mikil ok þeir trúa þér eigi verr enn sér. Mátt þú svá hefnast við Skarpheðinn þess er hann tók féit af þér eftir lát Gunnars. Munt þú svá fremi taka höfðingsskap, er þessir eru allir dauðir". Þessa ráðagerð festu þeir með sér, at sjá skyldi fram koma. Mörðr mælti: „Þat vilda ek, faðir, at þú tækir við trú — þú ert maðr gamall". „Eigi vil ek þat", segir Valgarðr, „heldr vil ek at þú kastir trúnni — ok sjá hversu þá fari". Mörðr kvaðst þat eigi gera mundu. Valgarðr braut krossa fyrir Merði ok öll heilög tákn. Litlu síðar tók Valgarðr sótt ok andaðist, ok var hann heygðr *(í túninu)*.

108. Nökkuru síðar reið Mörðr til Bergþórshváls ok fann þá Skarpheðinn. Hann sló á mikit fagrmæli við þá, ok talaði hann dag allan ok kveðst við þá mart vilja eiga. Skarpheðinn tók því öllu vel, enn kvað hann ekki þess leitat hafa fyrr. Svá gerðist, at hann kom sér í svá mikla vináttu við þá, at hvárigum þótti ráð ráðit nema við aðra réðist um. Njáli þótti ávallt ilt, er Mörðr kom þangat —

ok fór svá jafnan, at hann amaðist við. Einu hverju sinni var þat, at Mörðr kom til Bergþórshváls. Hann mælti til þeira Njálssona: „Veizlu hefi ek þar stofnaða, ok ætla ek at drekka erfi eftir föður minn. Enn til þeirar veizlu vil ek bjóða yðr Njálssonum ok Kára ok því heita, at þér skuluð eigi gjafalaust í braut fara“. Þeir hétu at fara. Ferr Mörðr nú heim ok býr veizluna. Hann bauð þangat mörgum bóndum, ok var veizla sú fjölmenn. Koma þangat Njálssynir ok Kári. Mörðr gaf Skarpheðni gullsylgju mikla, enn Kára silfrbelti, enn Grími ok Helga góðar gjafar. Þeir koma heim ok hrósa gjöfum þessum ok sýna Njáli. Hann segir, at þeir mundu fullkeypt hafa — „ok hyggið at því, at þér launið eigi því sem hann mundi vilja“.

109. Litlu síðar höfðu þeir heimboð með sér Höskuldr ok Njálssynir, ok buðu þeir fyrri Höskuldi. Skarpheðinn átti hest brúnan fjögurra vetra gamlan bæði mikinn ok sjálegan. Hann var graðr ok hafði ekki verið fram leiddr. Þann hest gaf Skarpheðinn Höskuldi ok með hross tvau. Allir gáfu þeir Höskuldi gjafar — ok mæltu til vináttu. Síðan bauð Höskuldr þeim í Vörsabæ. Hann hafði þar marga fyrir boðsmenn ok mikit fjölmenni. Hann hafði látit taka ofan skála sinn. Enn hann átti útibúr þrjú, ok váru þau búin mönnum at sofa í. Þeir koma þar allir, er hann hafði boðit. Veizlan

fór allvel fram. Ok er menn skyldu heim fara, valdi Höskuldr mönnum góðar gjafar ok fór á leið með Njálssonum. Sigfússynir fylgdu honum ok fjölmennit alt. Mæltu hvárir, at engir skyldi í millum þeira komast. Nökkuru síðar kom Mörðr í Vörsabæ ok kallaði Höskuld til máls við sik. Þeir gengu á tal. Mörðr mælti: „Mikill verðr mannamunr með yðr Njálssonum. Þú gaft þeim góðar gjafar, enn þeir gáfu þér gjafar með miklu spotti". „Hvat færir þú til þess?" segir Höskuldr. Þeir gáfu þér hest, er þeir kölluðu vánfola, ok gerðu þat til spotts við þik; því at þeim þóttir þú ok óreyndr. Ek kann ok þat at segja þér, at þeir öfunda þik um goðorðit. Tók Skarpheðinn því upp á þingi, er þú komt eigi til þings á fimtardómsstefnu. Ætlar Skarpheðinn ok aldri laust at láta goðorðit". „Eigi er þat", segir Höskuldr, „ek tók við á leiðmóti í haust". „Njáll hefir því valdit þá", segir Mörðr. „Þeir rufu ok", segir Mörðr, „sætt á Lýtingi". „Ekki ætla ek þat þeim at kenna", segir Höskuldr. „Eigi munt þú mæla í móti því", segir Mörðr, „þá er þit Skarpheðinn fóruð austr at Markarfljóti, fell öx undan belti honum — ok hafði hann ætlat at drepa þik". „Þat var", segir Höskuldr, „viðaröx hans; ok sá ek er hann lét undir belti sér. Ok er hér svá skjótt frá mér at segja", segir Höskuldr, „at þú segir aldri svá ilt frá Njálssonum,

at ek muna því trúa. Enn þó at því sé at skifta — ok segir þú þat satt, at annat hvárt sé, at ek drepa þá eða þeir mik — þá vil ek miklu heldr þola dauða af þeim, enn ek gera þeim nakkvat mein. Enn þú ert maðr at verri, er þú hefir þetta mælt". Síðan fór Mörðr heim. Nökkuru síðar ferr Mörðr at finna Njálssonu. Hann talar mart við þá bræðr ok Kára. „Sagt er mér", segir Mörðr, „at Höskuldr Hvítanessgoði hafi mælt, at þú Skarpheðinn hafir rofit sætt á Lýtingi. Enn ek varð þess víss, at honum þóttir þú hafa haft við sik fjörráð, er þit fóruð austr til Markarfljóts. Enn mér þykkja þau ekki minni fjörráð, er hann bauð þér til veizlu ok skipaði þér í útibúr þat er first var húsum — ok var þar borinn at viðr alla nóttina, ok ætlaði hann at brenna yðr inni. Enn þat bar við, at Högni Gunnarsson kom um nóttina — ok varð þá ekki af því, at þeir gengi at; því at þeir hræddust hann. Síðan fylgdi hann þér á leið ok mikill flokkr manna. Þá ætlaði hann þér aðra atgöngu at veita, ok setti þá til Grana Gunnarsson ok Gunnarr Lambason at vega at þér. Enn þeim varð bilt, ok þorðu þeir eigi á þik at ráða". Enn er hann hafði þetta mælt, þá mæltu þeir fyrst í mót. Enn þar kom, at þeir trúðu. Ok gerðust þá í fáleikar af þeira hendi til Höskulds — ok mæltu nær ekki við hann, hvar sem þeir fundust. Enn Höskuldr gaf þeim lítit til-

læti. Ok fór svá fram um hríð. Höskuldr fór austr til Svínafells um haustit at heimboði, ok tók Flosi vel við honum. Hildigunnr var þar ok. Flosi mælti til Höskulds: „Þat segir Hildigunnr mér, at fáleikar sé miklir með yðr Njálssonum. Ok þykki mér þat illa. Ok vil ek bjóða þér, at þú ríðir eigi vestr, ok mun ek fá þér bústað í Skaftafelli; enn ek mun senda Þorgeirr bróður minn at búa í Vörsabæ". „Þat munu þá sumir menn mæla", segir Höskuldr, „at ek flýja þaðan fyrir hræðslu sakir, ok vil ek þat eigi". „Þá er þat líkara", segir Flosi, „at stórvandræði leiði af". „Illa er þat", segir Höskuldr, „því at heldr vilda ek vera ógildr, enn margir hlyti ilt af mér". Höskuldr bjóst heim fám nóttum síðar. Enn Flosi gaf honum skarlatsskikkju — ok var hlaðbúin í skaut niðr. Reið Höskuldr heim í Vörsabæ. Er nú kyrt um hríð. Höskuldr var maðr svá vinsæll, at fáir váru hans óvinir. Enn hin sama er óþykt með þeim allan vetrinn. — Njáll hafði tekit til fóstrs son Kára, er Þórðr hét. Hann hafði ok fóstrat Þórhall son Ásgríms Elliða-Grímssonar. Þórhallr var röskr maðr ok harðgerr í öllu. Hann hafði numit svá lög at Njáli, at hann var hinn þriði mesti lögmaðr á Íslandi. — Nú várar snimma um várit, ok færðu menn snimma niðr sæði sín.

110. Þat var einn dag, at Mörðr kom til

Bergþórshváls. Þeir gengu þegar á tal Njálssynir ok Kári. Mörðr rægir Höskuld at vanda sínum ok hefir nú enn margar nýjar sögur ok eggjar einart Skarpheðinn ok þá at drepa Höskuld, ok kvað hann mundu verða skjótara at bragði, ef þeir færi eigi þegar at honum. „Gera skal þér kost á þessu“, segir Skarpheðinn, „ef þú vill fara til með oss ok gera at nakkvat“. „Þat vil ek til vinna“, segir Mörðr. Ok bundu þeir þat með fastmælum, ok skyldi hann þar koma um kveldit. Bergþóra spurði Njál: „Hvat tala þeir úti?“ „Ekki em ek í ráðagerð með þeim“, segir Njáll, „sjaldan var ek þá frá kvaddr, er hin góðu váru ráðin“. Skarpheðinn lagðist ekki niðr um kveldit ok ekki bræðr hans né Kári. Þessa nótt hina sömu kom Mörðr ofanverða. Tóku þeir þá vápn sín Njálssynir ok Kári ok riðu í braut. Þeir fóru þar til er þeir kvámu í Vörsabæ ok biðu þar hjá garði nökkurum. Veðr var gott ok sól upp komin.

111. Í þenna tíma vaknaði Höskuldr Hvítanessgoði. Hann fór í klæði sín ok tók yfir sik skikkjuna Flosanaut. Hann tók kornkippu ok sverð í aðra hönd ok ferr til gerðisins ok sár niðr korninu. Þeir Skarpheðinn höfðu þat mælt með sér, at þeir skyldi allir á honum vinna. Skarpheðinn spratt upp undan garðinum. Enn er Höskuldr sá hann, vildi hann undan snúa. Þá hljóp Skarpheðinn at honum ok mælti:

„Hirð eigi þú at hopa á hæl Hvítanessgoði“, ok höggr til hans, ok kom í höfuðit, ok fell Höskuldr á knéin. Hann mælti þetta við, er hann fell: „Guð hjálpi mér, enn fyrirgefi yðr“. Hljópu þeir þá at honum allir ok unnu á honum. Eftir þat mælti Mörðr: „Ráð kemr mér í hug“. „Hvert er þat“, segir Skarpheðinn. „Þat, er ek mun fara heim fyrst. Enn síðan mun ek fara upp til Grjótár ok segja þeim tíðendin ok láta illa yfir verkinu. Enn ek veit víst, at Þorgerðr mun biðja mik, at lýsa víginu. Ok mun ek þat gera; því at þeim megu þat mest málaspell verða. Ek mun ok senda mann í Vörsabæ ok vita, hversu skjótt þau taki til ráða. Ok mun sá spyrja þar tíðendin, ok mun ek láta, sem ek taka af þeim“. „Far svá með víst“, segir Skarpheðinn. Þeir bræðr fóru heim ok Kári. Ok er þeir kvámu heim, sögðu þeir Njáli tíðendin. „Hörmuleg tíðendi eru þetta“, segir Njáll, „ok er slíkt ilt at vita; því at þat er satt at segja, at svá fellr mér þetta nær um trega, at mér þætti betra at hafa látit tvá sonu mína — ok lifði Höskuldr“. „Þat er nökkurr várkunn“, segir Skarpheðinn, „þú ert maðr gamall — ok er ván, at þér falli nær“. „Eigi er þat síðr enn elli“, segir Njáll, „at ek veit gerr enn þér, hvat eftir mun koma“. „Hvat mun eftir koma?“, segir Skarpheðinn. „Dauði minn“, segir Njáll, „ok konu minnar ok allra

sona minna". „Hvat spár þú fyrir mér?" segir Kári. „Erfitt mun þeim veita at ganga í mót giftu þinni", segir Njáll, „því at þú munt þeim öllum drjúgari verða". Sjá einn hlutr var svá, at Njáli fell svá nær, at hann mátti aldri óklökkvandi um tala.

112. Hildigunnr vaknaði ok fann, at Höskuldr var í brautu ór rúminu. Hon mælti: „Harðir hafa draumar verit ok eigi góðir, ok leitið þér at honum Höskuldi". Þeir leituðu hans um bæinn ok fundu hann eigi. Þá hafði Hildigunnr klædda sik. Ferr hon þá ok tveir menn með henni til gerðisins ok finna þar Höskuld veginn. *(Ok heitir þar síðan Höskuldargerði).* Þar kom þá ok at smalamaðr Marðar Valgarðssonar ok segir henni, at þeir Njálssynir hefði farit neðan þaðan — „ok kallaði Skarpheðinn á mik ok lýsti víginu á hönd sér". „Karlmannlegt verk er þetta", sagði Hildigunnr, „ef einn hefði at verit". Hon tók skikkjuna ok þerði með blóðit alt ok vafði þar í innan blóðlifrarnar ok braut svá saman ok lagði niðr í kistu sína. Nú sendir hon mann upp til Grjótár at segja þangat tíðendin. Þá var þar Mörðr fyrir ok hafði sagt áðr tíðendin. Þar var ok kominn Ketill ór Mörk. Þorgerðr mælti til Ketils: „Nú er Höskuldr dauðr, sem vit vitum. Ok mun þú nú, hverju þú hézt þá er þú tókt hann til fóstrs". „Þat má vera", segir Ketill,

„at ek hafa þá ærit mörgu heitít; því at ek ætlaða ekki, at þessir dagar myndi verða, sem nú eru orðnir. Enda em ek við vant um kominn; því at náit er nef augum, þar sem ek á dóttur Njáls“. „Hvárt vill þú“, segir Þorgerðr, „at Mörðr lýsi víginu?“ „Eigi veit ek þat“, segir Ketill, „því at fleirum þykki mér sem ilt leiði af honum enn gott“. Enn þegar er Mörðr talaði við Ketil, þá fór honum sem öðrum, at svá þótti, sem Mörðr myndi honum vera trúr. Ok varð þat ráð þeira, at Mörðr skyldi lýsa víginu ok búa til mál at öllu til þings. Fór Mörðr þá ofan í Vörsabæ. Þangat kvámu níu búar þeir er næstir bjoggu vættvangi. Mörðr hafði tíu menn með sér. Hann sýnir búum sár Höskulds ok nemnir vátta at benjum ok nemnir mann til hvers sárs nema eins. Þat lét hann eigi sem hann vissi, hverr því hefði sært — enn því hafði hann sjálfr sært. Enn hann lýsti víginu á hendr Skarpheðni, enn sárum á hendr bræðrum hans ok Kára. Síðan kvaddi hann heiman vættvangsbúa níu til alþingis. Eftir þat reið hann heim. Hann fann nær aldri Njálssonu. Enn þó var stygt með þeim þá er þeir fundust, ok var þat ráðagerð þeira. Víg Höskulds spurðist um allar sveitir ok mæltist illa fyrir. Þeir Njálssynir fóru at finna Ásgrím Elliða-Grímsson ok báðu hann liðveizlu. „Þess meguð þér ván vita“, segir hann, „at ek mun

yðr veita at öllum hinum stærrum málum. Enn þó segir mér þungt hugr um málin; því at margir eru til eftirmáls, enn víg þetta mælist allilla fyrir um allar sveitir". Nú fara Njálssynir heim.

113. Maðr er nemndr Guðmundr hinn ríki, er bjó á Möðruvöllum í Eyjafirði. Hann var Eyjólfs son, Einars sonar, Auðunar sonar rotins, Þórólfs sonar smjörs, Þorsteins sonar skrofa, Gríms sonar kambans. Móðir Guðmundar hét Hallbera dóttir Þórodds hjálms. Enn móðir Hallberu hét Reginleif, dóttir Sæmundar hins suðreyska. Við þann er kend Sæmundarhlíð í Skagafirði. Móðir Eyjólfs föður Guðmundar var Valgerðr Runólfsdóttir. Móðir Valgerðar hét Vilborg. Hennar móðir var Jórunn hin óborna, dóttir Ósvalds konungs hins helga. Móðir Jórunnar var Bera dóttir Játmunds konungs hins helga. Móðir Einars föður Eyjólfs var Helga dóttir Helga hins magra, er nam Eyjafjörð. Helgi var son Eyvindar austmanns ok Rafürtu dóttur Kjarvals Írakonungs. Móðir Helgu dóttur Helga var Þórunn hyrna dóttir Ketils flatnefs, Bjarnar sonar bunu, Gríms sonar hersis ór Sogni. Móðir Gríms var Hervör. Enn móðir Hervarar var Þorgerðr dóttir Háleygs konungs af Hálogalandi. — Þórlaug hét kona Guðmundar hins ríka, dóttir Atla hins ramma Eilífs sonar arnar, Bárðar sonar í Ál, Ketils sonar refs, Skíða son-

ar hins gamla. Herdís hét móðir Þorlaugar dóttir Þórðar at Höfða, Bjarnar sonar byrðusmjörs, Hróalds sonar, Hróðlaugs sonar hryggs, Bjarnar sonar járnsíðu, Ragnars sonar loðbrókar, Sigurðar sonar hrings, Randvés sonar, Ráðbarðs sonar. Móðir Herdísar dóttur Þórðar var Þorgerðr Skíðadóttir. Hennar móðir var Friðgerðr dóttir Kjarvals Írakonungs. — Guðmundr var höfðingi mikill. Hann var auðigr maðr at fé. Hann hafði hundrað hjóna. Hann sat yfir virðingu allra höfðingja fyrir norðan Öxnadalsheiði, svá at sumir létu bústaði sína, enn suma tók hann af lífi, enn sumir létu goðorð sín fyrir honum. Ok er frá honum komit alt hit mesta mannval á landinu: Oddverjar ok Sturlungar ok Hvammverjar ok Fljótamenn ok Ketill biskup ok margir hinir beztu menn. Guðmundr var vinr Ásgríms Elliða-Grímssonar, ok ætlaði Ásgrímr þar til liðveizlu.

114. Snorri hét maðr, er kallaðr var goði. Hann bjó at Helgafelli, áðr Guðrún Ósvífrsdóttir keypti at honum landit. Ok bjó hon þar til elli. Enn Snorri fór þá til Hvammsfjarðar ok bjó í Sælingsdalstungu. Þorgrímr hét faðir Snorra ok var son Þorsteins þorskabíts, Þórólfs sonar mostrarskeggs, Örnólfs sonar fiskreka. Enn Ari hinn fróði segir hann vera son Þorgils reyðarsíðu. Þórólfr mostrarskegg átti Ósku dóttur Þorsteins hins rauða. Móðir Þorgríms

hét Þóra dóttir Óleifs feilans, Þorsteins sonar hins rauða, Óleifs sonar hins hvíta, Ingjalds sonar, Helga sonar. Enn móðir Ingjalds hét Þóra dóttir Sigurðar orms í auga, Ragnars sonar loðbrókar. Enn móðir Snorra goða var Þórdís Súrsdóttir systir Gísla. Snorri var vinr mikill Ásgríms Elliða-Grímssonar, ok ætlaði hann þar til liðveizlu. Snorri var vitrastr maðr á Íslandi þeira er eigi váru forspáir. Hann var góðr vinum sínum enn grimmr óvinum. Í þenna tíma var þingreið mikil ór öllum landsfjórðungum ok höfðu menn mörg mál til búin.

115. Flosi spyrr víg Höskulds mágs síns, ok fær honum þat mikillar áhyggju ok reiði, ok var hann þó vel stiltr. Honum var sagðr málatilbúnaðr sá sem hafðr hafði verit eftir víg Höskulds. ok lét hann sér fátt um finnast. Hann sendi orð Halli af Síðu mági sínum ok Ljóti syni hans, at þeir skyldi fjölmenna mjök til þings. Ljótr þótti bezt höfðingjaefni austr þar. Honum var þat fyrir spát, ef hann riði þrjú sumur til þings ok kvæmi hann heill heim, at þá myndi hann verða mestr höfðingi í ætt sinni ok elztr. Hann hafði þá riðit eitt sumar til þings, enn nú ætlaði hann annat. Flosi sendi orð Kol Þorsteinssyni ok Glúmi syni Hildis hins gamla, Geirleifi syni Önundar töskubaks ok Móðólfi Ketilssyni. Ok riðu þeir allir til móts við Flosa. Hallr hét ok at fjölmenna mjök.

Flosi reið þar til er hann kom í Kirkjubæ til Surts Ásbjarnarsonar. Þá sendi Flosi eftir Kolbeini Egilssyni bróðursyni sínum, ok kom hann þar. Þaðan reið hann til Höfðabrekku. Þar bjó Þorgrímr skrauti son Þorkels hins fagra. Flosi bað hann ríða til alþingis með sér. Enn hann játaði ferðinni ok mælti til Flosa: „Oftar hefir þú glaðari verit, bóndi, enn nú; ok er þó nökkur várkunn á, þó at svá sé“. Flosi mælti: „Þat hefir nú víst at hendi borit, er ek mynda gefa til mikla mína eigu, at þat hefði eigi fram komit. Er illu korni til sáit, enda mun ilt af gróa“. Þaðan reið hann um Arnarstakksheiði ok á Sólheima um kveldit. Þar bjó Loðmundr Úlfsson. Hann var vinr Flosa mikill. Flosi var þar um nóttina. Enn um morgininn reið Loðmundr með honum í Dal — ok váru þar um nótt. Þar bjó Rúnólfr son Úlfs örgoða. Flosi mælti til Rúnólfs: „Hér munu vér hafa sannar sögur um víg Höskulds Hvítanessgoða. Ert þú maðr sannorðr ok kominn nær frétt; ok mun ek því trúa öllu, er þú segir mér frá, hvat til saka hefir orðit með þeim“. Rúnólfr mælti: „Ekki þarf þat orðum at fegra, at hann hefir meir enn saklauss veginn verit. Ok er hann öllum mönnum harmdauði. Þykkir engum jafnmikit sem Njáli fóstra hans“. „Þá mun þeim verða ilt til liðveizlumanna“, segir Flosi. „Svá mun þat“, segir

Rúnólfr, „ef ekki dregr til“. „Hvat er nú at gert?“ segir Flosi. „Nú eru kvaddir búar“, segir Rúnólfr, „ok lýst víginu“. „Hverr gerði þat?“ segir Flosi. „Mörðr Valgarðsson“, segir Rúnólfr. „Hvé trútt mun þat?“ segir Flosi. „Skyldr er hann mér“, segir Rúnólfr, „enn þó mun ek satt frá segja, at fleiri hljóta af honum ilt enn gott. Þess vil ek nú biðja þik, Flosi, at þú gefir ró reiði ok takir þat upp, at minst vandræði hljótist af; því at Njáll mun góð boð bjóða ok aðrir hinir beztu menn“. Flosi mælti: „Ríð þú þá til þings, Rúnólfr. Ok skulu mikit þín orð mega við mik — nema til verra dragi um, enn vera skyldi“. Síðan hætta þeir talinu, ok hét Rúnólfr ferðinni. Rúnólfr sendi orð Hrafni hinum spaka frænda sínum. Hann reið þegar þangat. Flosi reið þaðan í Vörsabæ.

116. Hildigunnr var úti ok mælti: „Nú skulu allir heimamenn mínir vera úti, er Flosi ríðr í garð. Enn konur skulu ræsta húsin ok tjalda ok búa Flosa öndvegi“. Síðan reið Flosi í túnit. Hildigunnr sneri at honum ok mælti: „Kom heill ok sæll, frændi — ok er fegit orðit hjarta mitt tilkvámu þinni“. „Hér skulu vér“, segir Flosi, „eta dagverð ok ríða síðan“. Þá váru bundnir hestar þeira. Flosi gekk inn í stofuna ok settist niðr ok kastaði í pallinn undan sér hásætinu ok mælti: „Hvártki em ek konungr né jarl, ok vil ek ekki láta gera há-

sæti undir mér, ok þarf ekki at spotta mik". Hildigunnr var nær stödd ok mælti: „Þat er illa, ef þér mislíkar; því at þetta gerðu vér af heilum hug". Flosi mælti: „Ef þú hefir heilan hug við mik, þá mun sjálft leyfa sik, mun ok sjálft lasta sik, ef illa er". Hildigunnr hló at kaldahlátr þann ok mælti: „Ekki er enn mark at — nær munu vit gangast verða áðr enn lýkr". Hon settist niðr hjá Flosa, ok töluðu þau lengi hljótt. Síðan váru borð tekin, enn Flosi tók laugar ok lið hans. Flosi hugði at handklæðinu, ok var þat raufar einar ok numit til annars endans. Hann kastaði í bekkinn, ok vildi eigi þerra sér á ok reist af borðdúkinum ok þerði sér þar á ok kastaði til manna sinna. Síðan settist Flosi undir borð ok bað menn sína eta. Þá kom Hildigunnr í stofuna ok gekk fyrir Flosa ok greiddi hárit frá augum sér ok grét. Flosi mælti: „Skapþungt er þér nú, frændkona, er þú grætr. Enn þó er þat vel, er þú grætr góðan mann". Hon tók þá til orða: „Hvert eftirmæli skal ek nú af þér hafa eða liðveizlu?" Flosi mælti: „Sækja mun ek mál þitt til fullra laga eða veita til þeira sætta, er góðir menn sjá at vér sém vel sæmdir af í alla staði". Hon mælti: „Hefna myndi Höskuldr þín, ef hann ætti eftir þik at mæla". Flosi svaraði: „Eigi skortir þik grimmleik — ok sét er, hvat þú vill". Hildigunnr

mælti: „Minna hafði misgert Arnórr Örnólfsson ór Forsárskógum við Þórð freysgoða föður þinn, ok vágu bræðr þínir hann á Skaftafellsþingi, Kolbeinn ok Egill. Hildigunnr gekk þá fram í skálann ok lauk upp kistu sína. Tók hon þá upp skikkjuna þá er Flosi hafði gefit Höskuldi. Í þeiri skikkju hafði Höskuldr veginn verit, ok hafði hon þar varðveitt í blóðit alt. Hon gekk þá innar í stofuna með skikkjuna. Hon gekk þegjandi at Flosa. Þá var Flosi mettr ok af borit af borðinu. Hildigunnr lagði yfir Flosa skikkjuna. Dundi þá blóðit um hann allan. Hon mælti þá: „Þessa skikkju gaft þú Flosi, Höskuldi, ok vil ek nú gefa þér aftr. Var hann í þessi veginn. Skýt ek því til guðs ok góðra manna, at ek særi þik fyrir alla krafta Krists þíns ok fyrir manndóm ok karlmensku þína, at þú hefnir þeirra allra sára, sem Höskuldr hafði á sér dauðum — eða heita hvers manns níðingr ella“. Flosi kastaði af sér skikkjunni ok rak í fang henni ok mælti: „Þú ert hit mesta forað ok vildir, at vér tækim þat upp, er öllum oss gegnir verst — ok eru köld kvenna ráð“. Flosa brá svá við, at hann var í andliti stundum rauðr sem blóð, enn stundum fölr sem gras, enn stundum blár sem hel. Þeir Flosi fóru til hesta sinna ok riðu í braut. Hann reið til Holtsvaðs ok bíðr þar Sigfússsona ok annarra vina sinna.

Ingjaldr bjó at Keldum bróðir Hróðnýjar móður Höskulds Njálssonar. Þau váru börn Höskulds hins hvíta, Ingjalds sonar hins sterka, Geirfinns sonar hins rauða, Sölva sonar, Gunnsteins sonar berserkjabana. Ingjaldr átti Þraslaugu dóttur Egils Þórðar sonar freysgoða. Móðir Egils var Þraslaug dóttir Þorsteins titlings. Móðir Þraslaugar var Unnr dóttir Eyvindar karfa systir Móðólfs hins spaka. Flosi sendi orð Ingjaldi, at hann kvæmi til móts við hann. Ingjaldr fór þegar við hinn fimtánda mann. Þeir váru allir heimamenn hans. Ingjaldr var mikill maðr ok styrkr. Fálátr var hann jafnan heima ok hinn hraustasti karlmaðr ok fédrengr góðr við vini sína. Flosi fagnaði Ingjaldi vel ok mælti til hans: „Mikill vandi er nú kominn at hendi oss ok er nú vant ór at ráða. Bið ek þik þess, mágr, at þú skilist eigi við mitt mál fyrr enn yfir lýkr vandræði þessi“. Ingjaldr mælti: „Við vant em ek um kominn fyrir tengda sakir við Njál ok sonu hans ok annarra stórra hluta, er hér hvarfa í milli“. Flosi mælti: „Þat ætlaða ek þá er ek gifta þér bróðurdóttur mína, at þú hétir mér því at veita mér at hverju máli“. „Þat er ok líkast“, segir Ingjaldr, „at ek gera svá. Enn þó vil ek nú heim ríða fyrst ok þaðan til þings“.

117. Sigfússsynir spurðu, at Flosi var við

Holtsvað ok riðu þangat til móts við hann. Ok var þar Ketill ór Mörk ok Lambi bróðir hans, Þorkell ok Mörðr ok Sigmundr Sigfússynir. Þar var ok Lambi Sigurðarson ok Gunnarr Lambason ok Grani Gunnarsson, Vébrandr Hámundarson. Flosi stóð upp í móti ok fagnaði þeim öllum blíðlega. Þeir gengu fram at ánni. Flosi hafði af þeim sannar sögur, ok skilr þá hvergi á ok Rúnólf í Dal. Flosi mælti til Ketils ór Mörk: „Þik kveð ek at þessu: Hversu harðsnúinn ert þú á þetta mál eða aðrir Sigfússsynir?“ Ketill mælti: „Þat vilda ek, at sættir yrði með oss. Enn þó hefi ek svarit eiða at skiljast eigi við þessi mál fyrr enn yfir lýkr með nökkuru móti ok leggja líf á“. Flosi mælti: „Drengr ert þú mikill ok er slíkum mönnum allvel farit“. Þeir tóku báðir senn til orða Grani Gunnarsson ok Gunnarr Lambason: „Sektir vilju vér at fram komi ok mannráð“. Flosi mælti: „Eigi er ráðit, at bæði sé at vér kjósim ok deilim“. Grani mælti: „Þat var mér þá í hug, er þeir drápu Þráin á Markarfljóti, enn síðan Höskuld son hans, at ek mynda aldri sættast við þá heilum sáttum; því at ek vilda vera þar gjarna, er þeir væri allir drepnir“. Flosi mælti: „Setit hefir þú svá nær, at þú mættir hafa hefnt þessa, ef þú hefðir haft til þrek ok karlmensku. Þykki mér sem þess biðir þú nú — ok margr annarra, — er myndir

mikit fé til gefa, ef stundir líða, at þú hefðir eigi orðit við staddr. Sé ek þat gerla, þó at oss veitti þat at vilja, at vér dræpim Njál eða sonu hans, þá eru þeir svá mikils háttar menn ok stórættaðir, at þar mun svá mikit eftirmál verða, at vér munu fyrir margs manns kné ganga verða ok biðja oss liðs áðr vér komim oss í sætt ok ór þessum vanda. Meguð þér ok svá til ætla, at þeir munu margir snauðir, er áðr eigu stórfé — enn sumir munu láta bæði féit ok lífit". Mörðr Valgarðsson reið til fundar við Flosa ok kvaðst ríða vilja til þings með honum með öllu liði sínu. Flosi tók því vel ok hóf bónorð við hann, at hann skyldi gifta Rannveigu dóttur sína Starkaði, er bjó at Stafafelli, bróðursyni Flosa. Gekk Flosa þat til, at hann þóttist svá ráða undir sik trúnað hans ok fjölmenni. Mörðr tók vænlega á ok veik undir Gizur hinn hvíta ok bað tala um á þingi. Mörðr átti Þorkötlu dóttur Gizurar hvíta. Þeir Mörðr ok Flosi riðu báðir saman til þings ok töluðu alla daga.

118. Njáll mælti til Skarpheðins: „Hverja ráðagerð hafið þér nú fyrir yðr bræðr ok Kári?" Skarpheðinn mælti: „Lítt rekju vér drauma til flestra hluta. Enn þér til at segja, þá munu vér ríða í Tungu til Ásgríms Elliða-Grímssonar ok þaðan til þings. Enn hvat ætlar þú um ferð þína, faðir?" Njáll svaraði: „Ríða mun

ek til þings; því at þat er sómi minn at skiljast eigi við yðvart mál, meðan ek lifi. Væntir mik þess, at margir verpi þar vel orðum á mik, ok njótið þér mín enn gjaldið hvergi". Þar var Þórhallr Ásgrímsson fóstri Njáls. Þeir Njálssynir hlógu at honum, er hann var í kasti mórendu, ok spurðu, hvé lengi hann ætlaði at hafa þat. Þórhallr svaraði: „Kastat skal ek því hafa þá er ek á at mæla eftir fóstra minn". Njáll mælti: „Þá munt þú bezt gefast, er mest liggr við". Þeir búast nú allir heiman þaðan ok váru nær þrír tigir manna ok riðu þar til er þeir kvámu til Þjórsár. Þá kvámu þeir eftir frændr Njáls Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli. Þeir váru synir Holta-Þóris ok buðu lið sitt Njálssonum ok atgöngu. Ok þeir þágu þat. Ríða þá allir saman yfir Þjórsá ok þar til er þeir kvámu á Laxárbakka ok æja þar. Þar kom til móts við þá Hjalti Skeggjason. Ok tóku þeir Njáll tal með sér ok töluðu lengi hljótt. Hjalti mælti: „Þat mun ek sýna jafnan, at ek em ekki myrkr í skapi. Njáll hefir beðit mik liðveizlu. Hefi ek ok í gengit ok heitit honum mínu liðsinni. Hefir hann áðr selt mér laun ok mörgum öðrum í heilræðum sínum". Hjalti segir Njáli alt um ferðir Flosa. Þeir sendu Þórhall fyrir í Tungu at segja Ásgrími, at þeir myndu þangat um kveldit. Ásgrímr bjóst þegar við ok var úti, er Njáll reið

18*

í túu. Njáll var í blári kápu ok hafði þófahött á höfði ok taparöxi í hendi. Ásgrímr tók Njál af hesti ok bar hann inn ok setti hann í hásæti. Síðan gengu þeir inn allir Njálssynir ok Kári. Ásgrímr gekk þá út. Hjalti vildi snúa í braut — ok þótti þar of mart vera. Ásgrímr tók í taumana ok kvað hann eigi skyldu ná í braut at ríða ok lét taka af hestum þeira ok fylgdi Hjalta inn ok setti hann hjá Njáli. Enn þeir Þórleifr sátu á annan bekk ok menn þeira. Ásgrímr settist á stól fyrir Njál ok spurði: „Hversu segir þér hugr um mál vár?“ Njáll svarar: „Heldr þunglega; því at mik uggir at hér muni eigi gæfumenn í hlut eiga. Enn þat vilda ek, vinr, at þú sendir eftir öllum þingmönnum þínum — ok ríð til þings með mér“. „Þat hefi ek ætlat“, segir Ásgrímr, „ok því mun ek heita þér með, at ór yðrum málum mun ek aldri ganga, meðan ek fæ nakkvara menn at með mér“. Enn allir þökkuðu honum þeir er inni váru ok kváðu slíkt drengilega mælt. Þar váru þeir um nóttina. Enn um daginn eftir kom þar alt lið Ásgríms. Síðan ríða þeir allir saman þar til er þeir koma á þing upp; ok váru áðr tjaldaðar búðir þeira.

119. Flosi var þá kominn á þing ok skipaði alla búð sína. Rúnólfr skipaði Dalverjabúð enn Mörðr Rangæingabúð. Hallr af Síðu var lengst kominu austan, enn nær ekki annarra

manna. Hallr hafði þó fjölment mjök ór sinni sveit ok fór þegar í lið með Flosa ok bað hann sáttar ok friðar. Hallr var vitr maðr ok góðgjarn. Flosi svaraði öllu vel ok tók þó lítit af. Hallr spurði, hverir honum hefði liðsinni heitit. Flosi nemndi til Mörð Valgarðsson ok kvaðst hafa beðit dóttur hans til handa Starkaði frænda sínum. Hallr kvað góðan kost í konunni, enn segir alt ilt við Mörð at eiga — „ok munt þú þat reyna áðr þessu þingi sé lokit“. Síðan hættu þeir talinu. — Þat var einn hvern dag, at þeir Njáll ok Ásgrímr töluðu lengi hljótt. Þá spratt Ásgrímr upp ok mælti til Njálssona: „Ganga munu vér ok leita oss vina, at vér verðim eigi bornir ofrliði; því at þetta mál mun verða sótt með kappi“. Ásgrímr gekk þá út ok næst honum Helgi Njálsson, þá Kári Sölmundarson, þá Grímr Njálsson, þá Skarpheðinn, þá Þórhallr Ásgrímsson, þá Þórgrímr hinn mikli, þá Þorleifr krákr. Þeir gengu til búðar Gizurar hins hvíta ok gengu inn í búðina. Gizurr stóð upp í móti þeim ok bað þá sitja ok drekka. Ásgrímr svarar: „Eigi veit þannig við — ok skal þetta ekki á mútur mæla: hverrar liðveizlu skal ek þar ván eiga er þú ert, frændi?“ Gizurr svaraði: „Þat myndi Jórunn systir mín ætla, at ek mynda eigi undan skerast at veita þér. Skal ok svá vera nú ok oftar, at eitt skal ganga yfir okkr

báða". Ásgrímr þakkaði honum ok gekk í braut síðan. Þá spurði Skarpheðinn: „Hvert skal nú ganga?" Ásgrímr svarar: „Til búðar Ölfusinga". Síðan gengu þeir þangat. Ásgrímr spurði, hvárt Skafti Þóroddsson væri at búð. Honum var sagt, at hann var þar. Gengu þeir þá inn í búðina. Skafti sat á pallinum ok fagnaði Ásgrími. Hann tók því vel. Skafti bauð Ásgrími at sitja hjá sér. Ásgrímr kveðst skamma dvöl eiga mundu — „enn þó er við þik erindit". „Lát heyra þat", segir Skafti. „Ek vil biðja þik liðsinnis", segir Ásgrímr, „at þú veitir mér lið ok mágum mínum". „Hitt hafða ek ætlat", segir Skafti, „at ekki skyldu koma vandræði yðar í híbýli mín". Ásgrímr svarar: „Illa er slíkt mælt, at verða mönnum þá sízt at liði, er mest liggr við". „Hverr er sá maðr", segir Skafti, „er fjórir menn ganga fyrri, mikill maðr ok fölleitr, ógæfusamlegr, harðlegr ok trollslegr?" Hann svarar: „Skarpheðinn heiti ek, ok hefir þú sét mik jafnan á þingi. Enn vera mun ek því vitrari enn þú, at ek þarf ekki at spyrja þik hvat þú heitir. Þú heitir Skafti Þóroddsson. Enn fyrr kallaðir þú þik Burstakoll, þá er þú hafðir drepit Ketil ór Eldu. Gerðir þú þér þá koll ok bart tjöru í höfuð þér. Síðan keyptir þú at þrælum, at rísta upp jarðarmen, ok skreitt þú þar undir um nóttina. Síðan fórt þú til Þórólfs Loftssonar

á Eyrum, ok tók hann við þér ok bar þik út í mjölsekkjum sínum". Eftir þat gengu þeir Ásgrímr út. Skarpheðinn mælti: „Hvert skulu vér nú ganga?" „Til búðar Snorra goða", segir Ásgrímr. Síðan gengu þeir til búðar Snorra. Þar var einn maðr úti fyrir búðinni. Ásgrímr spurði, hvárt Snorri væri í búð. Sá sagði, at hann var þar. Ásgrímr gekk inn í búðina ok þeir allir. Snorri sat á palli. Ásgrímr gekk fyrir hann ok kvaddi hann vel. Snorri tók honum blíðlega ok bað hann sitja. Ásgrímr kveðst þar mundu eiga skamma dvöl, — „enn þó er við þik erendit". Snorri bað hann segja þat. Ásgrímr mælti: „Ek vilda, at þú færir til dóma með mér ok veittir mér lið; því at þú ert vitr ok framkvæmdarmaðr mikill". „Þungt ganga oss nú málaferlin", segir Snorri, „ok draga sik margir mjök fram í mót oss, ok eru vér því trauðir at taka vandræði manna í aðra fjórðunga". „Várkunn er þat", segir Ásgrímr, „því at þú átt oss ekki varlaunat". „Veit ek, at þú ert góðr drengr", segir Snorri, „ok vil ek því heita þér, at ek skal hvergi í móti þér vera ok eigi veita lið óvinum þínum". Ásgrímr þakkaði honum. Snorri mælti: „Hverr er sá maðr, er fjórir ganga fyrri, fölleitr og skarpleitr ok glottir við tönn ok hefir öxi reidda um öxl?" „Heðinn heiti ek", segir hann, „enn sumir menn kalla mik Skarpheðinn öllu nafni.

Eða hvat vilt þú fleira til mín tala?" Snorri mælti: „Þat, at mér þykki þú maðr harðlegr ok mikilfenglegr. Enn þó get ek, at þrotin sé nú þín hin mesta gæfa — ok skamt get ek eftir þinnar æfi". „Vel er þat", segir Skarpheðinn, „því at þá skuld eigu allir at gjalda. enn þó er þér meiri nauðsyn at hefna föður þíns enn spá mér slíkar spár". „Margir hafa þat mælt áðr", segir Snorri, „ok mun ek ekki við slíku reiðast". Eftir þat gengu þeir út ok fengu þar enga liðveizlu. Þaðan fóru þeir til búðar Skagfirðinga. Þá búð átti Hafr hinn auðgi. Hann var son Þorkels Eiríks sonar ór Goðdölum, Geirmundar sonar, Hróalds sonar, Eiríks sonar örðigskeggja, er feldi Grjótgarð í Sóknadal í Noregi. Móðir Hafrs hét Þórunn ok var dóttir Ásbjarnar myrkárskalla Hrossbjarnarsonar. Þeir Ásgrímr gengu inn í búðina. Hafr sat í miðri búðinni ok talaði við mann. Ásgrímr gekk at honum ok heilsaði á hann. Hafr tók honum vel ok bauð honum at sitja. Ásgrímr mælti: „Hins vilda ek biðja þik, at þú veittir mér lið ok mágum mínum". Hafr svaraði skjótt, ok kvaðst ekki mundu taka undir vandræði þeira — „enn þó vil ek spyrja, hverr er sá hinn fölleiti, er fjórir menn ganga fyrr, ok er svá illilegr sem genginn sé út ór sjávarhömrum". Skarpheðinn mælti: „Hirð ekki þú þat, mjólki þinn, hverr ek em — því at

ek mun þora þar fram at ganga, er þú sítr fyrir; ok mynda ek allóhræddr, þó at slíkir sveinar væri á götu minni. Er þér ok skyldra at sækja Svanlaugu systur þína, er Eydís járnsaxa ok þau Steðjakollr tóku í braut ór híbýlum þínum — ok þorðir þú ekki at at hafa". Ásgrímr mælti: „Göngum út. Ekki er hér vás liðveizlu". Síðan gengu þeir til Möðrvellingabúðar ok spurðu, hvárt Guðmundr hinn ríki væri í búð. Enn þeim var sagt, at hann var þar. Þeir gengu þá inn í búðina. Hásæti var í miðri búðinni, ok sat þar Guðmundr ríki. Ásgrímr gekk fyrir Guðmund ok kvaddi hann. Guðmundr tók við honum vel ok bauð honum at sitja. Ásgrímr mælti: „Eigi vil ek sitja. Enn biðja vil ek þik liðsinnis; því at þú ert kappsamr ok mikill höfðingi". Guðmundr mælti: „Ekki skal ek í móti þér vera. Enn ef mér sýnist at veita þér lið, þá munu vit vel mega tala um þat síðar", ok tók á öllu vel. Ásgrímr þakkaði honum orð sín. Guðmundr mælti: „Maðr er sá einn í liði þínu, er ek hefi horft á um hríð, ok lízt mér ólíkr flestum mönnum þeim er ek hefi sét". Hverr er sá", segir Ásgrímr. „Fjórir menn ganga fyrri enn hann", segir Guðmundr, „jarpr á hár ok föllitaðr, mikill vöxtum ok ernlegr, ok svá skjótlegr til karlmensku, at heldr vilda ek hans fylgi hafa enn tíu annarra. Ok er þó maðrinn ógæfusamlegr".

Skarpheðinn mælti: „Veit ek, at þú þykkist til mín mæla. Ok er eigi einn veg farit ógæfu okkarri. Ek hefi ámæli af vígi Höskulds Hvítanessgoða, sem várkunn er. Enn þeir gerðu illmæli um þik Þorkell hákr ok Þórir Helgason, ok hefir þú af því hina mestu skapraun“. Gengu þeir þá út. Skarpheðinn mælti þá: „Hvert skulu vér nú ganga?“ „Til Ljósvetningabúðar“, segir Ásgrímr. Þá búð hafði tjaldat Þorkell hákr. Hann var son Þorgeirs goða Tjörva sonar, Þorkels sonar langs. Enn móðir Þorgeirs var Þórunn Þorsteins dóttir Sigmundar sonar, Gnúpa-Bárðar sonar. Móðir Þorkels háks hét Guðríðr. Hon var dóttir Þorkels hins svarta ór Hleiðrargarði, Þóris sonar snepils, Ketils sonar brimils, Örnólfs sonar, Björnólfs sonar, Gríms sonar loðinkinna, Ketils sonar hæings, Hallbjarnar sonar hálftrolls. Þorkell hákr hafði verit utan ok framit sik í öðrum löndum. Hann hafði drepit spellvirkja austr á Jamtaskógi. Síðan fór hann austr í Svíþjóð ok fór til lags með Sörkvi karli, ok herjuðu þeir í Austrveg. Enn fyrir austan Balagarðssíðu átti Þorkell at sækja þeim vatn eitt kveld. Þá mætti hann finngálkni ok varðist hann því lengi. Enn svá lauk með þeim at hann drap finngálknið. Þaðan fór hann austr í Aðalsýslu. Þar vá hann at flugdreka. Síðan fór hann aftr til Svíþjóðar ok þaðan til Noregs ok síðan út

til Íslands, ok lét hann gera þrekvirki þessi yfir lokhvílu sinni ok á stóli fyrir hásæti sínu. Hann barðist ok á Ljósvetningaleið við Guðmund hinn ríka með bræðrum sínum, ok höfðu Ljósvetningar sigr. Gerðu þeir síðan illmæli um Guðmund Þórir Helgason ok Þorkell hákr. Þorkell mælti svá, at sá væri engi á Íslandi, at hann myndi eigi ganga til einvígis við eða á hæl hopa fyrir. Var hann fyrir því kallaðr Þorkell hákr, at hann eirði hvártki í orðum né verkum, við hvern sem hann átti.

120. Ásgrímr Elliða-Grímsson ok þeir félagar gengu til búðar Þorkels háks. Ásgrímr mælti þá til félaga sinna: „Þessa búð á Þorkell hákr, kappi mikill, ok væri oss mikit undir, at vér fengim liðsinni hans. Skulu vér hér til gæta í alla staði, því at hann er einlyndr ok skapvandr. Vil ek nú biðja þik, Skarpheðinn, at þú látir ekki til þín taka um mál várt". Skarpheðinn glotti við ok var svá búinn, at hann var í blám kyrtli ok í blárendum brókum — ok með uppháva svarta skúa á fótum. Hann hafði silfrbelti um sik ok öxi þá í hendi, er hann hafði drepit Þráinn með ok hann kallaði Rimmugýgi, ok törgubuklara ok silkihlað um höfuð, ok greitt hárit aftr um eyrun. Hann var allra manna hermannlegastr ok kendu því hann allir ósénn. Hann gekk sem honum var skipat ok hvártki fyrr né síðar. Þeir gengu

nú inn í búðina ok í innanverða. Þorkell sat á miðjum palli ok menn hans alla vega út í frá honum. Ásgrímr kvaddi hann. Þorkell tók því vel. Ásgrímr mælti til hans: „Til þess eru vér hingat komnir, at biðja þik liðveizlu, at þú gangir til dóma með oss". Þorkell mælti: „Hvat myndið þér þurfa minnar liðveizlu við, þar sem þér genguð til Guðmundar? ok mundi hann heita yðr liði sínu?" „Ekki fengu vér hans liðsinni", segir Ásgrímr. Þorkell mælti: „Þá þótti Guðmundi óvinsælt vera málit — ok mun svá ok vera; því at slík verk hafa verat verit unnin. Ok veit ek, hvat þér hefir til gengit hingat at fara, at þú ætlaðir at ek mynda vera óhlutvandari enn Guðmundr ok mynda ek vilja fylgja at röngu máli", Ásgrímr þagnaði þá ok þótti þungt fyrir. Þorkell mælti: „Hverr er sá hinn mikli ok hinn feiknlegi, er fjórir menn ganga fyrri, fölleitr ok skarpleitr, ógæfusamlegr ok illmannlegr?" Skarpheðinn mælti: „Ek heiti Skarpheðinn, ok er þér skuldlaust at velja mér hæðiyrði, saklausum manni. Hefir mik aldri þat hent, at ek hafa kúgat föður minn ok barizt við hann, sem þú gerðir við þinn föður. Hefir þú ok lítt riðit til alþingis eða starfat í þingdeildum, ok mun þér kringra at hafa ljósaverk at búi þínu at Öxará í fásinninu. Er þér ok nær at stanga ór tönnum þér rassgarnarendann merarinnar,

er þú ázt áðr enn þú riðir til þings — ok sá smalamaðr þinn; ok undraðist hann, er þú gerðir slíka fúlmensku". Þá spratt Þorkell upp af mikilli reiði ok þreif sax sitt ok mælti: „Þetta sax fekk ek í Svíþjóðu ok drap ek til hins mesta kappa, enn síðan vá ek margan mann með. Ok þegar er ek nái til þín skal ek reka þat í gegnum þik. Ok skalt þú þat hafa fyrir fáryrði þín". Skarpheðinn stóð með reidda öxina ok glotti við ok mælti: „Þessa öxi hafða ek í hendi þá er ek hljóp tólf álna yfir Markarfljót, ok vá ek Þráin Sigfússon, ok stóðu þeir átta fyrir, ok fekk engi þeira fang á mér. Hefi ek ok aldri svá reitt vápn at manni, at eigi hafi við komit". Síðan hratt hann þeim frá bræðrum sínum ok Kára mági sínum ok óð fram at Þorkatli. Skarpheðinn mælti þá: „Ger þú nú annat hvárt, Þorkell hákr, at þú slíðra saxit ok sezt niðr, eða ek keyri öxina í höfuð þér ok klýf þik í herðar niðr". Þorkell slíðraði saxit ok sezt niðr þegar — ok hafði hvártki orðit á fyrir honum áðr né síðan. Þeir Ásgrímr gengu þá út. Skarpheðinn mælti: „Hvert skulu vér nú ganga?" Ásgrímr svaraði: „Heim til búðar várrar". „Þá förum vér bónleiðir til búðar", segir Skarpheðinn. Ásgrímr snerist við honum ok mælti: „Margstaðar hefir þú heldr verit orðhvass. Enn hér, er Þorkell átti hlut at, þykki mér þú þat eitt hafa á hann

lagit, er maklegt er". Gengu þeir þá heim til búðar sinnar ok sögðu Njáli frá öllu sem gerst. Hann mælti: „Búið arki at auðnu, til hvers sem draga vill". Guðmundr hinn ríki spurði nú, hversu farit hafði með þeim Skarpheðni ok Þorkatli, ok mælti svá: „Kunnigt mun yðr vera, hversu farit hefir með oss Ljósvetningum — ok hefi ek aldri farit jafnmikla skömm né sneypu fyrir þeim, sem nú fór Þorkell fyrir Skarpheðni; ok er þetta allvel orðit". Síðan mælti Guðmundr til Einars þveræings bróður síns: „Þú skalt fara með öllu liði mínu ok veita Njálssonum þá er dómar fara út. Enn ef þeir þurfu liðs annat sumar, þá skal ek sjálfr veita þeim lið". Einarr játaði þessu ok lét segja Ásgrími. Ásgrímr mælti: „Ólíkr er Guðmundr flestum mönnum at höfðingsskap". Ásgrímr sagði síðan Njáli.

121. Annan dag eftir fundust þeir Ásgrímr ok Gizurr hinn hvíti, Hjalti Skeggjason ok Einarr þveræingr. Þar var þá ok Mörðr Valgarðsson. Hann hafði þá látit af höndum sökina ok selt í hendr Sigfússsonum Þá mælti Ásgrímr: „Þik kveð ek at þessu fyrstan, Gizurr hinn hvíti, ok Hjalta ok Einar, at ek vil segja yðr, hvers efni í eru. Yðr mun þat kunnigt, at Mörðr hefir sótt málit. Enn svá er við vaxit, at Mörðr hefir verit at vígi Höskulds ok sært hann því sári, er engi var til

nemndr. Sýnist mér sem þat mál muni ónýtt vera fyrir laga sakir". „Þá vilju vér þat fram bera þegar", segir Hjalti. Þórhallr Ásgrímsson mælti: „Þat er ekki ráð, at eigi fari þetta leynt alt þar til er dómar fara út". „Hverju skiftir þat?" segir Hjalti. Þórhallr svarar: „Ef þeir vita nú þat þegar, at rangt hafi verit tilbúit málit, þá megu þeir svá bjarga sökinni at senda þeg-ar mann heim af þingi ok stefna heiman til þings enn kveðja búa á þingi. Ok er þá rétt sótt málit". „Vitr maðr ert þú, Þórhallr", segja þeir, „ok skal þín ráð hafa". Eftir þetta gekk hverr til sinnar búðar. Sigfússsynir lýstu sök-um at Lögbergi ok spurðu at þingfesti ok heim-ilisfangi. Enn föstunáttina skyldu fara út dóm-ar til sóknar. Er nú kyrt þingit þar til. Margir menn leituðu um sættir með þeim. Ok var Flosi erfiðr, enn aðrir þó miklu orðfleiri, ok þótti óvænlega horfa. Nú kemr at því, sem dómar skyldu út fara föstukveldit. Gekk þá allr þingheimr til dóma. Flosi stóð sunnan at Rangæingadómi ok lið hans. Þar var með hon-um Hallr af Síðu ok Runólfr ór Dal son Úlfs örgoða ok aðrir þeir sem Flosa höfðu liði heitit. Enn norðan at Rangæingadómi stóðu þeir Ás-grímr Elliða-Grímsson ok Gizurr hvíti, Hjalti Skeggjason ok Einarr þveræingr. Enn Njáls-synir váru heima við búð ok Kári ok Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli. Þeir sátu allir

með vápnum, ok var þeira flokkr óárennilegr. Njáll hafði beðit dómendr at ganga í dóminn. Sigfússsynir sækja nú málit. Þeir nemndu vátta ok buðu Njálssonum at hlýða til eiðspjalls síns. Síðan unnu þeir eið. Þá sögðu þeir fram sök. Þá létu þeir bera lýsingarvætti. Þá buðu þeir búum í setu. Þá buðu þeir til ruðningar um kviðinn. Þá stóð upp Þórhallr Ásgrímsson ok nemndi vátta ok varði lýriti kviðburðinn ok fann þat til, at sá hafði lýst sökum, er sannir lagalestir váru á ok sjálfr var útlagi. „Til hvers mælir þú þetta?“ segir Flosi. Þórhallr svaraði: „Mörðr Valgarðsson fór til vígs Höskulds með Njálssonum ok særði hann því sári, er engi maðr var til nemndr þá er váttar váru nemndir at benjum. Meguð þér eigi í móti mæla, at ónýtt er málit“.

122. Njáll stóð þá upp ok mælti: „Þess bið ek Hall af Síðu ok Flosa ok alla Sigfússsonu ok alla vára menn, at þér gangið eigi í braut ok heyrið mál mitt“. Þeir gerðu svá. Hann mælti þá: „Svá sýnist mér, sem mál þetta sé komit í ónýtt efni — ok er þat at líkendum, því at af illum rótum hefir upp runnit. Vil ek yðr þat kunnigt gera, at ek unna meira Höskuldi enn sonum mínum. Ok þá er ek spurða, at hann var veginn, þótti mér slökt hit sætasta ljós augna minna. Ok heldr vilda ek mist hafa allra sona minna, ok lifði hann. Nú bið

ek þik, Hallr af Síðu, ok Rúnólfr ór Dal, Gizur hvíta ok Einar þveræing ok Hafr hinn spaka, at ek ná at sættast á víg þetta fyrir hönd sona minna. Ok vil ek, at geri um þeir er bezt eru til fallnir". Þeir Gizurr ok Einarr ok Hafr töluðu langt erendi sínu sinni hverr þeira ok báðu Flosa sættast ok hétu honum sinni vináttu í mót. Flosi svaraði þá öllu vel, enn hét þó eigi. Hallr af Síðu mælti þá til Flosa: „Vill þú nú efna orð þín ok veita mér bæn mína, er þú hézt at veita mér þá er ek kom utan Þorgrími syni Digr-Ketils, frænda þínum, þá er hann hafði vegit Halla hinn rauða?" Flosi mælti: „Veita vil ek þér, mágr; því at þú munt þess eins biðja, at mín sæmd sé þá meiri enn áðr". Hallr mælti: „Þá vil ek, at þú sættist skjótt ok látir góða menn gera um ok kaupir þú þér svá vináttu hinna beztu manna". Flosi mælti: „Þat vil ek yðr kunnigt gera, at ek vil gera fyrir orð Halls mágs míns ok annarra hinna beztu drengja, at hér geri um sex menn af hvárra hendi, löglega til nemndir. Þykki mér Njáll maklegr vera, at ek unna honum þessa". Njáll þakkaði honum ok þeim öllum ok aðrir þeir er hjá váru ok kváðu Flosa vel fara. Flosi mælti: „Nú vil ek nemna mína gerðarmenn. Nemni ek fyrstan Hall mág minn ok Özur frá Breiðá, Surt Ásbjarnarson ór Kirkjubæ, Móðólf Ketilsson — hann bjó þá í Ásum —

Hafr hinn spaka ok Rúnólf ór Dal. Ok mun þat einmælt, at þessir sé bezt til fallnir af öllum mínum mönnum". Bað hann nú Njál nemna sína gerðarmenn. Njáll stóð þá upp ok mælti: „Til þessa nemni ek fyrstan Ásgrím Elliða-Grímsson ok Hjalta Skeggjason, Gizur hvíta ok Einar þveræing, Snorra goða ok Guðmund hinn ríka". Síðan tókust þeir í hendr Njáll ok Flosi ok Sigfússsynir, ok handsalaði Njáll fyrir alla sonu sína ok Kára mág sinn þat sem þessir tólf menn dæmdi. Ok mátti svá at kveða, at allr þingheimr yrði þessu feginn. Váru þá sendir menn eftir Snorra ok Guðmundi; því at þeir váru í búðum sínum. Var þá mælt, at dómendr skyldi sitja í lögréttu, enn allir aðrir gengu í braut.

123. Snorri goði mælti svá: „Nú eru vér hér tólf dómendr, er málum þessum er til skotit. Vil ek nú biðja yðr alla, at vér hafim enga trega í málum þessum, svá at þeir megi eigi sáttir verða". Guðmundr mælti: „Vilið þér nakkvat heraðsektir gera eða utanferðir?" „Engar", segir Snorri, „því at þat hefir oft eigi efnzt, ok hafa menn fyrir þat drepnir verit ok orðit ósáttir. Enn gera vil ek fésætt svá mikla, at engi maðr hafi dýrari verit hér á landi enn Höskuldr". Hans orð mæltust vel fyrir. Síðan töluðu þeir um ok urðu eigi á sáttir, hverr fyrst skyldi upp kveða, hversu mikil fésekt

vera skyldi. Ok kom svá at þeir hlutuðu um. Ok hlaut Snorri upp at kveða. Snorri mælti: „Ekki mun ek lengr yfir þessu sitja. Mun ek nú segja yðr, hvat mitt ákvæði er — at ek vil Höskuld bæta láta þrennum manngjöldum; enn þat eru sex hundruð silfrs. Skuluð þér nú at gera, ef yðr þykkir of mikit eða of lítit“. Þeir svöruðu, at þeir skyldi hvergi at gera. „Þat skal ok fylgja“, sagði hann, „at hér skal alt féit upp gjaldast á þinginu“. Þá mælti Gizurr hvíti: „Þetta þykki mér varla vera mega; því at þeir munu hér lítinn einn hlut hafa at gjalda fyrir sik“. Guðmundr hinn ríki mælti: „Ek veit, hvat Snorri vill. Þat vill hann, at vér gefim til, allir gerðarmenn, slíkt sem várr er drengskapr til; ok mun þar þá margr eftir gera“. Hallr af Síðu þakkaði honum, ok kveðst gjarna vilja til gefa sem sá er mest gæfi. Játuðu því þá allir gerðarmenn. Eftir þat gengu þeir í braut ok réðu þat með sér, at Hallr skyldi segja upp gerðina at Lögbergi. Eftir þat var hringt, ok gengu allir menn til Lögbergs. Hallr af Síðu stóð upp ok mælti: „Mál þessi, er vér höfum gert um, höfu vér orðit vel á sáttir ok höfum gert sex hundruð silfrs. Skulu vér gjalda upp helminginn gerðarmenn, ok skal hér alt upp gjaldast á þinginu. Enn þat er bænarstaðr minn til allrar alþýðu, at nakkvarn hlut gefi til fyrir guðs sakir“. Því svöruðu allir vel.

Nemndi Hallr þá vátta at gerðinni, at hana skyldi engi rjúfa mega. Njáll þakkaði þeim gerðina. Skarpheðinn stóð hjá ok þagði ok glotti við. Gengu menn þá frá Lögbergi ok til búða sinna. Enn gerðarmenn báru saman í búanda kirkjugarði fé þat sem þeir höfðu heitit til at leggja. Njálssynir seldu fram fé þat, er þeir höfðu, ok svá Kári; ok var þat hundrað silfrs. Njáll tók þá fé þat, er hann hafði; ok var þat annat hundrað silfrs. Síðan var fé þetta borit alt saman í lögréttu. Ok gáfu menn þá svá mikit til, at engan penning vantaði á. Njáll tók þá silkislæður ok bóta ok lagði á hrúguna ofan. Síðan mælti Hallr til Njáls, at hann skyldi ganga eftir sonum sínum — „enn ek mun ganga eftir Flosa — ok veiti nú hvárir öðrum trygðir“. Njáll gekk þá heim til búðar sinnar ok mælti til sona sinna: „Nú er málum várum komit í gott efni. Vér erum nú menn sáttir enn fé alt komit í einn stað. Skulu nú hvárirtveggju ganga til ok veita öðrum grið ok trygðir. Vil ek nú þess biðja yðr sonu mína, at þér spillið í engu um“. Skarpheðinn strauk um ennit ok glotti við. Ganga þeir nú allir til lögréttu. Hallr gekk til móts við Flosa ok mælti: „Gakk þú nú til lögréttu; því at nú er féit alt vel af hendi goldit ok saman komit í einn stað“. Flosi bað þá Sigfússsonu ganga til með sér. Gengu þeir þá út allir. Þeir gengu

austan at lögréttu. Njáll gekk vestan at lögréttu ok synir hans. Skarpheðinn gekk á meðalpallinn ok stóð þar. Flosi gekk í lögréttu at hyggja at fénu ok mælti: „Þetta fé er bæði mikit ok gott ok vel af höndum greitt, sem ván er at". Síðan tók hann upp slæðurnar ok spurði, hverr til myndi hafa gefit. Enn engi svaraði honum. Í annat sinn veifði hann slæðunum ok spurði, hverr til myndi hafa gefit, ok hló at. Ok svaraði honum engi. Flosi mælti þá: Hvárt er, at engi yðvarr veit, hverr þenna búning hefir átt, eða þorið þér eigi at segja mér?" Skarpheðinn mælti: „Hvat ætlar þú, hverr til hafi gefit?" Flosi mælti: „Ef þú vill þat vita, þá mun ek þat segja þér, hvat ek ætla. Þat ætla ek, at til hafi gefit faðir hinn, karl hinn skegglausi — því at margir vitu eigi, er hann sjá, hvárt hann er heldr kona eða karlmaðr". Skarpheðinn mælti: „Slíkt er illa mælt at sneiða honum afgömlum, er engi hefir áðr til orðit dugandi maðr. Meguð þér ok þat vita, at hann er karlmaðr; því at hann hefir sonu átt við konu sinni. Hafa fáir várir frændr legit óbættir hjá garði várum svá at vér hafim eigi hefnt". Síðan tók Skarpheðinn til sín slæðurnar enn kastaði brókum blám til Flosa ok kvað hann þeira meir þurfa. Flosi mælti: „Hví mun ek þeira meir þurfa?". Skarpheðinn svaraði: „Því þá — ef þú ert brúðr Svínfellsáss, sem sagt er,

hverja hina níundu nótt ok geri hann þik at konu". Flosi hratt þá fénu ok kveðst þá engan penning hafa skyldu af — kvað þá vera skyldu annat hvárt: at Höskuldr skyldi vera ógildr, ella skyldi þeir hefna hans. Vildi þá Flosi engi grið selja ok engi taka ok mælti til Sigfússsona: „Göngu vér nú heim. Eitt skal yfir oss líða alla". Síðan gengu þeir heim til búðar. Hallr mælti: „Helzti miklir ógæfumenn eigu hér í hlut at". Þeir Njáll ok synir hans gengu heim til búðar. Njáll mælti: „Nú kemr þat fram, sem mér sagði löngu hugr um, at oss myndi þungt falla þessi mál". „Eigi er þat", segir Skarpheðinn, „því at þeir megu aldri sækja oss at landslögum". „Þá mun þat fram koma", segir Njáll, „er öllum mun verst gegna". Þeir menn töluðu um, er gefit höfðu féit, at þeir myndi í braut taka. Guðmundr hinn ríki mælti: „Þá skömm kýs ek mér eigi til handa — at taka þat aftr er ek gef — hvártki hér né annars staðar. „Vel er þetta mælt", sögðu þeir. Vildi þá ok engi í braut taka. Snorri goði mælti: „Þat er mitt ráð, at Gizurr hinn hvíti ok Hjalti Skeggjason varðveiti fé þetta til annars alþingis. Segir mér svá hugr um, at eigi muni langt líða áðr til muni þurfa at taka þessa fjár". Hjalti tók ok varðveitti helming fjárins enn Gizurr sumt. Gengu menn þá heim til búða sinna.

124. Flosi stefndi öllum sínum mönnum upp í Almannagjá ok gekk þangat sjálfr. Þá váru þar komnir allir hans menn, ok váru þat tíu tigir manna. Flosi mælti til Sigfússsona: „Hversu veiti ek yðr þess at málum, at yðr sé skapfellegast?“ Gunnarr Lambason mælti: „Ekki líkar oss fyrr enn þeir bræðr eru allir drepnir Njálssynir“. Flosi mælti: „Því vil ek heita Sigfússsonum, at skiljast eigi fyrr við þetta mál, enn aðrir hvárir hníga fyrir öðrum. Vil ek ok þat vita, hvárt nakkvarr er sá hér, at oss vili eigi veita at þessu máli“. Enn allir kváðust þeim veita vilja. Flosi mælti: „Gangi nú allir til mín ok sveri eið, at engi skerist ór þessu máli“. Gengu þá allir til Flosa ok sóru honum eiða. Flosi mælti: „Vér skulum ok allir hafa handtak at því, at sá skal hverr hafa fyrir gert fé ok fjörvi, er ór þessu máli gengr fyrr enn yfir lýkr“. Þessir váru höfðingjar með Flosa; Kolr son Þorsteins breiðmaga bróðurson Halls af Síðu, Hróaldr Özurarson frá Breiðá, Özurr Önundarson töskubaks, Þorsteinn hinn fagri Geirleifsson, Glúmr Hildis son hins gamla, Móðólfr Ketilsson, Þórir son Þórðar illuga ór Mörtungu, frændr Flosa Kolbeinn ok Egill, Ketill Sigfússson ok Mörðr bróðir hans, Þorkell ok Lambi, Grani Gunnarsson, Gunnarr Lambason ok Sigurðr bróðir hans, Ingjaldr frá Keldum, Hróarr Hámundarson. Flosi

mælti til Sigfússsona: „Takið þér yðr nú höfðingja þann er yðr þykkir bezt til fallinn; því at einn hverr mun fyrir þurfa at vera málinu“. Ketill ór Mörk svaraði: „Ef undir oss bræðr skal koma kjörit, þá munu vér þat skjótt kjósa, at þú sér fyrir. Heldr þar mart til þess: þú ert maðr ættstórr ok höfðingi mikill, harðdrægr ok vitr. Virðu vér ok svá, at þú setist fyrir vára nauðsyn í málit. Flosi mælti: „Þat er líkast, at ek játumst undir þetta, sem bæn yðar stendr til. Mun ek nú ok á kveða, hverja atferð vér skulum hafa. Ok er þat mitt ráð, at hverr maðr ríði heim af þingi ok sé um bú sitt í sumar, meðan töður manna eru undir. Ek mun ok heim ríða ok vera heima í sumar. Enn dróttinsdag þann er átta vikur eru til vetrar, þá mun ek láta syngja mér messu heima ok ríða síðan vestr yfir Lómagnúpssand. Hverr várr skal hafa tvá hesta. Ekki mun ek lið auka ór því sem nú hefir til eiða gengit; því at vér höfum þat ærit mart, ef oss kemr þat vel at haldi. Ek mun ríða dróttinsdaginn ok svá nóttina með. Enn annan dag vikunnar mun ek kominn á Þríhyrningshálsa fyrir miðjan aftan. Skuluð þér þar þá allir komnir, er eiðsvarar eru við þetta mál. Enn ef nakkvarr er sá þá eigi þar kominn, er í mál þessi hefir gengit, þá skal engu fyrir týna nema lífinu, ef vér megum ráða“. Ketill mælti: „Hversu má

þat saman fara, at þú ríðir dróttinsdag heiman, enn komir annan dag vikunnar á Þríhyrningshálsa?“ Flosi mælti: „Ek mun ríða upp ór Skaftártungu ok fyrir norðan Eyjafjallajökul ok ofan í *Þórsmörk*; ok mun þetta endast, ef ek ríð hvatlega. Mun ek nú ok segja yðr alla mína fyrirætlan — at þá er vér komum þar saman, skulu vér ríða til Bergþórshváls með öllu liðinu ok sækja Njálssonu með eldi ok járni ok ganga eigi fyrr frá, enn þeir eru allir dauðir. Skuluð þér þessi ráðagerð leyna; því at líf várt allra liggr við. Munu vér nú láta taka hesta vára ok ríða heim“. Gengu þeir þá allir til búða sinna. Síðan lét Flosi söðla hesta sína ok biðu engra manna ok ríða síðan heim. Flosi vildi eigi finna Hall mág sinn; því at hann þóttist vita, at Hallr myndi letja allra stórvirkja.

Njáll reið heim af þingi ok synir hans, ok váru þeir heima allir um sumarit. Njáll spurði Kára mág sinn, hvárt hann myndi nakkvat ríða austr til Dyrhólma til bús síns. Kári svaraði: „Ekki skal ek austr ríða; því at eitt skal ganga yfir mik ok sonu þína“. Njáll þakkaði honum ok kvað slíks at honum ván. Þar var jafnan nær þrim tigum vígra karla með húskörlum.

Þat var einu hverju sinni, at Hróðný Höskuldsdóttir móðir Höskulds Njálssonar kom til

Keldna. Ingjaldr bróðir hennar fagnaði henni vel, Hon tók ekki kveðju hans enn bað hann þó ganga út með sér. Ingjaldr gerði svá, at hann gekk út með henni — ok gengu ór garði bæði saman. Síðan þreif hon til hans, ok settust þau niðr bæði. Hróðný mælti: „Hvárt er þat satt, at þú hafir svarit eið at fara at Njáli ok drepa hann ok sonu hans?“ Hann svarar: „Satt er þat“. „Allmikill níðingr ert þú“, segir hon, „þar sem Njáll hefir þrisvar leyst þik ór skógi“. „Svá er nú þó komit“, segir Ingjaldr, „at líf mitt liggr við, ef ek geri eigi þetta“. „Eigi mun þat“, segir hon, „lifa munt þú alt at einu ok heita góðr maðr, ef þú svíkr eigi þann, er þú átt beztr at vera“. Hon tók þá línhúfu ór pússi sínum alblóðga ok raufótta ok mælti: „Þessa húfu hafði Höskuldr Njálsson ok systurson þinn á höfði sér, þá er þeir vágu hann. Þykki mér þér því verr fara at veita þeim, er þaðan standa at“. Ingjaldr svarar: „Svá mun nú ok fara, at ek mun eigi vera í móti Njáli, hvat sem á bak kemr. Enn þó veit ek, at þeir munu at mér snúa vandræðum“. Hróðný mælti: „Þá mátt þú nú mikið lið veita Njáli ok sonum hans, ef þú segir honum þessa ráðagerð alla“. „Þat mun ek eigi gera“, segir Ingjaldr, „því at þá em ek hvers manns níðingr, ef ek segi þat, er þeir trúðu mér til. Enn þat er karlmannlegt bragð at skiljast við

þetta mál, þar sem ek veit vissar hefndar ván. Enn seg þat Njáli ok sonum hans, at þeir sé varir um sik þetta sumar alt — því at þat er þeim heilræði, — ok hafi mart manna". Síðan fór hon til Bergþórshváls ok sagði Njáli þessa viðræðu alla. Njáll þakkaði henni ok kvað hana vel hafa gert — „því at honum myndi helzt misgert í vera at fara at mér allra manna". Hon fór þá heim. Enn Njáll sagði þetta sonum sínum.

Kerling var sú at Bergþórshváli, er Sæunn hét. Hon var fróð at mörgu ok framsýn. Enn þá var hon gömul mjök; ok kölluðu Njálssynir hana gamalæra, er hon mælti mart. Enn þó gekk þat flest eftir. Þat var einn dag, at hon þreif lurk í hönd sér ok gekk upp um hús eftir ok at arfasátu einni, er þar stóð. Hon laust arfasátuna ok bað hana aldri þrífast — svá vesöl sem hon var. Skarpheðinn hló at ok spurði, hví hon abbaðist upp á arfasátuna. Kerlingin mælti: „Þessi arfasáta mun vera tekin ok kveyktr við eldr þá er Njáll bóndi er inni brendr ok Bergþóra fóstra mín — ok berið þér hana á vatn", segir hon, „eða brennið hana upp sem skjótast". „Eigi munu vér þat gera", segir Skarpheðinn, „því at fást mun annat til eldkveykna, ef þess verðr auðit, þó at hon sé eigi". Kerling klifaði alt sumarit um arfasátuna at inn skyldi bera. Enn þó fórst þat fyrir ávalt.

125. At Reykjum á Skeiðum bjó Rúnólfr Þorsteinsson. Hildiglúmr hét son hans. Hann gekk út dróttinsdagsnótt þá er tólf vikur váru til vetrar. Hann heyrði brest mikinn svá at honum þótt skjálfa bæði jörð ok himinn. Síðan leit hann í vestrættina. Hann þóttist sjá þangat hring ok eldslit á ok í hringinum mann á grám hesti. Hann bar skjótt yfir, ok fór hann hart. Hann hafði logandi eldbrand í hendi. Hann reið svá nær honum, at hann mátti gerla sjá hann. Hann var svartr sem bik. Hann kvað vísu þessa með mikilli raust:

(40) Ek ríð hesti
hélugbarða,
úrigtoppa,
ills valdanda.
Eldr er í endum,
eitr er í miðju.
Svá er um Flosa ráð
sem fari kefli,
svá er um Flosa ráð
sem fari kefli.

Þá þótti honum hann skjóta brandinum austr til fjallanna fyrir sik, ok þótti honum hlaupa upp eldr mikill í móti svá at hann þóttist ekki sjá til fjallanna fyrir. Honum sýndist sjá maðr ríða austr undir eldinn — ok hvarf þar. Síðan gekk hann inn ok til rúms síns ok fekk langt óvit ok rétti þó við ór því. Hann mundi alt þat er fyrir hann hafði borit ok sagði föð-

ur sínum. Enn hann bað hann segja Hjalta Skeggjasyni. Hann fór ok sagði Hjalta. „Þú hefir sét gandreið“, segir Hjalti, ok er þat jafnan fyrir stórtíðendum.

126. Flosi bjó sik austan þá er tveir mánaðir váru til vetrar ok stefndi til sín öllum sínum mönnum þeim er honum höfðu liði ok ferð heitit. Hverr þeira hafði tvá hesta ok góð vápn. Þeir kvámu allir til Svínafells ok váru þar um nóttina. Flosi lét snimma veita sér tíðir dróttinsdaginn, enn síðan gekk hann til borðs. Hann sagði fyrir öllum heimamönnum sínum, hvat hverrgi skyldi starfa, meðan hann væri í brautu. Síðan gekk hann til hesta sinna. Þeir Flosi riðu vestr á Sand. Flosi bað þá fyrst ekki allákaft ríða, ok kvað þó hinn veg lúka mundu. Hann bað alla bíða, ef nakkvarr þyrfti at dveljast. Þeir riðu vestr til Skógahverfis ok kvámu í Kirkjubæ. Flosi bað alla menn koma til kirkju ok biðjast fyrir. Menn gerðu svá. Síðan stigu þeir á hesta sína ok riðu upp á fjall ok svá til Fiskivatna ok riðu nökkuru fyrir vestan vötnin ok stefndu svá *austan* á sandinn —létu þeir þá Eyjafjallajökul á vinstri hönd sér — ok svá ofan í *Þórsmörk* ok svá til Markarfljóts ok kvámu um nónskeið annan dag vikunnar á Þríhyrningshálsa ok biðu til miðs aftans. Kvámu þar þá allir nema Ingjaldr frá Keldum. Sigfússsynir töldu á hann

mjök. Enn Flosi bað þá ekki ámæla Ingjaldi meðan hann væri eigi hjá — „enn þó skulu vér gjalda honum síðar“.

127. Nú er þar til máls at taka at Bergþórshváli, at þeir Grímr ok Helgi fóru til *Álfhóla* — þar váru þeim fóstruð börn — ok sögðu þat föður sínum, at þeir mundu ekki heim um kveldit. Þeir váru í Hólum allan daginn. Þar kvámu konur fátækar ok kváðust komnar at langt. Þeir bræðr spurðu þær tíðenda. Þær kváðust engi kunna tíðendi at segja — „enn segja kunnu vér nýlundu nakkvara“. Þeir spurðu, hverja nýlundu þær segði ok báðu þær eigi leyna. Þær sögðu svá vera skyldu: „Vér kvámum at ofan ór Fljótshlíð, ok sá vér Sigfússsonu alla með alvæpni, ok stefndu þeir upp á Þríhyrningshálsa ok váru fimtán í flokki. Vér sám ok Grana Gunnarsson ok Gunnarr Lambason, ok váru þeir fimm saman. Þeir stefndu hina sömu leið. Ok kalla má at nú sé alt á för ok á flaug um heraðit“. Helgi Njálsson mælti: „Þá mun Flosi kominn austan, ok munu þeir allir komnir til móts við hann. Ok skulu vit Grímr vera þar sem Skarpheðinn er“. Grímr kvað svá vera skyldu, ok fóru þeir heim. Þennan aftan hinn sama mælti Bergþóra til hjóna sinna: „Nú skuluð þér kjósa yðr mat í kveld — at hverr hafi þat er mest fýsir til; því at þenna aftan mun ek bera síðast

mat fyrir hjón mín". „Þat skyldi eigi vera", sögðu þeir, er hjá váru. „Þat mun þó vera", segir hon, „ok má ek miklu fleira af segja, ef ek vil. Ok mun þat til merkja, at þeir Grímr ok Helgi munu heim koma í kveld, áðr menn eru mettir. Ok ef þetta gengr eftir, þá mun svá fara fleira, sem ek segi". Síðan bar hún mat á borð. Njáll mælti: „Undarlega sýnist mér nú, ek þykkjumst sjá um alla stufuna, ok þykki mér sem undan sé gaflveggirnir báðir enn blóð eitt alt borðit ok matrinn". Öllum fanst þá mikið um öðrum enn Skarpheðni. Hann bað menn ekki syrgja né láta öðrum herfilegum látum, svá at menn mætti orð á því gera — „mun oss vandara gert enn öðrum, at vér berim oss vel. Ok er þat jafnt at vánum". Þeir Grímr ok Helgi kvámu heim áðr borð váru ofan tekin, ok brá mönnum mjök við þat. Njáll spurði, hví þeir færi svá hverft. Enn þeir sögðu slíkt sem þeir höfðu frétt. Njáll bað engan mann til svefns fara ok vera vara um sik.

128. Nú er þar til at taka, er Flosi er. Hann mælti: „Nú munu vér ríða til Bergþórshváls ok koma þar fyrir náttmál". Þeir gerðu nú svá. Dalr var í hválinum, ok riðu þeir þangat ok bundu þar hesta sína ok dvöldust þar til þess er mjök leið á kveldit. Flosi mælti: „Nú munu vér ganga heim at bænum ok ganga

þröngt ok fara seint ok sjá, hvat þeir taki til ráðs. Njáll stóð úti ok synir hans ok Kári ok allir heimamenn ok skipuðust fyrir á hlaðinu, ok var þat nær þrír tigir manna. Flosi nam staðar ok mælti: „Nú skulu vér at hyggja, hvat þeir taka til ráðs; því at mér lízt svá, ef þeir standa úti fyrir, sem vér munim þá aldri sótta geta". „Þá er vár för ill", segir Grani Gunnarsson, „ef vér skulum eigi þora at at sækja". „Þat skal ok eigi vera", segir Flosi, „ok skulu vér at ganga, þó at þeir standi úti. Enn þat afhroð munu vér gjalda, at margr mun eigi kunna frá at segja hvárir sigrast". Njáll mælti til sinna manna: „Hvat séð þér til, hversu mikit lið þeir hafa?" „Þeir hafa bæði mikit lið ok harðsnúit", segir Skarpheðinn, „enn því nema þeir þó nú stað, at þeir munu ætla, að þeim muni illa sækjast at vinna oss". „Þat mun ekki vera", segir Njáll, „ok vil ek at menn gangi inn; því at illa sóttist þeim Gunnarr at Hlíðarenda ok var hann einn fyrir. Eru hér hús rammleg, sem þar váru, ok munu þeir eigi sótt geta". „Þetta er ekki þann veg at skilja", segir Skarpheðinn, „Gunnar sóttu heim þeir höfðingjar, er svá váru vel at sér, at heldr vildu frá hverfa enn brenna hann inni. Enn þessir munu þegar sækja oss með eldi, er þeir megu eigi annan veg; því at þeir munu alt til vinna að yfir taki við oss. Munu

þeir þat ætla, sem eigi er ólíklegt, at þat sé þeira bani, ef oss dregr undan. Ek em ok þess ófúss at láta svæla mik inni sem melrakka í greni". Njáll mælti: „Nú mun sem oftar, at þér munuð bera mik ráðum synir mínir ok virða mik engis. Enn þá er þér váruð yngri, gerðuð þér þat eigi ok fór yðvart ráð þá betr fram". Helgi mælti: „Geru vér sem faðir vár vill. Þat mun oss bezt gegna". „Eigi veit ek þat víst", segir Skarpheðinn, „því at hann er nú feigr. Enn vel má ek gera þat til skaps föður míns at brenna inni með honum; því at ek hræðumst ekki dauða minn". Hann mælti þá við Kára: „Fylgjumst vér vel, mágr, svá at engi várr skili við annan". „Þat hefi ek ætlat", segir Kári, „enn ef annars verðr auðit, þá mun þat verða fram at koma, ok mun ekki mega við því gera". „Hefn þú vár", segir Skarpheðinn, „enn vér skulum þín, ef vér lifum eftir". Kári kvað svá vera skyldu. Gengu þeir þá inn allir ok skipuðust í dyrrnar. Flosi mælti: „Nú eru þeir feigir, er þeir hafa inn gengit. Skulu vér nú heim ganga sem skjótast ok skipast sem þykkvast fyrir dyrrin ok geyma þess at engi komist í braut — hvártki Kári né Njálssynir; því at þat er várr bani". Þeir Flosi kvámu nú heim ok skipuðust umhverfis húsin, ef nakkvarar væri laundyrr á. Flosi gekk framan at húsunum ok hans menn. Hró-

aldr Özurarson hljóp at þar sem Skarpheðinn var fyrir ok lagði til hans. Skarpheðinn hjó spjótit af skafti fyrir honum ok hljóp at honum ok hjó til hans, ok kom öxin í skjöldinn, ok bar at Hróaldi þegar allan skjöldinn, enn hyrnan sú hin fremri tók andlitit ok fell hann á bak aftr ok þegar dauðr. Kári mælti: „Lítt dró enn undan við þik, Skarpheðinn, ok ert þú várr fræknastr“. „Eigi veit ek þat víst“, segir Skarpheðinn, ok brá við grönum ok glotti at. Þeir Kári ok Grímr ok Helgi lögðu út mörgum spjótum ok særðu marga menn. Enn þeir Flosi gátu ekki at gert. Flosi mælti: „Vér höfum fengið mikinn skaða á mönnum várum, eru margir sárir, enn sá veginn, er vér myndim sízt til kjósa. Nú er þat sét, at vér fám þá aldri með vápnum sótta. Er sá nú margr, er eigi gengr jafnskörulega at sem létu, enn þó eggjuðu mest. Mæli ek þetta mest til Grana Gunnarssonar ok Gunnars Lambasonar, er sér létu verst eira. Enn þó munu vér nú verða at gera annat ráð fyrir oss. Eru nú tveir kostir til, ok er hvárrgi góðr: sá annarr at hverfa frá — ok er þat várr bani; hinn annarr at bera at eld ok brenna þá inni — ok er þat stór ábyrgðarhlutr fyrir guði, er vér erum menn kristnir sjálfir. Enn þó munu vér þat til bragðs taka“.

129. Þeir tóku nú eld ok gerðu bál mikit fyrir durunum. Þá mælti Skarpheðinn:

„Eld kveykvið þér nú, sveinar — eða hvárt skal nú búa til seyðis?“ Grani Gunnarsson svaraði: „Svá skal þat vera, ok skalt þú eigi þurfa heitara at baka“. Skarpheðinn mælti: „Því launar þú mér, sem þú ert maðr til, er ek hefnda föður þíns, ok virðir þat meira, er þér er óskyldara“. Þá báru konur sýru í eldinn ok slöktu niðr fyrir þeim. Sumar báru vatn eða hland. Kolr Þorsteinsson mælti til Flosa: „Ráð kemr mér í hug. Ek hefi sét loft í skálanum á þvertrjám, ok skulu vér þar inn bera eldinn ok kveykva við arfasátu þá er hér stendr fyrir ofan húsin“. Síðan tóku þeir arfasátuna ok báru þar inn eldinn. Fundu þeir eigi fyrr, er inni váru, enn logaði ofan allr skálinn. Gerðu þeir Flosi þá stór bál fyrir öllum durum. Tók þá kvennaliðit illa at þola þat er inni var: „Njáll mælti til þeira: „Verðið vel við ok mælið eigi æðru; því at él eitt mun vera — ok skyldi langt til annars slíks. Trúið þér ok því, at guð er miskunnsamr, ok mun hann oss eigi láta brenna bæði þessa heims ok annars“. Slíkar fortölur hafði hann fyrir þeim ok aðrar hraustlegri. Nú taka öll húsin at loga. Þá gekk Njáll til dura ok mælti: „Hvárt er Flosi svá nær, at hann megi heyra mál mitt?“ Flosi kvaðst heyra mega. Njáll mælti: „Vill þú nakkvat taka sættum við sonu mína, eða leyfa nökkurum mönnum

útgöngu?“ Flosi svarar: „Eigi vil ek taka sættum við sonu þína; ok skal nú yfir lúka með oss ok eigi frá ganga fyrr enn þeir eru allir dauðir. Enn lofa vil ek útgöngu konum ok börnum ok húskörlum“. Njáll gekk þá inn ok mælti við fólkit: „Út skulu þeir nú allir ganga, er leyft er. Ok gakk þú út, Þórhalla Ásgrímsdóttir, ok allr lýðr með þér sá er lofat er“. Þórhalla mælti: „Annarr verðr nú skilnaðr okkarr Helga enn ek ætlaða um hríð. Enn þó skal ek eggja föður minn ok bræðr, at þeir hefni þess mannskaða, er hér er gerr“. Njáll mælti: „Vel mun þér fara; því at þú ert góð kona“. Síðan gekk hon út ok mart lið með henni. Ástríðr af Djúpárbakka mælti við Helga Njálsson: „Gakk þú út með mér, ok mun ek kasta yfir þik kvenskikkju ok falda þik með höfuðdúki“. Hann taldist undan fyrst. Enn þó gerði hann þetta fyrir bæn þeira. Ástríðr vafði höfuðdúki at höfði Helga, enn Þórhildr kona Skarpheðins lagði yfir hann skikkjuna, ok gekk hann út á meðal þeira. Ok þá gekk út Þorgerðr Njálsdóttir ok Helga systir hennar ok mart annat fólk. Enn er Helgi kom út, þá mælti Flosi: „Sú er há kona ok mikil um herðar, er þar ferr. Takið ok haldið henni. Enn er Helgi heyrði þetta kastaði hann skikkjunni. Hann hafði sverð brugðit undir hendi sér ok hjó til manns ok kom í skjöldinn ok af

sporðinn ok fótinn af manninum. Þá kom Flosi at ok hjó á hálsinn Helga svá at þegar tók af höfuðit. Flosi gekk þá at durum ok mælti, at Njáll skyldi koma til máls við hann ok svá Bergþóra. Þau gerðu svá. Flosi mælti: „Útgöngu vil ek bjóða þér, Njáll bóndi, því at þú brennr ómaklegr inni“. Njáll mælti: „Eigi vil ek út ganga; því at ek em maðr gamall ok em lítt búinn til at hefna sona minna — enn ek vil eigi lifa við skömm“. Flosi mælti þá til Bergþóru: „Gakk þú út húsfreyja; því at ek vil þik fyrir engan mun inni brenna“. Bergþóra mælti: „Ek var ung gefin Njáli — ok hefi ek því heitit honum, at eitt skyldi ganga yfir okkr bæði“. Síðan gengu þau inn bæði. Bergþóra mælti: „Hvat skulu vit nú til ráða taka?“ „Ganga munu vit til hvílu okkarrar“, segir Njáll, „ok leggjast niðr — hefi ek lengi værugjarn verit“. Hon mælti þá við sveininn Þórð Kárason: „Þik skal bera út, ok skalt þú eigi inni brenna“. „Hinu hefir þú mér heitit, amma“, segir sveinninn, „at vit skyldim aldri skilja, meðan ek vilda hjá þér vera. Enn mér þykkir miklu betra at deyja með ykkr Njáli, enn lifa eftir“. Hon bar þá sveininn til hvílunnar. Njáll mælti við brytja sinn: „Nú skalt þú sjá, hvar vit leggjumst niðr ok hversu ek býg um okkr; því at ek ætla heðan hvergi at hrærast, hvárt sem mér angrar reykr eða

útgöngu?“ Flosi svarar: „Eigi vil ek taka sættum við sonu þína; ok skal nú yfir lúka með oss ok eigi frá ganga fyrr enn þeir eru allir dauðir. Enn lofa vil ek útgöngu konum ok börnum ok húskörlum“. Njáll gekk þá inn ok mælti við fólkit: „Út skulu þeir nú allir ganga, er leyft er. Ok gakk þú út, Þórhalla Ásgrímsdóttir, ok allr lýðr með þér sá er lofat er“. Þórhalla mælti: „Annarr verðr nú skilnaðr okkarr Helga enn ek ætlaða um hríð. Enn þó skal ek eggja föður minn ok bræðr, at þeir hefni þess mannskaða, er hér er gerr“. Njáll mælti: „Vel mun þér fara; því at þú ert góð kona“. Síðan gekk hon út ok mart lið með henni. Ástríðr af Djúpárbakka mælti við Helga Njálsson: „Gakk þú út með mér, ok mun ek kasta yfir þik kvenskikkju ok falda þik með höfuðdúki“. Hann taldist undan fyrst. Enn þó gerði hann þetta fyrir bæn þeira. Ástríðr vafði höfuðdúki at höfði Helga, enn Þórhildr kona Skarpheðins lagði yfir hann skikkjuna, ok gekk hann út á meðal þeira. Ok þá gekk út Þorgerðr Njálsdóttir ok Helga systir hennar ok mart annat fólk. Enn er Helgi kom út, þá mælti Flosi: „Sú er há kona ok mikil um herðar, er þar ferr. Takið ok haldið henni. Enn er Helgi heyrði þetta kastaði hann skikkjunni. Hann hafði sverð brugðit undir hendi sér ok hjó til manns ok kom í skjöldinn ok af

sporðinn ok fótinn af manninum. Þá kom Flosi at ok hjó á hálsinn Helga svá at þegar tók af höfuðit. Flosi gekk þá at durum ok mælti, at Njáll skyldi koma til máls við hann ok svá Bergþóra. Þau gerðu svá. Flosi mælti: „Útgöngu vil ek bjóða þér, Njáll bóndi, því at þú brennr ómaklegr inni". Njáll mælti: „Eigi vil ek út ganga; því at ek em maðr gamall ok em lítt búinn til at hefna sona minna — enn ek vil eigi lifa við skömm". Flosi mælti þá til Bergþóru: „Gakk þú út húsfreyja; því at ek vil þik fyrir engan mun inni brenna". Bergþóra mælti: „Ek var ung gefin Njáli — ok hefi ek því heitit honum, at eitt skyldi ganga yfir okkr bæði". Síðan gengu þau inn bæði. Bergþóra mælti: „Hvat skulu vit nú til ráða taka?" „Ganga munu vit til hvílu okkarrar", segir Njáll, „ok leggjast niðr — hefi ek lengi værugjarn verit". Hon mælti þá við sveininn Þórð Kárason: „Þik skal bera út, ok skalt þú eigi inni brenna". „Hinu hefir þú mér heitit, amma", segir sveinninn, „at vit skyldim aldri skilja, meðan ek vilda hjá þér vera. Enn mér þykkir miklu betra at deyja með ykkr Njáli, enn lifa eftir". Hon bar þá sveininn til hvílunnar. Njáll mælti við brytja sinn: „Nú skalt þú sjá, hvar vit leggjumst niðr ok hversu ek býg um okkr; því at ek ætla heðan hvergi at hrærast, hvárt sem mér angrar reykr eða

bruni. Mátt þú nú nær geta, hvar beina okkarra er at leita“. Hann sagði, at svá skyldi vera. Þar hafði slátrat verit uxa einum, ok lá þar húðin. Njáll mælti við brytjann, at hann skyldi breiða yfir þau húðina ok hann hét því. Þau leggjast nú niðr bæði í rúmit ok leggja sveininn í millum sín. Þá signdu þau sik ok sveininn ok fálu önd sína guði á hendi ok mæltu þat síðast svá at menn heyrði. Þá tók brytinn húðina ok breiddi yfir þau ok gekk út síðan. Ketill ór Mörk tók í mót honum ok kipti honum út. Hann spurði vandlega at Njáli mági sínum. Enn brytinn sagði alt hit sanna. Ketill mælti: „Mikill harmr er at oss kveðinn, er vér skulum svá mikla ógæfu saman eiga“. Skarpheðinn hafði sét, er faðir hans hafði niðr lagzt, ok hversu hann hafði um sik búit. Hann mælti þá: „Snimma ferr faðir várr í rekkju, ok er þat sem ván er, — hann er maðr gamall“. Þá tóku þeir Skarpheðinn ok Kári ok Grímr brandana jafnskjótt sem ofan duttu ok skutu út á þá, ok gekk því um hríð. Þá skutu þeir spjótum inn at þeim, enn þeir tóku öll á lofti ok sendu út aftr. Flosi bað þá hætta at skjóta — „því at oss munu öll vápnaskifti þungt ganga við þá. Meguð þér nú vel bíða þess, er eldrinn vinnr þá“. Þeir gera nú svá. Þá fellu niðr stórviðirnir ór ræfrinu. Skarpheðinn mælti þá: „Nú

mun faðir minn dauðr vera, ok hefir hvártki heyrt til hans styn né hósta". Þeir gengu þá í skálaendann. Þar var fallit ofan þvertréit ok var brunnit mjök í miðju. Kári mælti til Skarpheðins: „Hlaup þú hér út ok mun ek beina at með þér. Enn ek mun hlaupa þegar eftir. Ok munu vit þá báðir í braut komast, ef vit breytum svá; því at hingát leggr allan reykinn". Skarpheðinn mælti: „Þú skalt hlaupa fyrri, enn ek mun þegar á hæla þér". „Ekki er þat ráð", segir Kári, „því at ek má vel komast annars staðar út, þó at hér gangi eigi". „Eigi vil ek þat", segir Skarpheðinn, „hlaup þú út fyrri, enn ek mun þegar eftir". Kári mælti: „Þat er hverjum manni boðit at leita sér lífs, meðan kostr er, ok skal ek ok svá gera. Enn þó mun nú sá skilnaðr með okkr verða, at vit munum aldri sjást síðan; því at ef ek hleyp út ór eldinum, þá mun ek eigi hafa skap til at hlaupa inn aftr í eldinn til þín, ok mun þá sína leið fara hvárr okkarr". „Þat hlægir mik", segir Skarpheðinn, „ef þú kemst í braut, mágr, at þú munt hefna vár". Þá tók Kári setstokk logandi í hönd sér ok hleypr út eftir þvertrénu. Slöngvir hann þá stokkinum út af þekjunni — ok fell hann ofan at þeim er úti váru fyrir. Þeir hljópu þá undan. Þá loguðu klæðin öll á Kára ok svá hárit. Hann steypir sér þá út af þekjunni ok stiklar svá

með reykinum. Þá mælti einn maðr, er þar var næstr: „Hvárt hljóp þar maðr út af þekjunni?“ „Fjarri fór þat“, sagði annarr, „ok kastaði Skarpheðinn þar eldistokki at oss“. Síðan grunuðu þeir þat ekki. Kári hljóp til þess er hann kom *til tjarnar einnar* ok kastaði sér í ofan ok slökti á sér eldinn. *Þar heitir enn Káratjörn.* Þaðan hljóp hann með reykinum í gróf nakkvara ok hvíldi sik. Ok er þat síðan kölluð Káragróf.

130. Nú er at segja frá Skarpheðni, at hann hleypr út á þvertréit þegar eftir Kára. Enn er hann kom þar er mest var brunnit þvertréit, þá brast niðr undir honum. Skarpheðinn kom fótum undir sik ok réð þegar til í annat sinn ok rennr upp vegginn. Þá reið at honum brúnássinn, ok hrataði hann inn aftr. Skarpheðinn mælti þá: „Séit er nú, hversu vera vill“. Gekk hann þá fram með hliðvegginum. Gunnarr Lambason hljóp upp á vegginn ok sér Skarpheðinn. Hann mælti svá: „Hvárt, grætr þú nú Skarpheðinn?“ „Eigi er þat“, segir Skarpheðinn, „enn hitt er satt, at súrnar (*sjáldr*) í augunum. Enn hvárt er sem mér sýnist — hlær þú?“ „Svá er víst“, segir Gunnarr, „ok hefi ek aldri fyrr hlegit, síðan þú vátt Þráinn á Markarfljóti“. Skarpheðinn mælti: „Þá er þér hér nú minjagriprinn“. Tók hann þá jaxl ór pússi sínum, er hann hafði höggvit ór Þráni,

ok kastaði til Gunnars, ok kom í augat svá at þegar lá úti á kinninni. Fell Gunnarr þá ofan af þekjunni. Skarpheðinn gekk þá til Gríms bróður síns. Heldust þeir þá í hendr ok tráðu eldinn. Enn er þeir kvámu í miðjan skálann, þá fell Grímr dauðr niðr. Skarpheðinn gekk þá til enda hússins. Þá varð brestr mikill. Reið þá ofan öll þekjan. Varð Skarpheðinn þá þar í millum ok gaflaðsins. Mátti hann þaðan hvergi hrærast. Þeir Flosi váru við eldana þar til er mornat var mjök. Þá kom þar maðr einn ríðandi at þeim. Flosi spurði þann at namni. Enn hann nemndist Geirmundr ok kveðst vera frændi Sigfússsona. „Þér hafið mikit stórvirki unnit", segir hann. Flosi svarar: „Bæði munu menn þetta kalla stórvirki ok illvirki. Enn þó má nú ekki at hafa". „Hversu mart hefir hér fyrirmanna látizt?" segir Geirmundr. Flosi svarar: „Hér hefir látizt Njáll ok Bergþóra ok synir þeira allir, Þórðr Kárason ok Kári Sölmundarson, Þórðr leysingi. Enn þá vitu vér ógerla um fleiri menn þá er oss eru ókunnari". Geirmundr mælti: „Dauðan segir þú þann nú, er vér höfum hjalat við í morgin". „Hverr er sá?" segir Flosi. „Kára Sölmundarson fundu vit Bárðr búi minn", segir Geirmundr, „ok fekk Bárðr honum hest sinn, ok var brunnit af honum hárit ok svá klæðin". „Hafði hann nakkvat vápna?" segir Flosi. „Hafði hann

sverðit Fjörsvafni", segir Geirmundr, „ok var blánaðr annarr eggteinninn. Ok sögðu vit Bárðr, at dignat mundi hafa. Enn hann svaraði því, at hann skyldi herða í blóði Sigfússsona eða annarra brennumanna". Flosi mælti: „Hvat sagði hann til Skarpheðins?" Geirmundr svarar: „Á lífi sagði hann þá Grím báða þá er þeir skildu, enn þó kvað hann þá nú mundu dauða". Flosi mælti: „Sagt hefir þú oss þá sögu, er oss mun eigi setugrið bjóða; því at sá maðr hefir nú á braut komizt, er næstr gengr Gunnari at Hlíðarenda um alla hluti. Skuluð þér þat nú ok hugsa, Sigfússsynir ok aðrir várir menn, at svá mikit eftirmál mun hér verða um brennu þessa, at margan mun þat gera höfuðlausan, enn sumir munu ganga frá öllu fénu. Grunar mik nú þat, at engi yðvarr Sigfússsona þori at sitja í búi sínu; ok er þat rétt at vánum. Vil ek nú bjóða yðr öllum austr til mín ok láta eitt ganga yfir oss alla". Þeir þökkuðu honum boð sitt ok kváðust þat þiggja mundu. Þá kvað Móðólfr Ketilsson vísu:

(41) Stafr lifir einn þars inni
unnfúrs viðir brunnu
— synir ollu því snjallir
Sigfúss — Níals húsa.
Nús, goldnis sonr, goldinn
— gekk eldr of sjöt rekka,
ljóss brann hyrr í húsum —
Höskulds bani ins röskva.

„Öðru nökkuru munu vér hælast mega“, segir Flosi, „enn því, er Njáll hefir inni brunnit; því at þat er engi frami“. Flosi gekk þá upp á gaflaðit ok Glúmr Hildisson ok nakkvarir menn aðrir. Þá mælti Glúmr: „Hvárt mun Skarpheðinn nú dauðr?“ Enn aðrir sögðu hann fyrir löngu dauðan vera. Þar gaus upp stundum eldrinn enn stundum sloknaði niðr. Þeir heyrðu þá niðri í eldinum fyrir sér at kveðin var vísa:

(42) Mundit Mellu kindar
miðjungs brúar Iðja
Gunnr um geira sennu
galdrs bráregni halda,
er hræstykkis hlakka
hrausts síns vinir mínu
tryggvi ek óð ok eggjar
undgengin spor dundu.

Grani Gunnarsson mælti: „Hvárt mun Skarpheðinn hafa kveðit vísu þessa lífs eða dauðr?“ „Engum getum mun ek um þat leiða“, segir Flosi. „Leita vilju vér“, segir Grani, „Skarpheðins eða annarra manna þeira sem hér hafa inni brunnit“. „Eigi skal þat“, segir Flosi, „ok eru slíkt heimskir menn sem þú ert, þar sem menn munu samna liði um alt heraðit. Mun sá allr einn, er nú á dvalar, ok hinn, er þá mun verða svá hræddr, at eigi mun vita hvert hlaupa skal. Ok er þat mitt ráð, at vér ríðim allir í braut sem skjótast“. Flosi gekk þá

skyndilega til hesta sinna ok allir hans menn. Flosi mælti til Geirmundar: „Hvárt mun Ingjaldr heima at Keldum?“ Geirmundr kveðst ætla, at hann myndi heima vera. „Þar er sá maðr“, segir Flosi, „er rofit hefir eiða við oss ok allan trúnað“. Flosi mælti þá til Sigfússsona: „Hvern kost vilið þér nú gera Ingjaldi? hvárt vilið þér gefa honum upp? eða skulu vit nú fara at honum ok drepa hann?“ Þeir svöruðu allir, at þeir vildu nú fara at honum ok drepa hann. Þá hljóp Flosi á hest sinn ok allir þeir ok riðu í braut. Flosi reið fyrir ok stefndi upp til Rangár ok upp með ánni. Þá sá hann mann ríða ofan öðrum megin árinnar. Hann kendi, at þar var Ingjaldr frá Keldum. Flosi kallar á hann. Ingjaldr nam þá staðar ok sneri við fram at ánni. Flosi mælti til hans: „Þú hefir rofit eiða við oss, ok hefir þú fyrir gert fé ok fjörvi. Eru hér nú Sigfússsynir ok vilja gjarna drepa þik. Enn mér þykkir þú við vant um kominn; ok mun ek gefa þér líf, ef þú vill selja mér sjálfdæmi“. Ingjaldr svarar: „Fyrr skal ek nú ríða til móts við Kára, enn selja þér sjálfdæmi. Enn ek vil því svara Sigfússsonum, at ek skal eigi hræddari við þá, enn þeir við mik“. „Bíð þú þá“, segir Flosi, „ef þú ert eigi ragr; því at ek skal senda þér sending“. „Bíða skal ek víst“, segir Ingjaldr. Þorsteinn Kolbeinsson bróðurson Flosa reið fram

hjá honum ok hafði spjót í hendi. Hann var röskvastr maðr með Flosa einn hverr ok mest verðr. Flosi þreif af honum spjótit ok skaut til Ingjalds, ok kom á hina vinstri hliðina ok í gegnum skjöldinn fyrir neðan mundriðann ok klofnaði hann allr í sundr, enn spjótit hljóp í fótinn fyrir ofan knéskelina ok svá í söðulfjölina ok nam þar staðar. Flosi mælti þá til Ingjalds: „Hvárt kom á þik?“ „Á mik kom víst“, segir Ingjaldr, „ok kalla'ek þetta skeinu enn ekki sár“. Ingjaldr kipti þá spjótinu ór sárinu ok mælti til Flosa: „Bíð þú nú ef þú ert eigi blauðr“. Hann skaut þá spjótinu aftr yfir ána. Flosi sér, at spjótit stefnir á hann miðjan. Hopar hann þá hestinum undan, enn spjótit fló fyrir framan brjóst Flosa ok misti hans. Spjótit kom á Þorstein miðjan, ok fell hann þegar dauðr af hestinum. Ingjaldr hleypr nú í skóginn, ok náðu þeir honum ekki. Flosi mælti þá til sinna manna: „Nú höfu vér fengit mikinn mannskaða. Megu vér nú ok vita, er þetta hefir at borizt, hvert heillaleysi vér höfum. Er þat nú mitt ráð, at vér ríðim á Þríhyrningshálsa. Megu vér þaðan sjá mannareiðir um alt heraðit; því at þeir munu nú hafa sem mestan liðsamnað. Ok munu þeir ætla, at vér hafim riðit austr til Fljótshlíðar af Þríhyrningshálsum. Ok munu þeir þá ætla, at vér ríðim austr á fjall ok svá austr til heraða. Mun þangat eftir ríða mestr

hluti liðsins. Enn sumir munu ríða hit fremra austr til Seljalandsmúla, ok mun þeim þó þykkja þangat vár minni ván. En ek mun nú gera ráð fyrir oss. Ok er þat mitt ráð, at vér ríðim upp í fjallit Þríhyrning — ok bíðum þar til þess at þrjár sólir eru af himni". Þeir gera nú svá, at þeir ríða upp í fjallit ok í dal einn, er síðan er kallaðr Flosadalr. Sjá þeir nú þaðan allra manna ferðir um heraðit.

131. Nú er at segja frá Kára, at hann fór ór gróf þeiri, er hann hafði hvílt sik, ok þar til er hann mætti Bárði. Ok fóru svá orð með þeim sem Geirmundr hafði sagt. Reið Kári þaðan til Marðar Valgarðssonar ok sagði honum tíðendin. Hann harmaði mjök. Kári kvað þá annat karlmannlegra enn gráta þá dauða ok bað hann heldr samna liði ok koma öllu til Holtsvaðs. Síðan reið Kári í Þjórsárdal til Hjalta Skeggjasonar. Ok þá er hann kom upp með Þjórsá, sér hann mann ríða eftir sér hvatlega. Kári beið mannsins ok kennir, at þar var Ingjaldr frá Keldum. Hann sér at hann var alblóðugr um lærit. Kári spurði Ingjald, hverr hann hefði særðan. Enn hann sagði. „Hvar funduzt þit?" segir Kári. „Við Rangá", segir Ingjaldr, „ok skaut hann yfir ána til mín". „Gerðir þú nakkvat í móti?" segir Kári. „Aftr skaut ek spjótinu", segir Ingjaldr, „ok sögðu þeir, at maðr yrði fyrir ok væri sá þegar dauðr".

„Vissir þú eigi“, segir Kári, „hverr fyrir varð?“ „Líkt þótti mér vera Þorsteini bróðursyni Flosa“, segir Ingjaldr. „Njót þú heill handa“, segir Kári. Síðan riðu þeir báðir saman til móts við Hjalta Skeggjason ok sögðu honum tíðendin. Hann tók illa á verkum þessum ok kvað hina mestu nauðsyn at ríða eftir þeim ok drepa þá alla. Síðan samnaði hann liði ok kveðr upp almenning. Ríða þeir Kári nú við þetta lið til móts við Mörð Valgarðsson, ok fundust þeir við Holtsvað. Var Mörðr þar fyrir með allmiklu liði. Þá skiftu þeir leitinni. Riðu sumir hit fremra austr til Seljalandsmúla, enn sumir upp til Fljótshlíðar, enn sumir hit efra um Þríhyrningshálsa ok svá ofan í Goðaland. Þá riðu þeir norðr alt til Sands, enn sumir til Fiskivatna — ok hurfu þar aftr. Sumir riðu austr í Holt hit fremra ok sögðu Þorgeiri tíðendin. Ok spurðu þeir hann, hvárt þeir Flosi hefði þar ekki um riðit. Þorgeirr mælti: „Þann veg er þó at ek sé ekki mikill höfðingi, þá mun Flosi þó annat ráð taka enn ríða fyrir augu mér, þar sem hann hefir drepit Njál föðurbróður minn ok sonu hans bræðrunga mína. Ok er yðr engi annarr á gerr, enn snúa aftr; því at þér munuð hafa leitat langt um skamt fram. Enn segið þat Kára, at hann ríði hingat til mín ok veri hér með mér, ef hann vill. Enn þó at hann vili eigi austr hingat, þá mun ek annast

um bú hans at Dyrhólmum, ef hann vill. Segið honum ok þat, at ek mun veita honum slíkt er ek má ok ríða til alþingis með honum. Mun hann ok vita þat, at vér bræðr erum aðilar um eftirmálit. Ætlu vér ok svá at at ganga málinu, at sektir skuli verða, ef vér megum ráða, ok síðan mannhefndir. Enn ek fer af því hvergi nú með yðr, at ek veit, at ekki mun gera; ok munu þeir nú vera sem varastir um sik". Ríða þeir nú aftr — ok fundust allir at Hofi ok töluðu þar um með sér, at þeir hefði svívirðing af fengit, er þeir höfðu eigi fundit þá. Mörðr kvað þat ekki vera. Þá eggjuðu margir, at fara skyldi til Fljótshlíðar ok taka upp bú þeira allra, er at þessum verkum höfðu verit. Enn þó var því vikit til atkvæða Marðar. Hann kvað þat hit mesta óráð. Þeir spurðu, því hann mælti þat. „Því", segir hann, „ef bú þeira standa, þá munu þeir vitja þeira ok kvenna sinna; ok mun þá þar mega veiða á, er stundir líða. Skuluð þér nú ekki efa yðr, at ek skal trúr Kára í öllum ráðum; því at ek á fyrir sjálfan mik at svara". Hjalti bað hann svá gera sem hann hét. Þá bauð Hjalti Kára til sín. Hann kvaðst þangat mundu fyrst ríða. Þeir sögðu ok, hvat Þorgeirr hafði boðit honum. Enn hann lézt þess boðs síðar neyta skyldu, enn kvað sér vel hug um segja, ef slíkir væri margir. Dreifðu þeir þá öllu liðinu. — Þeir

Flosi sá öll tíðendi þar sem þeir váru í fjallinu. Flosi mælti: „Nú skulu vér taka hesta vára ok ríða í braut; því at nú mun oss þat vel hlýða“. Þeir Sigfússsynir spurðu, hvárt þeim myndi duga at koma til búa sinna ok segja fyrir. „Þat mun Mörðr ætla“, segir Flosi, „at þér munið vitja kvenna yðvarra. Ok er þat geta mín, at þat sé ráð hans, at standa skuli bú yðar óræend.. Ok er þat mitt ráð, at engi várr skilist nú við annan ok ríði allir austr með mér“. Tóku þeir þat þá til ráðs allir. Riðu þeir þá í braut ok fyrir norðan jökul ok svá unz þeir kvámu til Svínafells. Flosi sendi þegar menn at draga at föng svá at engan hlut skyldi skorta. Flosi hældist aldri um verk þessi, enda fann engi maðr hræðslu á honum. Ok var hann heima allan vetrinn fram um jól.

132. Kári bað Hjalta fara at leita beina Njáls — „því at því munu allir trúa, er þú segir frá ok þér sýnist“. Hjalti kvaðst þat gjarna gera vilja at flytja bein Njáls til kirkju. Síðan riðu þeir þaðan fimtán menn. Þeir riðu austr yfir Þjórsá ok kvöddu þar upp menn með sér til þess er þeir höfðu hundrað manna með nábúum Njáls. Þeir kvámu til Bergþórshváls at hádegi dags. Hjalti spurði Kára, hvar Njáll myndi undir liggja. Enn Kári vísaði þeim til, ok var þar mikilli ösku af at moka. Þar fundu þeir undir húðina, ok var sem hon væri skorp-

nuð við eld. Þeir tóku upp húðina, ok váru þau bæði óbrunnin undir. Allir lofuðu guð fyrir þat ok þótti stór jartegn í vera. Síðan var tekinn sveinninn, er legit hafði í millum þeira; ok var af honum brunninn fingrinn einn, er hann hafði rétt upp undan húðinni. Njáll var út borinn ok svá Bergþóra. Síðan gengu til allir menn at sjá líkami þeira. Hjalti mælti: „Hversu sýnast yðr líkamir þessir?“ Þeir svöruðu: „Þinna atkvæða vilju vér at bíða“. Hjalti mælti: „Ekki mun mér um þetta einarðarfátt verða. Líkami Bergþóru þykki mér at líkendum ok þó vel. Enn líkami Njáls ok ásjána sýnist mér svá bjartr, at ek hefi engis dauðs manns líkama sét jafnbjartan“. Allir sögðu, at svá var. Þá leituðu þeir Skarpheðins. Þar vísuðu heimamenn til, sem þeir Flosi heyrðu at vísan var kveðin. Ok var þar þekjan fallin at gaflinum. Ok þar mælti Hjalti at til skyldi grafa. Síðan gera þeir svá ok fundu þar líkama Skarpheðins. Ok hafði hann staðit upp við gaflaðit. Ok váru brunnir fætr af honum mjök svá neðan til knjá, enn alt var annat óbrunnit á honum. Hann hafði bitit á kampinum. Augu hans váru opin ok óþrútin. Hann hafði rekit öxina á gaflaðit svá fast, at gengit hafði alt upp í miðjan fetann, ok var hon ekki af því dignuð. Síðan var hann út borinn ok öxin. Hjalti tók upp öxina ok mælti: „Þetta er fá-

gætt vápn ok munu fáir bera mega". Kári mælti: „Sé ek mann til — hverr bera skal öxina". „Hverr er sá", segir Hjalti. „Þorgeirr skorargeirr", segir Kári; „sá er ek ætla nú mestan mann í þeiri ætt vera". Þá var Skarpheðinn færðr af klæðum; því at þau váru ekki brunnin. Hann hafði lagit hendr sínar í kross ok á ofan hina hægri. Díla fundu þeir á honum í millum herðanna, enn annan á bringunni ok var hvárrtveggi brendr í kross ok ætluðu menn, at hann myndi sik sjálfr brent hafa. Allir menn mæltu þat, at betra þætti hjá Skarpheðni dauðum enn þeir ætluðu; því at engi maðr hræddist hann. Þeir leituðu Gríms ok fundu bein hans í miðjum skálanum. Þeir fundu þar gegnt honum undir hliðvegginum Þórð leysingja. Enn í vefjarstufunni fundu þeir Sæunni kerlingu ok þrjá menn aðra. Alls fundu þeir þar bein af ellifu mönnum. Fluttu þeir nú líkin til kirkju. Þá reið Hjalti heim ok Kári með honum. Blástr kom í fótinn Ingjaldi. Fór hann þá til Hjalta ok græddi hann Ingjald — ok var hann þó jafnan haltr síðan. Kári reið í Tungu til Ásgríms Elliða-Grímssonar. Þá var Þórhalla heim komin, ok hafði hon þá sagt áðr tíðendin. Ásgrímr tók við Kára báðum höndum ok bað þat hann skyldi vera þar öll þau missari. Kári kvað svá vera skyldu. Ásgrímr bauð því öllu liði til sín er at Bergþórshváli

hafði verit. Kári segir, at þat var vel boðit — „ok skal þetta þiggja fyrir þeira hönd“. Var þá flutt þangat alt liðit. Þórhalli Ásgrímssyni brá svá við er honum var sagt, at Njáll fóstri hans var dauðr ok hafði inni brunnit, at hann þrútnaði allr ok blóðbogi stóð ór hvárritveggju hlustinni — ok varð eigi stöðvat ok fell hann í óvit ok þá stöðvaðist. Eftir þat stóð hann upp ok kvað sér lítilmannlega verða — „enn þat mynda ek vilja, at ek hefnda þessa á þeim nökkurum, er hann brendu inni, er nú hefir mik hent“. Enn aðrir sögðu, at engi mundi honum þetta virða til skammar. Enn hann kvaðst ekki taka mega af því, hvat mælt væri. Ásgrímr spurði Kára, hvers trausts hann myndi eiga ván af þeim fyrir austan ár. Kári segir, at Mörðr Valgarðsson ok Hjalti Skeggjason myndi veita honum slíkan styrk sem þeir mætti ok Þorgeirr skorargeirr ok þeir allir bræðr. Ásgrímr sagði þat mikinn afla. „Hvern styrk skulu vér af þér hafa?“ segir Kári. „Allan þann sem ek má veita“, segir Ásgrímr, „ok skal ek líf á leggja“. „Ger þú svá“, segir Kári. Ásgrímr mælti: „Ek hefi ok komit Gizuri hvíta í málit, ok spurða ek hann at ráðum, hversu með skyldi fara“. „Þat er vel“, segir Kári, „eða hvat lagði hann til“. Ásgrímr svarar: „Þat lagði hann til, at vér skyldim öllu kyrru fyrir halda til várs, enn ríða þá austr

ok búa mál til á hendr Flosa um víg Helga ok kveðja búa heiman ok lýsa á þingi brennumálum ok kveðja þar hina sömu búa í dóm. Ek spurða ok Gizur, hverr sækja skyldi vígsmálit. Enn hann sagði, at Mörðr skyldi sækja, hvárt sem honum þætti gott eða ilt — „skal hann því þungast af hafa, at honum hafa öll málin verst farit hér til. Kári skal ok síreiðr jafnan er hann finnr Mörð — ok mun hann slíkt til draga ok forsjá mín í annan stað“, sagði Gizurr. Kári mælti þá: „Þínum ráðum munu vér fram fara, meðan þeira er kostr ok þú vill fyrir vera“. — Svá er at segja frá Kára, at hann mátti ekki sofa um nætr. Ásgrímr vaknaði eina nótt ok heyrði, at Kári vakti. Ásgrímr mælti: „Hvárt verðr ekki svefnsamt á nætrnar?“ Kári kvað þá vísu:

(43) Kemrat Ullr um allar
almsíma mér grímur
— beð-Hlínar man ek bœnir
bauga — svefn á augu,
síz brandviðir brendu
böðvar nausts á hausti
— ek em at mínu meini
minnigr — Níal inni.

Engra manna gat Kári jafnoft sem Njáls ok Skarpheðins. Aldri ámælti hann óvinum sínum, ok aldri heitaðist hann við þá.

133. Eina nótt bar svá til at Svínafelli, at Flosi lét illa í svefni. Glúmr Hildisson vakti

hann, ok var lengi áðr enn hann gæti vakit hann. Flosi mælti þá: „Kalli mér Ketil ór Mörk". Ketill kom þangat. Flosi mælti: „Segja vil ek þér draum minn". „Þat má vel", segir Ketill. „Mik dreymdi þat", segir Flosi, „at ek þóttumst staddr at Lómagnúpi ok ganga út ok sjá upp til gnúpsins. Ok opnaðist hann. Ok gekk maðr út ór gnúpinum ok var í geitheðni ok hafði járnstaf í hendi. Hann fór kallandi ok kallaði á menn mína — suma fyrr enn suma síðar — ok nemndi þá á namn. Hann kallaði fyrstan Grím hinn rauða frænda minn ok Árna Kolsson. Þá þótti mér undarlega við bregða. Mér þótti hann þá kalla Eyjólf Bölverksson ok Ljót son Halls af Síðu ok nakkvara sex menn. Þá þagði hann stund nakkvara. Síðan kallaði hann fimm menn af váru liði, og váru þar Sigfússsynir bræðr þínir. Þá kallaði hann aðra fimm menn, ok var þar Lambi ok Móðúlfr ok Glúmr. Þá kallaði hann þrjá menn. Síðast kallaði hann Gunnar Lambason ok Kol Þorsteinsson. Eftir þat gekk hann at mér. Ek spurða hann tíðenda. Hann lézt kunna at segja tíðendin. Þá spurða ek hann at namni. Enn hann nemndist Járngrímr. Ek spurða, hvert hann skyldi fara. Hann kvaðst fara skyldu til alþingis. „Hvat skalt þú þar gera?" sagða ek. Hann svaraði: „Fyrst skal ek ryðja kviðu, enn

þá dóma, enn þá vígvöll fyrir vegöndum". Síðan kvað hann þetta:

(44) Höggorma mun hefjask
herði-Þundr á landi;
sjá munu menn á moldu
margar heila borgir.
Nú vex blára brodda
beystisullr í fjöllum;
koma mun sumra seggja
sveita dögg á leggi.

Hann laust niðr stafnum, ok varð brestr mikill. Gekk hann þá inn í fjallit. Enn mér bauð ótta. Vil ek nú, at þú segir, hvat þú ætlar draum minn vera". „Þat er hugboð mitt", segir Ketill, „at þeir munu allir feigir, er kallaðir váru. Sýnist mér þat ráð, at þenna draum segi vit engum manni at svá búnu". Flosi kvað svá vera skyldu.

Nú líðr vetrinn þar til er lokit var jólum. Flosi mælti þá til sinna manna: „Nú ætla ek, at vér skulim fara heiman; því at mér þykkir sem vér munim eigi setugrið hafa mega. Skulu vér nú fara í liðsbón. Mun nú þat sannast, sem ek sagða yðr, at vér myndim mörgum fyrir kné ganga verða áðr enn lokit er þessum málum.

134. Síðan bjoggust þeir heiman allir. Flosi var í leistabrókum; því at hann ætlaði at ganga. Vissi hann, at þá myndi öðrum minna fyrir þykkja at ganga. Þeir fóru heiman á Knappa-

völl, enn annan aftan til Breiðár, enn frá Breiðá til Kálfafells, þaðan í Bjarnanes í Hornafjörð, þaðan til Stafafells í Lón, enn þá til Þváttár til Síðu-Halls. Flosi átti Steinvöru dóttur hans. Hallr tók við þeim allvel. Flosi mælti til Halls: „Biðja vil ek þik, mágr, at þú ríðir til þings með mér með alla þingmenn þína“. Hallr svaraði: „Nú er svá orðit, sem mælt er, at skamma stund verðr hönd höggvi fegin. Ok er sá nú allr einn í þínu liði, er nú hefr eigi höfuðs, ok hinn, er þá eggjaði hins versta verks, er eigi var fram komit. Enn liðveizlu mína er skylt at ek leggja til alla slíka sem ek má“. Flosi mælti: „Hvat leggr þú nú til ráðs með mér þar sem nú er komit?“ Hann svarar: „Fara skalt þú alt norðr til Vápnafjarðar ok biðja alla höfðingja liðsinnis. Ok munt þú þó þurfa þeira allra áðr enn þingi sé lokit“. Flosi dvaldist þar þrjár nætr ok hvíldi sik ok fór þaðan austr til Geitahellna ok svá til Berufjarðar. Þar váru þeir um nótt. Þaðan fóru þeir austr til Breiðdals í Heydali. Þar bjó Hallbjörn hinn sterki. Hann átti Oddnýju systur Sörla Brodd-Helgasonar, ok hafði Flosi þar góðar viðtökur. Hallbjörn spurði margs ór brennunni. Enn Flosi sagði honum frá öllu gerla. Hallbjörn spurði, hversu langt Flosi ætlaði norðr í fjörðuna. Hann kvaðst fara ætla til Vápnafjarðar. Flosi tók þá fésjóð af belti sér ok

kvaðst vildu gefa Hallbirni. Hann tók við fénu enn kveðst þó ekki gjafar eiga at Flosa — „enn þó vil ek vita, hverju þú vill at ek launa þér". „Ekki þarf ek fjár", segir Flosi, „enn þat vilda ek, at þú ríðir til þings með mér ok veittir at málum mínum. Enn þó á ek hvártki at telja til við þik mægðir né frændsymi". Hallbjörn mælti: „Því mun ek heita þér at ríða til þings með þér ok veita þér at málum sem ek mynda bróður mínum". Flosi þakkaði honum. Þaðan fóru þeir Breiðdalsheiði ok svá á Hrafnkelsstaði. Þar bjó Hrafnkell Þórisson, Hrafnkels sonar, Hrafns sonar. Flosi hafði þar góðar viðtökur, ok leitaði hann eftir um þingreið við Hrafnkel ok liðveizlu. Hrafnkell fór lengi undan. Enn þó kom þar, at hann hét, at Þórir son hans myndi ríða við alla þingmenn þeira ok vera í slíkri liðveizlu sem samþingisgoðar hans. Flosi þakkaði honum ok fór í braut ok á Bersastaði. Þar bjó Hólmsteinn Spak-Bersason, ok tók hann allvel við Flosa. Flosi bað hann liðveizlu. Hólmsteinn kvað hann löngu hafa laun selt um liðveizlu. Þaðan fóru þeir á Valþjófsstaði. Þar bjó Sörli Brodd-Helgason, bróðir Bjarna Brodd-Helgasonar. Hann átti Þórdísi dóttur Guðmundar hins ríka á Möðruvöllum. Þeir höfðu þar góðar viðtökur. Enn um morgininn vakti Flosi til við Sörla, at hann myndi ríða til alþingis með honum, ok bauð honum fé til.

„Eigi veit ek þat“, segir Sörli, „meðan ek veit eigi, hvaðan Guðmundr hinn ríki stendr at mágr minn; því at ek ætla honum at veita, hvaðan sem hann stendr at“. Flosi mælti: „Finn ek þat á svörum þínum, at þú hefir kvánríki“. Flosi stóð þá upp ok bað taka klæði þeira ok vápn. Fóru þeir þá í braut ok fengu þar enga liðveizlu. Þeir fóru fyrir neðan Lagarfljót ok yfir heiði til Njarðvíkr. Þar bjoggu bræðr tveir Þorkell fullspakr ok Þorvaldr. Þeir váru synir Ketils þryms, Þiðranda sonar[1] hins spaka, Ketils sonar þryms, Þóris sonar þiðranda. Móðir þeira Þorkels fullspaks ok Þorvalds var Yngvildr Þorkels dóttir fullspaks. Flosi hafði þar góðar viðtökur. Hann sagði þeim bræðrum deili á um erendi sín ok bað þá liðveizlu. Enn þeir synjuðu áðr enn hann gaf þeim þrjár merkr silfrs hvárum þeira til liðveizlu. Þá játuðu þeir at veita Flosa. Yngvildr móðir þeira var hjá stödd, er þeir hétu alþingisreiðinni, ok grét. Þorkell mælti: „Hví grætr þú, móðir?“. Hon svarar: „Mik dreymdi, at Þorvaldr bróðir þinn væri í rauðum kyrtli — ok þótti mér svá þröngr vera sem saumaðr væri at honum. Mér þótti hann ok vera í rauðum hosum undir — ok vafit at vándum dreglum. Mér þótti ilt á at sjá, er ek vissa, at honum var svá óhægt, enn ek mátta ekki at gera“. Þeir hlógu at ok kváðu vera loklausu ok sögðu geip hennar ekki skyldu

standa fyrir þingreiðum sínum. Flosi þakkaði þeim vel ok fór þaðan til Vápnafjarðar — ok kvámu til Hofs. Þar bjó Bjarni Brodd-Helgason, Þorgils sonar, Þorsteins sonar hins hvíta, Ölvis sonar, Eyvalds sonar, Öxna-Þóris sonar. Móðir Bjarna var Halla Lýtingsdóttir. Móðir Brodd-Helga var Ásvör dóttir Þóris Graut-Atla sonar, Þóris sonar þiðranda. Bjarni Brodd-Helgason átti Rannveigu Þorgeirs dóttur, Eiríks sonar ór Goðdölum, Geirmundar sonar, Hróalds sonar, Eiríks sonar örðigskeggja. Bjarni tók við Flosa báðum höndum. Flosi bauð Bjarna fé til liðveizlu. Bjarni mælti: „Aldri hefi ek selt karlmensku mína við fémútu eða liðveizlu. Enn nú er þú þarft liðs mun ek gera þér um vinveitt ok ríða til þings með þér ok veita þér sem ek mynda bróður mínum“. „Þá snýr þú öllum vanda á hendr mér“, segir Flosi, „enn þó var mér slíks at þér ván“. Þaðan fóru þeir Flosi til Krossavíkr. Þar bjó Þorkell Geitisson. Þorkell var vinr Flosa mikill áðr. Flosi sagði honum erendi sitt. Þorkell kvað þat skylt vera, at hann veitti honum slíkt er hann væri til færr — ok skiljast eigi við hans mál. Þorkell gaf Flosa góðar gjafar at skilnaði. Þá fór Flosi norðan ór Vopnafirði ok upp í Fljótsdalsherað ok gisti at Hólmsteins Spak-Bersasonar. Flosi sagði honum, at allir hefðu vel staðit undir hans nauðsyn ok erendi nema Sörli Brodd-

Helgason. Hólmsteinn kvað þat til þess bera, at hann væri engi ofstopamaðr. Hólmsteinn gaf Flosa góðar gjafar. Flosi fór upp Fljótsdal ok þaðan suðr á fjall um Öxarhraun ok ofan Sviðinhornadal ok út með Álftafirði fyrir vestan. Ok lauk Flosi eigi ferð fyrr enn hann kom til Þváttár til Halls mágs síns. Þar var Flosi hálfan mánuð ok menn hans ok hvíldu sik. Flosi spurði Hall hvat hann legði nú til ráðs með honum — hversu hann skyldi nú með fara eða breyta högum sínum. Hallr mælti: „Þat ræð ek, at þú sér heima við bú þitt ok Sigfússsynir, enn þeir sendi menn til at skipa til búa sinna, enn þér farið heim at sinni — enn þá er þér ríðið til þings, ríðið allir saman ok dreifið ekki flokki yðrum. Fari þá Sigfússsynir at hitta konur sínar. Ek mun ok ríða til þings ok Ljótr sonr minn með alla þingmenn okkra ok veita þér slíkt lið sem ek má mér við koma". Flosi þakkaði honum. Hallr gaf honum góðar gjafar at skilnaði. Flosi fór þá frá Þváttá. Ok er ekki um hans ferð at tala fyrr enn hann kemr heim til Svínafells. Er hann þá heima þat er eftir var vetrarins ok sumarit alt til þings framan.

135. Nú er þar til máls at taka, at Kári Sölmundarson ok Þórhallr Ásgrímsson riðu einn hvern dag til Mosfells at finna Gizur hvíta. Hann tók við þeim báðum höndum ok váru þeir

þar mjök langa hríð. Þat var einu hverju sinni, þá er þeir Gizurr töluðu um brennu Njáls, at Gizurr kvað þat allmikla giftu, er Kári hafði í braut komizt. Þá varð Kára vísa á munni:

(45) Hjálmskassa fór hvessir,
herðimeiðr, af reiði
út ór elris sveita
ófúss Nials húsa,
þás eld-Gunnar inni
élrunnar þar brunnu.
Menn nemi mál sem ek inni
mín. Harmsakar tínum.

Þá mælti Gizurr: „Várkunn er þat, at þér sé minnisamt. Ok skulu vit nú ekki um tala fleira at sinni“. Kári sagði, at hann ætlaði þá heim at ríða. Gizurr mælti: „Ek mun nú gera mér dælt um ráðagerð við þik. Þú skalt eigi heim ríða. Enn þó skalt þú í braut ríða ok austr undir Eyjafjöll at finna Þorgeir skorargeir ok Þorleif krák. Þeir skulu ríða austan með þér; því at þeir eru aðiljar sakanna. Með þeim skal ríða Þorgrímr hinn mikli bróðir þeira. Þér skuluð ríða til Marðar Valgarðssonar. Skalt þú segja honum orð mín til, at hann taki við vígsmáli eftir Helga Njálsson á hendr Flosa. Enn ef hann mælir nökkuru orði í móti þessu, þá skalt þú gera þik sem reiðastan — ok lát sem þú munir hafa öxi í höfði honum. Þú skalt ok í annan stað segja á reiði mína, ef hann lætr illa at komast. Þar með skalt þú

segja, at ek mun láta sækja Þorkötlu dóttur mína ok láta hana fara heim til mín. Enn þat mun hann eigi þola; því at hann ann henni sem augum í höfði sér". Kári þakkaði honum sína ráðagerð. Ekki talaði Kári um liðveizlu við hann; því at hann ætlaði at þat myndi honum fara vinveittlega sem annat. Kári reið þaðan austr yfir ár ok svá til Fljótshlíðar ok austr yfir Markarfljót ok svá til Seljalandsmúla. Þeir ríða austr í Holt. Þorgeirr tók við þeim með hinni mestu blíðu. Hann sagði þeim um ferðir Flosa ok hversu mikit lið hann hafði þegit í Austfjörðum. Kári sagði at þat var várkunn at hann bæði sér liðs, svá mörgu sem hann myndi svara eiga. Þorgeirr mælti: „Því betr er þeim ferr öllum verr at". Kári segir Þorgeiri tillögur Gizurar. Síðan riðu þeir austan á Rangárvöllu til Marðar Valgarðssonar. Hann tók vel við þeim. Kári sagði honum orðsending Gizurar mágs hans. Hann tók seinlega undir þat ok kvað meira at sækja Flosa einn enn tíu aðra. Kári mælti: „Jafnt ferr þér þetta sem hann ætlaði; því at þér eru allir hlutir illa gefnir — þú ert bæði hræddr ok huglauss. Enda skal þat á bak koma sem þér er maklegt, at Þorkatla skal fara heim til föður síns". Hon bjóst þegar ok kvaðst þess fyrir löngu búin, at skildi með þeim Merði. Mörðr skifti þá skjótt skapi sínu ok svá orðum ok bað af

sér reiði ok tók þegar við málinu. Kári mælti þá: „Nú hefir þú tekið við málinu — ok sæk nú óhræddr; því at líf þitt liggr við“. Mörðr kvaðst allan hug skyldu á leggja at gera þetta vel ok drengilega. Eftir þat stefndi Mörðr til sín níu búum. Þeir váru allir vættvangsbúar. Mörðr tók þá í hönd Þorgeiri, ok nefndi vátta tvá — „í þat vætti, at Þorgeirr Þórisson selr mér vígsök á hendr Flosa Þórðarsyni at sækja um víg Helga Njálssonar með sóknargögnum þeim öllum, er sökinni eigu at fylgja. Selr þú mér sök þessa at sækja ok at sættast á — svá allra gagna at njóta, sem ek sé réttr aðili. Selr þú með lögum, enn ek tek með lögum“. Í annat sinn nemndi Mörðr sér vátta — „í þat vætti“, segir hann, „at ek lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd Flosa Þórðarsyni, er hann veitti Helga Njálssyni heilundarsár eða holundar eða mergundar, þat er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af. Lýsi ek fyrir búum fimm“, ok nemndi hann þá alla, „lýsi ek löglýsing. Lýsi ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar“. Í öðru sinni nemndi hann vátta — „í þat vætti, at ek lýsi heilundarsári eða holundar eða mergundar á hönd Flosa Þórðarsyni, því sári, er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af, á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar lögmætu frumhlaupi áðr. Lýsi ek fyrir búum fimm“, síðan nemndi hann þá alla, „lýsi ek löglýsing.

segja, at ek mun láta sækja Þorkötlu dóttur mína ok láta hana fara heim til mín. Enn þat mun hann eigi þola; því at hann ann henni sem augum í höfði sér". Kári þakkaði honum sína ráðagerð. Ekki talaði Kári um liðveizlu við hann; því at hann ætlaði at þat myndi honum fara vinveittlega sem annat. Kári reið þaðan austr yfir ár ok svá til Fljótshlíðar ok austr yfir Markarfljót ok svá til Seljalandsmúla. Þeir ríða austr í Holt. Þorgeirr tók við þeim með hinni mestu blíðu. Hann sagði þeim um ferðir Flosa ok hversu mikit lið hann hafði þegit í Austfjörðum. Kári sagði, at þat var várkunn at hann bæði sér liðs, svá mörgu sem hann myndi svara eiga. Þorgeirr mælti: „Því betr er þeim ferr öllum verr at". Kári segir Þorgeiri tillögur Gizurar. Síðan riðu þeir austan á Rangárvöllu til Marðar Valgarðssonar. Hann tók vel við þeim. Kári sagði honum orðsending Gizurar mágs hans. Hann tók seinlega undir þat ok kvað meira at sækja Flosa einn enn tíu aðra. Kári mælti: „Jafnt ferr þér þetta sem hann ætlaði; því at þér eru allir hlutir illa gefnir — þú ert bæði hræddr ok huglauss. Enda skal þat á bak koma sem þér er maklegt, at Þorkatla skal fara heim til föður síns". Hon bjóst þegar ok kvaðst þess fyrir löngu búin, at skildi með þeim Merði. Mörðr skifti þá skjótt skapi sínu ok svá orðum ok bað af

sér reiði ok tók þegar við málinu. Kári mælti þá: „Nú hefir þú tekið við málinu — ok sæk nú óhræddr; því at líf þitt liggr við“. Mörðr kvaðst allan hug skyldu á leggja at gera þetta vel ok drengilega. Eftir þat stefndi Mörðr til sín níu búum. Þeir váru allir vættvangsbúar. Mörðr tók þá í hönd Þorgeiri ok nefndi vátta tvá — „í þat vætti, at Þorgeirr Þórisson selr mér vígsök á hendr Flosa Þórðarsyni at sækja um víg Helga Njálssonar með sóknargögnum þeim öllum, er sökinni eigu at fylgja. Selr þú mér sök þessa at sækja ok at sættast á — svá allra gagna at njóta, sem ek sé réttr aðili. Selr þú með lögum, enn ek tek með lögum“. Í annat sinn nemndi Mörðr sér vátta — „í þat vætti“, segir hann, „at ek lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd Flosa Þórðarsyni, er hann veitti Helga Njálssyni heilundarsár eða holundar eða mergundar, þat er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af. Lýsi ek fyrir búum fimm“, ok nemndi hann þá alla, „lýsi ek löglýsing. Lýsi ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar“. Í öðru sinni nemndi hann vátta — „í þat vætti, at ek lýsi heilundarsári eða holundar eða mergundar á hönd Flosa Þórðarsyni, því sári, er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af, á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar lögmætu frumhlaupi áðr. Lýsi ek fyrir búum fimm“, síðan nemndi hann þá alla, „lýsi ek löglýsing.

Lýsi ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar“. Þá nemndi Mörðr sér vátta hit þriðja sinn, — „í þat vætti“, segir hann, „at ek kveð vættvangsbúa þá alla níu“, ok nemndi þá alla á namn, „alþingisreiðar ok búakviðar at bera um þat, hvort Flosi Þórðarson hljóp lögmætu frumhlaupi til Helga Njálssonar á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson veitti Helga Njálssyni heilundarsár eða holundar eða mergundar, þat er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af. Kveð ek yðr þeira orða allra, er yðr skylda lög til um at bera ok ek vil yðr at dómi beitt hafa ok þessu máli eigu at fylgja. Kveð ek yðr lögkvöð svá at þér heyrið á sjálfir. Kveð ek um handselt mál Þorgeirs Þórissonar“. Mörðr nemndi sér vátta, — „í þat vætti“, segir hann, „at ek kveð vættvangsbúa þessa níu alþingisreiðar ok búakviðar at bera um þat, hvárt Flosi Þórðarson særði Helga Njálsson heilundarsári eða mergundar eða holundar, því sári er at ben gerðist, enn Helgi fekk bana af, á þeim vættvangi er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar áðr lögmætu frumhlaupi. Kveð ek yðr þeira orða allra, er yðr skylda lög til um at at bera ok ek vil yðr at dómi beitt hafa ok þessu máli eigu at fylgja. Kveð ek yðr lögkvöð. Kveð ek yðr svá at þér heyrið á sjálfir. Kveð ek yðr um handselt mál Þorgeirs Þórissonar“. Þá mælti Mörðr: „Nú er hér mál til

búit sem þér beiddust. Vil ek nú biðja þik, Þorgeirr skorargeirr, at þú komir til mín, er þú ríðr til þings, ok ríðim vit þá báðir saman með hvárntveggja flokkinn ok haldim okkr sem bezt saman; því at flokkr minn skal þegar búinn til öndverðs þings. Ok skal ek yðr í öllum hlutum trúr vera". Þeir tóku því öllu vel. Ok var þetta bundit svardögum, at engi skyldi við annan skilja fyrr enn Kári vildi, ok hverr þeira skyldi leggja sitt líf við annars líf. Skildu þeir nú með vináttu ok mæltu mót með sér á þingi. Reið þá Þorgeirr austr aftr. Enn Kári reið vestr yfir ár þar til er hann kom í Tungu til Ásgríms. Ásgrímr tók við honum ágæta vel. Kári sagði Ásgrími alla ráðagerð Gizurar hvíta ok málatilbúnaðinn. „Slíks var mér at honum ván", segir Ásgrímr, „at honum myndi vel fara; enda hefir hann þat nú sýnt". Ásgrímr mælti: „Hvat spyrr þú austan frá Flosa?" Kári svarar: „Hann fór alt austr í Vápnafjörð, ok hafa nálega allir höfðingjar heitit honum liðveizlu ok alþingisreið. Þeir vænta sér ok liðs af Reykdælum ok Ljósvetningum ok Öxfirðingum". Þeir töluðu þar mart um. Líða nú stundir alt framan til alþingis.

Þórhallr Ásgrímsson tók fótarmein svá mikit, at fótrinn fyrir ofan ökla var svá digr ok þrútinn sem konulær, ok mátti hann ekki ganga nema við staf. Hann var mikill maðr vexti ok

rammr at afli. Dökkr á hár ok svá á skinnslit, vel orðstiltr ok þó skapbráðr. Hann var hinn þriði maðr mestr lögmaðr á Íslandi. Nú kemr at því, at menn skyldu heiman ríða til þings. Ásgrímr mælti til Kára: „Þú skalt ríða til öndverðs þings ok tjalda búðir várar ok með þér Þórhallr son minn; því at þú munt bezt ok hóglegast með hann fara, er hann er fótlami, enn vér munum hans mest þurfa á þessu þingi. Með ykkr skulu ríða tuttugu menn aðrir“. Eftir þat var búin ferð þeira. Ok riðu þeir síðan til þings ok tjölduðu búðir ok bjoggust vel um.

136. Flosi reið austan ok þeir tíu tigir manna, er at brennu höfðu verit með honum. Þeir riðu þar til er þeir kvámu til Fljótshlíðar. Skipuðu þá Sigfússsynir til búa sinna ok dvöldust þar um daginn. Enn um kveldit riðu þeir vestr yfir Þjórsá ok sváfu þar um nóttina. Enn um morgininn snimma tóku þeir hesta sína ok riðu fram á leið. Flosi mælti til manna sinna: „Nú munu vér ríða í Tungu til Ásgríms Elliða-Grímssonar til dagverðar ok troða illsakar við hann“. Þeir kváðu þat vel gert. Þeir ríða nú þar til er þeir eigu skamt í Tungu. Ásgrímr stóð úti ok nakkvarir menn með honum. Þeir sjá þegar flokkinn er mátti heiman. Menn Ásgríms mæltu: „Þar mun vera Þorgeirr skorargeirr“. Ásgrímr mælti: „Ekki in heldr ætla ek þat; því at þessir menn fara með hlátri ok

gani, enn frændr Njáls slíkir sem Þorgeirr er munu eigi hlæja fyrr enn nakkvat er hefnt brennunnar. Ok mun ek geta annars til — ok má vera, at yðr þykki þat ólíklegt. Þat er ætlun mín, at vera muni Flosi ok brennumenn með honum, ok munu þeir ætla at troða illsakar við oss. Ok skulu vér nú inn ganga allir". Þeir gera nú svá. Ásgrímr lét sópa hús ok tjalda ok setja borð ok bera mat á. Hann lét setja forsæti með endilöngum bekkjum um alla stofuna. Flosi reið í túnit ok bað menn stíga af hestum ok ganga inn. Þeir gerðu svá. Þeir Flosi kvámu í stofuna. Ásgrímr sat á palli. Flosi leit á bekkina ok sá, at alt var reiðubúit þat er menn þurftu at hafa. Ásgrímr kvaddi þá ekki, enn mælti til Flosa: „Því eru borð sett, at heimull er matr þeim er hafa þurfu". Flosi sté undir borð ok allir menn hans enn lögðu vápn sín upp at þili. Þeir sátu á forsætum, er eigi máttu uppi sitja á bekkjunum. Enn fjórir menn stóðu með vápnum fyrir framan þar sem Flosi sat, meðan þeir mötuðust. Ásgrímr þagði um matmálit ok var svá rauðr á at sjá sem blóð. Enn er þeir váru mettir, báru konur af borðum enn sumar báru innar handlaugar. Flosi fór at engu óðara enn hann væri heima. Bolöx lá í pallshorninu. Ásgrímr þreif hana tveim höndum ok hljóp upp á pallstokkinn ok hjó til höfuðs Flosa. Glúmr Hildis-

son gat sét tilræðit ok hljóp upp þegar ok gat tekit öxina fyrir framan hendr Ásgrími ok sneri þegar egginni at Ásgrími — því at Glúmr var rammr at afli. Þá hljópu upp miklu fleiri menn ok vildu ráða á Ásgrím. Enn Flosi kvað engan mann skyldu Ásgrími mein gera — „því at vér höfum gert honum ofraun, — enn hann gerði þat eina at, er hann átti. Ok sýndi hann þat, at hann var ofrhugi“. Flosi mælti til Ásgríms: „Hér munu vér nú skiljast heilir ok finnast á þingi ok taka þar til óspiltra mála“. „Svá mun vera“, segir Ásgrímr, „ok mynda ek þat vilja, um þat er þessu þingi er lokit, at þér færið lægra“. Flosi svaraði engu. Gengu þeir þá út ok stigu á hesta sína ok riðu í braut. Þeir riðu þar til er þeir kvámu til Laugarvatns ok váru þar um nóttina. Enn um morgininn riðu þeir fram á Beitivöllu ok áðu þar. Þar riðu at þeim flokkar margir. Var þar Hallr af Síðu ok allir Austfirðingar. Flosi fagnaði þeim allvel ok sagði þeim frá ferðum sínum ok viðskiftum þeira Ásgríms. Margir lofuðu þetta ok sögðu slíkt röskliga gert vera. Þá mælti Hallr: „Þetta lízt mér annan veg enn yðr; því at þetta þykki mér óvitrlegt bragð. Mundu þeir þó muna harmsakar sínar, þó at þeir væri eigi af nýju á mintir — enn þeim mönnum allvant um, er svá leita annarra manna þungliga“. Fannst þat á Halli, at honum þótti þetta mjök

ofgert. Þeir riðu þaðan allir saman þar til er þeir kvámu á völlu hina efri ok fylktu þar liði sínu ok riðu síðan á þing ofan. Flosi hafði látit tjalda Byrgisbúð, áðr hann riði til þings. Enn Austfirðingar riðu til sinna búða.

137. Nú er þar frá at segja, at Þorgeirr skorargeirr reið austan með miklu liði. Váru þeir bræðr hans með honum Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli. Þeir riðu þar til er þeir kvámu til Hofs til Marðar Valgarðssonar ok biðu þar til þess er hann var búinn. Mörðr hafði samnat hverjum manni er vápnfærr var. Ok fundu þeir þat eina á, at hann var hinn öruggasti í öllu. Riðu þeir nú þar til er þeir kvámu vestr yfir ár. Þá biðu þeir Hjalta Skeggjasonar. Hann kom þá er þeir höfðu skamma stund beðit. Fögnuðu þeir honum vel — ok riðu síðan allir saman til þess er þeir kvámu til Reykja í Byskupstungu. Ok biðu þeir þar Ásgríms Elliða-Grímssonar. Ok kom hann þar til móts við þá. Riðu þeir þá vestr yfir Brúará. Ásgrímr segir þeim þá alt sem farit hafði með þeim Flosa. Þorgeirr mælti: „Þat mynda ek vilja, at vér reyndim karlmensku þeira, áðr lyki þinginu“. Riðu þeir alt þar til er þeir kvámu á Beitivöll. Kom þar til móts við þá Gizurr hinn hvíti með allmikit fjölmenni. Tóku þeir þá tal langt með sér. Riðu þeir þá á völlu hina efri, ok fylktu þeir þar öllu liði sínu ok riðu svá á

þing ofan. Flosi ok menn hans hljópu til vápna allir. Ok var þá við sjálft, at þeir myndi berjast. Enn þeir Ásgrímr ok þeira sveit gerðust ekki til þess ok riðu til búða sinna. Var nú kyrt þann dag, svá at þeir áttust ekki við. Þar váru komnir höfðingjar ór öllum fjórðungum á landinu. Ok hafði aldri verit þing jafnfjölment áðr, svá at menn myndi.

138. Eyjólfr hét maðr. Hann var Bölverksson, Eyjólfs sonar hins grá ór Otrardal, Þórðar sonar gellis, Óleifs sonar feilans. Móðir Eyjólfs hins grá var Hróðný, dóttir Miðfjarðar-Skeggja, Skinna-Bjarnar sonar, Skutaðar-Skeggja sonar. Eyjólfr Bölverksson var virðingamaðr mikill ok allra manna lögkænastr, svá at hann var hinn þriði maðr mestr lögmaðr á Íslandi. Hann var allra manna fríðastr sýnum, mikill ok sterkr ok hit bezta höfðingjaefni. Hann var fégjarn sem aðrir frændr hans. Flosi gekk einn dag til búðar Bjarna Brodd-Helgasonar. Bjarni tók við honum báðum höndum, ok settist Flosi niðr hjá honum. Þeir töluðust mart við. Flosi mælti til Bjarna: „Hvat skulu vér nú til ráða taka?“ Bjarni svaraði: „Ek ætla nú ór vöndu at ráða. Enn þat sýnist mér þó ráðlegast at biðja sér liðs; því at þeir draga afla at yðr. Ek vil ok spyrja þik, Flosi, hvárt nakkvarr er allmikill lögmaðr í liði yðru; því at yðr eru tveir kostir til. Annarr er sá at biðja sætta, ok er sá all-

góðr. Hinn er annarr at verja mál með lögum, ef varnir verða til, þó at þat þykki með kappi at gengit. Þykki mér því þann verða upp at taka, at þér hafið áðr með ofstopa at farit — ok samir nú eigi at þér minkið yðr". Flosi mælti: „Þar er þú spurðir eftir um lögmenn, þá mun ek þér því skjótt svara, at sá er engi í várum flokki, ok engis veit ek ván, nema Þorkels Geitissonar frænda þíns". Bjarni mælti: „Ekki munu vit hann telja. Þó at hann sé lögvitr, þá er hann þó forsjáll mjök. Þarf þat engi maðr at ætla at hafa hann at skotspæni. Enn fylgja mun hann þér sem sá annarr, er bezt fylgir; því at hann er ofrhugi. Enn ek mun segja þér, at þat verðr þess manns bani, er vörn færir fram fyrir brennumálit. Enn ek ann eigi þess Þorkatli frænda mínum. Munu vit því verða at leita annars staðar á". Flosi kveðst eigi vita skyn á, hverir lögmenn væri mestir. Bjarni mælti: „Eyjólfr heitir maðr ok er Bölverksson. Hann er mestr lögmaðr í Vestfirðingafjórðungi. Ok mun honum þurfa at gefa til fé mikit, ef honum skal verða komit í málit. Enn þó munu vér ekki at því fara. Vér skulum ok ganga með vápnum til allra lögskila ok vera sem varastir um oss, enn ráða eigi á þá, nema vér eigim hendr várar at verja. Mun ek nú ganga með þér ok fara í liðsbónina, því at mér þykkir sem nú muni eigi mega kyrru

fyrir halda". Síðan gengu þeir út ór búðinni ok til þeira Öxfirðinga. Talaði Bjarni þá við Lýting ok Blæing ok Hróa Arnsteinsson, ok fekk hann skjótt af þeim slíkt er hann beiddi. Þá fóru þeir til fundar við Kol son Víga-Skútu ok Eyvind Þorkels son, Áskels sonar goða ok báðu þá liðveizlu. Enn þeir fóru lengi undan. Enn þó kom svá, at þeir tóku til þrjár merkr silfrs ok gengu þá í málit með þeim. Þá gengu þeir til Ljósvetningabúðar ok dvöldust þar nakkvara hríð. Flosi beiddi Ljósvetninga liðveizlu. Enn þeir váru erfiðir ok torsóttir. Flosi mælti þá með mikilli reiði: „Illa er yðr farit. Þér eruð ágjarnir heima í heraði ok ranglátir, enn vilið mönnum ekki at liði verða á þingum, þó at menn krefi yðr. Þat mun ok lagit mjök til ámælis við yðr ok at brigzlum haft við yðr á þingum, ef þér munið eigi hrakningar þær, er Skarpheðinn hrakti yðr Ljósvetninga". Í annan stað hafði hann við þá hljóðmæli ok bauð þeim fé til liðveizlu ok lokkaði þá svá með fagrmælum. Þar kom, at þeir hétu liðveizlu. Ok gerðu þeir sik þá svá örugga, at þeir kváðust berjast skyldu með Flosa, þó at þess þyrfti við. Bjarni mælti þá til Flosa: „Vel er þér farit. Þú ert höfðingi mikill ok röskr maðr ok einarðr ok skerr lítt af manni". Síðan fóru þeir í braut ok vestr yfir Öxará ok svá til Hlaðbúðar. Þeir sá mart manna úti fyrir

búðinni. Þar var einn maðr sá er hafði skarlatsskikkju á herðum sér ok gullhlað um höfuð ok öxi silfrrekna í hendi. Bjarni mælti: „Hér berr vel til. Hér er hann nú Eyjólfr Bölverksson, ef þú vill finna hann, Flosi“. Síðan gengu þeir til móts við Eyjólf ok kvöddu hann. Eyjólfr kendi þegar Bjarna ok tók honum vel. Bjarni tók í hönd Eyjólfi ok leiddi hann upp í Almannagjá. Menn þeira Bjarna ok Flosa gengu eftir. Menn Eyjólfs gengu ok með honum. Þeir báðu þá vera upp í gjárbakkanum ok sjást þaðan um. Þeir Flosi gengu þar til er þeir koma þar er gatan liggr ofan af hinni efri gjánni. Flosi kvað þar gott at sitja ok mega víða sjá. Þeir settust þá niðr. Þeir váru þar fjórir menn saman ok eigi fleiri. Bjarni mælti þá til Eyjólfs: „Þik eru vér komnir at finna, vinr; því at vér þurfum mjök þinnar liðveizlu í alla staði“. Eyjólfr mælti: „Hér er nú gott mannval á þinginu — ok man yðr lítit fyrir at finna þá menn, er yðr er miklu meiri styrkr at enn hér sem ek em“. Bjarni mælti: „Þat er ekki svá. Þú hefir marga þá hluti, er engi er þér meiri maðr hér á þinginu — þat fyrst, at þú ert ættaðr svá vel sem allir þeir menn, er komnir eru frá Ragnari loðbrók. Hafa ok forellrar þínir jafnan í stórmælum staðit víða á þingum ok heima í heraði ok höfðu jafnan hinn meira hlut. Þykkir oss því líklegt til, at þú

munir vera sigrsæll í málunum". Eyjólfr mælti: „Vel mælir þú, Bjarni — enn lítit ætla ek at ek muna í eiga". Flosi mælti þá: „Ekki þarf hér at munda til þess er oss er í hug. Liðveizlu vilju vér þik biðja, Eyjólfr — at þú veitir oss at málum várum ok gangir at dómum með oss ok takir varnir ef verða ok færir fram fyrir vára hönd ok veitir oss um alla hluti á þingi þessu þá er til kunnu falla". Eyjólfr spratt upp reiðr ok sagði svá, at engi maðr þarf sér þat at ætla at hafa hann at ginningarfífli eða forhleypi fyrir sér, ef hann dregr ekki til. „Ek sé nú ok", segir hann, „hvat yðr hefir gengit til fagrmælis þess, er þér höfðuð við mik". Hallbjörn hinn sterki þreif til hans ok setti hann niðr hjá sér í millum þeira Bjarna ok mælti: „Eigi fellr tré við hit fyrsta högg, vinr, ok sit hér fyrst hjá oss". Flosi dró þá gullhring af hendi sér ok mælti: „Þenna hring vil ek gefa þér, Eyjólfr, til vináttu ok liðveizlu, ok sýna þér svá, at ek vil eigi ginna þik. Er þér fyrir því bezt at þiggja hringinn, at engi er hér sá á þingi at ek hafa þvílíka gjöf gefit". Hringrinn var svá góðr ok mikill ok vel gerr, at hann tók tólf hundruð mórend. Hallbjörn dró á hönd Eyjólfi hringinn. Eyjólfr mælti: „Þat er nú líkara, at ek þiggja hringinn, svá vel sem þér ferr. Munt þú ok til þess ætla mega, at ek mun taka við vörn ok gera at slíkt

er þarf“. Bjarni mælti: „Nú ferr hvárumtveggja ykkrum vel. Eru menn hér nú vel til fallnir at vera váttarnir, þar sem vit Hallbjörn erum, at þú takir við málinu“. Stóð þá Eyjólfr upp ok svá Flosi ok tókust í hendr. Tók Eyjólfr þá varnargögn öll af Flosa ok svá ef sakar nakkvarar gerðist af vörninni; því at þat er oft annars máls vörn, er annars er sókn. Þá tók hann þau öll sóknargögn, er þessum sökum áttu at fylgja, hvárt sem sækja skyldi í fjórðungsdóm eða fimtardóm. Flosi seldi at lögum, enn Eyjólfr tók at lögum. Hann mælti þá til Flosa ok Bjarna: „Nú hefi ek hér tekit við máli, sem þér beidduð. Nú vil ek þó at þér leynið þessu fyrst. Enn ef málit kemr í fimtardóm, þá skuluð þér þat mest varast at segja, at þér hafið fé gefit til liðveizlunnar“. Flosi stóð þá upp ok svá Bjarni ok allir þeir. Gengu þeir Flosi ok Bjarni hvárr til sinnar búðar. Enn Eyjólfr gekk til búðar Snorra goða ok settist niðr hjá honum. Þeir töluðust við mart. Snorri goði þreif til handarinnar Eyjólfi ok fletti upp af erminni ok sér, at hann hafði gullhring mikinn á hendi. Snorri goði mælti: „Hvárt er þessi hringr keyptr eða gefinn?“ Eyjólfi fanst um fátt ok varð orðfall. Snorri mælti: „Ek skil gerla, at þú munt at gjöf þegit hafa. Ok skyldi þessi hringr eigi verða þér at höfuðbana“. Eyjólfr spratt upp ok gekk í braut ok vildi

ekki um tala. Snorri mælti er hann sá, at Eyjólfr stóð skyndilega upp: „Þat er líkara um þat er þessu þingi er lokit, at þú vitir, hvat þú hefir þegit“. Gekk Eyjólfr þá til búðar sinnar.

139. Nú er þar til máls at taka, at Ásgrímr Elliða-Grímsson er ok Kári Sölmundarson, at þeir fundust allir saman og Gizurr hvíti ok Hjalti Skeggjason og Þorgeirr skorargeirr ok Mörðr Valgarðsson. Ásgrímr tók þá til orða: „Ekki þarf þetta í hljóðmæli at færa; því at þeir einir menn eru hér nú við, er hverr veit annars trúnað. Vil ek nú spyrja yðr, ef þér vitið nakkvat til ráðagerðar þeirra Flosa. Sýnist mér sem vér munim verða at gera ráð várt í annan stað“. Gizurr hvíti svarar: „Snorri goði sendi mann til mín ok lét segja mér, at Flosi hafði þegit mikit lið af Norðlendingum, enn Eyjólfr Bölverksson frændi hans hafði þegit gullhring af nökkurum ok fór leynilega með. Ok kvað Snorri þat ætlan sína, at Eyjólfr Bölverksson myndi ætlaðr vera til at færa frem lögvarnir í málinu og myndi hringrinn til þess gefinn vera“. Þeir urðu allir á þat sáttir at þat mundi svá vera. Gizurr mælti þá til þeira: „Nú hefir Mörðr Valgarðsson mágr minn tekit við málinu, því er öllum mun torvellegast þykja — at sækja Flosa. Vil ek nú, at þér skiftið öðrum sóknum með yðr; því at nú mun brátt verða at lýsa sökum at Lögbergi. Vér munum ok þurfa at

biðja oss liðs“. Ásgrímr svarar: „Svá skal nú ok vera. Enn biðja viljum vér þik, at þú sér í liðsbón með oss“. Gizurr kvaðst þat mundu til leggja. Síðan valdi Gizurr með sér alla hina vitrustu menn af liði þeira. Þar var Hjalti Skeggjason ok Ásgrímr ok Kári, Þorgeirr skorargeirr. Þá mælti Gizurr: „Nú munu vér fyrst ganga til búðar Skafta Þóroddssonar“. Síðan gengu þeir til Ölfusingabúðar. Gizurr hvíti gekk fyrstr, þá Hjalti, þá Kári, þá Ásgrímr, þá Þorgeirr skorargeirr, þá bræðr hans. Þeir gengu inn í búðina. Skafti sat á palli. Ok er hann sá Gizur hvíta, stóð hann upp í mót honum ok fagnaði honum vel ok öllum þeim, ok bað Gizur sitja hjá sér. Hann gerir nú svá. Gizurr mælti þá til Ásgríms: „Nú skalt þú vekja til um liðsbón við Skafta, enn ek man þá til leggja slíkt er mér sýnist“. Ásgrímr mælti: „Til þess eru vér hingat komnir, Skafti, at sækja at þér traust ok liðsinni“. Skafti mælti: „Torsóttr þótti yðr ek næstum vera, er ek vilda ekki taka undir vendræði yður“. Gizurr mælti: „Nú er annan veg til farit. Nú er at mæla eftir Njál bónda ok Bergþóru húsfreyju, er bæði váru saklaus inni brend, ok eftir þrjá sonu Njáls ok marga aðra góða menn. Ok munt þú aldri þat vilja gera at verða mönnum eigi at liði ok veita frændum þínum ok mágum“. Skafti svarar: „Þat var mér þá í hug, er Skarpheð-

inn mælti við mik, at ek hefða sjálfr borit tjöru í höfuð mér ok skorit á mik jarðarmen, ok hann kvað mik orðinn svá hræddan, at Þórólfr Loftsson af Eyrum bæri mik á skip út í mjölkýlum sínum, ok flytti mik svá til Íslands, at ek mynda eigi eftir hann mæla“. Gizurr mælti: „Ekki er nú á slíkt at minnast; því at sá er nú dauðr er þetta mælti. Ok munt þú vilja veita mér, þó at þú vilir eigi gera fyrir sakir annarra manna“. Skafti svarar: „Þetta mál kemr ekki til þín, nema þú vilir vasast í með þeim“. Gizurr reiddist þá mjök ok mælti: „Ólíkr ert þú þínum föður, þó at hann þætti nakkvat blandinn. Varð hann þá mönnum jafnan at liði, er menn þurftu hans mest“. Skafti mælti: „Vér erum óskaplíkir. Þit þykizt hafa staðit í stórræðum þú, Gizurr hvíti, þá er þú sóttir Gunnar at Hlíðarenda — enn Ásgrímr af því er hann drap Gauk fóstbróður sinn“. Ásgrímr svarar: „Fár bregðr hinu betra, ef hann veit hit verra. Enn þat munu margir mæla, at eigi dræpa ek Gauk fyrr enn mér væri nauðr á. Er þat nökkur várkunn, at þú verðir oss eigi at liði; enn hitt er várkunnarlaust, at þú bregðir oss brigzlum. Mynda ek þat vilja, um þat er þessu þingi er lokit, at þú fengir af þessum málum hina mestu óvirðing ok bætti þér engi þá skömm“. Þeir Gizurr stóðu þá upp allir ok gengu út ok svá til búðar Snorra goða ok gengu inn í búð-

ina. Snorri sat á palli í búðinni. Hann kendi þegar mennina ok stóð upp í móti þeim ok bað þá alla vel komna ok gaf þeim rúm at sitja hjá sér. Síðan spurðust þeir almæltra tíðenda. Ásgrímr mælti til Snorra: „Til þess eru vit Gizurr frændi minn komnir hingat at biðja þik liðveizlu“. Snorri goði svarar: „Þat mælir þú þar, er þér heldr várkunn til — at mæla eftir mága þína slíka sem þú áttir. Þágu vér mörg ráð þægileg af Njáli, þó at nú muni þat fáir. Enda veit ek eigi, hverrar liðveizlu þér þykizt mest þurfa. Ásgrímr svarar: „Mest þurfu vér, ef vér berjumst hér á þinginu“. Snorri mælti: „Svá er ok, at mikit liggr yðr þá við. Er þat ok líkast, at þér sækið með kappi — enda munu þeir svá verja. Ok munu hvárigir gera öðrum rétt. Munuð þér þá eigi þola þeim ok ráða á þá. Er þá ok sá einn til; því at þeir vilja þá gjalda yðr skömm fyrir mannskaða, enn svívirðing fyrir frændalát“. Fanst þat á, at hann hvatti þá fram í öllu. Gizurr hvíti mælti þá: „Vel mælir þú Snorri. Ok ferr þér þá bezt jafnan ok höfðinglegast, er mest liggr við“. Ásgrímr mælti: „Þat vil ek vita, hvat þú vill þá veita oss, ef svá ferr sem þú segir“. Snorri mælti: „Gera skal ek þér vináttubragð þat er yður sæmd skal öll við liggja. Enn ekki mun ek til dóma ganga. Enn ef þér berizt á þingi, þá ráðið þér því at eins á þá, nema þér

séð allir sem öruggastir; því at miklir kappar eru til móts. Enn ef þér verðið forviða, munuð þér láta slá hingat til móts við oss; því at ek mun þá hafa fylkt liði mínu hér fyrir ok vera við búinn at veita yðr. Enn ef hinn veg ferr, at þeir hrökkvi fyrir, þá er þat ætlan mín, at þeir muni ætla at renna til vígis í Almannagjá. Enn ef þeir komast þangat, þá fáið þér þá aldri sótta. Mun ek þat á hendr takast at fylkja þar fyrir liði mínu ok verja þeim vígit. Enn ekki munu vér eftir ganga, hvárt sem þeir hörfa með ánni norðr eða suðr. Ok þá er þér hafið vegit í lið þeira svá nökkvi mjök, at mér þykki þér mega halda upp fébótum, svá at þér haldið goðorðum yðrum ok heraðsvistum, mun ek til hlaupa með menn mína alla ok skilja yðr. Skuluð þér þá gera þat fyrir mín orð at hætta bardaganum, ef ek geri þetta, sem nú hefi ek heitit". Gizurr þakkaði honum vel ok kvað þetta í allra þeira nauðsyn mælt vera. Gengu þeir þá út allir. Gizurr mælti: „Hvert skulu vér nú ganga?" „Til Möðrvellingabúðar", sagði Ásgrímr. Fóru þeir þá þangat.

140. Ok er þeir kvámu í búðina, þá sá þeir, hvar Guðmundr hinn ríki sat ok talaði við Einar Konalsson fóstra sinn. Hann var vitr maðr. Gengu þeir þá fyrir Guðmund. Hann tók þeim vel ok lét ryðja fyrir þeim búðina, at þeir skyldi allir sitja mega. Spurðust þeir þá tíð-

enda. Ásgrímr mælti: „Ekki þarf þetta á mútur at mæla: til þess eru vér hér komnir at biðja þik öruggrar liðveizlu“. Guðmundr svarar: „Hvárt hafið þér nakkvara höfðingja fundit áðr?“ Þeir svöruðu, at þeir hefði fundit Skafta Þóroddsson ok Snorra goða, ok sögðu honum alt af hljóði, hversu hvárum þeira fór. Þá mælti Guðmundr: „Næstum fór mér til yðvar lítilmannlega, er ek var yðr erfiðr. Skal ek nú því skemr draga fyrir yðr, er þá var ek torsóttari. Ok skal ek nú ganga til dóma með yðr með alla þingmenn mína ok veita yðr um alt á þingi þessu ok berjast með yðr, þó at þess þurfi við, ok leggja mitt líf við yðvart líf. Ek mun ok því launa Skafta, at Þorsteinn holmuðr son hans skal vera í bardaganum með oss; því at hann mun eigi treystast öðru enn gera sem ek vil, þar sem hann á Jódísi dóttur mína. Mun Skafti þá til fara at skilja oss“. Þeir þökkuðu honum vel — ok töluðu lengi síðan svá at ekki heyrðu þat aðrir menn. Guðmundr bað þá ekki ganga fyrir kné fleirum höfðingjum. Kvað hann þat vera lítilmannlegt — „ok munu vér nú á hætta með þetta lið, sem nú höfu vér. Þér skuluð ganga með vápnum til allra lögskila, enn berjast þó eigi svá búit“. Gengu þeir þá út allir ok heim til búða sinna. Var þetta fyrst á fára manna viti. Líðr nú svá þingit.

141. Þat var einn dag at menn gengu til Lögbergs. Ok var svá skipat höfðingjum, at Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Gizurr hvíti, Guðmundr hinn ríki ok Snorri goði váru uppi hjá Lögbergi, enn Austfirðingar stóðu niðri fyrir. Mörðr Valgarðsson stóð hjá Gizuri hvíta mági sínum. Mörðr var allra manna málsnjallastr. Gizurr mælti þá, at hann skyldi lýsa vígsökinni, ok bað hann mæla svá hátt, at vel mætti heyra. Mörðr nemndi sér vátta. „Nemni ek í þat vætti", segir hann, „at ek lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd Flosa Þórðarsyni, er hann hljóp til Helga Njálssonar á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar ok veitti honum holundarsár eða heilundarsár eða mergundarsár þat er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af. Tel ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Tel ek sekt fé hans alt, hálft mér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsi ek vígsök þessi til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. Lýsi ek löglýsing. Lýsi ek í heyranda hljóði at Lögbergi. Lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Flosa Þórðarsyni. Lýsi ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar". At Lögbergi var gerr mikill rómr at því, at honum mæltist vel ok skörulega. Mörðr tók

til máls í annat sinn: „Nemni ek yðr í þat vætti“, segir hann, „at ek lýsi sök á hönd Flosa Þórðarsyni um þat er hann særði Helga Njálsson holundarsári eða heilundarsári eða mergundarsári, því sári, er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar lögmætu frumhlaupi áðr. Tel ek þik, Flosi, eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Tel ek sekt fé þitt alt, hálft mér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir þik at lögum. Lýsi ek sök þessi til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. Lýsi ek löglýsing. Lýsi ek í heyranda hljóði at Lögbergi. Lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Flosa Þórðarsyni. Lýsi ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar“. Síðan settist Mörðr niðr. Flosi gaf gott hljóð til ok mælti ekki orð meðan. Þorgeirr skorargeirr stóð upp ok nemndi sér vátta: „Nemni ek í þat vætti, at ek lýsi sök á hönd Glúmi Hildissyni um þat er hann tók eld ok kveykti ok bar í hús inn at Bergþórshváli þá er þeir brendu inni Njál Þorgeirsson ok Bergþóru Skarpheðinsdóttur ok þá menn alla, er þar brunnu inni. Tel ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Tel ek sekt fé hans alt,

hálft mér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsi ek sök þessi til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. Lýsi ek löglýsing. Lýsi ek í heyranda hljóði at Lögbergi. Lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Glúmi Hildissyni". Kári Sölmundarson sótti Kol Þorsteinsson ok Gunnar Lambason ok Grana Gunnarsson. Ok var þat mál manna, at honum mæltist furðulega vel. Þorleifr krákr sótti Sigfússsonu alla. Enn Þorgrímr hinn mikli bróðir hans sótti Móðólf Ketilsson ok Lamba Sigurðarson ok Hróar Hámundarson bróður Leiðólfs hins sterka. Ásgrímr Elliða-Grímsson sótti Leiðólf ok Þorstein Geirleifsson, Árna Kolsson ok Grím hinn rauða. Ok mæltist þeim öllum vel. Síðan lýstu aðrir menn sökum sínum. Ok var þat lengi dags, at því gekk. Fóru menn þá heim til búða sinna. Eyjólfr Bölverksson gekk til búðar með Flosa. Þeir gengu austr um búðina. Flosi mælti til Eyjólfs: „Hvárt sér þú nakkvara vörn í málum þessum?" „Enga", segir Eyjólfr. „Hvat er nú til ráðs?" segir Flosi. „Nú er ór vöndu at ráða", segir Eyjólfr, „enn þó mun ek til leggja nökkur ráð enn með yðr. Nú skalt þú selja af höndum goðorð þitt ok í hendr Þorgeiri bróður þínum. Enn þú segst í þing með Áskatli goða Þorketilssyni norðan ór Reykjardal. Enn ef þeir vitu

þetta eigi, þá má vera, at þeim verði at þessu mein; því at þeir munu sækja í Austfirðingadóm — enn þeir ætti í Norðlendingadóm at sækja. Ok mun þeim þetta yfir sjást. Ok er fimtardómsmál á þeim, ef þeir sækja í annan dóm enn vera á. Skulu vér þat mál þá upp taka ok þó at síðasta kosti". Flosi mælti: „Vera má, at oss sé nú launaðr hringrinn". „Eigi veit ek þat", segir Eyjólfr, „enn veita skal ek yðr til laga svá at þat sé mál manna, at eigi sé ván framar. Skalt þú nú senda eftir Áskatli. Enn Þorgeirr skal nú þegar koma til þín ok einn maðr með honum". Litlu síðar kom Þorgeirr þar ok tók við goðorðinu. Þá kom þar ok Áskell. Sagðist Flosi þá í þing með honum. Var þetta nú ekki á fleiri manna vitorði enn þeira.

142. Nú líðr þar til er dómar skulu út fara. Bjoggu þeir sik þá til hvárirtveggju ok vápnuðust. Þeir gerðu hvárirtveggju herkuml á hjálmum sínum. Þórhallr Ásgrímsson mælti: „Farið þér nú, faðir minn, at engu allæstir ok gerið nú alt sem réttast. Enn ef nakkvat vandast í fyrir yðr, látið mik vita sem skjótast. Ok skal ek þá gefa ráð til með yðr". Þeir Ásgrímr litu til hans. Ok var andlit hans sem á blóð sæi, enn stórt hagl hraut ór augum honum. Hann bað færa sér spjót sitt. Þat hafði Skarpheðinn gefit honum — ok var hin mesta

gersimi. Ásgrímr mælti, er þeir gengu í braut: „Eigi var Þórhalli frænda gott í hug, er hann var eftir í búðinni. Ok eigi veit ek, hvat hann tekr til. Nú skulu vér ganga til með Merði Valgarðssyni“, sagði Ásgrímr, „ok láta fyrst sem ekki sé annat; því at meiri er veiðr í Flosa enn í mörgum öðrum“. Ásgrímr sendi þá menn til Gizurar hvíta ok Hjalta Skeggjasonar ok Guðmundar ríka. Þeir kvámu nú allir saman ok gengu þegar til Austfirðingadóms. Þeir gengu sunnan at dóminum. Þeir Flosi ok allir Austfirðingar með honum gengu norðan at dóminum. Þar váru ok Reykdælir ok Öxfirðingar ok Ljósvetningar með Flosa. Þar var ok Eyjólfr Bölverksson. Flosi laut at Eyjólfi ok mælti: „Hér ferr vænt at — ok kann vera, at eigi fari fjarri því, sem þú gazt til“. „Lát þú hljótt yfir því“, segir Eyjólfr, „koma mun þar, er vér munum þurfa þess at neyta“. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta ok bauð til hlutfalla öllum þeim mönnum, er skóggangssakar áttu at sækja í dóminn, hverr sína sök skyldi fyrstr fram segja eða hverr þar næst eða hverr síðast. Bauð hann lögboði at dómi svá at dómendr heyrðu. Þá váru hlutaðar framsögur, ok hlaut hann fyrst fram at segja sína sök. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta í annat sinn: „Nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek tek miskviðu alla ór máli mínu hvárt sem mér verðr

ofmælt eða vanmælt. Vil ek eiga rétting allra orða minna, unz ek kem máli mínu til réttra laga. Nemni ek mér þessa vátta eða þeim öðrum, er neyta eða njóta þurfu þessa vættis". Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta: „Nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek býð Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at hlýða til eiðspjalls míns ok til framsögu sakar minnar ok til sóknargagna þeira allra, er ek hygg fram at færa á hendr honum. Býð ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra um dóm þveran". Mörðr Valgarðsson mælti: „Nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek vinn eið at bók, lögeið, ok segi ek þat guði, at ek skal svá sök þessa sækja, sem ek veit sannast ok réttast ok helzt at lögum, ok öll lögmæt skil af hendi inna, meðan ek em at þessu máli". Síðan kvað hann svá at orði: „Þórodd nemnda ek í vætti, annan Þorbjörn — nemnda ek í þat vætti, at ek lýsta lögmætu frumhlaupi á hönd Flosa Þórðarsyni á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp lögmætu frumhlaupi til Helga Njálssonar, þá er Flosi Þórðarson særði Helga Njálsson holundarsári eða mergundar því er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af. Talda ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Talda ek sekt fé hans alt, hálft mér enn hálft

fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsta ek til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. Lýsta ek löglýsing. Lýsta ek í heyranda hjóði at Lögbergi. Lýsta ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Flosa Þórðarsyni. Lýsta ek handseldri sök Þorgeirs Þórissonar. Hafða ek þau orð öll í lýsingu minni, sem nú hafða ek í framsögu sakar minnar. Segi ek svá skapaða skóggangssök þessa fram í Austfirðingadóm yfir höfði Jóni, sem ek kvað at þá er ek lýsta". Mörðr mælti: „Þórodd nemnda ek í vætti, annan Þorbjörn — nemnda ek í þat vætti, at ek lýsta sök á hönd Flosa Þórðarsyni um þat er hann særði Helga Njálsson holundarsári; eða mergundar, því sári, er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af, á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson hljóp til Helga Njálssonar áðr lögmætu frumhlaupi. Talda ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Talda ek sekt fé hans alt, hálft mér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsta ek til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. Lýsta ek löglýsing. Lýsta ek í heyranda hljóði at Lögbergi. Lýsta ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Flosa Þórðarsyni. Lýsta ek handseldri sök

Þorgeirs Þórissonar. Hafða ek þau orð öll í lýsingu minni, sem nú hefi ek í framsögu sakar minnar. Segi ek svá skapaða skóggangssök þessa fram í Austfirðingadóm yfir höfði Jóni, sem ek kvað at þá er ek lýsta". Lýsingarváttar Marðar gengu þá at dómi ok kváðu svá at orði, at annarr taldi vætti fram, enn báðir guldu samkvæði — „at Mörðr nemndi sér Þórodd í vætti enn annan mik. Enn ek heiti Þorbjörn". Síðan nemndi hann föður sinn. „Mörðr nemndi okkr í þat vætti, at hann lýsti lögmætu frumhlaupi á hönd Flosa Þórðarsyni, er hann hljóp til Helga Njálssonar, á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson veitti Helga Njálssyni holundar-sár eða mergundar, þat er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af. Taldi hann Flosa eiga at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann óalanda, óferjanda, óráðanda öllum bjargráðum. Taldi hann sekt fé hans alt, hálft sér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Lýsti hann til fjórðungsdóms þess er sökin átti í at koma at lögum. Lýsti hann löglýsing. Lýsti hann í heyranda hljóði at Lögbergi. Lýsti hann nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd Flosa Þórðarsyni. Lýsti hann handseldri sök Þorgeirs Þórissonar. Hafði hann þau orð öll í lýsingu sinni, sem hann hafði í framsögu sakar sinnar ok vit höfum í vættisburð okkrum. Höfu vit nú rétt borit vætti okkart ok

verðum báðir á eitt sáttir. Beru vit svá skapat lýsingarvætti þetta fram í Austfirðingadóm yfir höfði Jóni, sem Mörðr kvað at þá er hann lýsti". Í annat sinn sögðu þeir fram í dóm lýsingarvætti ok höfðu sár fyrr enn frumhlaup síðar, ok höfðu öll orð önnur hin sömu sem fyrr ok báru svá skapat lýsingarvætti þetta fram í Austfirðingadóm, sem Mörðr kvað at þá er hann lýsti. Sakartökuváttar Marðar gengu þá at dómi, ok taldi annarr vætti fram, enn báðir guldu samkvæði ok kváðu svá at orði, at þeir Mörðr Valgarðsson ok Þorgeirr Þórisson nemndu þá í þat vætti, at Þorgeirr Þórisson seldi vígsök í hendr Merði Valgarðssyni á hendr Flosa Þórðarsyni um víg Helga Njálssonar, — „seldi hann honum sök þá með sóknargögnum öllum þeim er sökinni áttu at fylgja. Seldi hann honum at sækja ok at sættast á ok svá allra gagna at njóta, sem hann væri réttr aðili. Seldi Þorgeirr með lögum enn Mörðr tók með lögum". Báru þeir svá skapat sakartökuvætti þetta fram í Austfirðingadóm yfir höfði Jóni, sem þeir Þorgeirr ok Mörðr nemndu þá vátta at. Alla vátta létu þeir eiða sverja áðr enn vætti bæri ok svá dómendr. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „í þat vætti", sagði hann „at ek býð búum þeim níu, er ek kvadda um sök þessa, er ek höfðaða á hönd Flosa Þórðarsyni, til setu vestr á árbakka ok til réttingar um kvið þann. Býð

ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra". Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta í annat sinn — „nemni ek yðr í þat vætti", sagði hann „at ek býð Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, til ruðningar um kvið þann er ek hefi saman settan vestr á árbakka. Býð ek lögboði at dómi, svá at dómendr heyra um dóm þveran". Enn nemndi Mörðr sér vátta — „í þat vætti", sagði hann, „at nú eru frumgögn öll fram komin þau er sökinni eigu at fylgja: boðit til eiðspjalls, unninn eiðr, sögð fram sök, borit lýsingarvætti, borit sakartökuvætti, boðit búum í setu, boðit til ruðningar um kvið. Nemni ek mér þessa vátta at gögnum þessum, sem nú eru fram komin, ok svá at því, at ek vil eigi vera sök horfinn, þó at ek ganga frá dómi gagna at leita eða annarra erenda. Þeir Flosi gengu nú þangat til sem búarnir sátu. Flosi mælti til þeira: „Þat munu Sigfússsynir vita, hversu réttir vættvangsbúar þessir eru, er hér eru kvaddir". Ketill ór Mörk svarar: „Hér er sá búi, er helt Merði Valgarðssyni undir skírn; enn annarr er þrímenningr hans at frændsymi. Töldu þeir þá frændsymina ok sönnuðu með eiði. Eyjólfr nemnir sér vátta, at kviðrinn skyldi standa fyrst þar til er ruddr væri. Í annat sinn nemndi Eyjólfr sér vátta — „í þat vætti", sagði hann, „at ek ryð þessa menn báða ór kvið-

inum", — ok nemndi þá á namn ok svá feðr þeira — „fyrir þá sök, at annarr þeira er þrímenningr Marðar at frændsymi enn annarr at guðsifjum þeim er kviðu eigu at ryðja at lögum. Eruð þit fyrir laga sakir ónýttir í kviðinum; því at nú er rétt lögruðning til ykkar komin. Ryð ek ykkr ór at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum. Ryð ek handseldu máli Flosa Þórðarsonar". Nú mælti öll alþýða ok kváðu ónýtt málit fyrir Merði. Urðu þá allir á þat sáttir, at þá væri framar vörn enn sókn. Ásgrímr mælti þá við Mörð: „Eigi er enn þeira alt, þó at þeir þykkist nú hafa fast fram gengit. Ok skal nú fara at finna Þórhall son minn ok vita, hvat hann leggi til". Þá var sendr skilríkr maðr til Þórhalls. Og sagði sá honum vandlega frá, hvar þá var komit máli, at þeir Flosi þóttust ónýtt hafa kviðinn. Þórhallr mælti: „Þat skal ek at gera, at yðr skal þetta ekki at sakarspelli verða — ok seg þeim, at þeir trúi ekki, þó at lögvillur sé gervar fyrir þeim; því at vitringinum Eyjólfi hefir nú yfir sézt. Skalt þú nú ganga til þeira sem hvatlegast — ok seg, at Mörðr Valgarðsson gangi at dómi ok nemni sér vátta, at ónýtt er lögruðning þeira" — ok sagði hann þá fyrir greinilega alt, hversu þeir skyldu með fara. Sendimaðr fór ok sagði þeim tillögur Þórhalls. Mörðr Valgarðsson gekk þá at dóminum ok nemndi sér

vátta — „í þat vætti“, sagði hann, „at ek ónýti lögruðning Eyjólfs Bölverkssonar. Finn ek þat til, at hann ruddi eigi við aðilja frumsakar, heldr við þann er með sök fór. Nemni ek mér þessa vátta eða þeim er njóta þurfu þessa vættis“. Síðan bar hann vættit í dóm. Nú gekk hann þar til er búarnir sátu ok bað þá niðr setjast, er upp höfðu staðit, ok kvað þá rétta vera í kviðinum. Mæltu þá allir, at Þórhallr hefði mikit at gert. Ok þótti þá öllum framar sókn enn vörn. Flosi mælti þá við Eyjólf: „Ætlar þú þetta lög vera?“ „Þat ætla ek víst“, segir Eyjólfr, ok hefir oss at vísu yfir sézt. Enn þó skulu vér þetta þreyta meir með oss“. Eyjólfr nemndi sér þá vátta — „í þat vætti“, sagði hann, „at ek ryð þessa tvá menn ór kviðinum“ — ok nemndi þá báða á namn — „fyrir þá sök, at þit eruð búðsetumenn enn eigi bóndr. Ann ek ykkr eigi at sitja í kviðinum; því at nú er rétt lögruðning til ykkar komin. Ryð ek ykkr ór kviðinum at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum“. Kvað Eyjólfr sér nú mjök á óvart koma, ef þetta mætti rengja. Mæltu þá allir, at þá væri vörn framar enn sókn. Lofuðu nú allir mjök Eyjólf ok kölluðu engan mann mundu þurfa at reyna við hann lögkæni. Mörðr Valgarðsson ok Ásgrímr Elliða-Grímsson sendu nú mann til Þórhalls at segja honum, hvar þá var komit. Enn er Þórhallr heyrði þetta, spurði

hann, hvat þeir ætti sér góðs. Sendimaðrinn sagði, at annarr þeira bjó við málnytu — „ok hefir bæði kýr ok ær at búi. Enn annarr á þriðjung í landi því er þeir búa á ok fæðir sik sjálfr. Ok hafa þeir eina eldstó ok hinn er landit leigir og einn smalamann“. Þórhallr mælti: „Enn mun þeim fara sem fyrr, at þeim mun hafa yfir sézt. Ok skal ek þetta allskjótt rengja fyrir þeim ok svá þó at Eyjólfr hefði hér alldigr orð um at rétt væri“. Þórhallr sagði nú sendimanni alt sem greinilegast, hversu þeir skyldu með fara. Kom sendimaðr aftr ok sagði Merði og Ásgrími ráð þau er Þórhallr hafði til lagit. Mörðr gekk þá at dómi ok nemndi sér vátta — „í þat vætti“, sagði hann, „at ek ónýti lögruðning Eyjólfs Bölverkssonar fyrir þat er hann ruddi þá menn ór kviðinum, er at rétta eigu í at vera. Er sá hverr réttr í búakviði, er hann á þrjú hundruð í landi ok þaðan af meira, þó at hann hafi enga málnytu. Hinn er ok réttr í búakvið, er hann býr við málnytu, þó at hann eigi eigi land“. Lét hann þá koma vættit í dóminn. Gekk hann nú þangat at, er búarnir váru, ok bað þá niðr setjast og kvað þá rétta í búakviðinum. Þá varð óp mikit ok kall. Ok mæltu þá allir, at mjök væri hrakit málit fyrir þeim Flosa ok Eyjólfi, og urðu nú á þat sáttir, at sókn væri framar enn vörn. Flosi mælti til Eyjólfs: „Mun þetta rétt vera?“

Eyjólfr lézt eigi til þess hafa vitsmuni at vita þat víst. Sendu þeir þá mann til Skafta lögsögumanns at spyrja hann eftir, hvárt rétt væri. Hann sendi þeim þau orð aftr, at þetta væri at vísu lög, þó at fáir kynni. Var þetta sagt þeim Flosa. Eyjólfr Bölverksson spurði nú Sigfússsonu at um aðra búa þá er kvaddir váru. Þeir kváðu vera þá fjóra, er rangkvaddir váru — „því at þeir sitja heima, er nærri váru“. Eyjólfr nemnir sér þá vátta, at hann ryðr þá alla fjóra menn ór kviðinum, ok mælti réttum ruðningarmálum. Síðan mælti hann til búanna: „Þér eruð skyldir til at gera hvárumtveggjum lög. Nú skuluð þér ganga at dómi þá er þér eruð kvaddir ok nemna yðr vátta, at þér látið þat standa fyrir kviðburði yðrum, at þér eruð fimm beiddir búakviðar enn þér eiguð níu at bera. Mun Þórhallr þá öllum málum fram koma, ef hann bergr þessu við“. Fanst þat nú á í öllu, at þeir Flosi og Eyjólfr hældust. Gerðist nú rómr mikill at því at eytt væri vígsmálinu ok nú væri vörn framar enn sókn. Ásgrímr mælti til Marðar: „Eigi vitu þeir enn, hverju þeir hælast, fyrr enn Þórhallr er fundinn son minn“. Sagði Njáll mér svá, at hann hefði svá kent Þórhalli lög, at hann myndi mestr lögmaðr vera á Íslandi, þó at reyna þyrfti“. Var þá maðr sendr til Þórhalls at segja honum, hvar þá var komit ok hól þeira Flosa ok orðróm alþýðu, at

þá væri eytt vígsmálinu fyrir þeim Merði. „Vel er þat“, segir Þórhallr, „enn enga fá þeir enn virðing af þessu. Skalt þú nú fara og segja Merði, at hann nemni vátta ok vinni eið at því, at meiri hlutr er rétt kvaddr. Skal hann þá láta koma vættit í dóm, ok bergr hann þá frumsökinni. Enn sekr er hann þrim mörkum fyrir hvern þann er hann hefir rangt kvatt. Ok má þat ekki sækja á þessu þingi“. Sendimaðr fór nú aftr ok sagði þeim Merði alt sem gerst frá orðum Þórhalls. Mörðr gekk at dómi ok nemndi sér vátta ok vann eið at því at meiri hlutr var rétt kvaddr búanna. Kvaðst hann þá hafa borgit frumsökinni — „skulu óvinir várir af öðru hafa metnað enn því at vér hafim hér mikit rangt í gert“. Var þá rómr mikill at því gerr, at Mörðr gengi vel fram í málinu — enn töldu Flosa ok hans menn fara með lögvillur einar ok rangyndi. Flosi spurði Eyjólf, hvárt þetta myndi rétt vera. Enn hann lézt þat eigi víst vita ok sagði lögsögumann ór því skyldu leysa. Fór þá Þorkell Geitisson af þeira hendi ok sagði lögsögumanni, hvar komit var, ok spurði, hvárt þetta væri rétt, er Mörðr hafði mælt. Skafti svarar: „Fleiri eru nú allmiklir lögmenn enn ek ætlaða. Enn þér til að segja, þá er þetta svá rétt í alla staði, at hér má ekki í móti mæla. Enn þat ætlaða ek, at ek einn mynda nú kunna þessa lagaréttíng — nú er Njáll er dauðr; því

at hann einn vissa ek kunna“. Þorkell gekk þá aftr til þeira Flosa og Eyjólfs ok sagði þeim, at þetta váru lög. Mörðr Valgarðsson gekk þá at dómi ok nemndi sér vátta — „í þat vætti“, sagði hann, „at ek beiði búa þá er ek kvadda um sök þá er ek höfðaða á hönd Flosa Þórðarsyni framburðar um kvið — at bera annat tveggja af eða á. Beiði ek lögbeiðingu at dómi svá at dómendr heyra um dóm þveran“. Búar Marðar gengu þá at dómi. Taldi einn fram kviðinn — enn allir guldu samkvæði — ok kvað svá at orði: „Mörðr Valgarðsson kvaddi oss kviðar þegna níu. Enn vér stöndum hér nú þegnar fimm, enn fjórir eru ór ruddir. Hefir nú váttorð komit fyrir þá fjóra, er bera áttu með oss. Skylda nú til lög at bera fram kviðinn. Váru vér kvaddir at bera um þat, hvárt Flosi Þórðarson hljóp lögmætu frumhlaupi til Helga Njálssonar á þeim vættvangi, er Flosi Þórðarson særði Helga Njálsson holundar sári eða mergundar því er at ben gerðist enn Helgi fekk bana af. Kvaddi hann oss þeira orða allra, er oss skylda lög til um at skilja ok hann vildi oss at dómi beitt hafa ok þessu máli áttu at fylgja. Kvaddi hann lögkvöð. Kvaddi hann svá at vér heyrðum á. Kvaddi hann um handselt mál Þorgeirs Þórissonar. Höfu vér nú allir eiða unnit ok réttan kvið várn ok orðit á eitt sáttir — berum á Flosa Þórðarson kviðinn

ok berum hann sannan at sökinni. Beru vér svá skapaðan níu búa kvið þenna fram í Austfirðingadóm yfir höfði Jóni sem Mörðr kvaddi oss at. Er sá kviðr vár allra“, sögðu þeir. Í annat sinn báru þeir kviðinn ok báru um sár fyrr enn um frumhlaup síðar, enn öll önnur orð báru þeir sem fyrr. Báru þeir á Flosa kviðinn ok báru hann sannan at sökinni. Mörðr Valgarðsson gekk at dómi ok nemndi sér vátta, at búar þeir er hann hafði kvadda um sök þá er hann höfðaði á hönd Flosa Þórðarsyni höfðu borit á hann kviðinn ok borit hann sannan at sökinni. Nemndi hann sér þessa vátta eða þeim er neyta eða njóta þyrfti þessa vættis. Í annat sinn nemndi Mörðr sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek býð Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna fyrir sök þá er ek höfðaða á hönd honum; því at nú eru öll sóknargögn fram komin þau er sökinni eigu at fylgja at lögum — borin vætti öll ok búakviðr ok nemndir váttar at kviðburði ok öllum gögnum þeim er fram eru komin. Enn ef nakkvarr hlutr gerist sá í lögvörn þeira, er ek þurfa til sóknar at hafa, þá kýs ek sókn undir mik. Býð ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra“. „Þat hlægir mik nú, Eyjólfr“, sagði Flosi, „í hug mér, at þeim mun í brún

bregða ok ofarlega kleyja þá er þú berr fram vörnina“.

143. Eyjólfr Bölverksson gekk þá at dómi ok nemndi sér vátta — „í þat vætti“, sagði hann „at sú er lögvörn máls þessa, at þér hafið sótt málit í Austfirðingadóm, er sækja átti í Norðlendingadóm; því at Flosi hefir sagzt í þing með Áskatli goða. Eru hér nú hvárirtveggju váttarnir þeir er við váru ok þat munu bera, at Flosi seldi áðr af hendi goðorð sitt Þorgeiri bróður sínum, enn síðan sagðist hann í þing með Áskatli goða. Nemni ek mér þessa vátta eða þeim öðrum, er neyta eða njóta þurfu þessa vættis“. Í annat sinn nemndi Eyjólfr sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek býð Merði, er sök hefir at sækja, eða sakaraðilja at hlýða til eiðspjalls míns ok til framsögu varnar þeirar, er ek mun fram bera ok til allra gagna þeira sem ek mun fram bera. Býð ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra á“. Eyjólfr nemndi sér enn vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek vinn eið at bók lögeið ok segi ek þat guði, at ek skal svá mál þetta verja sem ek veit réttast ok sannast ok helzt at lögum ok öll lögmæt skil af hendi inna þau er undir mik koma, meðan ek em á þessu þingi“. Eyjólfr mælti: „Þessa tvá menn nemni ek í vætti, at ek færi fram lögvörn þessa, at mál þetta var sótt í annars

fjórðungs dóm enn vera átti. Tel ek fyrir þat ónýtta sök þeira. Segi ek svá skapaða vörn þessa fram í Austfirðingadóm". Síðan lét hann bera fram vætti þau öll, er vörninni áttu at fylgja. Síðan nemndi hann vátta at öllum varnargögnum at nú váru öll fram komin. Eyjólfr nemndi sér enn vátta — „nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek ver goðalýriti dómandum at dæma sök þeira Marðar; því at nú er lögvörn fram komin í dóminn. Ver ek lýriti, goðalýriti, lagalýriti, ifalausu lýriti fullu ok föstu, svá sem ek á at verja at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum". Síðan lét hann dæma vörnina. Þeir Ásgrímr létu sækja um brennumálin, ok gengu þau fram.

144. Nú sendu þeir Ásgrímr mann til Þórhalls ok létu segja honum, í hvert óefni komit var. „Of fjarri var ek þó nú", kvað Þórhallr, „því at enn myndi þetta mál eigi þann veg farit hafa, ef ek hefða við verit. Sé ek nú atferð þeira, at þeir munu ætla at stefna yðr í fimtardóm fyrir þingsafglöpun. Þeir munu ok ætla at véfengja brennumálin ok láta eigi dæma mega; því at nú er sú atför þeira, at þeir munu engis ills svífast. Skalt þú nú ganga til þeira sem skjótast ok segja þeim, at Mörðr stefni þeim báðum Flosa ok Eyjólfi um þat er þeir hafa fé borit í dóminn ok láta varða fjörbaugsgarð. Þá skal hann stefna þeim annarri stefnu um

þat er þeir báru vætti þau er eigi áttu máli at skifta með þeim ok gerðu í því þingsafglöpun. Seg þeim, at ek segi svá, ef tvær fjörbaugssakar eru á hendi einum manni, at þann skal dæma skógarmann. Skuluð þér af því búa fyrri til yðvart mál, at þá skuluð þér ok fyrri sækja ok dæma". Nú fór sendimaðrinn í braut ok sagði þeim Merði ok Ásgrími. Síðan gengu þeir til Lögbergs. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek stefni Flosa Þórðarsyni um þat er hann gaf fé til liðs sér hér á þinginu Eyjólfi Bölverkssyni. Tel ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, fjörbaugsmann, því at eins ferjanda né festum helganda, nema fjörbaugr eða alaðsfestr komi fram at féránsdómi, enn alsekjan skógarmann elligar. Tel ek sekt fé hans alt, hálft mér enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfé eigu at taka eftir hann at lögum. Stefni ek máli þessu til fimtardóms, sem málit á í at koma at lögum. Stefni ek nú til sóknar ok til sektar fullrar. Stefni ek lögstefnu. Stefni ek í heyranda hljóði at Lögbergi". Slíkri stefnu stefndi hann Eyjólfi Bölverkssyni um þat er hann hafði þegit féit. Stefndi hann ok þeiri sök í fimtardóm. Í annat sinn stefndi hann Flosa ok Eyjólfi um þá sök, er þeir báru vætti þau á þingi, er eigi áttu máli at skipta með mönnum at lögum, ok gerðu í því þingsafglöpun. Lét hann

ok þat varða þeim fjörbaugsgarð. Gengu þeir þá í braut ok til lögréttu. Þar var þá fimtardómrinn settr. — Þá er þeir Ásgrímr ok Mörðr váru í braut gengnir, þá urðu dómendr ekki á sáttir, hversu dæma skyldi; því at þeir vildu sumir dæma með Flosa enn sumir með Merði ok Ásgrími. Urðu þeir Flosi ok Eyjólfr þá at véfengja dóminn. Dvaldist þeim þar at því meðan stefnurnar höfðu verit. Litlu síðar var þeim sagt Flosa ok Eyjólfi, at þeim var stefnt at Lögbergi í fimtardóm tveim stefnum hvárum þeira. Eyjólfr mælti þá: „Illu heilli höfu vér hér dvalizt: er þeir hafa fyrri orðit at bragði at stefna enn vér. Hefir hér nú fram komit slægð Þórhalls — ok er hann engum manni líkr at viti sínu. Eigu þeir nú fyrri at sækja í dóm sín mál. Lá þeim þar ok alt við. Enn þó skulu vér nú ganga til Lögbergs ok búa mál til á hendr þeim, þó at oss komi þat fyrir lítit“. Fóru þeir þá til Lögbergs, ok stefndi Eyjólfr þeim um þingsafglöpun. Síðan gengu þeir til fimtardómsins. Þá er þeir Mörðr ok Ásgrímr kvámu til fimtardómsins, þá nemndi Mörðr sér vátta ok bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar sinnar ok til sóknargagna þeira allra, er hann hugði fram at bera á hendr þeim Flosa ok Eyjólfi. Bauð hann lögboði at dómi svá at dómendr heyrðu um dóm þveran. Í fimtardómi skyldu ok sönnunarmenn fylgja eið-

um, ok skyldu þeir ok eiða vinna. Mörðr nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek vinn fimtardómseið. Bið ek svá guð hjálpa mér í þvísa ljósi ok í öðru, at ek skal svá sök þessa sækja sem ek veit réttast ok sannast ok helzt at lögum. Ok hygg ek Flosa sannan at sök þessi vera, ef efni eru at því. Ok ek hefka fé borit í dóm þenna til liðs mér um sök þessa ok ek munka bera, ek hefka fé fundit ok ek munka finna, hvártki til laga né til ólaga“. Sönnunarmenn Marðar gengu þá tveir at dómi ok nemndu sér vátta — „í þat vætti, at vit vinnum eið at bók, lögeið, — biðju vit svá guð hjálpa okkr í þvísa ljósi ok í öðru, — at vit leggjum þat undir þegnskap okkarn, at vit hyggjum, at Mörðr muni svá sækja sök þessa sem hann veit réttast ok sannast ok helzt at lögum ok hann hefrat fé borit í dóm þenna um sök þessa til liðs sér ok hann munat bera ok hann hefrat fé fundit ok hann munat finna hvártki til laga né til ólaga“. Mörðr hafði kvadda Þingvallarbúa níu til sakarinnar. Síðan nemndi Mörðr sér vátta ok sagði fram þær fjórar sakar, er hann hann hafði til búnar á hendr þeim Flosa ok Eyjólfi. Ok hafði Mörðr þau öll orð í framsögu sakar sinnar, sem hann hafði í stefnum sínum. Sagði hann svá skapaðar fjörbaugssakar þessar fram í fimtardóm sem hann kvað at þá er hann stefndi. Mörðr nemndi

sér vátta ok bauð búum þeim níu í setu vestr á árbakka. Mörðr nemndi sér vátta ok bauð þeim Flosa ok Eyjólfi at ryðja kviðinn. Þeir gengu til at ryðja kvið ok hugðu at ok gátu hvergi rengdan, gengu frá við svá búit ok undu illa við. Mörðr nemndi sér vátta ok beiddi búa þá níu framburðar um kviðinn, er hann hafði áðr kvadda, at bera annat tvegggja af eða á. Búar Marðar gengu þá at dómi, ok taldi einn fram kviðinn enn allir guldu samkvæði. Þeir höfðu allir unnit fimtardómseið ok báru Flosa sannan at sökinni ok báru á hann kviðinn. Báru þeir svá skapaðan fram kviðinn í fimtardóm yfir höfði þeim manni, er Mörðr hafði sök sína fram sagt. Síðan báru þeir kviðu þá alla, er þeir váru skyldir at bera, til allra saka. Ok fór þat löglega fram. Eyjólfr Bölverksson ok þeir Flosi sátu um at rengja ok gátu ekki at gert. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti, at búar þessir níu, er ek kvadda til saka þessa, er ek höfðaða á hendr Flosa Þórðarsyni ok Eyjólfi Bölverkssyni, hafa borit á kviðinn ok borit þá sanna at sökum“. Nemndi hann sér þessa vátta. Í annat sinn nemndi hann sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek býð Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru fram komin sóknargögn öll —

boðit til eiðspjalls, unninn eiðr, sögð fram sök, borit stefnuvætti, boðit búum í setu, boðit til ruðningar um kviðinn, borinn kviðr, nemndir váttar at kvíðburði". Nemndi hann sér þessa vátta at gögnum þeim sem fram váru komin. Þá stóð sá upp, er sökin hafði yfir höfði verit fram sögð, ok reifði málit. Hann reifði þat fyrst, er Mörðr bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar ok til sóknargagna allra. Þá reifði hann þat því næst, er Mörðr vann eið ok sönnunarmenn hans. Þá reifði hann þat er Mörðr sagði fram sök — ok kvað svá at orði, at hann hafði þau orð öll í reifingu sinni, er Mörðr hafði áðr í framsögu sakar sinnar ok hann hafði í stefnu sinni — „ok hann sagði svá skapaða sökina fram í fimtardóm, sem hann kvað at þá er hann stefndi". Þá reifði hann þat er þeir báru stefnuvætti ok taldi þá öll orð þau er hann hafði áðr í stefnu sinni ok þeir höfðu í vættisburði sínum — „ok nú hefi ek", sagði hann, „í reifingu minni. Ok þeir báru svá skapaðan kviðinn fram í fimtardóm, sem hann kvað þá at, er hann stefndi". Síðan reifði hann þat er Mörðr bauð búum í setu. Þá reifði hann þat því næst, er hann bauð Flosa at ryðja kviðinn — „eða þeim manni, er handselda lögvörn hefir fyrir hann". Þá reifði hann þat er búar gengu at dómi ok báru á kviðinn ok báru Flosa sannan at sökinni — „báru þeir svá

skapaðan níu búa kvið þenna fram í fimtardóm". Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at því er kviðrinn var á borinn. Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at gögnum ok bauð til varnar. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek banna Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru öll sóknargögn fram komin þau er sökinni eigu at fylgja at reifðu máli ok svá bornum gögnum". Síðan reifði reifingarmaðr þetta váttorð. Mörðr nemndi sér vátta ok beiddi dómendr at dæma um mál þetta. Þá mælti Gizurr hvíti: „Fleira munt þú, Mörðr, eiga at gera; því at eigi munu fernar tylftir dæma eiga". Flosi mælti nú við Eyjólf: „Hvat er nú til ráða?" Eyjólfr svarar: „Nú er ór vöndu at ráða. Enn þó skulu vér nú bíða — því at get, at nú geri þeir rangt í sókninni; því at Mörðr beiddi þegar dóms á málinu. Enn þeir eigu at nemna ór dóminum sex menn. Síðan eigu þeir við vátta at bjóða okkr ór at nemna dóminum aðra sex menn. Enn vit skulum þat eigi gera; því at þá eigu þeir at nemna ór þá sex menn — ok mun þeim þat yfir sjást. Er þá ónýtt alt mál þeira, ef þeir gera þat eigi; því at þrennar tylftir eigu at dæma málit". Flosi mælti: „Vitr maðr ert þú, Eyjólfr, svá at fáir menn munu standa á sporði þér". Mörðr

Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti“ sagði hann, „at ek nemni þessa sex menn ór dóminum“ — ok nemndi þá alla á namn — „ann ek yðr eigi at sitja í dóminum. Nemni ek yðr ór at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum“. Eftir þat bauð hann þeim Flosa ok Eyjólfi við vátta at nemna ór aðra sex menn ór dóminum. Enn þeir Flosi vildu eigi ór nemna. Mörðr lét þá dæma málit. Ok er dæmt var málit, þá nemndi Eyjólfr sér vátta ok kallaði ónýttan dóm þeira ok alt þat er þeir höfðu at gert — fann þat til, at dæmt hafði hálf fjórða tylft þar sem þrennar áttu at dæma — „skulu vér nú sækja fimtardómssakar várar á þá ok gera þá sekja“. Gizurr hvíti mælti þá við Mörð Valgarðsson: „Allmjök hefir þér yfir sézt, er þú skyldir þetta rangt gera. Ok er slíkt ógæfa mikil. Eða hvat skal nú til ráða taka, Ásgrímr frændi? segir Gizurr“. Ásgrímr mælti: „Nú skulu vér enn senda mann Þórhalli syni mínum ok vita, hvat hann leggr til ráðs með oss“.

145. Snorri goði spyrr nú, hvar komit er málunum. Tekr hann þá at fylkja liði sínu fyrir neðan Almannagjá millum ok Hlaðbúðar ok sagði fyrir áðr sínum mönnum, hvat þeir skyldu at gera. Sendimaðrinn kemr nú til Þórhalls Ásgrímssonar ok segir honum, hvar þá var komit, at þeir Mörðr Valgarðsson mundu sekir gervir allir enn eytt öllu vígsmálinu. Enn

skapaðan níu búa kvið þenna fram í fimtardóm". Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at því er kviðrinn var á borinn. Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at gögnum ok bauð til varnar. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek banna Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru öll sóknargögn fram komin þau er sökinni eigu at fylgja at reifðu máli ok svá bornum gögnum". Síðan reifði reifingarmaðr þetta váttorð. Mörðr nemndi sér vátta ok beiddi dómendr at dæma um mál þetta. Þá mælti Gizurr hvíti: „Fleira munt þú, Mörðr, eiga at gera; því at eigi munu fernar tylftir dæma eiga". Flosi mælti nú við Eyjólf: „Hvat er nú til ráða?" Eyjólfr svarar: „Nú er ór vöndu at ráða. Enn þó skulu vér nú bíða — því at get, at nú geri þeir rangt í sókninni; því at Mörðr beiddi þegar dóms á málinu. Enn þeir eigu at nemna ór dóminum sex menn. Síðan eigu þeir við vátta at bjóða okkr ór at nemna dóminum aðra sex menn. Enn vit skulum þat eigi gera; því at þá eigu þeir at nemna ór þá sex menn — ok mun þeim þat yfir sjást. Er þá ónýtt alt mál þeira, ef þeir gera þat eigi; því at þrennar tylftir eigu at dæma málit". Flosi mælti: „Vitr maðr ert þú, Eyjólfr, svá at fáir menn munu standa á sporði þér". Mörðr

Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti“ sagði hann, „at ek nemni þessa sex menn ór dóminum“ — ok nemndi þá alla á namn — „ann ek yðr eigi at sitja í dóminum. Nemni ek yðr ór at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum“. Eftir þat bauð hann þeim Flosa ok Eyjólfi við vátta at nemna ór aðra sex menn ór dóminum. Enn þeir Flosi vildu eigi ór nemna. Mörðr lét þá dæma málit. Ok er dæmt var málit, þá nemndi Eyjólfr sér vátta ok kallaði ónýttan dóm þeira ok alt þat er þeir höfðu at gert — fann þat til, at dæmt hafði hálf fjórða tylft þar sem þrennar áttu at dæma — „skulu vér nú sækja fimtardómssakar várar á þá ok gera þá sekja“. Gizurr hvíti mælti þá við Mörð Valgarðsson: „Allmjök hefir þér yfir sézt, er þú skyldir þetta rangt gera. Ok er slíkt ógæfa mikil. Eða hvat skal nú til ráða taka, Ásgrímr frændi? segir Gizurr“. Ásgrímr mælti: „Nú skulu vér enn senda mann Þórhalli syni mínum ok vita, hvat hann leggr til ráðs með oss“.

145. Snorri goði spyrr nú, hvar komit er málunum. Tekr hann þá at fylkja liði sínu fyrir neðan Almannagjá millum ok Hlaðbúðar ok sagði fyrir áðr sínum mönnum, hvat þeir skyldu at gera. Sendimaðrinn kemr nú til Þórhalls Ásgrímssonar ok segir honum, hvar þá var komit, at þeir Mörðr Valgarðsson mundu sekir gervir allir enn eytt öllu vígsmálinu. Enn

er hann heyrði þetta, brá honum svá við, at hann mátti eigi orði upp koma. Hann spratt þá upp ór rúminu ok þreif tveim höndum spjótit Skarpheðinsnaut ok rak í gegnum fótinn á sér. Var þar á holdit ok kveisunaglinn á spjótinu — því at hann skar út ór fætinum, — enn blóðfossinn fellr ok vágföllin svá at lækr fell eftir gólfinu. Hann gekk nú út ór búðinni óhaltr ok fór svá hart, at sendimaðrinn fekk ekki fylgt honum. Ferr hann nú þar til er hann kemr til fimtardómsins. Þar mætti hann Grími hinum rauða frænda Flosa. Ok jafnskjótt sem þeir fundust, lagði Þórhallr til hans spjótinu, ok kom í skjöldinn, ok klofnaði hann í sundr, enn spjótit hljóp í gegnum hann svá at oddrinn kom út á milli herðanna. Þórhallr kastaði honum dauðum af spjótinu. Kári Sölmundarson gat sét þetta ok mælti við Ásgrím: „Hér er kominn Þórhallr son þinn ok hefir vegit víg nú þegar. Ok er þetta skömm mikil, ef hann einn skal hug til hafa af hefna brennunnar". „Þat skal ok eigi vera", segir Ásgrímr, „og snúm vér nú at þeim". Var þá kall mikit um allan herinn, ok síðan var æpt heróp. Þeir Flosi snerust þá við. Ok eggjuðust nú fast hvárirtveggju. Kári Sölmundarson sneri nú þar at, sem fyrir var Árni Kolsson ok Hallbjörn hinn sterki. Ok þegar er Hallbjörn sá Kára, hjó hann til hans ok stefndi á fótinn. Enn Kári hljóp í loft upp, ok misti

Hallbjörn hans. Kári sneri at Árna Kolssyni ok hjó til hans, ok kom á öxlina ok tók í sundr axlarbeinit ok viðbeinat ok hljóp alt ofan í brjóstit. Fell Árni þegar dauðr til jarðar. Síðan hjó hann til Hallbjarnar, ok kom í skjöldinn ok gekk í gegnum skjöldinn ok svá ofan af honum þumaltána. Hólmsteinn skaut spjóti til Kára. Enn hann tók á lofti spjótit ok sendi aftr, ok varð þat manns bani í liði Flosa. Þorgeirr skorargeirr kom at þar er fyrir var Hallbjörn hinn sterki. Þorgeirr lagði til hans svá fast með annarri hendi, at Hallbjörn fell fyrir ok komst nauðulega á fætr ok sneri þegar undan. Þá mætti Þorgeirr Þorvaldi Þrumketilssyni ok hjó þegar til hans með öxinni Rimmugýgi, er átt hafði Skarpheðinn. Þorvaldr kom fyrir sik skildinum. Þorgeirr hjó í skjöldinn ok klauf allan — enn hyrnan sú hin fremri rann í brjóstit ok gekk á hol, ok fell Þorvaldr þegar ok var dauðr. Nú er at segja frá því, at Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Þórhallr son hans, Hjalti Skeggjason ok Gizurr hvíti sóttu at þar sem fyrir var Flosi ok Sigfússsynir ok aðrir brennumenn. Var þar allharðr bardagi — ok laukst með því, at þeir Ásgrímr gengu at svá fast, at þeir Flosi hrukku undan. Guðmundr hinn ríki ok Mörðr Valgarðsson ok Kári Sölmundarson ok Þorgeirr skorargeirr sóttu þar at, er fyrir váru Öxfirðingar og Austfirðingar og Reykdæl-

ir. Var þar allharðr bardagi. Kári Sölmundarson kom at þar er fyrir var Bjarni Brodd-Helgason. Kári þreif upp spjót ok lagði til hans, ok kom í skjöldinn. Bjarni skaut hjá sér skildinum — ella hefði spjótit staðið í gegnum hann. Hann hjó þá til Kára, ok stefndi á fótinn. Kári kippir fætinum og snerist undan á hæli, ok misti Bjarni hans. Kári hjó þegar til hans. Þá hljóp maðr fram ok skaut skildi fyrir Bjarna. Kári klauf ofan allan skjöldinn, ok nam blóðrefillinn lærit ok reist ofan allan fótinn. Sá maðr fell þegar ok varð aldri örkumlalauss, meðan hann lifði. Kári þreif þá tveim höndum spjótit ok snerist at Bjarna ok lagði til hans. Hann sá engan sinn kost annan, enn hann lét fallast þvers undan laginu. Enn þegar er Bjarni kemst á fætr, hrökk hann undan. Þorgeirr skorargeirr sótti þá at þar er fyrir var Hólmsteinn Spak-Bersason ok Þorkell Geitisson. Lauk svá með þeim, at þeir Hólmsteinn hrukku undan. Varð þá óp mikit at þeim af mönnum Guðmundar ríka. Þorvarðr Tjörvason frá Ljósavatni fekk sár mikit. Hann var skotinn í handlegg. Ok ætluðu menn, at skotit hefði Halldórr son Guðmundar hins ríka. Ok hafði hann þetta sár bótalaust alla æfi síðan. Var þar nú þröng mikil. Enn þó at hér sé sagt frá nökkurum atburðum, þá eru hinir þó miklu fleiri, er menn hafa engar frásagnir af.

Flosi hafði þat sagt sínum mönnum, at þeir skyldi leita til vígis í Almannagjá, ef þeir yrði forviða; því at þar mátti einum megum at sækja. Enn flokkr sá er Síðu-Hallr hafði ok Ljótr son hans höfðu hörfat frá í braut fyrir atgöngu þeira feðga Ásgríms ok Þórhalls. Sneru þeir ofan fyrir austan Öxará. Hallr mælti þá: „Hér slær í allmikil óefni, er allr þingheimr berst. Vilda ek, Ljótr frændi, at vit bæðim okkr liðs at skilja menn, þó at okkr sé þat til orðs lagit af nökkurum mönnum. Skalt þú bíða við brúarsporðinn. Enn ek mun ganga í búðir ok biðja mér liðs“. Ljótr mælti: „Ef ek sé, at þeir Flosi þurfu liðs af mönnum várum, þá mun ek þegar hlaupa til með þeim“. „Þat munt þú gera sem þér líkar“, segir Hallr, „enn biðja vil ek þik, at þú bíðir mín“. Nú brestr flótti í liði Flosa, ok flýja þeir allir vestr um Öxará. Enn þeir Ásgrímr ok Gizurr hvíti gengu eftir ok allr herrinn. Þeir Flosi hörfuðu neðan milli Virkisbúðar ok Hlaðbúðar. Snorri goði hafði þar fylkt fyrir liði sínu svá þykt, at þeim gekk eigi þar at fara. Snorri goði kallaði þá á Flosa: „Hví farið þér svá geystir? eða hverir elta yðr?“ Flosi svarar: „Ekki spyrr þú þessa af því er eigi vitir þú þat áðr. Enn hvárt veldr þú því, er vér megum eigi sækja til vígis í Almannagjá?“ „Eigi veld ek því“, segir Snorri, „enn hitt er satt, at ek veit, hverir valda — ok mun

ek segja þér, ef þú vill, at þeir valda því Þorvaldr kroppinskeggi ok Kolr". Þeir váru þá báðir dauðir ok höfðu verit hin mestu illmenni í liði Flosa. Í annan stað mælti Snorri til sinna manna: „Gerit þér nú hvárttveggja, at þér höggvið ok leggið til þeira, ok keyrið þá í braut heðan. Munu þeir þá skamma stund hér við haldast, er hinir sækja at neðan. Skuluð þér þá ekki eftir ganga ok láta þá sjálfa á sjást". Skafta Þóroddssyni var sagt, at Þorsteinn holmuðr son hans var í bardaga með Guðmundi hinum ríka mági sínum. Ok þegar Skafti vissi þetta, gekk hann til búðar Snorra goða ok ætlaði at biðja Snorra, at hann gengi til at skilja þá með honum. Enn er hann var eigi alt kominn at búðardurunum Snorra, þá var bardaginn sem óðastr. Þeir Ásgrímr ok hans menn gengu þar þá at neðan. Þá mælti Þórhallr við Ásgrím föður sinn: „Þar er hann Skafti Þóroddsson nú, faðir". Ásgrímr mælti: „Sé ek þat, frændi". Skaut hann þá spjóti til Skafta — ok kom fyrir neðan þat, er kálfi var digrastr, ok svá í gegnum báða fætrna. Skafti fell við skotit ok fekk eigi upp staðit. Fengu þeir þat eina ráðs tekit, er hjá váru, at þeir drógu Skafta inn í búð svarðskriða nakkvars flatan. Þeir Ásgrímr gengu þá at svá fast, at Flosi ok hans menn hrukku undan suðr með ánni til Möðrvellingabúðar. Þar var maðr úti hjá búð nakk-

varri, er Sölvi hét. Hann sauð í katli miklum ok hafði þá upp fært ór katlinum, enn vellan var sem áköfust. Sölvi gat at líta, hvar þeir flýðu Austfirðingarnir ok váru þá komnir mjök svá þar gegnt. Hann mælti þá: „Hvárt munu þessir allir ragir Austfirðingarnir, er hér flýja? ok jafnvel rennr hann Þorkell Geitisson. Ok er allmjök logit frá honum, er margir hafa þat sagt, at hann væri hugr einn — enn nú rennr engi harðara enn hann“. Hallbjörn hinn sterki var þar nær staddr ok mælti: „Eigi skalt þú þat eiga til at segja, at vér sém allir ragir“, ok þreif til hans ok brá honum á loft ok rak hann at höfði í soðketilinn. Dó Sölvi þegar. Var þá ok sótt at Hallbirni, ok varð hann þá undan at leita. Flosi skaut spjóti til Brúna Hafliðasonar, ok kom á hann miðjan, ok varð þat hans bani. Hann var í liði Guðmundar hins ríka. Þorsteinn Hlennason tók spjótit ór sárinu ok skaut aftr at Flosa, ok kom á fótinn, ok fekk hann sár mikit ok fell við. Hann stóð upp þegar. Hörfuðu þeir þá til Vatnsfirðingabúðar. Þeir Ljótr ok Hallr gengu þá austan yfir á með flokk sinn allan. Ok þá er þeir kvámu á hraunit, var skotit spjóti ór liði Guðmundar hins ríka, ok kom þat á Ljót miðjan. Fell hann þegar dauðr niðr. Ok varð aldri uppvíst, hverr þetta víg hafði vegit. Þeir Flosi hörfuðu nú upp um Vatnsfirðingabúð. Þorgeirr

ek segja þér, ef þú vill, at þeir valda því Þorvaldr kroppinskeggi ok Kolr". Þeir váru þá báðir dauðir ok höfðu verit hin mestu illmenni í liði Flosa. Í annan stað mælti Snorri til sinna manna: „Gerit þér nú hvárttveggja, at þér höggvið ok leggið til þeira, ok keyrið þá í braut heðan. Munu þeir þá skamma stund hér við haldast, er hinir sækja at neðan. Skuluð þér þá ekki eftir ganga ok láta þá sjálfa á sjást". Skafta Þóroddssyni var sagt, at Þorsteinn holmuðr son hans var í bardaga með Guðmundi hinum ríka mági sínum. Ok þegar Skafti vissi þetta, gekk hann til búðar Snorra goða ok ætlaði at biðja Snorra, at hann gengi til at skilja þá með honum. Enn er hann var eigi alt kominn at búðardurunum Snorra, þá var bardaginn sem óðastr. Þeir Ásgrímr ok hans menn gengu þar þá at neðan. Þá mælti Þórhallr við Ásgrím föður sinn: „Þar er hann Skafti Þóroddsson nú, faðir". Ásgrímr mælti: „Sé ek þat, frændi". Skaut hann þá spjóti til Skafta — ok kom fyrir neðan þat, er kálfi var digrastr, ok svá í gegnum báða fætrna. Skafti fell við skotit ok fekk eigi upp staðit. Fengu þeir þat eina ráðs tekit, er hjá váru, at þeir drógu Skafta inn í búð svarðskriða nakkvars flatan. Þeir Ásgrímr gengu þá at svá fast, at Flosi ok hans menn hrukku undan suðr með ánni til Möðrvellingabúðar. Þar var maðr úti hjá búð nakk-

varri, er Sölvi hét. Hann sauð í katli miklum ok hafði þá upp fært ór katlinum, enn vellan vár sem áköðfust. Sölvi gat at líta, hvar þeir flýðu Austfirðingarnir ok váru þá komnir mjök svá þar gegnt. Hann mælti þá: „Hvárt munu þessir allir ragir Austfirðingarnir, er hér flýja? ok jafnvel rennr hann Þorkell Geitisson. Ok er allmjök logit frá honum, er margir hafa þat sagt, at hann væri hugr einn — enn nú rennr engi harðara enn hann". Hallbjörn hinn sterki var þar nær staddr ok mælti: „Eigi skalt þú þat eiga til at segja, at vér sém allir ragir", ok þreif til hans ok brá honum á loft ok rak hann at höfði í soðketilinn. Dó Sölvi þegar. Var þá ok sótt at Hallbirni, ok varð hann þá undan at leita. Flosi skaut spjóti til Brúna Hafliðasonar, ok kom á hann miðjan, ok varð þat hans bani. Hann var í liði Guðmundar hins ríka. Þorsteinn Hlennason tók spjótit ór sárinu ok skaut aftr at Flosa, ok kom á fótinn, ok fekk hann sár mikit ok fell við. Hann stóð upp þegar. Hörfuðu þeir þá til Vatnsfirðingabúðar. Þeir Ljótr ok Hallr gengu þá austan yfir á með flokk sinn allan. Ok þá er þeir kvámu á hraunit, var skotit spjóti ór liði Guðmundar hins ríka, ok kom þat á Ljót miðjan. Fell hann þegar dauðr niðr. Ok varð aldri uppvíst, hverr þetta víg hafði vegit. Þeir Flosi hörfuðu nú upp um Vatnsfirðingabúð. Þorgeirr

skorargeirr mælti þá við Kára Sölmundarson: „Þar er hann nú Eyjólfr Bölverksson, ef þú vill launa honum hringinn“. „Ek ætla þat nú eigi fjarri“, segir Kári, ok þreif spjót af manni ok skaut til Eyjólfs, ok kom þat á hann miðjan ok gekk í gegnum hann. Fell Eyjólfr þegar dauðr til jarðar. Þá varð hvíld nökkur *á um bardagann. Snorri goði kom þá at með flokk sinn. Var þar þá Skafti í liði með honum — ok hljópu þegar í milli þeira. Náðu þeir þá eigi at berjast. Hallr gekk þá í lið með þeim ok vildi skilja þá. Váru þá sett grið, ok skyldu þau haldast um þingit. Var þá búit um lík ok færð til kirkju, enn bundin sár þeira manna, er særðir váru. Annan dag eftir gengu menn til Lögbergs. Hallr af Síðu stóð upp ok kvaddi sér hljóðs — ok fekst þegar. Hann mælti svá: „Hér hafa orðit harðir atburðir í mannaláti ok málasóknum. Mun ek enn sýna þat, er ek em lítilmenni. Ek vil nú biðja Ásgrím ok þá menn aðra, er fyrir málum þessum eru, at þeir unni oss jafnsættis“. Fór hann þar um mörgum fögrum orðum. Kári Sölmundarson mælti: „Þó at allir sættist aðrir á sín mál, þá skal ek eigi sættast á mín mál; því at þér munuð vilja virða víg þessi í móti brennunni — enn vér þolum þat eigi“. Slíkt hit sama mælti Þorgeirr skorargeirr. Þá stóð upp Skafti Þóroddsson ok mælti: „Betra hefði þér verit, Kári, at renna

eigi frá mágum þínum ok skerast nú eigi ór sáttum við góða menn“. Kári kvað þá vísur þrjár:

(46) Hvat skalt runnr þót rynnim
randlinns — of sök minni
hagl *brast skógs* á Skögiar
skýjum — oss *of* frýja —
hinn es helt, *þás* hjalta
hátungur mjök sungu,
brynju meiðr til búðar
blauðr með skegg it rauða.

(47) Varð þás víga Njörðu
vilja þraut at skilja
lítt — gekk skald fyr skjöldu —
Skafta mart at hafti,
es matsjóðar Móða
malmrógs flatan drógu
— *ráð* es alt af sæðru —
inn í búð at trúðar.

(48) Höfðu Gríms at gamni
grœðis elgs ok Helga
— rétt unnut þá runnar —
rennendr Niáls brennu.
Nú mun börgs í björgum
baugs hnykkjandum þykkja
lyngs at loknu þingi
ljóts annan veg þjóta.

Þá varð hlátr mikill. Snorri goði brosti at ok kvað þetta fyrir munni sér svá þó at margir heyrðu:

(49) Vel kann Skafti skilja,
skaut Ásgrímr spjóti,

villat Hólmsteinn flýja,
vegr Þorketill nauðigr.

Hlógu menn nú allmjök. Hallr af Síðu mælti: „Allir menn vitu, hvern harm ek hefi beðit um lát Ljóts sonar míns. Munu þat margir ætla, at hann muni dýrstr gerr af þeim mönnum, er hér hafa látizt. Enn ek vil þat vinna til sátta manna, at leggja son minn ógildan ok ganga þó til at veita þeim bæði trygðir ok grið, er mínir mótstöðumenn eru. Bið ek þik, Snorri goði, ok aðra hina beztu menn, at þér komið því til leiðar, at sættir verði með oss". Síðan settist Hallr niðr. Ok var gerr at hans máli mikill rómr ok góðr, ok lofuðu allir mjök hans góðgirnd. Snorri goði stóð þá upp ok talaði langt erendi ok snjalt ok bað Ásgrím ok Gizur ok aðra þá menn, er fyrir málum váru þaðan at, at þeir skyldi sættast. Ásgrímr mælti: „Þat ætlaða ek þá er Flosi reið heim at mér, at ek mynda við hann aldri sættast. Enn nú vil ek, Snorri goði, sættast fyrir orð þín ok annarra vina várra". Slíkt hit sama mæltu þeir Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli — at þeir mundu sættast — ok fýstu í öllu Þorgeir skorargeir bróður sinn at sættast. Enn hann skarst undan ok kvaðst aldri við Kára skyldu skiljast. Þá mælti Gizurr hvíti: „Nú má Flosi sjá sinn kost, hvárt hann vill sættast til þess at sumir sé utan sætta". Flosi

kvaðst sættast vilja — „ok þykki mér því betra", segir hann, „er ek hefi færi góða menn í móti mér". Guðmundr hinn ríki mælti: „Þat vil ek bjóða at handsala fyrir víg þau er hér hafa orðit á þinginu at mínum hluta til þess at ekki falli niðr brennumálit". Slíkt hit sama mæltu þeir Gizurr hvíti ok Hjalti Skeggjason, Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Mörðr Valgarðsson. Við þetta gekk saman sættin. Var þá handsalat í tólf manna dóm. Ok var Snorri goði fyrir gerðinni ok aðrir góðir menn með honum. Var þá jafnat saman vígum, enn bættir þeir menn, sem umfram váru. Þeir gerðu ok um brennumálin. Skyldi Njál bæta þrennum manngjöldum enn Bergþóru tvennum. Víg Skarpheðins skyldi jafnt ok víg Höskulds Hvítanessgoða. Tvennum manngjöldum skyldi bæta hvárn þeira Gríms ok Helga. Þá skyldu ein manngjöld koma fyrir hvern hinna, er inni höfðu brunnit. Á víg Þórðar Kárasonar var ekki sætzt. Flosi var ok gerr utan ok allir brennumenn — ok skyldu eigi fara samsumars nema þeir vildi. Enn ef þeir færi eigi utan um þat er þrír vetr væri liðnir, þá skyldi hann ok allir brennumenn vera sekir skógarmenn. Ok var svá mælt, at lýsa skyldi sekt þeira á haustþingi eða várþingi hvárt sem heldr vildi. Flosi skyldi vera þó utan þrjá vetr. Gunnarr Lambason ok Grani Gunnarsson, Glúmr Hildisson, Kolr Þorsteinsson —

þeir skyldu aldri útkvæmt eiga. Þá var Flosi spurðr, ef hann vildi láta dæma fyrir sár sitt. Enn hann kveðst ekki vilja taka fémútur á sér. Eyjólfr Bölverksson var lagiðr ógildr fyrir ójöfnuð sinn ok rangyndi. Var þessi sætt nú handsöluð ok efndist öll.

Þeir Ásgrímr gáfu Snorra goða góðar gjafar. Hafði hann virðing mikla af málum þessum. Skafta var engu bættr áverkinn. Þeir Gizurr hvíti ok Hjalti Skeggjason ok Ásgrímr Elliða-Grímsson buðu heim Guðmundi hinum ríka. Hann þá heimboðin, og gaf sinn gullhring hverr þeira honum. Ríðr Guðmundr nú norðr heim ok hafði allra manna lof fyrir þat, hversu hann kom sér við í þessum málum. Þorgeirr skorargeirr bauð Kára með sér at fara. Enn þó riðu þeir fyrst með Guðmundi alt norðr á fjall. Kári gaf Guðmundi gullsylgju, enn Þorgeirr silfrbelti, ok var hvárt tveggja hinn bezti gripr. Skildu þeir með hinni mestu vináttu. Reið Guðmundr þá heim, ok er hann ór sögu þessi. Þeir Kári riðu suðr. af fjallinu ok ofan í Hreppa ok svá til Þjórsár. Flosi ok brennumenn allir með honum riðu austr til Fljótshlíðar. Lét hann þá Sigfússonu skipa til búa sinna. Þá frétti Flosi, at Þorgeirr ok Kári höfðu riðit norðr með Guðmundi hinum ríka. Ok ætluðu menn nú, at þeir myndi vera fyrir norðan land. Þá beiddu Sigfússynir at

fara austr undir Eyjafjöll at fjárheimtum sínum; því at þeir áttu fjárheimtur austr at Höfðabrekku. Flosi leyfði þeim þat ok bað þá þó vera vara um sik ok vera sem skemst. Flosi reið þá *alt inn í Þórsmörk* ok svá á fjall ok fyrir norðan Eyjafjallajökul ok létti eigi fyrr en hann kom heim austr til Svínafells.

Nú verðr at segja frá því, at Hallr af Síðu hafði lagit ógildan son sinn ok vann þat til sætta. Þá bætti honum allr þingheimrinn. Ok varð þat eigi minna fé enn átta hundruð silfrs; enn þat váru fern manngjöld. Enn allir þeir aðrir, er með Flosa höfðu verit, fengu engar bætr fyrir vansa sinn ok undu við hit versta.

Sigfússsynir dvöldust heima tvær nætr. Enn hinn þriðja dag riðu þeir austr til Raufarfells ok váru þar um nóttina. Þeir váru saman fimtán ok ugðu alls ekki at sér. Þeir riðu síð ok ætluðu til Höfðabrekku um kveldit. Þeir áðu í Kerlingardal ok tóku þar á sik svefn mikinn.

146. Þeir Kári Sölmundarson ok Þorgeirr skorargeirr riðu þenna dag austr yfir Markarfljót ok svá austr til Seljalandsmúla. Þar fundu þeir konur nakkvarar. Þær kendu þá ok mæltu til þeira: „Minna gemsið þit enn þeir Sigfússsynir, enn þó farið þit óvarlega“. Þorgeirr mælti: „Hví er ykkr svá statt til Sigfússsona? eða hvat vítið þit til þeira?“ „Þeir váru í nótt

at Raufarfelli", sögðu þær, „ok ætluðu í kveld í Mýdal. Enn þat þótti okkr gott, er þeim var þó ótti at ykkr — ok spurðu, nær þit myndið heim koma". Þá fóru þær leið sína. Enn þeir keyrðu hestana. Þorgeirr mælti: „Hvat er þér næst skapi? vill þú, at vit ríðim eftir þeim". Kári svarar: „Eigi mun ek þess letja". Þorgeirr mælti: „Hvat skulu vit ætla okkr?" „Eigi veit ek þat", segir Kári, „kann þat oft verða, at þeir menn lifa langan aldr, er með orðum eru vegnir. Enn veit ek, hvat þú munt þér ætla. Þú munt ætla þér átta menn. Ok er þat þó minna, enn þat er þú vátt þá sjau í skorinni ok fórt í festi ofan til þeira. Enn yðr frændum er svá háttat, at þér viljið yðr alt til ágætis gera. Nú mun ek eigi minna at gera enn vera hjá þér til frásagnar. Skulu vit nú ok tveir einir eftir ríða; því at ek sé, at þú hefir svá til ætlat". Síðan riðu þeir austr hit efra og kvámu ekki í Holt; því at Þorgeirr vildi ekki, at bræðrum hans mætti um kenna, hvat sem í gerðist. Þeir riðu þá austr til Mýdals. Þar mættu þeir manni nökkurum — ok hafði torfhrip á hrossi. Hann tók til orða: „Of fámennr ert þú nú, Þorgeirr félagi". „Hvat er nú í því?" sagði Þorgeirr. „Því", sagði sjá, „at nú bæri veiði í hendr. Hér riðu um Sigfússsynir ok munu sofa í allan dag austr í Kerlingardal; því at þeir ætluðu ekki lengra í

kveld enn til Höfðabrekku". Síðan riðu hvárir leið sína. Riðu þeir Þorgeirr austr á Arnarstakksheiði. Ok er ekki at segja frá ferð þeira fyrr enn þeir kvámu til Kerlingardalsár. Áin var mikil. Riðu þeir nú upp með ánni; því at þeir sá þar hross með söðlum. Þeir riðu nú þangat til ok sá, at þar sváfu menn í dæl nakkvarri, ok stóðu spjót þeira ofan frá þeim. Þeir tóku spjótin ok báru út á ána. Þorgeirr mælti: „Hvárt vill þú, at vit vekim þá?" Kári svarar: „Eigi spyrr þú þessa af því at eigi hafir þú þetta áðr ráðit með þér at vega eigi at liggjandi mönnum ok vega skammarvíg". Síðan æptu þeir á þá. Vöknuðu þeir þá ok hljópu upp allir ok þrífa til vápna sinna. Þeir Kári réðu eigi á þá fyrr enn þeir váru vápnaðir. Þorgeirr skorargeirr hleypr þar at, sem fyrir var Þorkell Sigfússon. Í því bili hljóp maðr at baki honum, ok fyrr enn hann gæti unnit Þorgeiri nakkvarn geig, þá reiddi Þorgeirr tveim höndum öxina Rimmugýgi ok rak í höfuð þeim öxarhamarinn, er at baki honum stóð, svá at haussinn brotnaði í smán mola. Fell sá þegar ok var dauðr. Enn er hann reiddi fram öxina hjó hann á öxl Þorkatli ok klauf frá ofan alla höndina, ok fell Þorkell dauðr niðr. Í móti Kára réð Mörðr Sigfússon ok Sigurðr Lambason ok Lambi Sigurðarson. Hann hljóp at baki Kára ok lagði til hans spjóti. Kári fekk sét

hann ok hljóp upp við lagit ok brá í sundr við fótunum. Kom þá lagit í völlinn. Enn Kári hljóp á spjótskaftit ok braut í sundr. Hann hafði spjótit í annarri hendi enn í annarri sverð enn engan skjöld. Hann lagði hinni hægri hendi til Sigurðar Lambasonar. Kom lagit í brjóstit, ok gekk spjótit út um herðarnar. Fell hann þá ok var þegar dauðr. Hinni vinstri hendi hjó hann til Marðar Sigfússsonar, ok kom á mjöðmina, ok tók hana í sundr ok svá hrygginn. Fell hann áfram ok þegar dauðr. Eftir þat snerist hann á hæli svá sem skaftkringla ok at Lamba Sigurðarsyni. Enn hann fekk þat eitt fangaráðit, at hann tók á rás undan. Nú sneri Þorgeirr í móti Leiðólfi hinum sterka. Ok hjó þar hvárr til annars jafnsnimma. Ok varð svá mikit högg Leiðólfs, at alt tók af skildinum þat er nam. Þorgeirr hafði höggvit tveim höndum með öxinni Rimmugýgi. Ok kom hin eftri hyrnan í skjöldinn, ók klofnaði hann í sundr. Enn hin fremri hyrnan tók viðbeinat ok í sundr ok reist ofan í brjóstit á hol. Kári kom at í því ok rak undan Leiðólfi fótinn í miðju lærinu. Fell Leiðólfr þá ok var þegar dauðr. Ketill ór Mörk mælti: „Renna munu vér til hesta várra, ok megu vér ekki við haldast fyrir ofreflismönnum þessum“. Þeir runnu þá til hesta sinna ok hljópu á bak. Þorgeirr mælti: „Vill þú, at vit eltim þá? ok munu vit

enn geta drepit þá nakkvara“. „Sá ríðr síðast“, segir Kári „at ek vil eigi drepa — enn þat er Ketill ór Mörk; — því at vit eigum systr tvær, enn honum hefir farit þó bezt í málum várum áðr“. Stigu þeir þá á hesta sína ok riðu þar til er þeir kvámu heim í Holt. Lét Þorgeirr þá bræðr sína fara austr í Skóga; því at þeir áttu þar annat bú ok því at Þorgeirr vildi eigi, at bræðr hans mætti kalla griðníðinga. Hafði Þorgeirr þar þá mannmart svá at aldri var þar færa vígra karla enn þrír tigir. Var þar þá gleði mikil. Þótti mönnum Þorgeirr mjök hafa vaxit ok framit sik ok báðir þeir Kári. Höfðu menn í minnum mjök eftirreið þeira, er þeir riðu tveir at fimtán mönnum ok drápu þá fimm, enn rendu þeim tíu, er undan kvámust. — Nú er frá þeim Katli at segja, at þeir riðu sem mest máttu þeir til þess er þeir kvámu heim til Svínafells ok sögðu sínar farar eigi sléttar. Flosi kvað slíks at ván — „ok er yðr þetta viðvörun“, segir hann, „skuluð þér nú aldri svá fara síðan“. Flosi var allra manna glaðastr ok beztr heima at hitta. Ok er svá sagt, at honum hafi flestir hlutir höfðinglegast gefnir verit. Var hann nú heima um sumarit ok svá um vetrinn. Enn um vetrinn eftir jól kom Hallr af Síðu austan ok Kolr son hans. Flosi varð feginn kvámu hans. Töluðu þeir oft um málaferlin. Sagði Flosi, at þeir höfðu mikit

ok þat varða þeim fjörbaugsgarð. Gengu þeir þá í braut ok til lögréttu. Þar var þá fimtardómrinn settr. — Þá er þeir Ásgrímr ok Mörðr váru í braut gengnir, þá urðu dómendr ekki á sáttir, hversu dæma skyldi; því at þeir vildu sumir dæma með Flosa enn sumir með Merði ok Ásgrími. Urðu þeir Flosi ok Eyjólfr þá at véfengja dóminn. Dvaldist þeim þar at því meðan stefnurnar höfðu verit. Litlu síðar var þeim sagt Flosa ok Eyjólfi, at þeim var stefnt at Lögbergi í fimtardóm tveim stefnum hvárum þeira. Eyjólfr mælti þá: „Illu heilli höfu vér hér dvalizt: er þeir hafa fyrri orðit at bragði at stefna enn vér. Hefir hér nú fram komit slægð Þórhalls — ok er hann engum manni líkr at viti sínu. Eigu þeir nú fyrri at sækja í dóm sín mál. Lá þeim þar ok alt við. Enn þó skulu vér nú ganga til Lögbergs ok búa mál til á hendr þeim, þó at oss komi þat fyrir lítit“. Fóru þeir þá til Lögbergs, ok stefndi Eyjólfr þeim um þingsafglöpun. Síðan gengu þeir til fimtardómsins. Þá er þeir Mörðr ok Ásgrímr kvámu til fimtardómsins, þá nemndi Mörðr sér vátta ok bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar sinnar ok til sóknargagna þeira allra, er hann hugði fram at bera á hendr þeim Flosa ok Eyjólfi. Bauð hann lögboði at dómi svá at dómendr heyrðu um dóm þveran. Í fimtardómi skyldu ok sönnunarmenn fylgja eið-

um, ok skyldu þeir ok eiða vinna. Mörðr nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek vinn fimtardómseið. Bið ek svá guð hjálpa mér í þvísa ljósi ok í öðru, at ek skal svá sök þessa sækja sem ek veit réttast ok sannast ok helzt at lögum. Ok hygg ek Flosa sannan at sök þessi vera, ef efni eru at því. Ok ek hefka fé borit í dóm þenna til liðs mér um sök þessa ok ek munka bera, ek hefka fé fundit ok ek munka finna, hvártki til laga né til ólaga“. Sönnunarmenn Marðar gengu þá tveir at dómi ok nemndu sér vátta — „í þat vætti, at vit vinnum eið at bók, lögeið, — biðju vit svá guð hjálpa okkr í þvísa ljósi ok í öðru, — at vit leggjum þat undir þegnskap okkarn, at vit hyggjum, at Mörðr muni svá sækja sök þessa sem hann veit réttast ok sannast ok helzt at lögum ok hann hefrat fé borit í dóm þenna um sök þessa til liðs sér ok hann munat bera ok hann hefrat fé fundit ok hann munat finna hvártki til laga né til ólaga“. Mörðr hafði kvadda Þingvallarbúa níu til sakarinnar. Síðan nemndi Mörðr sér vátta ok sagði fram þær fjórar sakar, er hann hann hafði til búnar á hendr þeim Flosa ok Eyjólfi. Ok hafði Mörðr þau öll orð í framsögu sakar sinnar, sem hann hafði í stefnum sínum. Sagði hann svá skapaðar fjörbaugssakar þessar fram í fimtardóm sem hann kvað at þá er hann stefndi. Mörðr nemndi

sér vátta ok bauð búum þeim níu í setu vestr á árbakka. Mörðr nemndi sér vátta ok bauð þeim Flosa ok Eyjólfi at ryðja kviðinn. Þeir gengu til at ryðja kvið ok hugðu at ok gátu hvergi rengdan, gengu frá við svá búit ok undu illa við. Mörðr nemndi sér vátta ok beiddi búa þá níu framburðar um kviðinn, er hann hafði áðr kvadda, at bera annat tvegggja af eða á. Búar Marðar gengu þá at dómi, ok taldi einn fram kviðinn enn allir guldu samkvæði. Þeir höfðu allir unnit fimtardómseið ok báru Flosa sannan at sökinni ok báru á hann kvíðinn. Báru þeir svá skapaðan fram kviðinn í fimtardóm yfir höfði þeim manni, er Mörðr hafði sök sína fram sagt. Síðan báru þeir kviðu þá alla, er þeir váru skyldir at bera, til allra saka. Ok fór þat löglega fram. Eyjólfr Bölverksson ok þeir Flosi sátu um at rengja ok gátu ekki at gert. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti, at búar þessir níu, er ek kvadda til saka þessa, er ek höfðaða á hendr Flosa Þórðarsyni ok Eyjólfi Bölverkssyni, hafa borit á kviðinn ok borit þá sanna at sökum“. Nemndi hann sér þessa vátta. Í annat sinn nemndi hann sér vátta — „nemni ek í þat vætti“, sagði hann, „at ek býð Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru fram komin sóknargögn öll —

boðit til eiðspjalls, unninn eiðr, sögð fram sök, borit stefnuvætti, boðit búum í setu, boðit til ruðningar um kviðinn, borinn kviðr, nemndir váttar at kviðburði". Nemndi hann sér þessa vátta at gögnum þeim sem fram váru komin. Þá stóð sá upp, er sökin hafði yfir höfði verit fram sögð, ok reifði málit. Hann reifði þat fyrst, er Mörðr bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar ok til sóknargagna allra. Þá reifði hann þat því næst, er Mörðr vann eið ok sönnunarmenn hans. Þá reifði hann þat er Mörðr sagði fram sök — ok kvað svá at orði, at hann hafði þau orð öll í reifingu sinni, er Mörðr hafði áðr í framsögu sakar sinnar ok hann hafði í stefnu sinni — „ok hann sagði svá skapaða sökina fram í fimtardóm, sem hann kvað at þá er hann stefndi". Þá reifði hann þat er þeir báru stefnuvætti ok taldi þá öll orð þau er hann hafði áðr í stefnu sinni ok þeir höfðu í vættisburði sínum — „ok nú hefi ek", sagði hann, „í reifingu minni. Ok þeir báru svá skapaðan kviðinn fram í fimtardóm, sem hann kvað þá at, er hann stefndi". Síðan reifði hann þat er Mörðr bauð búum í setu. Þá reifði hann þat því næst, er hann bauð Flosa at ryðja kviðinn — „eða þeim manni, er handselda lögvörn hefir fyrir hann". Þá reifði hann þat er búar gengu at dómi ok báru á kviðinn ok báru Flosa sannan at sökinni — „báru þeir svá

skapaðan níu búa kvið þenna fram í fimtardóm". Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at því er kviðrinn var á borinn. Þá reifði hann þat er Mörðr nemndi vátta at gögnum ok bauð til varnar. Mörðr Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti", sagði hann, „at ek banna Flosa Þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru öll sóknargögn fram komin þau er sökinni eigu at fylgja at reifðu máli ok svá bornum gögnum". Síðan reifði reifingarmaðr þetta váttorð. Mörðr nemndi sér vátta ok beiddi dómendr at dæma um mál þetta. Þá mælti Gizurr hvíti: „Fleira munt þú, Mörðr, eiga at gera; því at eigi munu fernar tylftir dæma eiga". Flosi mælti nú við Eyjólf: „Hvat er nú til ráða?" Eyjólfr svarar: „Nú er ór vöndu at ráða. Enn þó skulu vér nú bíða — því at get, at nú geri þeir rangt í sókninni; því at Mörðr beiddi þegar dóms á málinu. Enn þeir eigu at nemna ór dóminum sex menn. Síðan eigu þeir við vátta at bjóða okkr ór at nemna dóminum aðra sex menn. Enn vit skulum þat eigi gera; því at þá eigu þeir at nemna ór þá sex menn — ok mun þeim þat yfir sjást. Er þá ónýtt alt mál þeira, ef þeir gera þat eigi; því at þrennar tylftir eigu at dæma málit". Flosi mælti: „Vitr maðr ert þú, Eyjólfr, svá at fáir menn munu standa á sporði þér". Mörðr

Valgarðsson nemndi sér vátta — „nemni ek í þat vætti“ sagði hann, „at ek nemni þessa sex menn ór dóminum“ — ok nemndi þá alla á namn — „ann ek yðr eigi at sitja í dóminum. Nemni ek yðr ór at alþingismáli réttu ok allsherjar lögum“. Eftir þat bauð hann þeim Flosa ok Eyjólfi við vátta at nemna ór aðra sex menn ór dóminum. Enn þeir Flosi vildu eigi ór nemna. Mörðr lét þá dæma málit. Ok er dæmt var málit, þá nemndi Eyjólfr sér vátta ok kallaði ónýttan dóm þeira ok alt þat er þeir höfðu at gert — fann þat til, at dæmt hafði hálf fjórða tylft þar sem þrennar áttu at dæma — „skulu vér nú sækja fimtardómssakar várar á þá ok gera þá sekja“. Gizurr hvíti mælti þá við Mörð Valgarðsson: „Allmjök hefir þér yfir sézt, er þú skyldir þetta rangt gera. Ok er slíkt ógæfa mikil. Eða hvat skal nú til ráða taka, Ásgrímr frændi? segir Gizurr“. Ásgrímr mælti: „Nú skulu vér enn senda mann Þórhalli syni mínum ok vita, hvat hann leggr til ráðs með oss“.

145. Snorri goði spyrr nú, hvar komit er málunum. Tekr hann þá at fylkja liði sínu fyrir neðan Almannagjá millum ok Hlaðbúðar ok sagði fyrir áðr sínum mönnum, hvat þeir skyldu at gera. Sendimaðrinn kemr nú til Þórhalls Ásgrímssonar ok segir honum, hvar þá var komit, at þeir Mörðr Valgarðsson mundu sekir gervir allir enn eytt öllu vígsmálinu. Enn

er hann heyrði þetta, brá honum svá við, at hann mátti eigi orði upp koma. Hann spratt þá upp ór rúminu ok þreif tveim höndum spjótit Skarpheðinsnaut ok rak í gegnum fótinn á sér. Var þar á holdit ok kveisunaglinn á spjótinu — því at hann skar út ór fætinum, — enn blóðfossinn fellr ok vágföllin svá at lækr fell eftir gólfinu. Hann gekk nú út ór búðinni óhaltr ok fór svá hart, at sendimaðrinn fekk ekki fylgt honum. Ferr hann nú þar til er hann kemr til fimtardómsins. Þar mætti hann Grími hinum rauða frænda Flosa. Ok jafnskjótt sem þeir fundust, lagði Þórhallr til hans spjótinu, ok kom í skjöldinn, ok klofnaði hann í sundr, enn spjótit hljóp í gegnum hann svá at oddrinn kom út á milli herðanna. Þórhallr kastaði honum dauðum af spjótinu. Kári Sölmundarson gat sét þetta ok mælti við Ásgrím: „Hér er kominn Þórhallr son þinn ok hefir vegit víg nú þegar. Ok er þetta skömm mikil, ef hann einn skal hug til hafa af hefna brennunnar“. „Þat skal ok eigi vera“, segir Ásgrímr, „og snúm vér nú at þeim“. Var þá kall mikit um allan herinn, ok síðan var æpt heróp. Þeir Flosi snerust þá við. Ok eggjuðust nú fast hvárirtveggju. Kári Sölmundarson sneri nú þar at, sem fyrir var Árni Kolsson ok Hallbjörn hinn sterki. Ok þegar er Hallbjörn sá Kára, hjó hann til hans ok stefndi á fótinn. Enn Kári hljóp í loft upp, ok misti

Hallbjörn hans. Kári sneri at Árna Kolssyni ok hjó til hans, ok kom á öxlina ok tók í sundr axlarbeinit ok viðbeinat ok hljóp alt ofan í brjóstit. Fell Árni þegar dauðr til jarðar. Síðan hjó hann til Hallbjarnar, ok kom í skjöldinn ok gekk í gegnum skjöldinn ok svá ofan af honum þumaltána. Hólmsteinn skaut spjóti til Kára. Enn hann tók á lofti spjótit ok sendi aftr, ok varð þat manns bani í liði Flosa. Þorgeirr skorargeirr kom at þar er fyrir var Hallbjörn hinn sterki. Þorgeirr lagði til hans svá fast með annarri hendi, at Hallbjörn fell fyrir ok komst nauðulega á fætr ok sneri þegar undan. Þá mætti Þorgeirr Þorvaldi Þrumketilssyni ok hjó þegar til hans með öxinni Rimmugýgi, er átt hafði Skarpheðinn. Þorvaldr kom fyrir sik skildinum. Þorgeirr hjó í skjöldinn ok klauf allan — enn hyrnan sú hin fremri rann í brjóstit ok gekk á hol, ok fell Þorvaldr þegar ok var dauðr. Nú er at segja frá því, at Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Þórhallr son hans, Hjalti Skeggjason ok Gizurr hvíti sóttu at þar sem fyrir var Flosi ok Sigfússsynir ok aðrir brennumenn. Var þar allharðr bardagi — ok laukst með því, at þeir Ásgrímr gengu at svá fast, at þeir Flosi hrukku undan. Guðmundr hinn ríki ok Mörðr Valgarðsson ok Kári Sölmundarson ok Þorgeirr skorargeirr sóttu þar at, er fyrir váru Öxfirðingar og Austfirðingar og Reykdæl-

ir. Var þar allharðr bardagi. Kári Sölmundarson kom at þar er fyrir var Bjarni Brodd-Helgason. Kári þreif upp spjót ok lagði til hans, ok kom í skjöldinn. Bjarni skaut hjá sér skildinum — ella hefði spjótit staðið í gegnum hann. Hann hjó þá til Kára, ok stefndi á fótinn. Kári kippir fætinum og snerist undan á hæli, ok misti Bjarni hans. Kári hjó þegar til hans. Þá hljóp maðr fram ok skaut skildi fyrir Bjarna. Kári klauf ofan allan skjöldinn, ok nam blóðrefillinn lærit ok reist ofan allan fótinn. Sá maðr fell þegar ok varð aldri örkumlalauss, meðan hann lifði. Kári þreif þá tveim höndum spjótit ok snerist at Bjarna ok lagði til hans. Hann sá engan sinn kost annan, enn hann lét fallast þvers undan laginu. Enn þegar er Bjarni kemst á fætr, hrökk hann undan. Þorgeirr skorargeirr sótti þá at þar er fyrir var Hólmsteinn Spak-Bersason ok Þorkell Geitisson. Lauk svá með þeim, at þeir Hólmsteinn hrukku undan. Varð þá óp mikit at þeim af mönnum Guðmundar ríka. Þorvarðr Tjörvason frá Ljósavatni fekk sár mikit. Hann var skotinn í handlegg. Ok ætluðu menn, at skotit hefði Halldórr son Guðmundar hins ríka. Ok hafði hann þetta sár bótalaust alla æfi síðan. Var þar nú þröng mikil. Enn þó at hér sé sagt frá nökkurum atburðum, þá eru hinir þó miklu fleiri, er menn hafa engar frásagnir af.

Flosi hafði þat sagt sínum mönnum, at þeir skyldi leita til vígis í Almannagjá, ef þeir yrði forviða; því at þar mátti einum megum at sækja. Enn flokkr sá er Síðu-Hallr hafði ok Ljótr son hans höfðu hörfat frá í braut fyrir atgöngu þeira feðga Ásgríms ok Þórhalls. Sneru þeir ofan fyrir austan Öxará. Hallr mælti þá: „Hér slær í allmikil óefni, er allr þingheimr berst. Vilda ek, Ljótr frændi, at vit bæðim okkr liðs at skilja menn, þó at okkr sé þat til orðs lagit af nökkurum mönnum. Skalt þú bíða við brúarsporðinn. Enn ek mun ganga í búðir ok biðja mér liðs“. Ljótr mælti: „Ef ek sé, at þeir Flosi þurfu liðs af mönnum várum, þá mun ek þegar hlaupa til með þeim“. „Þat munt þú gera sem þér líkar“, segir Hallr, „enn biðja vil ek þik, at þú bíðir mín“. Nú brestr flótti í liði Flosa, ok flýja þeir allir vestr um Öxará. Enn þeir Ásgrímr ok Gizurr hvíti gengu eftir ok allr herrinn. Þeir Flosi hörfuðu neðan milli Virkisbúðar ok Hlaðbúðar. Snorri goði hafði þar fylkt fyrir liði sínu svá þykt, at þeim gekk eigi þar at fara. Snorri goði kallaði þá á Flosa: „Hví farið þér svá geystir? eða hverir elta yðr?“ Flosi svarar: „Ekki spyrr þú þessa af því er eigi vitir þú þat áðr. Enn hvárt veldr þú því, er vér megum eigi sækja til vígis í Almannagjá?“ „Eigi veld ek því“, segir Snorri, „enn hitt er satt, at ek veit, hverir valda — ok mun

ok segja þér, ef þú vill, at þeir valda því Þorvaldr kroppinskeggi ok Kolr". Þeir váru þá báðir dauðir ok höfðu verit hin mestu illmenni í liði Flosa. Í annan stað mælti Snorri til sinna manna: „Gerit þér nú hvárttveggja, at þér höggvið ok leggið til þeira, ok keyrið þá í braut heðan. Munu þeir þá skamma stund hér við haldast, er hinir sækja at neðan. Skuluð þér þá ekki eftir ganga ok láta þá sjálfa á sjást". Skafta Þóroddssyni var sagt, at Þorsteinn holmuðr son hans var í bardaga með Guðmundi hinum ríka mági sínum. Ok þegar Skafti vissi þetta, gekk hann til búðar Snorra goða ok ætlaði at biðja Snorra, at hann gengi til at skilja þá með honum. Enn er hann var eigi alt kominn at búðardurunum Snorra, þá var bardaginn sem óðastr. Þeir Ásgrímr ok hans menn gengu þar þá at neðan. Þá mælti Þórhallr við Ásgrím föður sinn: „Þar er hann Skafti Þóroddsson nú, faðir". Ásgrímr mælti: „Sé ek þat, frændi". Skaut hann þá spjóti til Skafta — ok kom fyrir neðan þat, er kálfi var digrastr, ok svá í gegnum báða fætrna. Skafti fell við skotit ok fekk eigi upp staðit. Fengu þeir þat eina ráðs tekit, er hjá váru, at þeir drógu Skafta inn í búð svarðskriða nakkvars flatan. Þeir Ásgrímr gengu þá at svá fast, at Flosi ok hans menn hrukku undan suðr með ánni til Möðrvellingabúðar. Þar var maðr úti hjá búð nakk-

varri, er Sölvi hét. Hann sauð í katli miklum ok hafði þá upp fært ór katlinum, enn vellan vár sem áköfust. Sölvi gat at líta, hvar þeir flýðu Austfirðingarnir ok váru þá komnir mjök svá þar gegnt. Hann mælti þá: „Hvárt munu þessir allir ragir Austfirðingarnir, er hér flýja? ok jafnvel rennr hann Þorkell Geitisson. Ok er allmjök logit frá honum, er margir hafa þat sagt, at hann væri hugr einn — enn nú rennr engi harðara enn hann“. Hallbjörn hinn sterki var þar nær staddr ok mælti: „Eigi skalt þú þat eiga til at segja, at vér sém allir ragir“, ok þreif til hans ok brá honum á loft ok rak hann at höfði í soðketilinn. Dó Sölvi þegar. Var þá ok sótt at Hallbirni, ok varð hann þá undan at leita. Flosi skaut spjóti til Brúna Hafliðasonar, ok kom á hann miðjan, ok varð þat hans bani. Hann var í liði Guðmundar hins ríka. Þorsteinn Hlennason tók spjótit ór sárinu ok skaut aftr at Flosa, ok kom á fótinn, ok fekk hann sár mikit ok fell við. Hann stóð upp þegar. Hörfuðu þeir þá til Vatnsfirðingabúðar. Þeir Ljótr ok Hallr gengu þá austan yfir á með flokk sinn allan. Ok þá er þeir kvámu á hraunit, var skotit spjóti ór liði Guðmundar hins ríka, ok kom þat á Ljót miðjan. Fell hann þegar dauðr niðr. Ok varð aldri uppvíst, hverr þetta víg hafði vegit. Þeir Flosi hörfuðu nú upp um Vatnsfirðingabúð. Þorgeirr

skorargeirr mælti þá við Kára Sölmundarson: „Þar er hann nú Eyjólfr Bölverksson, ef þú vill launa honum hringinn“. „Ek ætla þat nú eigi fjarri“, segir Kári, ok þreif spjót af manni ok skaut til Eyjólfs, ok kom þat á hann miðjan ok gekk í gegnum hann. Fell Eyjólfr þegar dauðr til jarðar. Þá varð hvíld nökkur á um bardagann. Snorri goði kom þá at með flokk sinn. Var þar þá Skafti í liði með honum — ok hljópu þegar í milli þeira. Náðu þeir þá eigi at berjast. Hallr gekk þá í lið með þeim ok vildi skilja þá. Váru þá sett grið, ok skyldu þau haldast um þingit. Var þá búit um lík ok færð til kirkju, enn bundin sár þeira manna, er særðir váru. Annan dag eftir gengu menn til Lögbergs. Hallr af Síðu stóð upp ok kvaddi sér hljóðs — ok fekst þegar. Hann mælti svá: „Hér hafa orðit harðir atburðir í mannaláti ok málasóknum. Mun ek enn sýna þat, er ek em lítilmenni. Ek vil nú biðja Ásgrím ok þá menn aðra, er fyrir málum þessum eru, at þeir unni oss jafnsættis“. Fór hann þar um mörgum fögrum orðum. Kári Sölmundarson mælti: „Þó at allir sættist aðrir á sín mál, þá skal ek eigi sættast á mín mál; því at þér munuð vilja virða víg þessi í móti brennunni — enn vér þolum þat eigi“. Slíkt hit sama mælti Þorgeirr skorargeirr. Þá stóð upp Skafti Þóroddsson ok mælti: „Betra hefði þér verit, Kári, at renna

eigi frá mágum þínum ok skerast nú eigi ór sáttum við góða menn". Kári kvað þá vísur þrjár:

(46) Hvat skalt runnr þót rynnim
randlinns — of sök minni
hagl *brast skógs* á Skögiar
skýjum — oss *of* frýja —
hinn es helt, *þás* hjalta
hátungur mjök sungu,
brynju meiðr til búðar
blauðr með skegg it rauða.

(47) Varð þás víga Njörðu
vilja þraut at skilja
lítt — gekk skald fyr skjöldu —
Skafta mart at hafti,
es matsjóðar Móða
malmrógs flatan drógu
— *ráð* es alt af æðru —
inn í búð at trúðar.

(48) Höfðu Gríms at gamni
grœðis elgs ok Helga
— rétt unnut þá runnar —
rennendr Nials brennu.
Nú mun börgs í björgum
baugs hnykkjandum þykkja
lyngs at loknu þingi
ljóts annan veg þjóta.

Þá varð hlátr mikill. Snorri goði brosti at ok kvað þetta fyrir munni sér svá þó at margir heyrðu:

(49) Vel kann Skafti skilja,
skaut Ásgrímr spjóti,

villat Hólmsteinn flýja,
vegr Þorketill nauðigr.

Hlógu menn nú allmjök. Hallr af Síðu mælti: „Allir menn vitu, hvern harm ek hefi beðit um lát Ljóts sonar míns. Munu þat margir ætla, at hann muni dýrstr gerr af þeim mönnum, er hér hafa látizt. Enn ek vil þat vinna til sátta manna, at leggja son minn ógildan ok ganga þó til at veita þeim bæði trygðir ok grið, er mínir mótstöðumenn eru. Bið ek þik, Snorri goði, ok aðra hina beztu menn, at þér komið því til leiðar, at sættir verði með oss". Síðan settist Hallr niðr. Ok var gerr at hans máli mikill rómr ok góðr, ok lofuðu allir mjök hans góðgirnd. Snorri goði stóð þá upp ok talaði langt erendi ok snjalt ok bað Ásgrím ok Gizur ok aðra þá menn, er fyrir málum váru þaðan at, at þeir skyldi sættast. Ásgrímr mælti: „Þat ætlaða ek þá er Flosi reið heim at mér, at ek mynda við hann aldri sættast. Enn nú vil ek, Snorri goði, sættast fyrir orð þín ok annarra vina várra". Slíkt hit sama mæltu þeir Þorleifr krákr ok Þorgrímr hinn mikli — at þeir mundu sættast — ok fýstu í öllu Þorgeir skorargeir bróður sinn at sættast. Enn hann skarst undan ok kvaðst aldri við Kára skyldu skiljast. Þá mælti Gizurr hvíti: „Nú má Flosi sjá sinn kost, hvárt hann vill sættast til þess at sumir sé utan sætta". Flosi

kvezt sættast vilja — „ok þykki mér því betra“, segir hann, „er ek hefi færi góða menn í móti mér“. Guðmundr hinn ríki mælti: „Þat vil ek bjóða at handsala fyrir víg þau er hér hafa orðit á þinginu at mínum hluta til þess at ekki falli niðr brennumálit“. Slíkt hit sama mæltu þeir Gizurr hvíti ok Hjalti Skeggjason, Ásgrímr Elliða-Grímsson ok Mörðr Valgarðsson. Við þetta gekk saman sættin. Var þá handsalat í tólf manna dóm. Ok var Snorri goði fyrir gerðinni ok aðrir góðir menn með honum. Var þá jafnat saman vígum, enn bættir þeir menn, sem umfram váru. Þeir gerðu ok um brennumálin. Skyldi Njál bæta þrennum manngjöldum enn Bergþóru tvennum. Víg Skarpheðins skyldi jafnt ok víg Höskulds Hvítanessgoða. Tvennum manngjöldum skyldi bæta hvárn þeira Gríms ok Helga. Þá skyldu ein manngjöld koma fyrir hvern hinna, er inni höfðu brunnit. Á víg Þórðar Kárasonar var ekki sætzt. Flosi var ok gerr utan ok allir brennumenn — ok skyldu eigi fara samsumars nema þeir vildi. Enn ef þeir færi eigi utan um þat er þrír vetr væri liðnir, þá skyldi hann ok allir brennumenn vera sekir skógarmenn. Ok var svá mælt, at lýsa skyldi sekt þeira á haustþingi eða várþingi hvárt sem heldr vildi. Flosi skyldi vera þó utan þrjá vetr. Gunnarr Lambason ok Grani Gunnarsson, Glúmr Hildisson, Kolr Þorsteinsson —

þeir skyldu aldri útkvæmt eiga. Þá var Flosi spurðr, ef hann vildi láta dæma fyrir sár sitt. Enn hann kveðst ekki vilja taka fémútur á sér. Eyjólfr Bölverksson var lagiðr ógildr fyrir ójöfnuð sinn ok rangyndi. Var þessi sætt nú handsöluð ok efndist öll.

Þeir Ásgrímr gáfu Snorra goða góðar gjafar. Hafði hann virðing mikla af málum þessum. Skafta var engu bættr áverkinn. Þeir Gizurr hvíti ok Hjalti Skeggjason ok Ásgrímr Elliða-Grímsson buðu heim Guðmundi hinum ríka. Hann þá heimboðin, og gaf sinn gullhring hverr þeira honum. Ríðr Guðmundr nú norðr heim ok hafði allra manna lof fyrir þat, hversu hann kom sér við í þessum málum. Þorgeirr skorargeirr bauð Kára með sér at fara. Enn þó riðu þeir fyrst með Guðmundi alt norðr á fjall. Kári gaf Guðmundi gullsylgju, enn Þorgeirr silfrbelti, ok var hvárt tveggja hinn bezti gripr. Skildu þeir með hinni mestu vináttu. Reið Guðmundr þá heim, ok er hann ór sögu þessi. Þeir Kári riðu suðr. af fjallinu ok ofan í Hreppa ok svá til Þjórsár. Flosi ok brennumenn allir með honum riðu austr til Fljótshlíðar. Lét hann þá Sigfússonu skipa til búa sinna. Þá frétti Flosi, at Þorgeirr ok Kári höfðu riðit norðr með Guðmundi hinum ríka. Ok ætluðu menn nú, at þeir myndi vera fyrir norðan land. Þá beiddu Sigfússynir at

fara austr undir Eyjafjöll at fjárheimtum sínum; því at þeir áttu fjárheimtur austr at Höfðabrekku. Flosi leyfði þeim þat ok bað þá þó vera vara um sik ok vera sem skemst. Flosi reið þá *alt inn í Þórsmörk* ok svá á fjall ok fyrir norðan Eyjafjallajökul ok létti eigi fyrr en hann kom heim austr til Svínafells.

Nú verðr at segja frá því, at Hallr af Síðu hafði lagit ógildan son sinn ok vann þat til sætta. Þá bætti honum allr þingheimrinn. Ok varð þat eigi minna fé enn átta hundruð silfrs; enn þat váru fern manngjöld. Enn allir þeir aðrir, er með Flosa höfðu verit, fengu engar bætr fyrir vansa sinn ok undu við hit versta.

Sigfússsynir dvöldust heima tvær nætr. Enn hinn þriðja dag riðu þeir austr til Raufarfells ok váru þar um nóttina. Þeir váru saman fimtán ok ugðu alls ekki at sér. Þeir riðu síð ok ætluðu til Höfðabrekku um kveldit. Þeir áðu í Kerlingardal ok tóku þar á sik svefn mikinn.

146. Þeir Kári Sölmundarson ok Þorgeirr skorargeirr riðu þenna dag austr yfir Markarfljót ok svá austr til Seljalandsmúla. Þar fundu þeir konur nakkvarar. Þær kendu þá ok mæltu til þeira: „Minna gemsið þit enn þeir Sigfússsynir, enn þó farið þit óvarlega“. Þorgeirr mælti: „Hví er ykkr svá statt til Sigfússsona? eða hvat vitið þit til þeira?“ „Þeir váru í nótt

at Raufarfelli“, sögðu þær, „ok ætluðu í kveld í Mýdal. Enn þat þótti okkr gott, er þeim var þó ótti at ykkr — ok spurðu, nær þit myndið heim koma“. Þá fóru þær leið sína. Enn þeir keyrðu hestana. Þorgeirr mælti: „Hvat er þér næst skapi? vill þú, at vit ríðim eftir þeim“. Kári svarar: „Eigi mun ek þess letja“. Þorgeirr mælti: „Hvat skulu vit ætla okkr?“ „Eigi veit ek þat“, segir Kári, „kann þat oft verða, at þeir menn lifa langan aldr, er með orðum eru vegnir. Enn veit ek, hvat þú munt þér ætla. Þú munt ætla þér átta menn. Ok er þat þó minna, enn þat er þú vátt þá sjau í skorinni ok fórt í festi ofan til þeira. Enn yðr frændum er svá háttat, at þér viljið yðr alt til ágætis gera. Nú mun ek eigi minna at gera enn vera hjá þér til frásagnar. Skulu vit nú ok tveir einir eftir ríða; því at ek sé, at þú hefir svá til ætlat“. Síðan riðu þeir austr hit efra og kvámu ekki í Holt; því at Þorgeirr vildi ekki, at bræðrum hans mætti um kenna, hvat sem í gerðist. Þeir riðu þá austr til Mýdals. Þar mættu þeir manni nökkurum — ok hafði torfhrip á hrossi. Hann tók til orða: „Of fámennr ert þú nú, Þorgeirr félagi“. „Hvat er nú í því?“ sagði Þorgeirr. „Því“, sagði sjá, „at nú bæri veiði í hendr. Hér riðu um Sigfússsynir ok munu sofa í allan dag austr í Kerlingardal; því at þeir ætluðu ekki lengra í

kveld enn til Höfðabrekku". Síðan riðu hvárir leið sína. Riðu þeir Þorgeirr austr á Arnarstakksheiði. Ok er ekki at segja frá ferð þeira fyrr enn þeir kvámu til Kerlingardalsár. Áin var mikil. Riðu þeir nú upp með ánni; því at þeir sá þar hross með söðlum. Þeir riðu nú þangat til ok sá, at þar sváfu menn í dæl nakkvarri, ok stóðu spjót þeira ofan frá þeim. Þeir tóku spjótin ok báru út á ána. Þorgeirr mælti: „Hvárt vill þú, at vit vekim þá?" Kári svarar: „Eigi spyrr þú þessa af því at eigi hafir þú þetta áðr ráðit með þér at vega eigi at liggjandi mönnum ok vega skammarvíg". Síðan æptu þeir á þá. Vöknuðu þeir þá ok hljópu upp allir ok þrífa til vápna sinna. Þeir Kári réðu eigi á þá fyrr enn þeir váru vápnaðir. Þorgeirr skorargeirr hleypr þar at, sem fyrir var Þorkell Sigfússson. Í því bili hljóp maðr at baki honum, ok fyrr enn hann gæti unnit Þorgeiri nakkvarn geig, þá reiddi Þorgeirr tveim höndum öxina Rimmugýgi ok rak í höfuð þeim öxarhamarinn, er at baki honum stóð, svá at haussinn brotnaði í smán mola. Fell sá þegar ok var dauðr. Enn er hann reiddi fram öxina hjó hann á öxl Þorkatli ok klauf frá ofan alla höndina, ok fell Þorkell dauðr niðr. Í móti Kára réð Mörðr Sigfússson ok Sigurðr Lambason ok Lambi Sigurðarson. Hann hljóp at baki Kára ok lagði til hans spjóti. Kári fekk sét

at Raufarfelli“, sögðu þær, „ok ætluðu í kveld í Mýdal. Enn þat þótti okkr gott, er þeim var þó ótti at ykkr — ok spurðu, nær þit myndið heim koma“. Þá fóru þær leið sína. Enn þeir keyrðu hestana. Þorgeirr mælti: „Hvat er þér næst skapi? vill þú, at vit ríðim eftir þeim“. Kári svarar: „Eigi mun ek þess letja“. Þorgeirr mælti: „Hvat skulu vit ætla okkr?“ „Eigi veit ek þat“, segir Kári, „kann þat oft verða, at þeir menn lifa langan aldr, er með orðum eru vegnir. Enn veit ek, hvat þú munt þér ætla. Þú munt ætla þér átta menn. Ok er þat þó minna, enn þat er þú vátt þá sjau í skorinni ok fórt í festi ofan til þeira. Enn yðr frændum er svá háttat, at þér viljið yðr alt til ágætis gera. Nú mun ek eigi minna at gera enn vera hjá þér til frásagnar. Skulu vit nú ok tveir einir eftir ríða; því at ek sé, at þú hefir svá til ætlat“. Síðan riðu þeir austr hit efra og kvámu ekki í Holt; því at Þorgeirr vildi ekki, at bræðrum hans mætti um kenna, hvat sem í gerðist. Þeir riðu þá austr til Mýdals. Þar mættu þeir manni nökkurum — ok hafði torfhrip á hrossi. Hann tók til orða: „Of fámennr ert þú nú, Þorgeirr félagi“. „Hvat er nú í því?“ sagði Þorgeirr. „Því“, sagði sjá, „at nú bæri veiði í hendr. Hér riðu um Sigfússsynir ok munu sofa í allan dag austr í Kerlingardal; því at þeir ætluðu ekki lengra í

kveld enn til Höfðabrekku“. Síðan riðu hvárir leið sína. Riðu þeir Þorgeirr austr á Arnarstakksheiði. Ok er ekki at segja frá ferð þeira fyrr enn þeir kvámu til Kerlingardalsár. Áin var mikil. Riðu þeir nú upp með ánni; því at þeir sá þar hross með söðlum. Þeir riðu nú þangat til ok sá, at þar sváfu menn í dæl nakkvarri, ok stóðu spjót þeira ofan frá þeim. Þeir tóku spjótin ok báru út á ána. Þorgeirr mælti: „Hvárt vill þú, at vit vekim þá?“ Kári svarar: „Eigi spyrr þú þessa af því at eigi hafir þú þetta áðr ráðit með þér at vega eigi at liggjandi mönnum ok vega skammarvíg“. Síðan æptu þeir á þá. Vöknuðu þeir þá ok hljópu upp allir ok þrífa til vápna sinna. Þeir Kári réðu eigi á þá fyrr enn þeir váru vápnaðir. Þorgeirr skorargeirr hleypr þar at, sem fyrir var Þorkell Sigfússson. Í því bili hljóp maðr at baki honum, ok fyrr enn hann gæti unnit Þorgeiri nakkvarn geig, þá reiddi Þorgeirr tveim höndum öxina Rimmugýgi ok rak í höfuð þeim öxarhamarinn, er at baki honum stóð, svá at haussinn brotnaði í smán mola. Fell sá þegar ok var dauðr. Enn er hann reiddi fram öxina hjó hann á öxl Þorkatli ok klauf frá ofan alla höndina, ok fell Þorkell dauðr niðr. Í móti Kára réð Mörðr Sigfússson ok Sigurðr Lambason ok Lambi Sigurðarson. Hann hljóp at baki Kára ok lagði til hans spjóti. Kári fekk sét

hann ok hljóp upp við lagit ok brá í sundr við fótunum. Kom þá lagit í völlinn. Enn Kári hljóp á spjótskaftit ok braut í sundr. Hann hafði spjótit í annarri hendi enn í annarri sverð enn engan skjöld. Hann lagði hinni hægri hendi til Sigurðar Lambasonar. Kom lagit í brjóstit, ok gekk spjótit út um herðarnar. Fell hann þá ok var þegar dauðr. Hinni vinstri hendi hjó hann til Marðar Sigfússsonar, ok kom á mjöðmina, ok tók hana í sundr ok svá hrygginn. Fell hann áfram ok þegar dauðr. Eftir þat snerist hann á hæli svá sem skaftkringla ok at Lamba Sigurðarsyni. Enn hann fekk þat eitt fangaráðit, at hann tók á rás undan. Nú sneri Þorgeirr í móti Leiðólfi hinum sterka. Ok hjó þar hvárr til annars jafnsnimma. Ok varð svá mikit högg Leiðólfs, at alt tók af skildinum þat er nam. Þorgeirr hafði höggvit tveim höndum með öxinni Rimmugýgi. Ok kom hin eftri hyrnan í skjöldinn, ók klofnaði hann í sundr. Enn hin fremri hyrnan tók viðbeinat ok í sundr ok reist ofan í brjóstit á hol. Kári kom at í því ok rak undan Leiðólfi fótinn í miðju lærinu. Fell Leiðólfr þá ok var þegar dauðr. Ketill ór Mörk mælti: „Renna munu vér til hesta várra, ok megu vér ekki við haldast fyrir ofreflismönnum þessum“. Þeir runnu þá til hesta sinna ok hljópu á bak. Þorgeirr mælti: „Vill þú, at vit eltim þá? ok munu vit

enn geta drepit þá nakkvara“. „Sá ríðr síðast“, segir Kári „at ek vil eigi drepa — enn þat er Ketill ór Mörk; — því at vit eigum systr tvær, enn honum hefir farit þó bezt í málum várum áðr“. Stigu þeir þá á hesta sína ok riðu þar til er þeir kvámu heim í Holt. Lét Þorgeirr þá bræðr sína fara austr í Skóga; því at þeir áttu þar annat bú ok því at Þorgeirr vildi eigi, at bræðr hans mætti kalla griðníðinga. Hafði Þorgeirr þar þá mannmart svá at aldri var þar færa vígra karla enn þrír tigir. Var þar þá gleði mikil. Þótti mönnum Þorgeirr mjök hafa vaxit ok framit sik ok báðir þeir Kári. Höfðu menn í minnum mjök eftirreið þeira, er þeir riðu tveir at fimtán mönnum ok drápu þá fimm, enn rendu þeim tíu, er undan kvámust. — Nú er frá þeim Katli at segja, at þeir riðu sem mest máttu þeir til þess er þeir kvámu heim til Svínafells ok sögðu sínar farar eigi sléttar. Flosi kvað slíks at ván — „ok er yðr þetta viðvörun“, segir hann, „skuluð þér nú aldri svá fara síðan“. Flosi var allra manna glaðastr ok beztr heima at hitta. Ok er svá sagt, at honum hafi flestir hlutir höfðinglegast gefnir verit. Var hann nú heima um sumarit ok svá um vetrinn. Enn um vetrinn eftir jól kom Hallr af Síðu austan ok Kolr son hans. Flosi varð feginn kvámu hans. Töluðu þeir oft um málaferlin. Sagði Flosi, at þeir höfðu mikit

afhroð nú goldit þegar. Hallr kvaðst nærgætr orðit hafa málum þeira. Flosi spurði hann þá ráðs, hvat honum þætti þá líkast. Hallr svarar: „Þat legg ek til ráðs, at þú sættist við Þorgeirr ef kostr er. Ok mun hann þó vera vandr at allri sætt". „Ætlar þú þá munu lokit vígunum?" segir Flosi. „Eigi ætla ek þat", segir Hallr, „enn við færi er þá um at eiga er við Kára er einn. Enn ef þú sættist eigi við Þorgeirr, þá verðr þat þinn bani". „Hverja sætt skulu vér bjóða honum?" segir Flosi. „Hörð mun yðr sú þykkja", segir Hallr, „er hann mun þiggja. Því at eins mun hann sættast vilja, nema hann gjaldi ekki fyrir þat er hann hefir afgert, enn taki bætr fyrir Njál ok sonu hans at sínum þriðjungi". „Hörð sætt er þat", segir Flosi. „Ekki er þér sjá sætt hörð", segir Hallr, „því at þú átt ekki vígsmál eftir Sigfússsonu — ok eigu bræðr þeira vígsmál eftir þá, enn Hámundr hinn halti eftir son sinn. Enn þú munt nú ná sættum við Þorgeir; því at ek mun ríða til með þér, ok mun Þorgeirr mér nökkurnig vel taka. Enn engi þeira er mál þessi eigu munu þora at sitja at búum sínum í Fljótshlíð, ef þeir eru utan sætta; því at þat verðr þeira bani. Ok er þat at vánum við skaplyndi Þorgeirs". Var nú sent eftir Sigfússsonum, ok báru þeir þetta mál upp við þá. Ok lauk svá þeira ræðum af fortölum Halls, at

þeim þótti svá alt sem hann talaði um fyrir þeim ok vildu gjarna sættast. Grani Gunnarsson mælti ok Gunnarr Lambason: „Sjálfrátt er oss, ef Kári er einn eftir, at hann sé eigi óhræddari við oss enn vér við hann“. „Ekki er svá at mæla“, segir Hallr: „Mun yðr verða sárkeypt við hann, ok munuð þér mikit afhroð gjalda áðr enn lýkr með yðr“. Síðan hættu þeir talinu.

147. Hallr af Síðu ok Kolr son hans ok þeir sex saman riðu vestr yfir Lómagnúpssand ok svá vestr yfir Arnarstakksheiði ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu í Mýdal. Þar spurðu þeir at, hvárt Þorgeirr myndi heima í Holti. Enn þeim var sagt, at hann myndi heima vera. Hallr var spurðr, hvert hann ætlaði at fara. Enn hann kvaðst þangat ætla í Holt. Þeir kváðu hann með nökkuru góðu fara mundu. Dvaldist Hallr þar nakkvara stund — ok áðu. Eftir þat tóku þeir hesta sína ok riðu á Sólheima um kveldit ok váru þar um nóttina. Enn um daginn eftir riðu þeir í Holt. Þorgeirr var úti ok svá Kári ok menn þeira; því at þeir kendu ferð Halls. Hann reið í blári kápu ok hafði litla öxi silfrrekna í hendi. Enn er þeir kvámu í túnit, þá gekk Þorgeirr á móti þeim ok tók Hall af baki, ok mintust þeir Kári báðir við hann ok leiddu hann í milli sín í stufu ok settu hann á pall í hásæti ok spurðu hann margra

tíðenda. Var hann þar um nóttina. Um morgininn eftir vakti Hallr til máls við Þorgeir ef hann vildi sættast, ok sagði, hverjar sættir þeir buðu honum, ok talaði þar um mörgum orðum fögrum ok góðgjarnlegum. Þorgeirr svarar: „Kunnigt má þér þat vera, at ek vilda engum sættum taka við brennumenn“. „Alt var þat annat mál“, segir Hallr, „þér váruð þá vigreiðir“. Hafið þér nú ok mikit at gert um mannadráp síðan“. „Svá mun yðr þykkja“, segir Þorgeirr, „enn hverja sætt bjóðið þér Kára?“ „Boðin mun honum sættin sú er sæmileg er“, segir Hallr, „ef hann vill sættast“. Kári mælti: „Þess vil ek biðja þik, Þorgeirr vinr, at þú sættist, því at þinn hlutr má ekki verða betri enn góðr“. „Ilt þykki mér at sættast ok skiljast við þik, nema þú takir slíka sætt, sem ek tek“, segir Þorgeirr. „Eigi vil ek þat“, segir Kári, „at sættast. Enn þó kalla ek nú, at vit hafim hefnt brennunnar. Enn sonar míns kalla ek vera óhefnt. Ok ætla ek mér einum þat at hefna hans slíkt sem ek fæ at gert“. Enn Þorgeirr vildi eigi fyrr sættast enn Kári sagði á ósátt sína, ef hann sættist eigi. Handsalaði Þorgeirr þá grið Flosa ok hans mönnum til sáttarfundarins. Enn Hallr seldi önnur í móti, er hann hafði tekit af Flosa ok Sigfússsonum. Enn áðr þeir skildust, gaf Þorgeirr Halli gullhring ok skarlatsskikkju enn Kári silfrmen — ok

váru á gullkrossar þrír. Hallr þakkaði þeim vel gjafarnar ok reið í braut með hinni mestu sæmd ok létti eigi fyrr enn hann kom til Svínafells. Tók Flosi vel við honum. Hallr sagði Flosa alt frá erendum sínum ok svá frá viðræðum þeira Þorgeirs ok svá þat, at Þorgeirr vildi eigi fyrr sættast, enn Kári gekk at ok bað hann ok sagði ósátt sína á, ef hann sætt-ist eigi — enn Kári vildi þó eigi sættast. Flosi mælti: „Fám mönnum er Kári líkr. Ok þann veg vilda ek helzt skapfarinn vera sem hann er“. Þeir Hallr dvöldust þar nakkvara hríð. Síðan riðu þeir vestr at ákveðinni stundu til sáttarfundarins — ok fundust at Höfðabrekku, sem mælt hafði verit með þeim. Kom Þorgeirr þá til móts við þá vestan at. Töluðu þeir þá um sætt sína. Gekk þat alt eftir því sem Hallr hafði sagt. Þorgeirr sagði þeim fyrir sættirnar, at Kári skyldi vera með honum jafnan er hann vildi — „skulu hvárigir öðrum þar ilt gera at heima mínu. Ek vil ok ekki eiga at heimta at sérhverjum þeira — ok vil ek, at þú, Flosi, varðir einn við mik enn heimtir at sveitungum þínum. Ok vil ek, at sú gerð haldist öll, er ger var á þingi um brennuna. Vil ek, Flosi, at þú gjaldir mér þriðjung minn óskerðan“. Flosi gekk skjótt at þessu öllu. Þorgeirr gaf hvártki upp utanferðir né heraðsektir. Nú riðu þeir Flosi ok Hallr austr heim. Hallr mælti til

Flosi: „Efn þú vel, mágr, sætt þessa, bæði utanferð þína ok suðrgönguna ok fégjöld. Munt þú þá þykkja röskr maðr, þó at þú hafir ratat í stórvirki þetta, ef þú innir röskliga af hendi alla hluti“. Flosi kvaðst svá skyldu gera. Reið Hallr nú heim austr. Enn Flosi reið heim til Svínafells ok var nú heima um hríð.

148. Þorgeirr skorargeirr reið heim af sáttarfundinum. Kári spurði, hvárt saman gengi sættin. Þorgeirr sagði, at þeir væru sáttir at fullu. Kári tók hest sinn ok vildi í braut ríða. „Eigi þarft þú í braut at ríða“, segir Þorgeirr, „fyrir því at þat var skilit í sætt vára, at þú skyldir hér vera jafnan hvern tíma er þú vildir“. Kári mælti: „Ekki skal svá vera, mágr; því at þegar ef ek veg víg nakkvart, þá munu þeir þat mæla, at þú sér í ráðum með mér — ok vil ek þat eigi. Enn þat vil ek, at þú takir við handsölum á fé mínu ok eignir ykkr Helgu Njálsdóttur konu minni ok dætrum mínum. Mun þat þá ekki upp tekit af þeim sökudólgum mínum“. Þorgeirr játaði því sem Kári vildi beitt hafa. Tók Þorgeirr þá handsölum á fé Kára. Síðan reið Kári í braut. Hann hafði hesta tvá ok vápn sín ok klæði ok nakkvart lausafé í gulli ok silfri. Kári reið nú vestr fyrir Seljalandsmúla ok upp með Markarfljóti ok svá upp í Þórsmörk. Þar eru þrír bæir, er í Mörk heita allir. Á miðbænum bjó

sá maðr, er Björn hét ok var kallaðr Björn hvíti. Hann var Kaðals son Bjálfa sonar. Bjálfi hafði verit leysingi Ásgerðar móður Njáls ok Holta-Þóris. Björn átti þá konu, er Valgerðr hét. Hon var Þórbrands dóttir Ásbrands sonar. Móðir hennar hét Guðlaug. Hon var systir Hámundar föður Gunnars at Hlíðarenda. Hon var gefin til fjár Birni. Ok unni hon honum ekki mikit, enn þó áttu þau börn saman. Þau áttu gnóttir í búi. Björn var maðr sjálfhælinn. Enn húsfreyju hans þótti þat ilt. Hann var skygn ok skjótr á fæti. Þangat kom Kári til gistingar. Ok tóku þau við honum báðum höndum. Var hann þar um nóttina. Um morguninn töluðust þeir við. Kári mælti til Bjarnar: „Þat vilda ek, at þú tækir við mér. Þykkjumst ek hér vel kominn með þér. Vilda ek at þú værir í ferðum með mér, er þú ert maðr skygn ok frár. Enda ætla ek at þú munir öruggr til áræðis“. „Hvártki frý ek mér“, segir Björn, „skygnleiks né áræðis eða nakkvarrar karlmensku. Enn því munt þú hingat kominn, at nú mun fokit í öll skjól. Enn við áskorun þína, Kári“, segir Björn, „þá skal ekki gera þik líkan hversdagsmönnum. Skal ek víst verða þér at liði öllu slíku sem þú beiðir“. Húsfreyja hans varð áheyrsla ok mælti: „Troll hafi þitt hól“, sagði hon, „ok skrum. Ok skyldir þú eigi mæla ykkr tál báðum ok hégóma í þessu.

Enn gjarna vil ek veita Kára mat ok aðra góða hluti þá er ek veit at honum má gagn at verða. Enn á harðræði Bjarnar skalt þú, Kári, ekki treysta; því at ek uggi, at þér verði at öðru enn hann segir". Björn mælti: „Oft hefir þú veitt mér ámæli. Enn ek treysti mér svá vel, at ek mun fyrir engum manni á hæl hopa. Er hér raun til, at því leita fáir á mik at engir þora". Þar var Kári nakkvara stund á laun, ok var þat á fára manna viti. Ætluðu menn nú at hann myndi riðinn norðr um land á fund Guðmundar hins ríka; því at Kári lét Björn þat segja nábúum sínum, at hann hefði fundit Kára á förnum vegi ok riði hann þaðan upp í Goðaland ok svá norðr á Gásasand ok svá til Guðmundar hins ríka norðr á Möðruvöllu. Spurðist þat þá um allar sveitir.

149. Nú er þar til máls at taka, er Flosi er. Hann mælti til brennumanna félaga sinna: „Eigi mun oss enn duga kyrru fyrir at halda. Munu vér hljóta at hugsa um utanferðir várar ok fégjöld ok efna sættir várar sem drengilegast — taka oss fari þar hverr sem líkast þykkir". Þeir báðu hann fyrir sjá. Flosi mælti: „Austr munu vér ríða til Hornafjarðar; því at þar stendr skip uppi, er á Eyjólfr nef þrænzkr maðr. Enn hann vill biðja sér konu — ok náir hann eigi ráðinu, nema hann setist aftr. Munu vér kaupa skipit at honum; því at vér munum

hafa fé lítit enn mart manna. Er þat skip mikit, ok mun þat taka oss upp alla“. Hættu þeir þá talinu. Enn litlu síðar riðu þeir austr ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu í Bjarnanes í Hornafjörð. Fundu þeir þar Eyjólf; því at hann hafði þar verit á vist um vetrinn. Þar var tekit vel við Flosa, ok váru þeir þar um náttina. Enn um morgininn eftir falaði Flosi skipit at stýrimanni. Hann kvaðst ekki mundu þverr í vera at selja skipit, ef hann hefði þat fyrir, sem hann vildi. Flosi spurði, í hverjum aurum hann vildi fyrir hafa. Austmaðr kveðst vildu fyrir hafa land ok þó nær sér. Sagði Eyjólfr þá Flosa alt sem farit var um kaup þeira bónda. Flosi kveðst skyldu saman róa, svá at keypt yrði, enn kaupa síðan skipit at honum. Austmaðrinn gladdist við þetta. Flosi bauð honum land í Borgarhöfn. Austmaðrinn heldr nú á málinu við bónda svá at Flosi var hjá. Flosi lagði þá til orð sín með þeim svá at saman gekk með þeim kaupit. Lagði Flosi til landit í Borgarhöfn með austmanninum, enn tók handsölum á kaupskipinu. Flosi hafði ok af austmanninum tuttugu hundruð vöru, ok var þat í kaupi þeira. Reið Flosi þá aftr. Hann var svá vinsæll af sínum mönnum, at hann hafði þar vöru at láni eða gjöf sem hann vildi. Flosi reið nú heim til Svínafells ok var heima um hríð. Flosi sendi þá Kol Þor-

steinsson ok Gunnar Lambason austr í Hornafjörð. Skyldu þeir þar vera við skip ok búast um ok tjalda búðir ok sekka vöru ok draga at slíkt sem þurfti. — Nú er at segja frá Sigfússsonum, at þeir segja Flosa, at þeir vilja ríða vestr í Fljótshlíð at skipa til búa sinna ok hafa þaðan vöru ok slíkt annat sem þeir þyrfti — „er nú eigi Kára at varast“, sögðu þeir, „ef hann er fyrir norðan land sem sagt er“. Flosi svarar: „Eigi veit ek um sögur slíkar, hvat satt er sagt um ferðir Kára. Þykki mér þat oft rjúfast, er skemra er at frétta enn slíkt. Er þat mitt ráð at þér farið margir saman ok skilizt lítt — ok verið um yðr sem varastir. Skalt þú nú ok, Ketill ór Mörk, muna draum þann er ek sagða þér ok þú batt at vit skyldim leyna; því at margir eru þeir nú í för með þér, er kallaðir váru“. Ketill mælti: „Alt mun þat sínu fram fara um aldr manna, sem ætlat er fyrir áðr. Enn gott gengr þér til vörunar þinnar“. Töluðu þeir nú ekki um fleira. Síðan bjoggust þeir Sigfússsynir ok menn með þeim þeir sem til váru ætlaðir. Váru þeir átján saman. Riðu þeir þá í braut. Ok áðr enn þeir fóru, mintust þeir við Flosa. Hann bað þá vel fara ok kvað þá eigi mundu sjást oftar suma er í braut riðu. Enn þeir létu eigi letjast. Riðu þeir nú leið sína. Flosi mælti, at þeir skyldi taka vöru hans í Meðallandi ok flytja

austr ok svá í Landbroti ok í Skógahverfi. Síðan riðu þeir til Skaftártungu ok svá fjall ok fyrir norðan Eyjafjallajökul ok ofan í Goðaland ok svá ofan um skóga í Þórsmörk. Björn ór Mörk gat sét mannreiðina ok fór þegar til fundar við þá. Þar kvöddu hvárir aðra vel. Sigfússsynir spurðu at Kára Sölmundarsyni. „Fann ek Kára", segir Björn, „ok var þat nú mjök fyrir löngu. Reið hann þaðan norðr á Gásasand, ok ætlaði hann norðr á Möðruvöllu til Guðmundar hins ríka. Ok þótti mér nú sem hann myndi heldr óttast yðr. Þóttist hann nú mjök einmani". Grani Gunnarsson mælti: „Meir skyldi hann þó síðar óttast oss. Mun hann svá fremi vita, at hann kvæmi í kast við oss. Hræðumst vér hann nú als ekki, er hann er einn síns liðs". Ketill ór Mörk bað hann þegja ok hafa engi stóryrði frammi. Björn spurði, nær þeir mundu aftr. „Nær viku munu vér dveljast í Fljótshlíð", sögðu þeir — kváðu þá á dag fyrir honum, nær þeir mundu á fjall ríða. Skildu þeir við þetta. Riðu nú Sigfússsynir til búa sinna, ok urðu heimamenn þeira þeim fegnir. Váru þeir þar nær viku. Nú kemr Björn heim ok finnr Kára ok segir honum alt um ferðir Sigfússsona ok fyrirætlan þeira. Kári kvað hann sýnt hafa í þessu vinskap mikinn ok trúleik við sik. Björn mælti: „Þat ætlaða ek, ef ek héta nökkurum manni trausti mínu eða um-

sjá, at þeim skyldi mun í fara". Húsfreyja hans mælti: „Fyrr væri illa, enn þú værir dróttinssviki". Kári dvaldist þar sex nætr síðan.

150. Kári talar nú við Björn: „Vit skulum ríða austr um fjall ok ofan í Skaftártungu ok fara leynilega um þingmannasveit Flosa; því at ek ætla at koma mér utan austr í Álftafirði". Björn mælti: „Þetta er hættuför mikil, ok munu fáir hug til hafa nema þú ok ek". Húsfreyja mælti: „Ef þú fylgir Kára illa, þá skalt þú þat vita, at aldri skalt þú koma í mína rekkju sinn síðan. Skulu frændr mínir gera fjárskifti með okkr". „Þat er líkara, húsfreyja", segir Björn, „at fyrir öðru þurfi ráð at gera, enn þat beri til skilnaðar okkars; því at ek mun mér bera vitni um þat, hverr garpr eða afreksmaðr ek em í vápnaskifti". Þeir ríða nú um daginn á fjall ok aldri almannaveg ok ofan í Skaftártungu ok fyrir ofan bæi alla til Skaftár ok leiddu hesta sína í dæl nakkvara. Enn þeir váru á njósn ok höfðu svá um sik búit, at þá mátti ekki sjá. Kári mælti þá til Bjarnar: „Hvat skulu vit til taka, ef þeir ríða hér ofan at okkr af fjallinu?" „Munu eigi tveir til", segir Björn, „annat hvárt at ríða undan norðr með brekkunum ok láta þá ríða um fram eða bíða ef nakkvarir dveljast eftir, ok ráða þá at þeim?" Mart töluðu þeir um þetta.

Ok hafði Björn í sínu orði hvárt, at hann vildi flýja sem harðast — eða hitt, at hann vildi bíða ok taka í móti. Ok þótti Kára at þessu allmikit gaman. — Nú er at segja frá Sigfússsonum, at þeir riðu þann dag heiman sem þeir höfðu sagt Birni. Þeir kvámu í Mörk ok drápu þar á dyrr, ok vildu finna Björn. Enn húsfreyja gekk til dura ok heilsaði þeim. Þeir spurðu þegar at Birni. Hon sagði, at hann var riðinn ofan undir Eyjafjöll ok svá austr í Holt — „því at hann á þar fjárheimtur“, sagði hon. Þeir trúðu þessu — ok vissu, at Björn átti þar fé at heimta — riðu síðan austr á fjall ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu í Skaftártungu ok riðu ofan með Skaftá ok áðu þar sem þeir Kári ætluðu. Skiftu þeir þá liði sínu. Ketill ór Mörk reið austr í Meðalland ok átta menn með honum. Enn hinir lögðust niðr til svefns ok urðu eigi fyrr við varir enn þeir Kári kvámu at þeim. Þar gekk nes lítit í ána fram. Gekk Kári þar í fram ok bað Björn standa at baki sér ok hafa sig eigi allmjök frammi — „enn ger mér gagn slíkt er þú mátt“. „Hitt hafða ek ætlat“, segir Björn, „at hafa engan mann at hlífiskildi mér. Enn er nú þar komit, at þú munt ráða verða. Enn þó með vitsmunum mínum ok hvatleik þá mun ek þó verða þér at gagni enn óvinum okkrum ekki óskeinisamr“. Þeir stóðu nú upp allir ok hljópu at þeim. Ok varð skjót-

astr Móðúlfr Ketilsson ok lagði spjóti til Kára. Kári hafði skjöldinn fyrir sér, ok kom þar í lagit, ok festi í skildinum. Kári snaraði skjöldinn svá hart, at spjótit brotnaði. Hann hafði brugðit sverðinu ok hjó til Móðúlfs. Hann hjó í móti. Sverðit Kára kom á hjaltit ok stökk af í braut ok svá á úlfliðinn Móðúlfi ok tók af höndina, ok fell sverðit niðr ok svá höndin — enn sverðit Kára hljóp á síðuna Móðúlfi ok inn í millum rifjanna. Fell Móðúlfr þá ok var þegar dauðr. Grani Gunnarsson þreif spjót ok skaut at Kára. Enn Kári skaut niðr við skildinum svá at fastr stóð í vellinum, enn tók með hinni vinstri hendi spjótit á lofti ok skaut aftr at Grana ok tók þegar skjöld sinn hinni vinstri hendi. Grani hafði skjöld fyrir sér. Kom spjótit í skjöldinn ok gekk þegar í gegnum ok kom í lærit Grana fyrir neðan smáþarmana ok þar í gegnum ok svá í völlinn. Ok komst hann eigi af spjótinu fyrr enn félagar hans drógu hann af ok bjoggu um hann í dæl nakkvarri með hlífum. Maðr einn skauzt at ok ætlaði at höggva fót undan Kára ok komst á hlið honum. Björn hjó af þessum manni höndina ok skauzt aftr síðan at baki Kára, ok fengu þeir honum engan geig gervan. Kári slæmdi til þessa manns sverðinu ok hjó hann í sundr í miðju. Þá hljóp Lambi Sigurðarson at Kára ok hjó til hans með sverði. Kári brá við

flötum skildinum, ok beit sverðit ekki á. Kári lagði til hans sverðinu framan í brjóstit svá at út gekk meðal herðanna. Varð þat hans bani. Þá hljóp at Kára Þorsteinn Geirleifsson ok ætlaði á hlið Kára. Hann fekk sét Þorstein ok slæmdi til hans sverðinu um þverar herðarnar svá at sundr tók manninn. Litlu síðar hjó hann mann banahöggi Gunnar ór Skála góðan bónda. Björn hafði særða þrjá menn þá er ætlat höfðu til at vinna á Kára ok var þó aldri svá frammi, at honum væri nein raun í. Varð hann ok ekki sárr ok hvárrgi þeira félaga á fundinum. Enn þeir váru allir sárir, er undan kvámust. Hljópu þeir á hesta sína ok hleyptu út á Skaftá sem mest máttu þeir ok urðu svá hræddir, at þeir kvámu hvergi til bæja, ok hvergi þorðu þeir at segja tíðendin. Þeir Kári æptu at þeim, er þeir hleyptu út á ána. Björn mælti: „Rennið þér nú, brennumenn“, segir hann. Þeir riðu austr í Skógahverfi ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu til Svínafells. Flosi var ekki heima, er þeir kvámu þar, ok varð því þaðan ekki eftir leitat. Öllum þótti þeira ferð hin svívirðiligsta. Kári reið í Skál ok lýsti þar vígum þessum á hendr sér. Sagði hann þar lát húsbúanda ok þeira fimm ok sár Grana ok kvað betra mundu at færa hann til húss, ef hann skyldi lifa. Björn mælti ok kvaðst eigi nenna at drepa hann fyrir mágsemdar sökum, enn

kvað hann þó þess maklegan. Enn þeir er svöruðu kváðu fá fúnat hafa fyrir honum. Björn kvað nú kost vera, at fúnaði svá margir af Síðumönnum sem hann vildi. Þeir sögðu þá þó ill at vera. Þeir Kári ok Björn riðu þá í braut.

151. Kári spurði Björn: „Hvat skulu vit nú til ráða taka? skal ek nú reyna vitsmuni þína". Björn svaraði: „Hvárt þykki þér undir því mest, at vit sém sem vitrastir?" „Já", sagði Kári, „svá er víst". „Þá er skjótt til ráða at taka" segir Björn. „Vit skulum ginna þá alla sem þursa. Ok skulu vit láta sem vit munim ríða norðr á fjall. Enn þegar er leiti berr á milli vár, þá skulu vit snúa aftr ok ofan með Skaftá ok felast þar sem okkr þykkir vænlegast, meðan leitin er sem áköfust, ef þeir ríða eftir". Kári mælti: „Svá munu vit gera, ok hafða ek þetta ætlat áðr". „Svá mun þér reynast", sagði Björn, „at ek mun ekki vera hjátækr í vitsmunum eigi síðr enn í harðræðunum". Þeir Kári riðu nú sem þeir höfðu ætlat ofan með Skaftá. Þá fellr áin sum í austr enn sum í landsuðr. Sneru þeir þá ofan með miðkvíslinni ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu í Meðalland ok á mýri þá er Kringlumýrr heitir. Þar er hraun alt umhverfis. Kári mælti þá við Björn, at hann skyldi gæta hesta þeira ok vera á varðhaldi — „enn mér gerir svefnhöfugt". Björn gætti hestanna. Enn Kári lagðist niðr

ok svaf allskamma stund áðr enn Björn vakti hann. Hann hafði þá leidda saman hestana — ok váru þar hjá þeim. Björn mælti þá til Kára: „Allmjök þarft þú þó mín til. Myndi sá nú hafa hlaupit í braut frá þér, er eigi væri jafnvel hugaðr sem ek em; því at nú ríða hér óvinir þínir at þér — ok skalt þú svá við búast". Kári gekk þá undir hamarskúta nakkvarn. Björn mælti: „Hvar skal ek nú standa?" Kári svarar: „Tveir eru nú kostir fyrir höndum. Sá er annarr, at þú standir at baki mér ok hafir skjöldinn at hlífa þér með, ef þér kemr hann at nökkuru gagni. Hinn er annarr, at þú stigir á hest þinn ok ríðr undan sem þú mátt mest". „Þat vil ek eigi", sagði Björn, „heldr þar mart til þess — þat fyrst, at vera kann, at nakkvarar skæðar tungur taki svá til orðs, at ek renna frá þér fyrir hugleysi, ef ek ríð í braut. Hitt er annat, at ek veit, hver veiðr þeim mun þykkja í mér — ok munu ríða eftir mér tveir eða þrír. Enn ek verð þér þá þó at engu gagni eða liði. Vil ek heldr standa hjá þér ok verjast meðan auðit verðr". Þá var eigi langt at bíða áðr reknir váru klyfjahestar fram um mýrina, ok fóru þar með þrír menn. Kári mælti: „Þessir sjá okkr ekki". „Látu vit þá um ríða" segir Björn. Síðan riðu þeir um fram. Enn hinir sex riðu þá at fram ok hljópu þegar af baki allir senn ok sneru at þeim Kára. Fyrstr

hleypr at þeim Glúmr Hildisson ok lagði til Kára með spjóti. Kári snerist undan á hæli. Ok misti Glúmr hans, ok kom lagit í bjargit. Björn sér þat ok hjó þegar spjótit af skafti fyrir Glúmi. Kári hjó til Glúms höllum fæti, ok kom sverðit á lærit ok tók undan fótinn uppi í lærinu. Ok dó Glúmr þegar. Þá hljópu fram at Kára Þorbrandssynir Vébrandr og Ásbrandr. Kári hljóp at Vébrandi ok rak sverðit í gegnum hann. Enn síðan hjó hann báða fætr undan Ásbrandi. Í þessi svipan urðu þeir sárir báðir Kári ok Björn. Þá hljóp at Kára Ketill ór Mörk ok lagði til hans spjóti. Kári brá upp við fætinum, ok kom spjótit í völlinn. Kári hljóp á spjótskaftit ok braut í sundr. Kári þreif Ketil höndum. Björn hljóp at þegar ok vildi vega Ketil. Kári mælti: „Lát vera kyrt. Ek skal gefa Katli grið. Ok þó at svá verði, Ketill, oftar, at ek eiga vald á lífi þínu, þá skal ek þik aldrei drepa“. Ketill svarar fá ok reið í braut eftir félögum sínum ok sagði þeim er eigi vissu áðr tíðendin. Þeir sögðu heraðsmönnum tíðendin. Heraðsmenn gerðu þegar herhlaup mikit ok fóru þegar með öllum vatnföllum ok svá langt norðr á fjall, at þeir váru þrjú dægr í leitinni. Enn síðan sneru þeir aftr, ok fór hverr til síns heimilis. Enn Ketill ok þeir félagar riðu austr til Svínafells ok sögðu þar tíðendin. Flosi tók lítt á þeira ferð ok kvað þó

eigi víst um, hvárt hér næmi staðar — „er Kári engum manni líkr þeim sem nú er á Íslandi“.

152. Nú er at segja frá þeim Birni ok Kára, at þeir ríða á Sand ok leiða hesta sína undir melbakka ok skáru fyrir þá melinn, at þeir dæi eigi af sulti. Kári varð svá nærgætr, at hann reið þegar í braut, er þeir hættu leitinni. Hann reið um nóttina upp eftir heraðinu ok síðan á fjall ok svá alla hina sömu leið, sem þeir riðu austr, — ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu í Miðmörk. Björn mælti þá til Kára: „Nú skalt þú vera vin minn mikill fyrir húsfreyju minni; því at hon mun engu orði trúa því er ek segi — enn mér liggr hér nú alt við. Launa þú mér nú góða fylgd, er ek hefi þér veitta“. „Svá skal vera“, segir Kári. Síðan riðu þeir heim á bæinn. Húsfreyja spurði þá tíðenda ok fagnaði þeim vel. Björn svaraði: „Aukizt hafa heldr vandræðin, kerling“. Hon svarar fá ok brosti at. Húsfreyja mælti þá: „Hversu gafst Björn þér, Kári?“ Hann svarar: „Berr er hverr at baki, nema sér bróður eigi; ok gafst Björn mér vel. Hann vann á þremr mönnum, enn hann er þó sárr sjálfr. Ok var hann mér hinn hallkvæmsti í öllu því er hann mátti“. Þar váru þeir þrjár nætr. Síðan riðu þeir í Holt til Þorgeirs ok sögðu honum einum saman tíðendin; því at þangat höfðu eigi spurzt tíðendin fyrr.

Þorgeirr þakkaði Kára. Ok fanst þat á, at hann varð þessu feginn. Hann spurði Kára at, hvat þá væri óunnit þat er hann ætlaði at vinna. Kári svarar: „Drepa ætla ek Gunnar Lambason ok Kol Þorsteinsson, ef færi gefr á. Höfu vit þá drepit fimtán menn með þeim fimm, er vit drápum báðir saman. Enn þó vil ek nú biðja þik bænar“, segir Kári. Þorgeirr kvaðst veita honum mundu þat er hann beiddi. Kári mælti: „Þat vil ek, at mann þenna, er Björn heitir ok at vígum hefir verit með mér, takir þú til þín ok skiftir þú um bústaði við hann ok fáir honum bú algert hér hjá þér. Ok halt svá hendi yfir honum, at engri hefnd sé til hans snúit. Ok er þér þat sjálfrátt fyrir sakir höfðingskapar þins“. „Svá skal vera“ segir Þorgeirr. Fekk hann þá Birni bú algert at Ásólfsskála enn tók við búi í Mörk. Þorgeirr færði sjálfr hjón Bjarnar til Ásólfsskála ok alt búferli hans. Þorgeirr sættist á öll mál fyrir Björn ok gerði hann alsáttum sáttan við þá. Þótti Björn nú miklu heldr maðr enn áðr fyrir sér. Kári reið í braut ok létti eigi fyrr enn hann kom vestr í Tungu til Ásgríms Elliða-Grímssonar. Hann tók við Kára ágæta vel. Kári sagði honum frá öllum atburðum þeim er orðit höfðu í vígum. Ásgrímr lét vel yfir því ok spurði, hvat Kári ætlaðist þá fyrir. Kári svaraði: „Ek ætla at fara utan eftir þeim ok sitja svá at

þeim ok drepa þá, ef ek fæ nát þeim“. Ásgrímr sagði, at hann væri engum manni líkr fyrir hreysti sína. Þar var hann nakkvarar nætr. Síðan reið hann til Gizurar hvíta. Gizurr tók við Kára báðum höndum. Kári dvaldist þar nakkvara stund. Hann sagði Gizuri, at hann mundi ríða ofan á Eyrar. Gizurr gaf Kára sverð gott at skilnaði. Reið hann nú ofan á Eyrar ok tók sér þar fari með Kolbeini svarta. Hann var orkneyskr maðr ok aldavinr Kára ok var hinn kappsamasti ok hinn vaskasti maðr. Tók hann við Kára báðum höndum ok kvað eitt skyldu yfir þá ganga báða.

153. Nú er þar til máls at taka, er Flosi er, at þeir riðu austr til Hornafjarðar. Fylgdu Flosa flestir allir þingmenn hans. Fluttu þeir þá austr vöru sína ok önnur föng ok fargögn öll þau er þeir skyldu hafa með sér. Síðan bjoggu þeir ferð sína ok skip. Var Flosi nú við skipit þar til er þeir váru búnir. Enn þegar er byr gaf, létu þeir í haf. Þeir höfðu langa útivist ok veðráttu illa. Fóru þeir þá hundvillir. Þat var einu hverju sinni, at þeir fengu áföll stór þrjú nökkur. Sagði Flosi þá, at þeir myndi nökkut vera í nánd löndum ok þetta væri grunnföll. Þoka var á mikil. Enn veðrit óx svá at hríð mikla gerði at þeim. Fundu þeir eigi fyrr enn þá keyrði á land upp um nótt eina. Ok varð þar borgit mönnum, enn skip

braut alt í spán, ok fé máttu þeir ekki bjarga. Urðu þeir at leita sér verma. Enn um daginn eftir gengu þeir upp á hæð nakkvara. Var þá veðr gott. Flosi spurði, ef nakkvarr maðr kendi land þetta. Þar váru þeir menn tveir, er farit höfðu áðr ok sögðust kenna að vísu — „ok eru vér komnir við Orkneyjar í Hrossey“. „Fá máttu vér betri landtöku“, segir Flosi, „því at Helgi Njálsson var hirðmaðr Sigurðar jarls Hlöðvissonar, er ek vá“. Leituðu þeir sér þá fylgsnis ok reyttu á sik mosa ok lágu svá um stund ok eigi langa áðr Flosi mælti: „Ekki skulu vér hér liggja lengr svá at landsmenn verði þess varir“. Stóðu þeir þá upp ok gerðu ráð sitt. Flosi mælti þá til sinna manna: „Vér skulum ganga allir á vald jarlsins — gerir oss ekki annat; því at jarl hefir at líku líf várt, ef hann vill eftir því leita“. Gengu þeir þá allir í braut þaðan. Flosi mælti at þeir skyldi engum manni segja tíðendin eða frá ferðum sínum fyrr enn hann segði jarli. Fóru þeir þá til þess er þeir fundu menn þá er þeim vísuðu til jarls. Gengu þeir þá fyrir jarl, ok kvaddi Flosi hann ok allir þeir. Jarl spurði, hvat manna þeir væri. Flosi nefndi sik ok sagði, ór hverri sveit hann var af Íslandi. Jarl hafði spurt áðr brennuna, ok kendist hann af því þegar við mennina. Jarl spurði þá Flosa: „Hvat segir þú mér til Helga Njálssonar hirð-

manns míns?“ „Þat“, sagði Flosi, „at ek hjó höfuð af honum“. Jarl mælti: „Taki þá alla“. Þá var svá gert. Þá kom at í því Þorsteinn Síðu-Hallsson. Flosi átti Steinvöru systur Þorsteins. Þorsteinn var hirðmaðr Sigurðar jarls. Enn er Þorsteinn sá Flosa höndlaðan, þá gekk hann fyrir jarl ok bauð fyrir Flosa alt þat góðs, er hann átti. Jarl var hinn reiðasti og hinn erfiðasti lengi. Enn þó kom svá um síðir við umtölur góðra manna með Þorsteini — því at hann var vel vinum horfinn, ok gengu margir til at flytja með honum — at jarl tók sættum við þá ok gaf Flosa grið ok öllum þeim. Hafði jarl á því ríkra manna hátt, at Flosi gekk í þá þjónustu, sem Helgi Njálsson hafði haft. Gerðist Flosi þá hirðmaðr Sigurðar jarls, ok kom hann sér brátt í kærleika mikla við jarlinn.

154. Þeir Kári ok Kolbeinn svarti létu út hálfum mánuði síðar af Eyrum enn þeir Flosi ór Hornafirði. Gaf þeim vel byri ok váru skamma stund úti. Tóku þeir Friðarey. Hon er á milli Hjaltlands ok Orkneyja. Tók við Kára sá maðr er Dagviðr hvíti hét. Hann sagði Kára alt um ferðir þeira Flosa slíkt sem hann hafði víss orðit. Hann var hinn mesti vin Kára, ok var Kári með honum um vetrinn. Höfðu þeir þá fréttir vestan um vetrinn úr Hrosseyju, allar þær er þar gerðust. Sigurðr jarl bauð til sín at jólum Gilla jarli mági sínum.

ór Suðreyjum. Hann átti Svanlaugu systur Sigurðar jarls. Þá kom ok til Sigurðar jarls konungr sá er Sigtryggr hét. Hann var af Írlandi. Hann var sonr Óláfs kvarans. Enn móðir hans hét Kormlöð: Hon var allra kvenna fegrst ok bezt at sér orðin um þat alt, er henni var ósjálfrátt. Enn þat er mál manna, at henni hafi alt verit illa gefit þat er henni var sjálfrátt. Brjánn hét konungr sá er hana hafði átta — ok váru þau þá skilið; því at hann var allra konunga bezt at sér. Hann sat í Kunnjáttaborg. Bróðir hans var Úlfr hræða hinn mesti kappi ok hermaðr. Fóstri Brjáns konungs hét Kerþjálfaðr. Hann var son Kylfis konungs þess er margar orrostur átti við Brján konung ok stökk ór landi fyrir honum ok settist í stein. Enn þá er Brjánn konungr gekk suðr, þá fann hann Kylfi konung — ok sættust þeir þá. Tók þá Brjánn konungr við syni hans Kerþjálfaði ok unni meira enn sínum sonum. Hann var þá roskinn, er þetta var tíðenda, ok var allra manna fræknastr. Dungaðr hét son Brjáns enn annarr Margaðr, þriði Taktr — þann köllu vér Tann. Hann var þeira yngstr. Enn hinir ellri synir Brjáns konungs váru frumvaxta ok manna vasklegastir. Ekki var Kormlöð móðir barna Brjáns konungs. Enn svá var hon orðin grimm Brjáni konungi eftir skilnað þeira, at hon vildi hann gjarna

feigan. Brjánn konungr gaf upp þrysvar útlögum sínum hinar sömu sakar; enn ef þeir misgerðu oftar, þá lét hann dæma þá at lögum. Ok má af slíku marka, hvílíkr konungr hann hefir verit. Kormlöð eggjaði mjök Sigtrygg son sinn at drepa Brján konung. Sendi hon hann því til Sigurðar jarls at biðja hann liðs. Kom Sigtryggr konungr fyrir jól til Orkneyja. Þar kom þá ok Gilli jarl, sem fyrr var ritat. Svá var mönnum skipat, at Sigtryggr konungr sat í miðju hásæti, enn til sinnar handar konungi sat hvárr jarlanna. Sátu menn þeira Sigtryggs konungs ok Gilla jarls innar frá. Enn utar frá Sigurði jarli sat Flosi ok Þorsteinn Síðu-Hallsson. Ok var skipuð öll höllin. Sigtryggr konungr ok Gilli jarl vildu heyra tíðendi þau er gerzt höfðu um brennuna ok svá síðan er hon varð. Þá var fenginn til Gunnarr Lambason at segja söguna, ok var settr undir hann stóll.

155. Í þenna tíma kvámu þeir Kári ok Kolbeinn ok Dagviðr hvíti til Hrosseyjar öllum á óvart ok gengu upp þegar á land, enn nakkvarir menn gættu skips. Kári ok þeir félagar gengu upp til jarlsbæjarins ok kvámu at höllinni um drykkju. Bar þat saman ok þá var Gunnarr at at segja söguna. Enn þeir Kári hlýddu til á meðan úti. Þetta var jóladaginn sjálfan. Sigtryggr konungr spurði: „Hversu

þoldi Skarpheðinn í brennunni?“ „Vel fyrst lengi“, sagði Gunnarr, „enn þó lauk svá at hann grét“, ok um allar sagnir hallaði hann mjök til enn ló víða frá. Kári stóðst þetta eigi. Hljóp hann þá inn með brugðnu sverðinu ok kvað vísu þessa:

(49) Hrósa hildar fúsir
hvat hafa til fregit skatnar
hvé ráfáka rákum
rennendr Níals brennu?
Varðat veiti-Njörðum
víðheims at þat síðan
— hrát gat hrafn at slíta
hold — slælega goldit.

Þá hljóp hann innar eftir höllinni ok hjó á hálsinn Gunnari Lambasyni ok svá snart, at höfuðit fauk upp á borðit fyrir konunginn ok jarlana. Urðu borðin í blóði einu ok svá klæðin jarlanna. Sigurðr jarl kendi manninn þann er vegit hafði vígit ok mælti: „Takið þér Kára ok drepið hann“. Kári hafði verið hirðmaðr Sigurðar jarls ok var allra manna vinsælstr — ok stóð enginn upp at heldr þó at jarl ræddi um. Kári mælti: „Þat munu margir mæla herra, at ek hafa þetta verk fyrir yðr unnit at hefna hirðmanns yðvars“. Flosi mælti: „Ekki gerði Kári þetta um sakleysi, því at hann er í engum sættum við oss. Gerði hann þat at sem hann átti“. Kári gekk í braut ok varð ekki eftir honum gengit. Fór Kári til

skips síns ok þeir félagar. Var þá veðr gott. Sigldu þeir suðr til Kataness ok fóru upp í Þrasvík til göfugs manns, er Skeggi hét, ok váru með honum mjök lengi. Þeir í Orkneyjum hreinsuðu borðin ok báru út hinn dauða. Jarli var sagt, at þeir hefði siglt suðr til Skotlands. Sigtryggr konungr mælti: „Þessi var herðimaðr mikill fyrir sér, er svá rösklega vann at ok sást ekki fyrir". Sigurðr jarl svaraði: „Engum manni er Kári líkr í hvatleik sínum ok áræði". Flosi tók nú til ok sagði söguna frá brennunni. Bar hann öllum vel, ok var því trúat. Sigtryggr konungr vakti þá til um erendi sín við Sigurð jarl ok bað hann fara til orrostu með sér í móti Brjáni konungi. Jarl var lengi erfiðr. Enn þar kom um síðir, at hann gerði á kost. Mælti hann þat til, at eiga móður hans ok vera síðan konungr á Írlandi ef þeir feldi Brján. Enn allir löttu Sigurð jarl í at ganga, ok týði ekki. Skildu þeir at því, at Sigurðr jarl hét ferðinni, enn Sigtryggr konungr hét honum móður sinni ok konungdómi. Var svá mælt, at Sigurðr jarl skyldi kominn með her sinn allan til Dýflinnar á pálmsunnudegi. Fór Sigtryggr konungr þá suðr til Írlands ok sagði Kormlöðu móður sinni, at jarl hafði í gengit ok svá, hvat hann hafði til unnit. Hon lét vel yfir því, enn kvað þau þó skyldu draga at meira lið. Sigtryggr spurði, hvaðan

þess væri at ván. Hon sagði, at víkingar tveir lágu úti fyrir vestan Mön ok höfðu þrjá tigu skipa — „ok svá harðfengir, at ekki stendr við. Heitir annarr Óspakr, enn annar Bróðir. Þú skalt fara til móts við þá — ok lát ekki at skorta at koma þeim í með þér, hvat sem þeir mæla til“. Sigtryggr konungr ferr nú ok leitar víkinganna ok fann þá fyrir utan Mön. Berr Sigtryggr konungr þegar upp erendi sín. Enn Bróðir skarst undan alt til þess er Sigtryggr konungr hét honum konungdómi ok móður sinni. Ok skyldi þetta fara svá hljótt, at Sigurðr jarl yrði eigi víss. Hann skyldi ok koma fyrir pálmsunnudag með her sinn til Dýflinnar. Sigtryggr konungr fór heim til móður sinnar ok sagði henni hvar þá var komið. Eftir þetta talast þeir við Óspakr ok Bróðir. Sagði þá Bróðir Óspaki alla viðræðu þeira Sigtryggs ok bað hann fara til bardaga með sér í móti Brjáni konungi ok kvað sér mikit við liggja. Óspakr kvaðst eigi vilja berjast í móti svo góðum konungi. Urðu þeir þá báðir reiðir ok skiftu þegar liði sínu. Hafði Óspakr tíu skip enn Bróðir tuttugu. Óspakr var heiðinn ok allra manna vitrastr. Hann lagði skip sín inn í sundit, enn Bróðir lá fyrir utan. Bróðir hafði verið maðr kristinn ok messudjákn at vígslu. Enn hann hafði kastat trú sinni ok gerðist guðníðingr ok blótaði nú heiðnar vættir

ok var allra manna fjölkunnigastr. Hann hafði herbúnað þann er eigi bitu járn. Hann var bæði mikill ok sterkr, ok hafði hár svá mikit at hann drap undir belti sér. Þat var svart.

156. Þat bar við eina nótt, at gnýr mikill kom yfir þá Bróður, svá at þeir vöknuðu við allir ok spruttu upp ok fóru í klæði sín. Þar með rigndi á þá blóði vellanda. Hlífðu þeir sér þá með skjöldum, ok brunnu þó margir. Undr þetta helzt alt til dags. Maðr hafði látizt af hverju skipi. Sváfu þeir þá um daginn. Aðra nótt varð enn gnýr, ok spruttu þá enn allir upp. Þá rendu sverð ór slíðrum, enn öxar ok spjót flugu í loft upp ok börðust. Sóttu þá vápnin svá fast at þeim, at þeir urðu at hlífa sér — ok urðu þó margir sárir, enn dó maðr af hverju skipi. Helzt undr þetta alt til dags. Sváfu þeir þá enn um daginn eftir. Þriðju nótt varð gnýr með sama hætti. Þá flugu at þeim hrafnar, ok sýndist þeim ór járni nefin ok klærnar. Hrafnarnir sóttu þá svá fast, at þeir urðu at verja sik með sverðum, enn hlífðu sér með skjöldum. Gekk þessu enn til dags. Þá hafði enn látizt maðr af hverju skipi. Þeir sváfu þá enn fyrst. Enn er Bróðir vaknaði, varp hann mæðilega öndunni ok bað skjóta utan báti — „því at ek vil finna Óspak“. Steig hann þá í bátinn ok nakkvarir menn með honum. Enn er hann fann Óspak sagði hann

honum öll undr þau er fyrir þá hafði borit ok bað hann segja sér fyrir hverju vera myndi. Óspakr vildi eigi segja honum fyrr enn hann seldi honum grið. Bróðir hét honum griðum. Enn Óspakr dró þó undan alt til nætr, því at Bróðir vág aldri víg um nætr. Óspakr mælti þá: „Þar sem blóði rigndi á yðr, þar munuð þér hella út margs manns blóði bæði yðru ok annarra. Enn þar sem þér heyrðuð gný mikinn, þar mun yðr sýndr heimsbrestr — ok munuð þér deyja allir brátt. Enn þar er vápnin sóttu at yðr, þat mun vera fyrir orrostu. Enn þar sem hrafnar sóttu at yðr, þat eru óvinir þeir er þér trúið á ok yðr munu draga til helvítis kvala“. Bróðir varð svá reiðr, at hann mátti engu svara, ok fór þegar til manna sinna ok lét þekja sundið alt með skipum ok bera strengi á land ok ætlaði at drepa þá alla eftir um morgininn. Óspakr sá ráðagerð þeira alla. Þá hét hann at taka trú rétta ok fara til Brjáns konungs ok fylgja honum til dauðadags. Hann lét þá taka þat til ráðs, at þekja öll skipin ok forka með landinu ok höggva á strengi þeira Bróður. Tók þá at reiða saman skipin, enn þeir váru sofnaðir. Þeir Óspakr fóru þá út ór firðinum ok svá vestr til Írlands ok léttu eigi fyrr enn þeir kvámu til Kunnjátta. Ok sagði Óspakr Brjáni konungi alt þat er hann var víss orðinn ok tók skírn ok fal sik konungi á hendi. Síðan

lét Brjánn konungr samna liði um alt ríki sitt, ok skyldi kominn herrinn allr til Dýflinnar í vikunni fyrir pálmdróttinsdag.

157. Sigurðr jarl Hlöðvésson bjóst af Orkneyjum. Flosi bauð at fara með honum. Jarl vildi þat eigi, þar sem hann átti suðrgöngu sína at leysa. Flosi bauð fimtán menn af liði sínu til ferðarinnar. Enn jarl þektist þat. Enn Flosi fór með Gilla jarli í Suðreyjar. Þorsteinn Síðu-Hallsson fór með Sigurði jarli, Hrafn hinn rauði, Erlingr af Straumey. Jarl vildi eigi, at Hárekr færi, enn kveðst segja honum mundu fyrstum tíðendin. Sigurðr jarl kom með allan her sinn at pálmadegi til Dýflinnar. Þar var kominn Bróðir með sinu liði. Bróðir reyndi til með forneskju, hversu ganga myndi orrostan. Enn svá gekk fréttin — ef á föstudegi væri barizt, at Brjánn konungr myndi falla ok hafa sigr; enn ef fyrr væri barizt, þá myndi þeir allir falla, er í móti honum væri. Þá sagði Bróðir, at föstudaginn skyldi berjast. Fimta daginn reið maðr at þeim Kormlöðu á apalgrám hesti ok hafði í hendi pálstaf. Hann talaði lengi við þau Bróður ok Kormlöðu. Brjánn konungr var kominn með allan her sinn til borginnar. Föstudaginn fór út herrinn allr af borginni ok var fylkt liðinu hváru tveggja. Bróðir var í annan arm fylkingar, enn í annan Sigtryggr konungr. Sigurðr jarl var í miðju lið-

inu. Nú er at segja frá Brjáni konungi, at hann vildi eigi berjast föstudaginn, ok var skotit um hann skjaldborg ok fylkt þar liðinu fyrir framan. Úlfr hræða var í þann fylkingararminn sem Bróðir var til móts. Enn í annan fylkingararm var Óspakr ok synir Brjáns konungs þar er Sigtryggr var í móti. Enn í miðri fylkingunni var Kerþjálfaðr ok váru fyrir honum borin merkin. Fallast nú at fylkingarnar. Varð þá orrosta allhörð. Gekk Bróðir í gegnum lið ok feldi þá alla, er fremstir stóðu. Enn hann bitu ekki járn. Úlfr hræða sneri þá í móti honum ok lagði til hans þrysvar sinnum svá fast, at Bróðir fell fyrir í hvert sinn — ok var við sjálft, at hann myndi eigi á fætr komast. Enn þegar er hann fekk upp staðit, þá flýði hann undan ok í skóg. Sigurðr jarl átti harðan bardaga við Kerþjálfað. Kerþjálfaðr gekk svá fast fram, at hann feldi þá alla, er fremstir váru. Rauf hann fylking Sigurðar jarls alt at merkinu ok drap merkismanninn. Fekk jarl þá til annan mann at bera merkit. Varð þá enn orrosta hörð. Kerþjálfr hjó þenna þegar banahöggvi ok hvern af öðrum þá er í nánd váru. Sigurðr jarl kvaddi þá til Þorstein Síðu-Hallson at bera merkit. Þorsteinn ætlaði upp at taka merkit. Þá mælti Ámundi hvíti: „Ber þú eigi merkit, Þorsteinn, því at þeir eru allir drepnir er þat bera". „Hrafn hinn rauði", sagði jarl, „ber

þú merkit“. Hrafn mælti: „Ber þú sjálfr fjanda þinn“. Jarl mælti: „Þat mun vera maklegast at fari alt saman karl ok kýll“. Tók hann þá merkit af stönginni ok kom í millum klæða sinna. Litlu síðar var veginn Ámundi hvíti. Þá var ok Sigurðr jarl skotinn spjóti í gegnum. Óspakr hafði gengit um allan fylkingararminn. Hann var orðinn sárr mjök enn látit sonu Brjáns báða áðr. Sigtryggr konungr flýði fyrir honum. Brast þá flótti í öllu liðinu. Þorsteinn Síðu-Hallsson nam staðar, þá er allir flýðu, ok batt skóþveng sinn. Þá spurði Kerþjálfaðr, hví hann rynni eigi. „Því“, sagði Þorsteinn, „at ek tek eigi heim í kveld, þar sem ek á heima út á Íslandi“. Kerþjálfaðr gaf honum grið. Hrafn hinn rauði var eltr út á á nakkvara. Hann þóttist þar sjá helvítis kvalar í niðri ok þótti honum djöflar vilja draga sik til. Hrafn mælti þá: „Runnit hefir hundr þinn, Pétr postoli, til Róms tysvar ok myndi renna hit þriðja sinn ef þú leyfðir“. Þá létu djöflar hann lausan, ok komst Hrafn yfir ána. Bróðir sá nú at liðit Brjáns konungs rak flóttann ok var fátt manna hjá skjaldborginni. Hljóp hann þá ór skóginum ok rauf alla skjaldborgina ok hjó til konungsins. Sveinninn Taktr brá upp við hendinni, ok tók hana af honum ok höfuðit af konunginum. Enn blóðit konungsins kom á handarstúf sveininum ok greri þegar fyrir stúfinn.

Bróðir kallaði þá hátt: „Kunni þat maðr manni at segja, at Bróðir feldi Brján“. Þá var runnit eftir þeim er flóttann ráku ok sagt þeim fallit Brjáns konungs. Sneru þeir þá aftr þegar Úlfr hræða ok Kerþjálfaðr. Slógu þeir þá hring um þá Bróður ok feldu at þeim viðu. Var þá Bróðir höndum tekinn. Úlfr hræða reist á honum kviðinn ok leiddi hann um eik ok rakti svá ór honum þarmana. Ok dó hann eigi fyrr, enn allir váru ór honum raktir. Menn Bróður váru ok allir drepnir. Síðan tóku þeir lík Brjáns konungs ok bjoggu um. Höfuð konungsins var gróit við bolinn. Fimtán menn af brennumönnum fellu í Brjánsorrustu. Þar fell ok Halldórr son Guðmundar hins ríka ok Erlingr af Straumey.

Föstudagsmorgininn varð sá atburðr á Katanesi, at maðr sá er Dörruðr hét gekk út. Hann sá at menn riðu tólf saman til dyngju einnar ok hurfu þar allir. Hann gekk til dyngjunnar. Hann sá inn í glugg einn er á var ok sá, at þar váru konur inni ok höfðu færðan upp vef. Mannahöfuð váru fyrir kljána, enn þarmar ór mönnum fyrir viftu ok garn, sverð var fyrir skeið enn ör fyrir hræl. Þær kváðu vísur þessar:

1.

(50) Vítt es orpit
fyr valfalli
rifs reiðiský
rignir blóði.

Nús fyr geirum
grár upp kominn
vefr verþjóðar,
sás vinur fylla
rauðum vefti
Randvés bana.

2.

Sás orpinn vefr
ýta þörmum
ok harðkléaðr
höfðum manna.
Eru dreyrrekin
dörr at sköftum,
jarnvarðr yllir,
enn örum hrælat.
Skulum slá sverðum
sigrvef þenna.

3.

Gengr Hildr vefa
ok Hjörþrimul
Sangríðr, Svipul
sverðum tǫgnum.
Skaft man gnesta,
skjöldr man bresta,
man hjalmgagarr
í hlíf koma.

4.

Vindum, vindum
vef Darraðar,
sás ungr konungr
átti fyrir.
Fram skulum ganga
ok í folk vaða
þars vinir várir
vápnum skifta.

5.

Vindum, vindum
vef Darraðar
ok siklingi
síðan fylgjum.
Þar sjá bragna
blóðgar randar
Gunnr ok Göndul
þærs grami hlífðu.

6.

Vindum, vindum
vef Darraðar,
þars vé vaða
vígra manna.
Látum eigi
líf hans farask,
eigu valkyrjur
vals *of* kostu.

7.

Þeir munu lýðir
löndum ráða

es útskaga
áðr of bygðu.
Kveðum ríkjum gram
ráðinn dauða;
nús fyr oddum
iarlmaðr hniginn.

8.

Ok munu Írar
angr of bíða
þats aldri man
ýtum fyrnask.
Nús vefr orpinn,
enn vǫllr roðinn,
man of lönd fara
læspjöll gota.

9.

Nús ógurlegt
umb at litask,
es dreyrug ský
dregr með himni.
Man loft litat
lýða blóði,
es sóknvarðar
syngja kunnu.

10.

Vel kveðu vér
umb konung ungan
sigrhljóða fjöld,
syngjum heilar;
enn hinn nemi,
es heyrir á
geirfljóða hljóð
ok gumum segi.

11.

Ríðum hestum
hart út berum
brugðnum sverðum
á braut heðan.

Rifu þær þá ofan vefinn ok í sundr ok hafði hver þat er helt á. Gekk Dörruðr nú í braut frá glugginum ok heim. Enn þær stigu á hesta sína ok riðu sex í suðr, enn aðrar sex í norðr. — Slíkan atburð bar fyrir Brand í Færeyjum Gneistason. Á Íslandi at Svínafelli kom blóð ofan á messuhökul prests föstudaginn langa, svá at hann varð ór at fara. — At Þváttá sýndist presti á föstudaginn langa sjávardjúp

hjá altarinu — ok sá þar í ógnir margar. Ok var þat lengi, at hann mátti eigi syngja tíðirnar. — Sá atburðr varð í Orkneyjum, at Hárekr þóttist sjá Sigurð jarl ok nakkvara menn með honum. Tók Hárekr þá hest sinn ok reið til móts við jarl. Sá menn þat at þeir fundust ok riðu undir leiti nakkvart. Enn þeir sást aldri síðan ok engi örmul fundust af Háreki. Gilla jarl í Suðreyjum dreymdi þat, at maðr kvæmi at honum ok nemndist Herfinnr ok kvaðst vera kominn af Írlandi. Jarl þóttist spyrja þaðan tíðenda. Hann kvað vísu þessa:

(51) Vask þars bragnar börðusk,
brandr gall á Írlandi,
margr þars mœttusk törgur
malmr gnast í dyn hjalma.
Sókn þeira frák snarpa,
Sigurðr fell í dyn vigra,
áðr tœði ben blœða
Brjánn fell ok helt velli.

Þeir Flosi ok jarl töluðu mart um draum þenna. Viku síðar kom Hrafn hinn rauði ok sagði þeim tíðendin öll ór Brjánsorrostu: fall konungs ok Sigurðar jarls ok Bróður ok allra víkinganna. Flosi mælti: „Hvat segir þú mér til manna minna?“ „Þar fellu þeir allir“, segir Hrafn, „enn Þorsteinn mágr þinn þá grið af Kerþjálfaði ok er nú með honum. Halldórr Guðmundarson lézt þar“. Flosi segir jarli, at hann mundi í braut fara — „eigu vér suðrgöngu af hönd-

um at inna". Jarl bað hann fara sem hann vildi ok fekk honum skip ok þat sem hann þurfti ok í silfr mikit. Sigldu þeir síðan til Bretlands ok dvöldust þar um stund.

158. Kári Sölmundarson sagði Skeggja bónda, at hann vildi at hann fengi honum skip. Skeggi bóndi gaf Kára skip alskipat. Stigu þeir þar á með Kára Dagviðr hvíti ok Kolbeinn svarti. Sigldu þeir Kári nú suðr fyrir Skotlandsfjörðu. Þá fundu þeir menn ór Suðreyjum. Þeir sögðu Kára tíðendin af Írlandi ok svá þat, at Flosi var farinn til Bretlands ok menn hans. Enn er Kári spurði þetta, þá sagði hann félögum sínum, at hann vill halda suðr til Bretlands til móts við þá Flosa. Bað hann þá þann skiljast við sitt föruneyti, er þat þætti betra, ok kvaðst at engum manni vilja vél draga, at hann lézt enn á þeim hafa óhefnt harma sinna. Allir vildu honum fylgja. Siglir hann þá suðr til Bretlands — ok lögðu þar at í leynivág einn. Þenna myrgin gekk Kolr Þorsteinsson í borg ok skyldi kaupa silfr. Hann hafði mest hæðiyrði við af brennumönnum. Kolr hafði talat mart við frú eina ríka ok var mjök í gadda slegit, at hann mundi fá hennar ok setjast þar. Þenna hinn sama morgin gekk Kári í borgina. Hann kom þar at er Kolr taldi silfrit. Kári kendi hann ok hljóp at honum með sverð brugðit ok hjó á hálsinn. Enn

hann taldi silfrit — ok nemndi tíu höfuðit, er þat fauk af bolnum. Kári mælti: „Segi þat Flosa, at Kári Sölmundarson hefir vegit Kol Þorsteinsson. Lýsi ek vígi þessu mér á hendr“. Gekk Kári þá til skips síns. Sagði hann þá skipverjum sínum vígit. Þá sigldu þeir norðr til Beruvíkr — ok settu upp skip sitt ok fóru upp í Hvítsborg í Skotlandi ok váru með Melkólfi jarli þau misseri. Nú er at segja frá Flosa, at hann gengr upp ok tekr lík Kols ok býr um ok gefr fé mikit til legs honum. Flosa stukku aldri hermdaryrði til Kára. Flosi fór þaðan suðr um sjá ok hóf þá upp göngu sína ok gekk suðr ok létti ekki fyrr enn hann kom til Rómaborgar. Þar fekk hann svá mikla sæmd, at hann tók lausn af sjálfum páfanum, ok gaf þar til fé mikit. Hann fór þá aftr hina eystri leið ok dvaldist víða í borgum ok gekk fyrir ríka menn ok þá af þeim mikla sæmd. Hann var í Noregi um vetrinn eftir ok þá skip af Eiríki jarli til útferðar, ok hann fekk honum mjöl mikit, ok margir menn aðrir gerðu sæmilega til hans. Sigldi hann síðan út til Íslands ok kom í Hornafjörð ok fór þá heim til Svínafells. Hafði hann þá af hendi int alla sætt sína bæði í utanferðum og fégjöldum.

159. Nú er at segja frá Kára, at um sumarit eftir fór hann til skips síns ok sigldi suðr um sæ ok hóf upp göngu sína í Norðmandí ok

gekk suðr ok þá lausn ok fór aftr hina vestri leið ok tók skip sitt í Norðmandí ok sigldi norðr um sjá til Dofra á Englandi. Þaðan sigldi hann vestr um Bretland ok svá norðr með Bretlandi ok norðr um Skotlandsfjörðu ok létti eigi fyrr enn hann kom norðr í Þrasvík á Katanesi til Skeggja bónda. Fekk hann þá þeim Kolbeini ok Dagviði byrðinginn. Sigldi Kolbeinn þessu skipi til Noregs. Enn Dagviðr var eftir í Friðarey. Kári var þenna vetr á Katanesi. Á þessum vetri andaðist húsfreyja hans á Íslandi. Um sumarit eftir bjóst Kári til Íslands. Skeggi fekk honum byrðing. Váru þeir þar á átján. Þeir urðu heldr síðbúnir, ok sigldu þó í haf ok höfðu langa útivist. Enn um síðir tóku þeir Ingólfshöfða ok brutu þar skipit alt í spán. Enn þó varð mannbjörg. Kafahríð var á. Spyrja þeir nú Kára, hvat nú skal til ráða taka. Enn hann sagði þat ráða at fara til Svínafells, ok reyna þegnskap Flosa. Gengu þeir þá til Svínafells í hríðinni. Flosi var í stofu. Hann kendi Kára, er hann kom í stofuna ok spratt upp í móti honum ok mintist til hans ok setti hann í hásæti hjá sér. Flosi bauð Kára at vera þar um vetrinn. Kári þá þat. Sættust þeir þá heilum sáttum. Flosi gifti þá Kára Hildigunni bróðurdóttur sína, er Höskuldr Hvítanessgoði hafði átta. Bjoggu þau þá fyrst at Breiðá. Þat segja menn, at þau yrði æfilok Flosa, at hann

færi utan, þá er hann var orðinn gamall, at sækja sér skálavið. Ok var hann í Noregi þann vetr. Enn um sumarit varð hann síðbúinn. Menn ræddu um at vánt væri skip hans. Flosi sagði vera ærit gott gömlum ok feigum ok sté á skip ok lét í haf — ok hefir til þess skips aldri spurzt síðan. Þessi váru börn þeira Kára Sölmundarsonar ok Helgu Njálsdóttur: Þorgerðr ok Ragneiðr ok Valgerðr ok Þórðr, er inni brann. Enn börn þeira Hildigunnar ok Kára váru þeir Starkaðr ok Þórðr ok Flosi. Son Flosa var Kolbeinn, er ágætastr maðr hefir verit einn hverr í þeirri ætt. Ok lúku vér þar brennu-Njáls sögu.

Vísnaskýringar.

1 (**Unnr Marðardóttir**). Víst segi ek gott frá þessum geysta[1] geirhvessanda[2], þat er silfra sundrhreyti[3] er fundit sjalfráðlegt. Ek verð at segja mart eða þegja, því at eggþings almr[4] er orðinn fyr gerningum. Satt er at ek sék[5] við spotti.

1. *geystr*, framgjarn, ákafr (í orrustu). — 2. *geirhvessandi*, mannkenning. — 3. *silfra sundrhreytir*, mannkenning. — 4. *almr*, viðartegund (d. ælm, lat. ulmus); *eggþingsalmr* = bardagamaðr, mannkenning. — 5. *sék* = sé ek; *ek sé við*, varast.

Víst er gott að segja af þessum framgjarna hreystimanni, að því er honum er sjálfrátt. Ég verð annaðhvort að segja (of) margt eða þegja. Satt að segja vil ég varast háð manna.

2 (**Unnr Marðardóttir**). Hrútr hefir víst þrútinn líkama, hringa hristir[1], þá er lundýgr[2] linnbeðs njótr[3] leitar drýgja munuð. Leita ek þá, aldraðr skjaldar boði[4], finna yndi okkars vanda með undlinna ýti[5].

1. *hringa hristir*, mannkenning, enn hvert *hringr* er hér = sverð er óvíst. — 2. *lundýgr* = ólmr, áfjáðr. — 3. *linnbeðr* = ormsbeðr, gull; linnbeðs *njótr*, mannkenning. Í hdr. stendr e i t r s, þar sem hér er sett n j ó t r, og er það líkleg tilgáta. — 4. *skjaldarboði* = sá er býðr,

gefr skjöld, mannkenning. — 5. *linnr*, ormr; *undlinnr* = sárormr, sverð; *undlinna ýtir*, mannkenning.

Hrútr er satt að segja (of) þrýstinn, þegar hann leitar hvílubragða við mig. Leita ek þó við að hafa yndi af samvist við hann (enn það er til einkis).

3 (**Unnr Marðardóttir**). Þó veit ek hitt, spannar jökuls meiðr[1], at handfúrs hreytir[2] er jafnt sem aðrir nýtir boga ýtendr[3]. Ek vilda seggja[4] skilit við þenna öldu jókennanda[5]. Undleggs rjóðr[6], lít þú orð ok íðir[7].

1. *spannar*(handar)*jökull*, silfr; *meiðr*, viðr; spannar handar jökuls meiðr = silfrviðr, mannkenning. — 2. *fúr*, hvk., eldr; *handfúr* = handareldr, gull; gull-*hreytir*, mannkenning. — 3. *boga ýtandi*, mannkenning. — 4. *seggja* = segja. Líklegra er að hér eigi að rita: „undlegs — segja“. — 5. mannkenning. — 6. *undleggr*, sverð; sverð-*rjóðr*, mannkenning. — 7. *íð*, kvk., (sbr. iðn) verk.

Þó veit ég, hins vegar, að hann er í eðli sínu sem aðrir menn. Ek vil segja skilið við hann. Lít þú nú á orð og verk.

4 (**Gunnarr Hámundarson**). Eftir eru sízt menn á Rangárvöllum. Öll þjóð talar slíkt at sönnu í hljóði; þat er oft heyrt. Ek frá Mörð gígju gerðu[1] margkunnar gunnhríðar[2]. Engr seima sløngvir[3] var slíkr at spekt ok ríki.

1. *gerðu*, nafnh. þát. (infinitivus præteriti) af gera. — 2. *gunnhríð*, orrusta. — 3. *seimr*, gull; gull-*sløngvir*, mannkenning.

Á Rangárvöllum eru nú ekki eftir menn (sem vert er um að tala). Það er sannleikr, sem enginn dregr dulur á og oft má heyra. Eg hefi heyrt, at Mörðr gígja var

alkunnr að bardögum. Enginn maðr var líki hans að speki ok höfðingsskap.

5 (Gunnarr Hámundarson). Ek vænti at ek hafa heyrt, at hringsalmr[1] rænti þik bjartri jarðarþráðs undirgerðar Hristi[2] með ráðum. Skjaldar haldendr[3] réðu hodda hlœði[4] at hann berðisk eigi við þik. Áðr rauð seima sneiðir[5] sverð.

1. *hringsalmr*, mannkenning. — 2. *jarðarþráðr*, ormr; *undirgerð*, dýna; ormsdýna, gull; *Hrist*, valkyrja; gullsvalkyrja, kvenkenning. — 3. *skjaldarhaldendr*, menn. — 4. *hodd*, kvk., fé; fé-*hlœðir*, sá er hleðr, hrúgar saman fé, mannkenning. — 5. *seima sneiðir*, mannkenning.

Síðasta vísuorðið er of langt, en orðið hann virðist hér mega fella burt.

Eg ætla, að eg hafi heyrt, að Mörðr rænti þik konunni með ráðum. Menn réðu honum að berjast eigi við þig. Á fyrri árum var hann bardagamaðr.

6 (Gunnarr Hámundarson). Ek skal at hváru[1] skora þér á holm við mik í dag Hrútr — ek hef góðan óð, hjaldruðr hjalma ok skjalda[2] — nema vilir nú, auðs ölr[3], greiða út mund refils Grundar[4]. Þeir Heðins gáttar hirðendr[5], er heyra, sé váttar.

1. *at hváru*, að öðrum kosti. — 2. *hjaldr*, gnýr; *ruðr* = runnr, viðr; gnýviðr *hjalma ok skjalda*, mannkenning. — 3. *ölr*, viðarheiti (lat. alnus); *auðs*-viðr, mannkenning. — 4. *refill*, veggtjald; veggtjalds-*Grund*, kvenkenning. — 5. *gátt* (hér) = hurð; *Heðinn*, kappi sá er barðist við Högna; Heðins hurð, skjöldr; skjaldar-*hirðendr*, menn.

Eg skal að öðrum kosti skora þér á hólm við mig í dag, Hrútr — eg hef upp vísu — nema þú viljir nú

greiða út mund konunnar. Þeir menn sem á heyra sé vottar.

7 (**Gunnarr Hámundarson**). Hjörþings œskimeiðar[1] munu njóta hœgs auðs óttlaust fyr því at ljúgum hvergi til penninga. — Þá ferr fljóði[2] verr enn oss, hraustr ok errinn hjalma funa almr[3]. Enn vér rjóðum varrar vitnis[4].

1. *hjörþings œskimeiðr*, mannkenning. — 2. *fljóð*, hvk., ókent kvenheiti. — 3. *hjalma funi*, hjalma eldr = hjalma eyðir, sverð. — 4. *vitnir*, úlfr.

Fyrri hluti vísunnar virðist vera svar til Höskulds, enn síðari hlutinn svar til Hrúts.

Menn munu mega njóta rólega fjárins fyrir því, að vér heimtum ekki meira fé enn ber. — Þá fer henni ver enn oss. Enn vér erum bardagamenn.

8 (**Gunnarr Hámundarson**). Þú hefr verit betri átgjörnum erni, enn þér sjalfum, gjalfrdags greiðir[1]. Hrafn etr dauða gumna[2]. Margr muninn[3] gengr hér œstr í morgin drekka vargs bekki[4]. Enn þik tekr þysta, fetilstinga þingalmr[5].

1. *gjalfr*, sjór; dagr = birta, ljós; sjávarljós = gull. 2. *gumnar*, menn ('ókent heiti'). — 3. *muninn*, hrafn. — 4. *bekkr*, lækr; *vargs bekkr*, blóð. — 5. *fetilstingr*, sverð.

9 (**Gunnarr Hámundarson**). Ek skal þegar, Hildar skóða hlœðir[1], fanga geir œst ok fella geystan hjalmangrs gnýsvellanda[2]. Eitrs ölungrundar eyðir[3] skal ok um síðir láta líf ört Sigars drífu[4], Endils eykríðandi[5].

1. *Hildr*, valkyrja; *skóð* (sbr. skaði, skœðr), tjón; merkir stundum verkfæri: benja skóð, unda skóð (St. Ól. Kvæði I, 197); valkyrju *skóð* er því vopn; *hlœðir*, sá sem hleðr (sbr. 5. vísu); *Hildar skóða hlœðir* er því mannkenning. — 2. *hjalmangr*, sverð; *svellandi*, hlut. orð af svella

= bólgna, blása upp; *hjálmangrs-gný-svellandi*, bardagamaðr. — 3. *ölunn*, fiskheiti; *eitrs ölunn*, ormr; orms *grund*, gull; gulls *eyðir*, mannkenning. — 4. *Sigarr*, herkonungr, sá er hengdi Hagbarð; *Sigars-drífa* orrusta; *líf ört Sigars drífu*, líf röskt til bardaga. — 5. *Endill*, sækonungr; *Endils eykr*, skip; *Endils eykríðandi*, farmaðr.

Eg skal þegar í snatri taka sverð mitt og fella þenna ólma bardagamann. Hann skal nú um síðir láta sitt herskáa líf.

10 (**Gunnarr Hámundarson**). Ek hefi feldan í öðrum löndum þann öldu eisu eyði[1], er kunni at reisa hildi[2]. Ek frá at Hallgrímr hefði leyfðan[3] hjalmavönd[4]. Allir dyggvir skatnar[5] viti, hvé atgeirr of kom ulfa fylli[6]. Hann skal mér hendi fylginn til enda lífs, því at kunnum herskap.

1. *öldu-eisu eyðir* = gullseyðir, mannkenning. — 2. hildr (hér) = orrusta. — 3. *leyfðr* (af leyfa = lofa) lofaðr, ágætr. — 4. *hjalmavöndr*, sverð. — 5. *skatnar*, menn. — 6. *ulfa fyllir*, sá sem seðr úlfa, bardagamaðr.

Ek hefi feldan erlendis þann mann, er kunni að hefja bardaga. Eg heyrði sagt, að Hallgrímr hefði ágætt sverð. Allir góðir menn viti, hvaðan mér kom atgeir þessi. Hann skal vera mér við hönd meðan eg lifi.

11 (**Skarpheðinn**). Ek vil kalla svinnan[1] ormaleiðar eyði[2] alldálega[3] hraðfeigan. Hug minn hlœgir við þat. Vígs gœðöndum[4] eru meiri vánir vár brœðra, enn á fóstra mínum, at munim vinna varg vín[5].

1. *svinnr*, vitr (sbr. 'svinnr er sá er sig kann', málsh.). — 2. *ormaleið*, gull. — 3. *alldálega*, allaumlega (á d. daalig). — 4. *vígsgœðandi* = vígsaukandi, bardagamaðr. — 5. *vín* (hér) = drykkr.

Eg vil segja, að maðrinn hafi verið allmjög hraðfeigr.

Meiri vánir eru til, að vér brœðr vinnum víg, enn fóstri minn.

12 (Skarpheðinn). Eigi þótti þeim þróttardjörfum áfestöndum Ægis hesta[1] þurfa lítils við hlíta. Nær skulum hefja handa, lögðis banda hrœrir[2], ef nú erum kyrrir? Fyrr ruðu frægir fyrðar sverð.

1. *Ægishestr*, skip. — 2. *lögðir*, sverð; *brandr*, sverðblað; sverðblaða-*hrœrir*, mannkenning.

K. G. heldr að 4. vo. eigi að vera: þeim litlu við hlíta.

Eigi þótti köppum þessum lítils við þurfa. Nær skulum hefja handa, faðir minn, ef vér erum nú kyrrir. Fyrr höfum vér roðið sverð.

13 (Sigmundr). Hvat skulu, haukasetra Hildr[1], taðskeglingar, trauðir tryggra ráða, negla mundriða í skildi? Því at sviphnuggnir seggir megu eigi forðask háðuleg orð þau er yrkjum, svanteigs elda björk[2].

1. *haukasetr*, hönd, handar *Hildr*, kvenkenning. — 2. *svanteigr*, svanareitr, vatn, sjór; vatna *eldr*, gull; gulls *björk*, kvenkenning.

Til hvers skyldu, kona, taðskeglingar í vandræðum sínum vera að negla mundriða í skildi? Því að þessir daprlegu menn geta ekki forðazt háð vort.

14 (Sigmundr). Spyri karlinn hinn skegglausi greinir illra orða; þat er einsætt; vámr[1] nemi víst várt raus í tómi. Hoddveitir[2] velr taðskeglingum hölzti gott heiti af spotti; ek sem trautt vegleg líð[3] um trúða[4].

1. *vámr*, lítilmenni. — 2. *hoddveitir* = féveitir, mannkenning. — 3. *líð*, ljóð (þýzka: lied). — 4. *trúðr*, leikari, kuklari, (hér) varmenni.

Sum hdr. hafa 1. vo.: 'Ka*ll*inn spyri orða *illra*', og gæti það verið fult svo rétt sem hitt.

Karlinn skegglausi frétti nú níð þetta; það er einsætt; vesalmennið nemi það við tækifæri. Eg vel taðskeglingum helzti gott hæðinafn. Eg sem tranðla vegleg ljóð um varmenni.

15 (Sigmundr). Ek get taðskeglingar heiti miklu maklegast meinsleitöndum[1], neglisk síðan; ek rýf trauðr trygðir. Heiti karl skegglauss í tali seggja, enn knýtum skjal skömmu máli[2]. Ek kanna oft hugi manna.

1. *meinsleitandi*, sá er leitar öðrum meins. — 2. *að knýta skjal skömmu máli* mun vera = í fám orðum að binda enda á kvæðið.

Eg vona, að taðskeglingar heiti sem þeim meinsmönnum er maklegast og 'neglist' síðan; ég rýf trauðla trygðir. Karl heiti skegglauss í tali seggja. Enn bindum nú enda á kviðlinginn í fám orðum. Eg kanna oft hugi manna.

16 (Skarpheðinn). Jarðar umgerðis eisu oftveitandar[1] eru, auðsverpandi[2], einkar fúsir leita sauða. Þeir smíðandar[3] drafníða[4] hafa, seima særir[5], lítit grasbíta skyn. Ek vinn geystr geira róstu[6].

1. *jarðar umgerði*, sjór; sjávar *eisa*, gull; gulls-*oftveitandi* = sá sem oft veitir gull, mannkenning. — 2. *auðsverpandi*, mannkenning. — 3. *smíðandar* = smiðir. — 4. *draf*, sorp, saur; *drafníð*, lélegt níð, saurugt níð. — 5. *seimasærir* = gulls eyðir, mannkenning. — 6. *geira rósta*, bardagi.

17 (Skarpheðinn). Höfuð þetta skalt, hrotta hljómstœrandi[1], fœra Hallgerði. Kom þú, áls ferðar eldskerðir[2], orðum. Hykk[3], skíða boði[4], at þýð Þynjar logs þöll[5] muni þekkja ok skynja, hvárt þat hafi smíðat þungt níð.

1. *hrotti*, sverð; *hrotta hljómstœrandi*, mannkenning. — 2. *álsferð*, álsbraut, sjór, sjávar-*eldr*, gull; *skerðir* gulls,

mannkenning. — 3. hykk = ek hygg. — 4. *skíðaboði*, sá er býðr, gefr skíð(i), mannkenning. — 5. *Þyn*, árheiti, Þynjar *log* = árlog, gull; *þöll*, (ung) fura; gulls *þöll*, kvenkenning.

Höfuð þetta skaltu færa Hallgerði. Kom þú þeim orðum til hennar, (að) ég hygg að konan muni taka eftir og forvitnast um, hvort það muni hafa ort naprt níð.

18 (**Gunnarr Hámundarson**). Víst spurðir þú þenna vazta viggrennanda[1], harðr 'hrayggviglópr'[2], áðr hleyptuð ór garði mínum, hvárt stefnur vígstœris[3] væri réttar. Þess skal ek hefna hvessi heiftar[4]. Vér rjóðum spjör[5] blóði.

1. *vaztir*, mið, fiskimið; *vigg* (af vega) akdýr, eykr, hestr; *vazta vigg* = miðahestr, skip; skip-*rennandi*, mannkenning. — 2. *'hrayggvi'-glópr* er óljóst orð. Jón Þorkelsson getr til, að það ætti að vera hrøngvi-glópr = hávaðaglópr, enn það er óvíst; *hrökkvi*-glópr getr það naumast verið, því að harðr hrökkvi-glópr er hvað á móti öðru. — 3. *vígstœrir* = sá er eykr víg, mannkenning. — 4. *hvessir heiftar*, maðr sem vekr heift og fjandskap. — 5. *spjör*, hvk. flt. (þ. spear, e. spear) spjót.

Víst spurðir þú, glópr, mann þenna, áðr enn þér hleyptuð úr garði mínum, hvort stefnur hans væri réttar. Þess skal eg hefna á illmenninu. Eg er vanr bardögum.

19 (**Skarpheðinn**). Hér verðr þröng á þingi, þóf gengr langt ór hófi; síð man sætt sett með þjóðum; mér leiðisk þetta. Rakklegra[1] er rekkum[2] rjóða vápn í blóði. Víst tem ek ylgjar barni[3] gjarna hinn geysta gráð[4].

1. *rakklegra*, drengilegra. — 2. *rekkr*, vaskr maðr. — 3. *ylgr*, kvk., vargynja; *ylgjarbarn*, úlfr, vargr. — 4. *gráðr*, græðgi, hungr (orðið finst enn á 17. öld í Passíusálmunum). Að *temja gráðinn* = sefa hungrið.

Hér verðr þröng á þingi, þófið gengr langt úr hófi, seint munu gerðar sættir milli manna; mér leiðist þetta. Drengilegra væri mönnum að rjóða vopnin í blóði. Víst er eg fús á að sefa hið ólma hungr vargsins.

20 (Gunnarr Hámundarson). Þikkjumk, flokka sennu flýtir[1], riðinn fámennr brott ór Tungu — ek brá víst hungri hrafns á hausti; — því at ek fýsumk lýsa þat, öldu eldveitir[2] — mik dreymdi illa. Villr valr etr merg frá vargi.

1. *flokka sennu flýtir* = sá er eykr deilur milli flokka, (hér) bardagamaðr. — 2. *öldu eldr*, gull; gull*sveitir*, mannkenning.

Eg þykist hafa riðið of fámennr brott úr Tungu — eg man nú til þess er eg barðist um haustið, — því að eg vil gjarna segja frá því; — mig dreymdi illa. Villtr valr etr merg frá úlfi.

21 (Gunnarr Hámundarson). Hykk[1], darra driftar reynir[2], at þvengláðs dýnu Njörun[3] muni þikkja þat engu máli skifta. Gakk, móins jarðar myrðir[4], meir fram í geira dyn, ef Rínar leygs reið[5] skal ráða höfði mínu.

1. *hykk* = ek hygg. — 2. *darr*, spjót; *drift*, drífa, spjótadrífa = bardagi; *reynir* (annaðhv.) viðartegund (eða) reynandi (af að reyna); bardaga-*reynir*, mannkenning. — 3. *þvengláðs* = láðs þvengs = orms; orms-*dýna*, gull; *Njörun*, Ásynja; gulls *Njörun*, kvenkenning. — 4. *móinn*, ormsheiti; móins *jörð*, gull; gulls myrðir = gulls eyðir, mannkenning. — 5. *reið*, sú er reiðir, ber; *leygr*, logi, eldr, gull; gullsreið (gullbera) kvenkenning.

Eg hygg, Þorgeirr, at meynni muni þykja það engu máli skifta. Gaktu, maðr, meir fram í bardaganum, ef mærin á að ráða höfði mínu.

22 (**Gunnarr Hámundarson**). Fésjóðar várir munu eyðask, ár eldbeiðir[1], þó at gørvim eigi fleiri geirleiks stöfum geig, ef ek skal enn bœta gørvalla unnviggs runna[2] þá er hér liggja. Nem þú, mætr, mál mín ok greinir.

1. *áreldr*, gull, gullsbeiðir, mannkenning. — 2. *unnr*, alda; *vigg*, eykr, hestr; öldu hestr, skip; skips *runnr*, maðr.

23 (**Gunnarr Hámundarson**). Ekkils vallar andrs Ullr[1], standa munu nökkurir jafnir unda Rínar stefni[2] á veg mínum, áðr munim hræðask gný-jarðar girðis geisla græðendr[3], — gljúfra fösla fagra sætis gætir[4].

1. *Ekkill*, sækonungsheiti; *Ekkils völlr*, sjór; *andr*, skíð, (K. G. Nj. II, 93—94 heldr að andr sé upphaflegra enn andurr); sjávar *skíð*, skip; *Ullr*, einn af Ásum; skips-*Ullr*, mannkenning. — 2. *unda Rín*, blóðstraumr; blóðstraums *stefnir*, mannkenning. — 3. *gný-jarðar girði* = *jarðar-gný-girði*, sjór; sjávar *geisli*, gull; gulls *græðandi*, mannkenning. — 4. *fösla*, virðist ef. af fösull, enn það orð er ókunnugt. Dr. Jón Þorkelsson getr til að það sé sama sem „fasen“ á þýzku, þráðr, enn K. G. heldr að fösull gæti verið sama sem „visula“, fiskr. Hvort sem heldr væri, verðr *gljúfra fösull* að vera ormskenning; *gljúfra fösull*, ormr; orms *sæti*, gull; gulls *gætir*, mannkenning.

Nokkurir jafningjar mannsins (Þorgeirs) mega standa á vegi mínum (Kolskeggr bróðir) áðr enn eg hræðist þá.

24 (**Gunnarr Hámundarson**). Hverr dómreynir dreyrgra darra[1] hefir (nökkut) til síns ágætis. Sveigar Sága[2] drepr niðr sóma mínum. Øngr liðsráðandi[3] skal lengi lítils biðja; fenju fagrmjöls dísi[4] verðr hönd fús á venju.

1. *darr*, spjót; *dómreynir dreyrgra darra* = *reynir dreyrgra darra dóms*, sá er reynir dóm blóðugra spjóta (bardaga), mannkenning. — 2. *sveigr*, faldr eða annar

höfuðbúnaðr (sbr. Laxdælu: „Guðrún var í námkyrtli . . . ok sveigr mikill á höfði“, og Rígsmál: „Sveigr var á höfði, smokkr var á bringu, dúkr var á hálsi, dvergar á öxlum“); *Sága*, Ásynja; *sveigar-sága*, kvenkenning. — 3. *liðsráðandi*, sá er ræðr liði, mannkenning. — 4. *Fenja*, ambátt Fróða Dana konungs, sem mól gull; *Fenju mjöl*, gull; gulls*dís*, kvenkenning.

Hverr maðr hefir til síns ágætis (nokkuð). Konan drepr niðr sóma mínum. Engi maðr skyldi lengi lítils biðja. Ekki bregðr konan vana sínum.

25 (Þorkell elfaraskáld). Vér spurðum, hvé vígmóðr Gunnarr varðisk kjalar slóða glaðstýrandum[1] geiri fyr sunnan Kjöl. Hauðrmens sókrýrir[2] vann sextán Viðurs mána hríðar herðimeiða[3] sára, enn tvá dauða.

1. *kjalarslóð*, skipsleið, sjór; *Glaðr*, hestsheiti; sjávarhestr, skip; skips*stýrandi*, skipstjóri, mannkenning. — 2. *sókr* er óvíst hvað þýðir. Svb. Eg. í Lex. poët. gizkar á að það sé = *søgr*, eldr; *hauðrmen*, sjór; sjávareldr, gull; gulls-*rýrir*, mannkenning. — 3. *Viðurr*, Óðinn; Óðins *máni*, skjöldr; skjalda-*hríðar-herðimeiðr*, mannkenning.

Vér höfum spurt, hvé hinn hrausti Gunnarr varðist fyrir sunnan Kjöl. Hann særði sextán menn, enn drap tvo.

26 (Þormóðr Óláfsson). Engr sandheims sólar sløngvir[1] á Íslandi var frægri Gunnari af heiðnum lýð — hróðr er hægr. Hjalma hríðar viðr[2] nam tvá hlífrunna[3] lífi. Stála stýrir[4] gaf stórum sár tólf ok fjórum.

1. *sandheimr*, sjór; sjávar *sól*, gull; gulls-*sløngvir*, mannkenning. — 2. mannkenning. — 3. mannkenning. — 4. mannkenning.

Engi maðr á Íslandi var frægri Gunnari af heiðnum

mönnum. — Mér er létt um það að yrkja. — Hann drap tvo menn og særði sextán.

27 (**Gunnarr Hámundarson**). Dáðum rakkr dögla deilir[1], faðir Högna, sás háði benrögn[2], bjartr með beztu hjarta, mælti — sjá hjalmi faldinn hjörþilju vættidraugr[3] kvaðsk heldr vilja deyja enn vægja, valfreyju stafr[4].

1. *dögla deilir*, mannkenning, enn óvíst hvað *dögla* á að þýða. — 2. *benrögn*, bardagi. — 3. *hjörþilja*, skjöldr; *vætti-* af vætta, vega upp; *draugr*, viðr; *vætti-draugr* = lyftiviðr; skjalda-lyftiviðr, mannkenning. — 4. *valfreyju stafr* (= valkyrju stafr, skiljanlegra væri *valtreyju stafr*, brynjustafr), mannkenning.

Hinn hugprúði maðr, faðir Högna, sem var vanr bardögum, sagði svo, að hann vildi heldr deyja enn vægja.

28 (**Skarpheðinn**). Vér höfum felda fjóra dýra fleinstýranda[1]. Þeim beimum[2] skaltu of fylgja, bárulogs beiðir[3]. Kúgum karl svá at kaldráðum skjalda hlyn[4] œgi; seldu aumr auðsrunnr[5] syni Gunnars alla dóma.

1. mannkenning. — 2. *beimar*, menn. — 3. *bárulogs beiðir*, gullsbeiðir, maðr. — 4. *hlynr* (d. lön) viðr, skjalda viðr, mannkenning. — 5. *auðrunnr*, auðsviðr, mannkenning.

Vér höfum felt fjóra hrausta bardagamenn. Þeim skaltu fylgja. Kúgum kaldráðan karl svo að hann verði hræddr; seldu, aumr maðr, syni Gunnars sjálfdæmi.

29 (**Þráinn**). Þarf ekki skýringar við.

30 (**Skarpheðinn**). Auk[1] orð þín, elda síka skorða[2], munu mega ekki þessum rekkum — ek seð gjarn ulf ok örnu. Hornkerling ert, eða útigangs púta. Viðs Hernar hrings skíða Baldr[3] semr freka Óðins öldu[4].

1. *auk* = ok, og. — 2. *sík*, síki; *síka eldr*, gull; gull-

skorða, kvenkenning. — 3. *Hern*, ey við Hörðaland í Noregi; eyjar *hringr*, sjór; sjávar *skíð*, skip; skipa *Baldr*, skipa Áss, mannkenning. — 4. *Óðins alda*, mjöðr Óðins, skáldskapr.

Og orð þín, kona, munu ekkert megna mót þessum mönnum — eg geng fús í bardaga. Þú ert hornkerling eða útigangs púta. — Eg vanda þér ekki kveðjur.

31 (Skarpheðinn). Ek kom eigi síðar enn ér[1] til vápna sennu, því at ek lét allharðan auðs œski-rýri[2] falla. Enn því at jarl hrauð unnar elg[3] fyr Grím ok Helga, er öldu eldviðum[4] nú efni at hefna þess.

1. *ér* = þér. — 2. *auðs œskirýrir*, mannkenning. — 3. *elgr*, dýr; *unnar dýr*, skip. — 4. *öldu-eldviðr*, mannkenning.

Eg kom eigi síðar enn þér til bardagans, því að eg feldi allhraustan mann. Enn með því að jarl hrauð skip fyrir þeim Grím og Helga, er nú tækifæri að hefna þess.

32 (Skarpheðinn). Ek lét brátt ben-Gríði[1], hætta brynjum, ríða fram; vand-Gjalpar nafna[2] fyldi heldr hrafn á höldi[3]. Veitið Hrapp hríð á víðum ísi sem hétuð. Reið Rimmugýgr söng til[4] dimmum róstuhljóðum.

1. *ben-Gríðr*, öx. — 2. *Gjalp*, tröllkona; *vand-Gjalp*, viðartröllkona, viðaröx; *vand-Gjalpar nafna* = viðaröxarnafna = bardagaöx. — 3. *höldr*, maðr = Þráinn. — 4. *til* = heldr.

Eg lét brynjum skæða öxi ríða fram; hún fyldi hrafna á Þráni. Veitið Hrapp aðsókn á ísinum. Reið Rimmugýgr söng heldr dimmum ófriðarhljóðum.

23 (Skarpheðinn). Þetta erat satt né þínlíkt, landa linna leygs þollr[1]. Kennum þeygi gørvallir föður mínum.

Hyrs haf- geymir[2] mun bíða hins verra heiman, ef þat má spyrjask. Stríð stendr af stála skyndi[3].

1. *landa linni* = lindi, sjór; *leygr*, eldr; sjávar*eldr*, gull; *þollr*, viðr; gullsviðr, mannkenning. — 2. *hyrs hafgeymir* = hafhyrs geymir; *hyrr*, eldr; sjávarelds geymir, mannkenning. — 3. *stála-skyndir*, mannkenning.

Þetta er ekki satt eða líkt þér. Vér kennum þér ekki allir þetta. Lýtingr mun bíða hins verra, ef það annars verðr kunnugt. Af honum munum vér ilt hljóta.

34 (**Ókunnr höf.**) Randa reynir[1] suðr á landi gekk halda sigrtalum ryðfjónar beðs Baldrs[2] í bœnar smiðju[3]. Snjallr hjaldrs siðreynir[4] lét síðan morðhamarr[5] gjalla í hattar hauðrs steðja[6] Vetrliða skaldi.

1. *rönd*, skjöldr; skjaldareynir, mannkenning. — 2. *ryðfjón*, hatr ryðs, brýni; brýnis *beðr*, sverð. Sverðs-*Baldr*, mannkenning. — 3. *bœnarsmiðja*, munnr. — 4. *hjaldr*, orrusta; *hjaldrssiðreynir*, mannkenning. — 5. *morðhamarr*, vopn. — 6. *hattar hauðr*, höfuð, *hattar hauðrs steði*, höfuð að ofan, skalli.

Maðr (Vetrliði skáld) suðr á landi galt þögn við sigrtölum (ræðum) Þang-Brands, hafði þær ekki eftir (?). Lét Þang-Brandr (eða Guðleifr) síðan sverðið glymja á höfði Vetrliða.

35 (**Þorvaldr hinn veili**). Endils bjalfa Yggr[1] mun of senda boð Úlfi Ugga syni — mér es stugglaust við stálastýri[2], — at hann reki argan goðvarg, þanns of rignir[3] við ragn[4], fyr gnýskúta Geitis[5], enn vér annan.

1. *Endill* sækonungr; *Endils bjalfi*, brynja; *Yggr*, Óðinsheiti; brynju *Yggr*, mannkenning. — 2. *stálastýrir*, mannkenning. — 3. *rigna* ≐ ragna? — 4. *ragn* = rögn, goð. — 5. *Geitir*, sækonungr; *gnýskúti Geytis* er óvíst hvað þýðir.

Eg mun senda Úlfi Ugga syni boð — mér er meinlaust

við hann — að hann reki þann goðvarg, er illa hefir talað um goðin, 'fyrir gnýskúta Geitis' (komi honum fyrir kattarnef), enn vér munum reka annan.

36 (Úlfr Uggason). Tekkat ek[1] við tannahvarfs hleypiskarfi[2] þó at Hárbarðs véa fjarðar sunds[3] sannreynir sendi boð. Esat[4] mínlíkt, ráfáka rœkir[5], gína of flugu. Rang mál eru á gangi. Sèk við miklu meini.

1. *tekkat* ek = ek tek eigi. — 2. *tannahvarf*, munnr; *skarfr*, fugl; *tanna-hvarfs-* hleypi-*skarfr*, fluga, sem hleypt er í munn einhverjum. — 3. *Hárbarðr*, Óðinn; *vé*, heimkynni; *Hárb. véafjörðr*, guðasjár, skálda drykkr. — 4 *esat* = er eigi. — 5. *ráfákr*, skip; *ráfáka rœkir*, mannkenning.

Eg tek eigi við flugu, sem skáldið hefir sent mér af munni sínum, þótt hann geri boð. Það er ekki mér líkt að gína yfir þeirri flugu. Rangindi eru höfð í frammi. Eg varast að gera mikið mein.

37 (Hjalti Skeggjason). Þessi vísa þarf engrar skýringar.

38 (Steinunn). Mellu magfellandi[1] braut allan mátalls visund[2] fyr bjallu gæti[3]. Band[4] ráku Strandar Val[5]. Kristr hlífðit[6] varrar malmfeta[7] þás kneyfði[8] knarr, hykk[9] at guð gætti Gylfa hreins[10] lítt at einu.

1. *Mella*, tröllkona; *Mellu mögr*, jötunn; jötna*fellandi*, Þórr. — 2. *mástallr* (af már, fugl), sjór; *visundr*, villiuxi; sæuxi, skip. — 3. *bjallu* (bjöllu), *gætir*, klukku gætir, prestr. — 4. *band* = bönd, goð. — 5. *Strönd*, árheiti; *Valr*, hestheiti; árhestr, skip. — 6. *hlífðit* = hlífði eigi. — 7. *malmfeti* járnfeti, hestr; varrar hestr, skip. — 8. *kneyfa*, brjóta. — 9. *hykk*, = hygg ek. — 10. *Gylfi*, sækonungr; *hreinn*, hreindýr; dýr *sækonungs*, skip.

Þórr braut alt skipið fyrir klerkinum. Goðin hröktu

skipið. Eigi hlífði Kristr því, þá er það brotnaði; eg held að guð hafi mjög lítt gætt skipsins.

39 (**Steinunn**). Þórr brá langu Þvinnils dýri[1] Þang-Brands ór stað — hristi ok beysti[2] barðs buss[3] ok laust við jarðu. Atals grundar skíð[4] mana síðan sundfært umb[5] sjá; því at hart hregg, kent hánum, tók leggja í spánu[6].

1. *Þvinnill*, sækonungr; *Þvinnils dýr*, skip. — 2. *buss*, viðar heiti (lat. buxus, þ. busch); *barðs buss*, skip. — 3. *beysta*, berja, þriskja. — 4. *Atall*, sækonungr; *Atalsgrundarskíð*, skip. — 5. *umb* = um. — 6. *í spánu* = í spón.

Þórr brá hinu langa skipi Þang-Brands úr stað; hristi það og barði og laust því við jörðu. Mun skipið ekki síðan sjófært, því að harðr stormr, sem Þór var að kenna, tók að brjóta það í spón.

40. Ek ríð hesti hélugbarða[1], úrgitoppa[2] o. s. frv. þarf naumast skýringar.

1. *hélugbarði*, með hélað fax (sbr. Hrímfaxi). — 2. *úrgigtoppi* með úrigan, votan topp.

41 (**Móðólfr Ketilsson**). Einn stafr Níals húsa lifir þar es unnfúrs viðir[1] brunnu inni. Snjallir Sigfússynir ollu því. Goldnis sonr,[2] nú es goldinn bani hins röskva Höskulds. Eldr gekk of sjöt[3] rekka. Ljóss hyrr[4] brann í húsum.

1. *unnfúr*, eldr. — 2. *goldnis sonr*, sonr Þorgeirs gollnis (goldnis), Njáll. — 3. *sjöt*, sæti. — 4. *hyrr*, eldr.

Einn stafr Njálshúsa, Kári Sölmundarson, lifir enn, þar sem hinir brunnu inni. Sigfúss synir ollu því.. Nú er, Njáll, hefnt hins röskva Höskuldar. Eldr gekk um bekki; bjart bál brann í húsum.

42 (**Skarpheðinn**). Iðja galdrs Gunnr[1] mundit halda bráregni[2] um geirasennu[3] Mellu kindar brúar miðjungs[4].

Síðari hlutr vísunnar er aflagaðr og verðr ekki skýrðr.
1. *Iði* jötunn; jötuns *galdr*, gull; gulls *Gunnr*, kvenkenning. — 2. *bráregn*, tár. — 3. *geirasenna*, bardagi. — 4. *Mella*, tröllkona; *Mellu-kind* (afkvæmi, barn), jötunn; *jötnabrú*, skjöldr; skjaldar *miðjungr*, bardagamaðr.

Konan (líklega hugsar Skarpheðinn hér til Þórhildar konu sinnar) mun ekki fá tára bundizt, er hún hugsar um bardaga vorn.

43 (Kári Sölmundarson). Mér kemrat, almsíma Ullr[1], svefn á augu um allar grímur[2], — ek man bœnir bauga beð-Hlínar[3], — síz böðvar nausts brandviðir[4], brendu Níal inni á hausti. Ek em minnigr at mínu meini.

1. *Ullr*, einn af Ásum; *almsími*, bogastrengr, enn dr. J. Þ. getr til, að hér eigi að standa *armsíma* (hrings), og dr. K. G. getr til *alinsíma*. Hvað sem því líðr, er þetta karlkenning. — 2. *gríma*, nótt. — 3. *baugabeð-Hlín*, kvenmaðr (kona Kára). — 4. *böð*, bardagi; böðvar *naust*. bardaga naust, skjöldr; *brandr*, eldibrandr; skjaldar eldibrandr, skjaldareyðir, sverð; sverðviðr, mannkenning.

Mér kemr ekki, Ásgrímr, svefn á augu á nóttum síðan þeir brendu Njál inni í haust. Eg man kveinstafi konu minnar, og mér fellr aldri sú sorg úr minni.

44 (Draummaðr). Höggorma herði-Þundr[1] mun hefjask á landi. Menn munu sjá margar heilaborgir[2] á moldu. Blára brodda beysti-sullr[3] vex nú í fjöllum. Sveitadögg[4] mun koma á leggi sumra seggja.

1. *höggormr*, sverð; *Þundr*, Óðinn; *höggorma herði-Þundr*, mannkenning. — 2. *heilaborg*, höfuð. — 3. *sullr*, svellandi, gnýr; *bláir broddar*, vopn. — 4. *sveitadögg*, blóð.

Maðr mun hefjask til ófriðar hér á landi. Menn munu

sjá mörg höfuð hníga til moldar. Vopnagnýr mun kveða við í fjöllum. Menn munu vaða í blóði.

45 (**Kári Sölmundarson**). Hjalmskassa hvessir[1] fór ófúss af reiði út ór elris sveita[2] húsa Níals, herðimeiðr[3], þá es eld-Gunnar élrunnar[4] brunnu þar inni. Nemi menn mál mín sem ek inni. Tínum harmsakar.

1. *hjalmskass*, hjálmtröll, vopn; *hjalmskassa hvessir*, mannkenning. — 2. *elrir*, viðartegund, *elrissveiti*, reykr. — 3. *herðir*, sverð; *herðimeiðr*, sverðviðr, mannkenning. — 4. Gunnr, valkyrja; *Gunnar eldél* bardagi; *Gunnar eld-él-runnr*, mannkenning. Hdr. hafa *odd*runnar, enn élrunnar er tg. K. G. *Oddrunnar* getr þó ef til vill staðizt.

Eg fór ekki með fúsu geði, heldr reiðr, út úr reykinum í húsum Njáls, þá er mennirnir brunnu þar inni. Menn nemi orð mín. Eg tel raunir mínar.

46 (**Kári Sölmundarson**). Hvat skalt, randlinns runnr[1], frýja oss, þót rynnim — skógs hagl[2] brast á Sköglar skýjum[3] of minni sök — hinn brynjumeiðr[4] es helt blauðr til búðar með skeggit rauða, þá es hjalta hátungur[5] sungu mjök.

1. *randlinnr*, skjaldarormr, sverð; *randlinns runnr*, mannkenning. — 2. *skógr*, viðr, (hér) bogi, boga *hagl*, örvar. — 3. *Skögul*, valkyrja; Sköglar *ský*, skjöldr. — 4. *brynjumeiðr*, mannkenning. — 5. *hjaltatungur*, sverðbrandar; *hátungur*, hárómaðar tungur.

Í handritum er 3. og 4. vo. þannig:

hagl dreif skarpt á Sköglar
skýjum oss at frýja,

enn *brast skógs* er tg. K. G. í samræmi við það er í Háttalykli Snorra stendr:

hagl brast skógs í Sköglar
— skjald nefnik svá — tjaldi.

Hvað skaltu (eða þarftu) Skafti, at frýja mér, þótt eg

Síðari hlutr vísunnar er aflagaðr og verðr ekki skýrðr. 1. *Iði* jötunn; jötuns *galdr*, gull; gulls *Gunnr*, kvenkenning. — 2. *bráregn*, tár. — 3. *geirasenna*, bardagi. — 4. *Mella*, tröllkona; *Mellu-kind* (afkvæmi, barn), jötunn; *jötnabrú*, skjöldr; skjaldar *miðjungr*, bardagamaðr.

Konan (líklega hugsar Skarpheðinn hér til Þórhildar konu sinnar) mun ekki fá tára bundizt, er hún hugsar um bardaga vorn.

43 (**Kári Sölmundarson**). Mér kemrat, almsíma Ullr[1], svefn á augu um allar grímur[2], — ek man bœnir bauga beð-Hlínar[3], — síz böðvar nausts brandviðir[4], brendu Níal inni á hausti. Ek em minnigr at mínu meini.

1. *Ullr*, einn af Ásum; *almsími*, bogastrengr, enn dr. J. Þ. getr til, að hér eigi að standa *armsíma* (hrings), og dr. K. G. getr til *alinsíma*. Hvað sem því líðr, er þetta karlkenning. — 2. *gríma*, nótt. — 3. *baugabeð-Hlín*, kvenmaðr (kona Kára). — 4. *böð*, bardagi; böðvar *naust*. bardaga naust, skjöldr; *brandr*, eldibrandr; skjaldar eldibrandr, skjaldareyðir, sverð; sverðviðr, mannkenning.

Mér kemr ekki, Ásgrímr, svefn á augu á nóttum síðan þeir brendu Njál inni í haust. Eg man kveinstafi konu minnar, og mér fellr aldri sú sorg úr minni.

44 (**Draummaðr**). Höggorma herði-Þundr[1] mun hefjask á landi. Menn munu sjá margar heilaborgir[2] á moldu. Blára brodda beysti-sullr[3] vex nú í fjöllum. Sveitadögg[4] mun koma á leggi sumra seggja.

1. *höggormr*, sverð; *Þundr*, Óðinn; *höggorma herði-Þundr*, mannkenning. — 2. *heilaborg*, höfuð. — 3. *sullr*, svellandi, gnýr; *bláir broddar*, vopn. — 4. *sveitadögg*, blóð.

Maðr mun hefjask til ófriðar hér á landi. Menn munu

sjá mörg höfuð hníga til moldar. Vopnagnýr mun kveða við í fjöllum. Menn munu vaða í blóði.

45 (Kári Sölmundarson). Hjalmskassa hvessir[1] fór ófúss af reiði út ór elris sveita[2] húsa Níals, herðimeiðr[3], þá es eld-Gunnar élrunnar[4] brunnu þar inni. Nemi menn mál mín sem ek inni. Tínum harmsakar.

1. *hjalmskass*, hjálmtröll, vopn; *hjalmskassa hvessir*, mannkenning. — 2. *elrir*, viðartegund, *elrissveiti*, reykr. — 3. *herðir*, sverð; *herðimeiðr*, sverðviðr, mannkenning. — 4. Gunnr, valkyrja; *Gunnar eldél* bardagi; *Gunnar eld-él-runnr*, mannkenning. Hdr. hafa *odd*runnar, enn élrunnar er tg. K. G. *Oddrunnar* getr þó ef til vill staðizt.

Eg fór ekki með fúsu geði, heldr reiðr, út úr reykinum í húsum Njáls, þá er mennirnir brunnu þar inni. Menn nemi orð mín. Eg tel raunir mínar.

46 (Kári Sölmundarson). Hvat skalt, randlinns runnr[1], frýja oss, þót rynnim — skógs hagl[2] brast á Sköglar skýjum[3] of minni sök — hinn brynjumeiðr[4] es helt blauðr til búðar með skeggit rauða, þá es hjalta hátungur[5] sungu mjök.

1. *randlinnr*, skjaldarormr, sverð; *randlinns runnr*, mannkenning. — 2. *skógr*, viðr, (hér) bogi, boga *hagl*, örvar. — 3. *Skögul*, valkyrja; Sköglar *ský*, skjöldr. — 4. *brynjumeiðr*, mannkenning. — 5. *hjaltatungur*, sverðbrandar; *hátungur*, hárómaðar tungur.

Í handritum er 3. og 4. vo. þannig:

hagl dreif skarpt á Sköglar
skýjum oss at frýja,

enn *brast skógs* er tg. K. G. í samræmi við það er í Háttalykli Snorra stendr:

hagl brast skógs í Sköglar
— skjald nefnik svá — tjaldi.

Hvað skaltu (eða þarftu) Skafti, at frýja mér, þótt eg

rynni — skotin dundu á skjöldunum — þú, rauðskeggjaði maðr, sem flýðir huglaus til búðar þá er barizt var.

47 (**Kári Sölmundarson**). Skafta varð mart að hafti, þá es víga-Njörðu[1] þraut litt vilja at skilja; skald gekk fyr skjöldu, es matsjóðar drógu malmrógs Móða[2] flatan inn í búð at trúðar[3]. Ráð es alt af æðru.

1. *víga-Njörðr*, mannkenning. — 2. *malmróg*, málmgnýr, bardagi; *Móði*, sonr Þórs; *malmrógs-Móði*, mannkenning. — 4. *trúðr*, (hér) vesalmenni (sbr. 14. vísu).

Mart varð til að hefta Skafta, þegar hann og aðrir vildu þó gjarna skilja menn — eg, skáldið, dró mig ekki í hlé, — er matgerðarmenn drógu hann flatan inn í búð til vesalmennis. Slíkt er alt af hugleysi.

48 (**Kári Sölmundarson**). Grœðis elgs rennendr[1] höfðu at gamni brennu Níals, Gríms ok Helga. Runnar[2] unnut[3] þá rétt. Nú mun baugs hnykkjandum[4] þykkja þjóta annan veg í lyngs-björgum ljóts börgs[5] at loknu þingi.

1. *grœðir*, sjór; *grœðis elgr*, sjávardýr, skip. — 2. *runnar*, mannkenning, hálfkenning. — K. G. getr til að vo. gæti verið:

rógs unnu þat runnar.

— 3. *unnut* = unnu eigi. — 4. *baugshnykkjandi*, hringberi, mannkenning. — 5. *börgr*, svín; *lyngs björg ljóts börgs*, er þá = Svínafell. K. G. getr til að hér mætti standa:

nú mun bergs í björgum,

og ætti þá að taka saman: nú mun ljóts lyngs baugs bergs hnykkjandum þykkja annan veg þjóta í björgum; *lyngsbaugr* er þá = ormr og orms *berg* = gull og *gullhnykkjandi*, mannkenning. Þessi tilgáta er mjög líkleg.

Þeir höfðu að gamni brennu Njáls og sona hans; það

var eigi rétt. Nú mun mönnum þykja þjóta annan veg í björgum að loknu þingi.

49 (Snorri goði). Þessi vísa þarf eigi skýringar við, enn hún kemr þó ekki vel heim við söguna.

50 (Kári Sölmundarson). Hildar[1] fúsir ráfáka renn-endr[2] hrósa brennu Níals. Hvat hafa skatnar fregit til, hvé rákum? Viðheims veiti-Njörðum[3] varðat[4] goldit slæ-lega at[5] þat síðan. Hrafn gat at slíta hrátt hold.

1. *hildr*, orrusta. — 2. *ráfákr*, skip; *ráfáka rennandi*, mannkenning. — 3. *víðheimr*; gull; *víðr* er þá ormsheiti; *veiti-Njörðr* gulls, mannkenning. — 4. *varðat* = varð eigi. — 5. *at* = eftir.

Ófriðargjarnir menn hrósa Njáls brennu. Hvað hafa menn frétt af því, hvé vér hefndum hennar? Brennu-mönnum var eigi slælega goldið þat. Hrafn fekk at slíta hrátt hold.

51. (Darraðarljóð). 1. 3. *reiðiský*, ský sem á að reiða eða lyfta upp; *rifs reiðiský*, vefr. — 5 *grár fyrir geir-um*, grár af spjótum. — 7. *verþjóð*, mannþjóð. — 10. *Rand-vésbani*, Jörmunrekr konungr, er lét hengja Randvé son sinn.

Mikill vefr er upp settr, og veit á valfall. Blóði rign-ir. Vefr þessi er grár af spjótum og ofinn úr mönnum, enn vinur (vinkonur) Jörmunreks (valkyrjurnar) fylla vefinn rauðu ívafi.

2. 6. *darr*, spjót. — 7. *yllir*, vefjarrifr.

Sá vefr er ofinn úr görnum manna og harðkléaðr manna höfðum (mannahöfuð höfð fyrir kljásteina, kléa. Blóðug spjót eru höfð að sköftum, vefjarrifrinn er járni varinn og

hræla𝔡 (fyrirvafið fært í gegnum vefinn) með örvum. Þenna sigrvef skulum vér slá sverðum.

3. 1.—3. *Hildr*, *Hjörþrimul*, *Sangríðr* og *Svipul* eru alt valkyrjur. — 4. *toginn*, af tjúga, draga. — 5. *gnesta*, baka. — 7. *hjalmgagarr*, hjálmhundr, sverð.

Hildr, Hjörþrimul, Sangríðr og Svipul fara að vefa með brugðnum sverðum. Mun braka í sköftum og skildir munu bresta, er sverðin koma í þá.

4. 6. *folk*, fylking, orrusta.

Vindum, vindum vef Darraðar, er ungr konungr átti fyrir höndum(?) Göngum fram og í bardagann, þar sem vinir vorir skifta vopnum.

5. 6. *rönd*, skjöldr. — 7. *Gunnr* og *Göndul* eru valkyrjur.

Vindum, vindum vef Darraðar, og fylgjum síðan silklingi. Þar sjá valkyrjurnar, sem hlífðu konungi, blóðuga skjöldu manna.

6. 3. *vé vaða*, hermerki eru borin fram.

Vindum, vindum vef Darraðar, þar sem fánar hermanna eru bornir fram. Látum hann eigi deyja; valkyrjur ráða valnum.

7. 9. *oddar*, sverð.

Þeir lýðir munu ráða löndum, er áðr bygðu útskaga. Hinum ríka konungi er ráðinn dauði og jarlinn er fallinn fyrir sverði.

8. 8. *læ*, tjón; *læspjöll*, fregn um tjón; *gotar*, menn.

Og Írar munu bíða harm, sem þeim mun aldrei fyrnast. Nú er vefrinn ofinn og völlr roðinn (blóði). Fregnir um manntjónið munu berast um lönd.

9. 7. *sóknvarðar*, valkyrjur. — 8. *syngja* ætti að vera *syngva* eða *singva*.

Nú er ógurlegt að litast um, er blóðug ský dregr á himinn. Loftið mun litað manna blóði, er valkyrjurnar syngja.

10 7. *geirfljóð*, valkyrjur.

Vér kveðum fagrlega mörg sigrkvæði um hinn unga konung, enn þeir nemi söng valkyrjanna, er hlýða á og segi frá.

11. 2. *berir hestar*, berbakaðir hestar.

Ríðum hart héðan á brott berbökuðum hestum með brugðnum sverðum.

52 (Ókunnr höf.). Vas ek á Írlandi, þar es bragnar börðusk. Margr brandr gall, þar es törgur[1] mœttusk. Malmr gnast í hjalmadyn. Ek frá þeira sókn snarpa. Sigurðr fell í vigra dyn. Brjánn fell ok helt velli áðr ben tœði[3] blœða.

1. *targa*, skjöldr. — 2. *vigr*, kvk., spjót; *vigra dynr*, bardagi. — 3. *tœði blœða*, gerði blæða.

Eg var í bardaga á Írlandi. Glumdi í mörgum sverðum í þeim bardaga. Þar var snörp sókn; Sigurðr fell í bardaganum. Brjánn hafði sigr og fell áðr honum blæddi.

Nöfn.

(Talan við nöfnin er kapítulatala).

Leiðréttingar.

Bls. 18 í vísunni (1): gistum á að vera geystum. *Bls. 128 í vísunni (18): vígrennanda á að vera* viggrennanda. *Bls. 140 í vísunni (19): úr á að vera* ór. *Bls. 166 í vísunni (22): bœta á að vera* bæta: mæta—bæta. *Í sömu vísu: vegi á að vera* veg *og fölsa* fösla. *Bls. 178 í vísunni (24): hefir á að vera* hefr, *og fenju á að vera* Fenju.

Jón Ólafsson, ritstjóri, segir meðal annars um Íslendinga sögur: „Vér Íslendingar erum eina þjóðin í norðurálfu heims, auk Grikkja og Rómverja (Ítalíumanna), sem eigum gullaldar-bókmenntir frá fornöld. Þeirra bókmenntir eru eldri og fjölbreytilegri en vorar, en í sagnritum eigum vjer til meistaraverk, sem eigi standa á baki neinu samkynja hjá nokkurri heimsins þjóð.

Og eitt höfum vér Íslendingar fram yfir allar aðrar þjóðir, sem átt hafa klassiskar fornaldar-bókmenntir: vér höldum forntungunni svo óbreyttri enn í dag, að hver nútíðar-Íslendingur getur lesið rit forfeðranna óbreytt og skilið þau.

Þetta er svo mikilsvert fyrir þjóð vora, að það er óhætt að segja, að vjer værum orðnir að andlegum Færeyingum, ef fornsögurnar hefðu eigi verið oss þau ódáins Iðunnar-epli, sem hafa haldið við lífsafli þjóðernis vors sí-ungu“.

(Heimskringla, VII, 37).

Leiðréttingar.

Bls. 18 i vísunni (1): gistum á að vera geystum. *Bls. 128 i vísunni (18): vígrennanda á að vera* viggrennanda. *Bls. 140 i vísunni (19): úr á að vera* ór. *Bls. 166 i vísunni (22): bœta á að vera* bæta: mæta—bæta. *Í sömu vísu: vegi á að vera* veg *og fölsa* fösla. *Bls. 178 i vísunni (24): hefir á að vera* hefr, *og fenju á að vera* Fenju.

Jón Ólafsson, ritstjóri, segir meðal annars um Íslendinga sögur: „Vér Íslendingar erum eina þjóðin í norðurálfu heims, auk Grikkja og Rómverja (Ítalíumanna), sem eigum gullaldar-bókmenntir frá fornöld. Þeirra bókmenntir eru eldri og fjölbreytilegri en vorar, en í sagnritum eigum vjer til meistaraverk, sem eigi standa á baki neinu samkynja hjá nokkurri heimsins þjóð.

Og eitt höfum vér Íslendingar fram yfir allar aðrar þjóðir, sem átt hafa klassiskar fornaldar-bókmenntir: vér höldum forntungunni svo óbreyttri enn í dag, að hver nútíðar-Íslendingur getur lesið rit forfeðranna óbreytt og skilið þau.

Þetta er svo mikilsvert fyrir þjóð vora, að það er óhætt að segja, að vjer værum orðnir að andlegum Færeyingum, ef fornsögurnar hefðu eigi verið oss þau ódáins Iðunnar-epli, sem hafa haldið við lífsafli þjóðernis vors sí-ungu".

(Heimskringla, VII, 37).

